LVCAE PAETI IVRISCONSVLTI DE IVDICIARIA FORMVLA CAPITOLINI FORI AD S. P. Q. R.

LIBRI NOVEM.

Cum Priuilegio & Licentia Superiorum.

ROMAE,

IN AEDIBVS POPVLI ROMANI.

M D LXXVIII.

AMPLISSIMO
S· P· Q· R·
LVCAS PAETVS S. P. D.

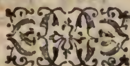

N Patriam reuerſus, cauſarum, quæ in Capitolino Foro verſarentur, patrocinium pro viribus ſuſcepturus, ſtatim ad Municipalia Iura, quibus in eo Foro præcipue utimur, animũ applicui, in quibus, non ſine labore nonnihil (quod ſine arrogantia dictum ſit) mihi videor profeciſſe. verum cum animaduerterem, tantam Ciuitatem, quæ tot elegantiſſimas leges vniuerſo pene terrarum orbi tribuerat, barbaris hiſce conſtitutionibus indignam eſſe, ex quibus potius ſuperiorum temporum, quibus editæ fuerunt, calamitates, quam legum recteque viuendi ratio aut forma eliceretur, cum etiam rogatæ & abrogatæ conſtitutiones, vt tempora tulerunt, non ſine nota promiſcue legerentur, pietate motus earundem

rundem emendationem & instaurationem, etiam pro Rostris concione habita, Patribus Populoque suasi: quo factum fuit, ut negotium decem Iurisperitis, in quibus & ego omnium minimus, & decem rerum agendarum prudentissimis Ciuibus daretur. qua in re non parum Patriæ consultum fuisset, ni maleuolorum quorundam opera, negotium penes Paulum III. Pont. Max. à quo approbatio expectabatur, suspensum fuisset. cum autem Pont. mortuo maleuoli quoque illi decessissent, non perterritus, iterum rem peroptatam aggredior, paucioribusque negotium, inter quos & ego, publico decreto traditur, quod grauiori & commodiori stilo inceptum, iterum incassum rediit. Quamobrem cupiens Patriæ, saltem quantum in me est, consulere, operæpretium me facturũ existimaui, si ex ijs, quæ sunt, constitutionibus, explicitam iudiciariam formulam exciperem, ut ea duce Tyrones tutius causas pertractarent, & litigatores minori quam fieri posset dispendio, quod suum est, reciperent, & tutarentur. Hoc autem quidquid est, vobis Amplissimo S. P. Q. R. dico. nihil enim præclarius vel ab ineunte ætate duxi, quam de Patria benemereri. munus quidem exiguum est, ab eo tamen proficiscitur, qui nihil maius dare potest.

QVAE

QVAE IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

LIB. I.

E electione Senatoris. Cap.i. pagina. 1
De electione primi & secundi Collateralis. cap.ij. 2
De officio Senatoris & Collateralium, deque scribis & Notarijs actuarijs eorundem. cap.iij. 3
De officio Capitanei appellationum & & nullitatum; deque eius Notario actuario. cap.iiij. 5
De Nuntijs & executoribus.cap.v. 6
Qui Capitolino Foro subijciũtur, & quo iure vtamur. cap.vi. 7
De minoribus eorundemq; tutorũ et curatorum deputatione.cap.vij. 12
De in ius vocando.cap.viij. 13

LIB. II.

DE iudicijs, causarumq; introductione, et reassumptione.cap.i. 23
De causis ordinarijs, & petitione in illis exhibenda. cap.ij. 28
De litis contestatione & iuramento calumniæ.cap.iij. 34
De positionibus & de confessis.c.iiij. 37
De admissione articulorum & testium examine. cap.v. 47
De remissionibus pro testibus examinandis. cap.vi. 57
De numero testium. cap.vij. 60
De iurium seu instrumentorum productione. cap.viij. 61
De exceptionibus. cap.ix. 69
De dilationibus. cap.x. 71
De testimoniorũ publicatione.cap.xi. 74
De reprobatione testium, & declaratione vsus tam testium quam iurium. cap.xij. 78
De assettamẽto, illiusq; voto.c.xiij. 80
De instantia. cap. xiiij. 84
De sententiæ prolatione.cap.xv. 88

LIB. III.

DE causis executiuis. cap.i. 94
De executione instrumentorum. cap.ij. 95
De executione apocharum. cap.iij. 105
De executione instrumentorum in forma cameræ. cap.iiij. 107
De executione instrumẽtorum dotalium cap.v. 109
De executione vltimarum voluntatum. cap.vi. 121
De executione sententiarum & laudorum. cap. vij. 123

LIB. IIII.

DE causis summarijs.cap.i. 125
Generalis forma procedendi in summa-

summarijs. cap.ij. 129
De causis possessorijs & interdictorum. cap.iij. 134
Si fideiussor se eximi ab obligatione petat. cap.iiij. 136
Si plures contendant eandem rem possidere. cap.v. 137
De causis à decem scutis infra, à quibus appellare non licet. cap.vi. 139
De causis mercedum. cap.vij. 141
De causis alimentorum. cap.viij. 142
De conuento pro re mobili non possidente immobilia. cap.ix. 144

LIB. V.

DE appellationibus & re iudicata. cap.i. 145
De apostolis. cap. ij. 152
De termino iuris. cap.iij. 155
De præsentatione appellationis coram iudice ad quem. cap.iiij. 159
De deposito faciendo in executiuis. cap.v. 160
De appellationibus ab interlocutorijs & deposito faciendo. cap.vi. 165
De reiectione appellationum, tam ab interlocutorijs quàm à diffinitiuis & pronuntia desertionis. cap.vij. 170
De prosecutione causæ appellationis. cap.viij. 171
De suspicione Capitanei, deque consultore eligendo. cap.ix. 173
De officio consultoris. cap.x. 176
De iustificatione & impugnatione sententiæ. cap.xi. 178
De fatalibus, siue temporibus appellationis prosequendæ. cap.xij. 180
De sententiæ prolatione. cap.xiij. 184
De tertia et ulteriori instãtia. c.xiiij. 187
De reductione sententiæ arbitrorum, deque illius nullitate. cap.xv. 189

LIB. VI.

DE causis nullitatum. cap. vnicum. 196

LIB. VII.

DE causis restitutionis in integrum. cap. vnicum. 215

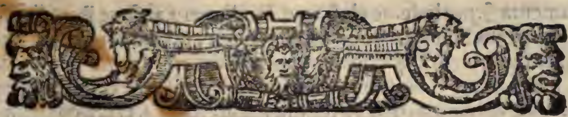
LIB. VIII.

DE executione rei iudicatæ. c.i. 228
De eadem in ordinarijs. c.ij. 234
De eadem in executiuis. c.iij. 254
De eadem in summarijs. cap.iiij. 256

LIB. IX.

DE expensis litium. cap. vnicum. 257

LVCAE PAETI I. C.

DE IVDICIARIA FORMVLA CAPITOLINI FORI

LIBER PRIMVS.

VDICIARIAM formulam ciuilium causarum fori Capitolini recensurus, operæpretium me factu-rum existimaui, si prius de personis tum Iudicũ, tum Executorum, tum etiam Cõtrouertentium, qui in hoc iudicio partes faciunt, pauca pro tyronum introductione referrem, exemplo Iurisconsultorum, qui prius de personis, quam de rebus, tractandum esse censuerunt. quibus prius dignissime cognitis, facilius & reliqua percipientur.

De electione Senatoris. Cap. I.

1 *Senator origine ab vrbe distare debet per quinquaginta millia passuum.*

2 *Senator intra tertium consanguinitatis vel affinitatis gradum nulli optimatum Vrbis attinere debet.*

3 *Senatoris electio pertinebat olim ad Po. Ro. hodie vero spectat ad Summum Pontificem.*

4 *Familia Senatoris remissiue.*

Senatoris iuramentum in ingressu officij. ibid.

5 *Iudex causarum criminalium à Senatore eligitur.*

SENATOR, qui in Capitolino foro primum locum obtinet,
1 origine ab Vrbe saltem per quinquaginta milliaria distare de-
bet, ex stat. lib. 1. c. 3. & lib. 3. c. 279. & 330. Nulliq; optimatum Vr
2 bis consanguinitate, aut affinitate intra tertium gradũ attinere,
3 ex eodẽ stat. lib. 1. c. 4. Hic olim à Pop. Ro. eligebatur, vt innuit stat. prædictum c. 4. & à Summo Pontifice confirmabatur. c. fundamenta.

damenta §. proinde. de elect. in 6. Hodie vero absque Populi suffragio solus Summus Pontifex eum eligit, quandoque ad beneplacitum, quandoque ad annum, & ad nutum vlterius prorogat.
4 Hic Senator (vt omittam quam familiam, quosue equos habere debeat, & reliqua, quæ ex seriosa lectur. stat. lib. 1. c. 5. colliguntur; & quæ hodie male seruantur, & de iuramento ab eo præstan-
5 do, eod. lib. c. 6. quod hodie plene seruatur) vnum iudicem, suo arbitrio amouendum, habere debet, qui similiter per quinquaginta milliaria origine ab Vrbe distet, qui publicis, priuatisq; delictis superfit: & hic est eiusdem Senatoris in criminalibus locumtenens: hicq; iudex hodie ex consuetudine subrogatus est in locum illorum duorum, quos Senator ad cognoscendum de criminibus eligere, & secum habere tenebatur. eod. lib. 1. c. 5.

De electione primi, & secundi Collateralis, & Capitanei appellationum. Cap. II.

1 *Collaterales, & Capitaneus Appellationum per quos, & quo modo eligantur.*
2 *Collaterales, & Capitaneus, nisi Doctores, & in iudicãdo versati, non eligũtur.*
3 *Collateralibus, & Capitaneo constituendis accedit auctoritas Summi Pont.*
4 *Primus Collateralis est Senatoris in causis ciuilibus locumtenens.*
5 *Collateralium, & Capitanei officia licet sint annalia, prorogantur tamen, Populo postulante, à summo Pont.*
6 *Pessime meriti nonnulli prorogationes officij obtinuerunt.*
Iuramentum Collateralium & Capitanei Appellationum. ibid.

1 POpulus Romanus quatuor Iudicũ electores, quos Bussolatores vulgo appellant, publico consilio eligit: qui capta informatione Iurisconsultorum, qui in Italia sint; & origine, vt Senator, ab Vrbe distent, lib. 1. c. 5. fuerintq; per quinquennium ante publice in aliquo Iurisconsultorũ collegio Doctoratus gradu insigniti,
2 & aliquod iudicãdi munus exercuerint, & per quinquenniũ ante simile officium in Curia Capitolij non habuerint, lib. 3. c. 279. nominà eorũ, in quos oẽs cõsenserint, singula singulis cereis pilis includunt, & sigillis ipsorũ electorũ signãt, ipsasq; pilas in tres sacculos inijciunt, alterũ Primi, alterũ Secundi Collateralis, alterũ Capitanei appellationũ appellãt. Qui tñ Capitane⁹ origine p 60. milliaria ab Vrbe distare debet, li. 3. c. 279. nec Senatoris cõsanguineus, aut affinis sit, & alterius ciuitatis, & comitatus li. 1. c. 172.
Deinde

Deinde per sex menses ante futuram vacationem officij tres pilas ex singulo sacculo, publico ad hoc conuocato Consilio, sorte extrahunt: nominaq; eorum, quos sors ipsa prętulit, vna cum Cō
3 seruatoribus ad Pont. deferunt: qui vnum eligit: isque est vel Primus, vel Secūdus Collateralis, vel Capitaneus, vt sacculus dictat,
4 vnde sumptus est. Et primus Collateralis Senatoris est in ciuilibus locumtenens. Ipsorum autem Iudicum officia annalia sunt, lib. 5. c. 38. Et quamuis vltra annum confirmari non possent, seu nō deberent ex stat. prędicto, & lib. 3. c. 179. vers. item statuimus. consueuit tamē aliquādo Ro. Pont. bene se gerentibus (si tamen
5 id Po. postulat) tempus prorogare: quam etiam prorogationem
6 multi pessime meriti per ambitionem extorserunt. Iurant autem isti Iudices in manibus Conseruatorum, quæ continentur lib. 1. c. 6. & 8. & 175. Et de Doctoratu, & bene administrato officio docere tenentur. lib. 5. c. 38. vers. similis.

De officio Senatoris, & Collateralium, deq; Scribis, seu Notariis actuariis eorundem. Cap. III.

1 *Senator, & Collaterales pares sunt auctoritate, & potestate, sed impares dignitate.*
2 *Primus Collateralis post eius sessionem ad Senatoris tribunal tenetur sedere.*
3 *Senator, et primus Collateralis tenentur sedere de mane tantū, non aūt de sero.*
4 *Senator et primus Collateralis sedēt, cōputato tēpore vtriusq;, per duas horas.*
5 *Protonotarius, Senatoris est actuarius.*
6 *Protonotarij officium venale à Leone X. ad vtilitatem Po. Ro. effectum.*
7 *Officium Protonotarij.*
8 *Notariorum Collateralium non est præfinitus numerus.*
9 *Notariorum actuariorum qualitates & officium.*
10 *Notariorum mercedes per quos taxentur & corrigantur.*
Notariorum actuariorum vita & mores remissiue. ibid.

1 HORVM trium iudicum, quantum ad ciuiles causas attinet, in ius dicendo par est auctoritas, atque potestas: siquidem eodem ordine, eademq; censura, & potestate funguntur: omnesq; causas ciuiles, quæ coram eis introducuntur, audiunt, & cognoscunt, & terminant: in dignitate tamen differunt. Primus siquidem Collateralis post Senatorem, qui illustris est, primum locū

B obtinet:

obtinet: secundus autem secũdum. Et quia, vt dixi, primus Collateralis est etiam Senatoris locumtenens, ideo ipse primus Col
2 lateralis postquam ad suum tribunal sederit, siue Senator eo die ius dixerit, siue non, ad tribunal Senatoris accedit: ibique siquid expediendum restat, expedire consueuit. lib.4.c.1.

Sedere autem de mane circiter horam tertiam diei, die quali-
3 bet iuridica ad tribunal debent, ibidemq; saltem per duas horas,
4 computato tempore, quo primus Collateralis ad Senatoris tribunal sedit, immorari. d. lib.4. c.1. licet ex veteri statuto etiam de sero ad tribunal ad causas tantum audiendas sedere deberẽt. lib.1. cap.10.

5 Senator vnum tantum Notarium actuarium pro ciuilibus causis ad suum tribunal habet, qui Protonotarius appellatur. lib.1.
6 c.17. cuius exercitium, & emolumenta hodie venalia sunt: singulo enim anno, siue etiam quandoque triennio à Conseruatoribus ad ipsius Po. Ro. vtilitatem licitatur ex largitione Leonis x. Pont. Max. lib.6. in literis ipsius Leonis in ordine 15.

7 Ad huius Protonotarij officium pertinet, omnes fideiussiones de non offendendo, & illas, quæ vel à carceratis, vel inquisitis præstantur, & quascunque alias à delicto, vel quasi descendentes recipere: mandataq; quæcunque de relaxando carceratos, quæ tũ à Senatore, tum à Iudice causarum criminalium, tum etiam à quibusuis aliis Capitolinis iudicibus fiunt, subscribere. hæc colliguntur lib.3.c.322. & hodie scripturas successori in officio consignare tenetur in vim pacti in licitationibus apponi soliti.

Reliqua autem acta, vt ceteri, de quibus statim dicam, ipse scribere tenetur.

Primi vero & secũdi Collateralis Notarii actuarij, qui ante tribunal suorum iudicum sedent, præfinitum numerum non habẽt: siquidem modo plures, modo pauciores sunt: ij tamen omnes Romani esse debent in albo Notariorum Ro. quod matriculam appellant, solemniter recepti: & fide, & peritia præuio examine rigoroso per Proconsules, & Correctores collegij Notariorum dictæ curiæ approbati, lib.3.c.288. & lib.5.c.43. & per prædictos, & Senatorem ad scribendum admissi. eo. lib.5.c.56.

Ad horum officium pertinet, acta omnia, quæ à collitigãtibus fiunt, in libro vno suis folijs compacto scribere, & annotare, iura

exhibi-

exhibita, & producta summo studio conseruare, testes diligenter examinare, & interrogare, & alia, de quibus dicto lib. 5. c.56. & qui primus aditur super causa, is causæ illius hodie actuarius, & scriba est: licet alias causarum distributio inter eos fieret, & rectius, lib.3.c.297. nec de facili remoueri consueuit, nisi legitima suspicionis causa subsistente,& ter, vt suspectus, à causis remotus, officio priuatus intelligitur, lib.5. c.8. In examine vero testium passim, altera partium petente, illis adiunctus datur: deputationē tamen non ipse Notarius, qui deputatur, vel adiunctus datur, scribere debet, sed alius omnino. ex Bal.l.Iudices.n.2.C.de fid.instr.

Horum quoque Notariorum extorsiones, si quas ab eis fieri cō tingat, & condecentes mercedes per collegii Correctores corriguntur,& taxantur.lib.3.c.309.lib.4.c.29.& 31.& lib.5.c.34.

De vita & moribus, quibus vti debent, latius lib.3. c.293. cum multis seq. & lib.5.c.56.

De officio Capitanei appellationum, & nullitatum, deque eius Notario actuario. Cap. IIII.

1 *Capitaneus quas causas cognoscat.*

2 *Capitaneus sedet in Palatio Conseruatorum.*

3 *Capitaneus hodie vnum tantum actuarium habet.*

4 *Notarius Capitanei perpetuus est, & subijcitur censuræ Correctorum, sicut alij Notarij.*

1 CAPITANEVS Appellationum cognoscit de omnibus appellationibus, quæ interponuntur à Senatore, & quibuscunque iudicibus Capitolinis, ac quibuscunque alijs officialibus Vrbis. lib.1.c.164.& 172.etiam cōmissariis.lib.3.c.278.ac quibuscunq; alijs iudicibus in causis, quæ sui natura fori Capitolini essent.lib. 6.in literis Iul.11.distinctionis tribunalium in ordine 6.Necnon de nullitatibus quarumcunque sententiarum, vt supra, latarū, eo. lib.1.c.172.& de reductione ad arbitrium boni viri, & de nullitatibus laudorum quorumcunque arbitrorum,& arbitratorum,lib.
2 1.c.169.170.& 173.Hic in Palatio Conseruatorum diebus iuridicis de mane hora, qua alios iudices sedere dixi, ius dicit: & duos actuarios, qui sorte extrahebantur, habebat. lib.1 c.172.
3 hodie autem vnum habet, & perpetuum, qui acta conscribit,
4 qui, vt & alii, de quibus supra, proxime Correctorum disciplinæ, & reliquis statis subiicitur.

De Nuntiis, & Executoribus. Cap. V.

1 *Mandatarij tredecim sunt, scilicet vnus pro regione.*
Mandatariorum numerus augetur arbitrio Conseruatorum. ibid.
Mandatariorum electio, & priuatio pertinet ad Conseruatores. ibid.
2 *Mandatarij admittuntur cum iuramento, & cautione, remissiue.*
Mandatarij citant ex officio, nulla Iudicis commissione præcedente, quibusdam casibus exceptis. ibid.
3 *Citandi facultas in causis ab initio commissarijs non pertinet ad mandatarios, sed ad cursores.*
4 *Executores Capitolini fori deputantur, & remouentur arbitrio Senatoris, & quale sit eorum officium.*

1 NVNTII tredecim, quos Mandatarios non male appellant, ex forma statutorum in hoc foro esse debent, vnus pro qualibet regione: quorum creatio, mutatio, & priuatio Conseruatorum arbitrio relinquitur. lib. 1. c. 29. non tamen, nisi causa cognita, mutari, aut priuari consueuerunt. Addunt semper tamen Conseruatores aliquem supra numerum, sub prętextu negotiorum Fiscū, seu Cameram Vrbis concernentium, qui idem officium, vt reliqui, habet, & exercet.

2 Horum Mandatariorum officium est, postquam fuerint admissi, iurauerint, & cauerint, lib. 1. c. 26. ex generali mandato sibi à statutis tradito, lib. 1. c. 39. & 40. lib. 4. c. 3. & lib. 5. c. 4. etiam nullo alio speciali Iudicis mandato præcedente, ex consuetudine ita interpretante (licet in certis casibus citationum Iudicis mandatum in scriptis præcedere deberet, d. lib. 1. c. 40.) quemlibet in Vrbe, & suburbijs ad partis instantiam in ius vocare: & de vocatis, & vocationis modo fidem facere, etiam ad instantiam vocati, lib. 1. c. 47. cum alias iure communi Iudicis mandatum speciale citationem præcedere debeat, vt dicunt Cyn. Bar. Bal. & Sal. per illū tex. l. fi. C. de exhib. re. de quo late ꝑ Ant. de Tremo in addi. ad Vber. de Bonaccur. in tract. except. tit. quib. mod. cita. impun. in prima add.

3 Citatio autem per præfatos nuntios facta in qualibet causa, quę in hoc foro ventilatur, valet, & tenet. lib. 1. c. 39. literis tamen Clem. VII. in fauore Cursorum editis sub anno Natalis Domini MDXXIX. cautum fuit, quod citationes in causis commissariis, id est in quibus Papa, vel illius signatura rescriberet, non per alios, quam per solos ipsos Cursores fieri possent, & aliter factæ inualidæ cen-

dæ censerentur. Quod quidem Cursorum priuilegium per fel. rec. Paulum III. in instauratione priuilegiorum Capitolini fori anno illius Pontificatus III. modificatum fuit, vt locum tantum haberet in illis causis, quæ ab initio per cōmissiones Apostolicas in eo foro introducerentur, non etiam in illis, quæ ab initio secundum formam statutorum fuissent introductæ, aut reassumptę, quamuis in illis aliquæ Apostolicæ commissiones lite pendente præsentarentur: & hoc iure vtimur.

4 Executores, siue apparitores huius fori per Senatorem deputantur, & eius arbitrio amouentur, lib. 1. cap. 5. lib. 3. cap. 279. ver. quia. Ad quorum officium spectat mandata iudicum realiter, & personaliter iuxta mandatorum formam, & tenorem infra triduū exequi: alias nisi de legitimo impedimēto docuerint, pecuniariā pœnam incurrunt. lib. 1. c. 16. lib. 5. c. 31. pignora vero per eos in causam iudicati capta mandatarijs subhastanda, iudicis mandato præcedente, consignare tenentur.

Qui Capitolino foro subiiciuntur, & quo iure utamur. Cap. VI.

1 *Capitolino foro subiecti.*
2 *Ciues Romani qui sint.*
3 *Forum quibus modis contrahatur.*
4 *Incolæ qui dicantur.*
Incolatus constituitur expressione verbali. ibid.
Incolatus conijcitur pluribus modis. ibid.
5 *Incolæ quidam Capitolinum forum minime sequuntur.*
6 *Caupone, salsamentarij, cupedinarij, & huiusmodi Capitolino foro, & quare subijciuntur.*
Copulatiua dispositio, vt verificetur, vtriusq; copulati concursum requirit. ibid.
7 *Districtuales qui sint, necnon territorij, & districtus definitio.*
8 *Ciues Romani alieno foro se submittere non possunt, nisi in quibusdam casibus.*
Ciues Romani non tenentur sequi forum locorum de districtu. ibi.
Senator cognoscit causas feudales ciuium. ibid.
9 *Clerici ciues Romani non sequuntur Capitolinum forum, nisi ex cōmuni regula.*
10 *Præuentioni inter Gubernatorem & Senatorem quando locus sit. & n. 8.*
11 *Iudicis Curiæ de Sabellis qualis sit iurisdictio.*
12 *Statuta Vrbis iuri ciuili, ciuile autem ius canonico præfertur, in tractatione iudiciorum.*
Districtualium causę ordine statutorum tractantur. ibid.

Castra & Ciuitates intra districtum vrbis positæ, licet à iurisdictione, & districtu sint exēptæ, tamen statuta Romanorum seruant, excepto casu. ibid.

13 *Dubia de iure ciuili, & clara de iure canonico secūdū ius canonicū terminātur:*

1 HVIc foro subiiciuntur ciues Romani, incolæ Vrbis, & qui in Vrbis districtu inhabitant, lib. 1. c. 38. lib. 5. c. 37. lib. 6. in literis Iulii 11. dist. Tribu. in ordi. 12. sæpissime per alios summos Pont. confirmatis, & innouatis.

2 Ciues ex priuilegio, quantum attinet ad immunitatis priuilegia, illi esse intelliguntur, qui cùm aliunde originem traxerint, priuilegium ciuilitatis à S.P.Q.R. obtinuerunt, & domum in Vrbe, & vineam in circuitu Vrbis infra tertium milliare possident, & in Vrbe cum sua familia per tres anni partes inhabitant, lib. 1. c. 156. & lib. 3. c. 250. licet alias statuto circumscripto ex solo priuilegio vere ciues constituantur. Bar. cons. 62. punctus talis est, quidam.

3 Ceterum quo ad forum, nemo est, qui ignoret, ciues origine, manumissione, & adoptione, siue allectione fieri. l. 1. & ibi glos. ff. ad municip. l. ciues. & ibi glos. C. de incol. lib. 10. & vtrobiq; doc. in hac potissimum ciuitate, quæ iure cōmuni omnium patria est. l. Roma. ff. ad munic. glos. d. l. ciues. Et ideo Rot. stilus declarauit, vt etiam legatis ciuitatū, Romę cōuentis, ius reuocandi domū nō cōpeteret. Rot. decis. 829. alias, de fo. cōp. 6. nota. qđ illi, in antiq.

4 Incolæ autem sunt illi, qui ad Vrbem cū familia, & bonis, seu maiori parte bonorum, se contulerunt, inibi domiciliū eligentes ea mente, vt ibi perpetuo sint. l. pupillus. §. incola. vbi doctiss. magister mens Alciat. ff. de verb. signi. d. l. ciues. C. de incol. lib. 10. quæ mens multifarie declaratur, & coniicitur.

5 Et primo verbis expressis, vt siquis declarasset se ad Vrbem inibi perpetuo mansurum contulisse. Abb. c. fi. ad fi. extra de paroc. Dec. cons. 283. n. 11. Alciat. qui prædictos refert. d. § incola. Sozzi. iun. cons. 7. nu. 5. vol. 2.

Hinc dicebam alias in facti contingentia, quod aduena quidā Romam incolens, qui coram Auditore Cameræ conuentus causam contra se motam vigore priuilegiorum Rom. Pon. concessorum in foro Capitolino reassumi fecerat, iam se incolam declarauerat, adeo vt iterum in alia causa reus in dicto Capitolino foro conuentus forum declinare non possit. ex prædictis.

Secundo animus iste ex coniecturis elicitur: nam siquis venditis

ditis bonis, quæ in loco originis habebat, se ad Vrbem cum ea, quam habet, familia conferat animum, contrahendi incolatum habere præsumi dicendum est. Io. de plat. d.l. ciues. Alciat. d.§. incola. Qua in re animaduertendum est, quod statim, quod quis in loco domicilij aliqua bona possidet, ibi maiorem suarum fortunarum partem habere præsumitur, si alibi maiorem partem habere non probatur. Io. de plat. d.l. ciues. post nu. 5.

Eadem coniectura (& erit tertius casus) militat in eo, qui per decennium incoluit: nam si hic non doceat animum discedendi habuisse, incolā se constituere voluisse præsumitur. l. 2. vbi gloss. Ioa. de plat. Bal. & Ang. C. de agri. & cēsi lib. 10. Bar. l. lex Cornelia. §. fi. tñ ff. de iniur. Sozzi. cōs. 129. n. 2. in fi. Alciat. d.§. incola.

Ex his incolis excipiuntur, vt huic foro Capitolino non subijciantur, ex literis Iul. 11. dist. iurisd. de quibus supra, Campsores & notabiles mercatores Ro. Cu. sequentes, oratores Principum, & Vniuersitatum, siue ciuitatum aliquarū, familiares Reuerend. Cardinalium, continui commensales dumtaxat, & officiales Ro. Cu. dūmodo ipsi familiares & officiales Romani non sint, item & curiales Ro. Cu. sequentes, & in illius usu existentes. hos. n. etsi incolatū cōtraxerint, Capitolino foro minime subesse voluit Pont.

6 Ex verbis proxime relatis, positis in literis prędictis, Curiales Ro. Cu. sequētes, & in illius vsu existentes, respondebā alias quibusdam, qui asserebant caupones, sallamentarios, cupedinarios, & huiusmodi genus hominū propter Ro. Cu. Romę habitare, & exinde Capitolino foro non subesse, longe decipi, cū in istis vsus curiæ non consistat, nec ipsi in curię vsu. Curiales enim, & in vsu curiæ existentes, Aduocati de numero, Procuratores, Solicitatores siue Pragmatici, Notarij, Scribæ, & similes. Qui Ro. curiā, quo se transferat, sequūtur, dici possunt, & vere sunt, in casu prædicto. cum igitur ad purificationem, & verificationem dispositorum copulatiue, requiratur vtriusq; copulati concursus. l. si heredi plures. ff. de condic. insti. Ancha. cons. 205. præmittendum. n. 3. Bal. l. 1. ff. de iust. & iur. nisi ambæ qualitates curialitatis, & vsus curiæ concurrant, exemptioni locus non erit. cui cōclusioni adstipulantur verba earūdē literarū ibi, Statuimus, ꝙ omnes incolæ Romę habitantes, &c. Nam si oēs pręsumerentur ratione curiæ Vrbē incolere, vt illi asserebant, regula frustra affirmatiue fuisset cōstituta.

7 Districtuales appellantur à statuto omnes,qui ab Vrbis,& statutorũ iurisdictione distringuntur.Nã quemadmodũ territorium à terrendo dictum est l.pupillus.§.territorium.ff.de verb.signi.ita districtus à distringendo appellatus est.Ange.l.fin.col.2.ver.in textu. ibi territorium.ff. de iuris.om. iud. Abb. conf.20.lib.1. nu.2. Fely. c.Rodulphus. verb. districtus. extra de rescript.

Est autem districtus secundum Bal. c.1.§. fin.ad si.quib. mod. feud.amitta.Iurisdictio territorij,& hominum: quam definitionẽ ampliando Aret.conf.97. Et ratio scribendi,dixit,quod districtus est proprie dominium,vel territorium accedens ciuitati in subiectionẽ vltra fines simul cũ ciuitate statutos : intra quos quidquid est, vocatur territorium.Quem refert Fely.d.c.Rodulphus.verb. districtus. vers.dixit etiam. Et in effectu districtus est idem, quod territorium.Card.Clem.ne Romani.§.sane.de elect. Deci. conf. 17.vers. secundo. & in effectu sentit Aret. vbi sup.

Districtus Vrbis olim porrigebatur vsq; ad centesimũ milliare. l.1.§.cũ Vrbẽ.& ibi Bal.& alii.ff.de offi.præf. vrb.Hodie ad quadraginta tantum,lib.stat.1. c.3.& ita ab immemorabili tempore citra seruatum fuit tum in dicto Capitolino foro, tum etiam per Vrbis præfectos, & alios,qui in districtu iurisdictionẽ exercent.

8 Ciues igitur (vt ad eos redeam) priuatiue huic foro Capitolino subiiciuntur, vsque adeo vt nec alienę iurisdictioni se submittere possint. lib.stat.1.c.28. nisi de obligatione in forma Cameræ, & obligatus viueret, ageretur vt in literis Alex.vi.in forma Motus proprij in princ.4.li.stat. quo casu inter Aud.Cam.& Capitolinam curiam præuentioni locus est,idest vbi Actor iudicium coeperit, ibi terminari debeat, vt pluries per fel.re. Paulum iii.& Pium iiii. declaratum,& illorum tempore vsu receptũ fuit.

In causis etiam mercedum inter Senatorem & illius Iudices,& Gubernatorem præuentioni locus est: quamuis ciuis aut incola, vel de districtu Reus sit:& si concurrant in tempore,Senator pręfertur. ex dictis literis Iulij ii.lib.6.c.12.

Et quãuis res aliquas siue soli, siue mobiles, aut se mouentes in aliqua ciuitate,vel loco districtus Vrbis ciues possideant,ibi inuiti forũ non sortiuntur,sed Romã reuocãdi ius habent.lib.3. c.62.

Quinimmo & si de feudo,quod in districtu sit,inter dominum, & feudatarium Romanum controuertatur, quæstio coram Senatore

tore tractanda erit: licet inter plures feudatarios litigantes domi nus cognoscere deberet, ex stat. lib. 1. c. 138.

9 Hæc de ciuibus, incolis, & districtibualibus qui sacris initiati non sunt, dicta intelligantur. Nam Clerici statutis certe ordinato riis non subiiciuntur: nec forum Capitolinum sequuntur, nisi ex regula Actores forum Rei sequantur. l. in criminali. C. de iurisd. om. iud. l. fi. C. vbi in rem act. de qua re latius. c. si clericus laicum. cum concor. de fo. comp. per Alex. cons. 103. vol. 5. ad fi.

10 Item prædicta de ciuilibus causis intellige. Nam quod ad criminales attinet, si delictum, vel Romæ sit commissum, vel reus ap prehendatur præuētioni inter Gubernatorem, & Senatorem ma xime in causis grauioribus homicidij, pacis fractæ, cautionis de non offendendo prestādæ, locus est ex literis præfati Iul. ij. & aliis quibusdam capitulis eiusdem Iulij lib. 6. c. 6.

11 Marescallus autem, qui hodie Iudex Curiæ de Sabellis appel latur, nullam nisi in Curialibus masculis, & feminis iurisdictionē nec in ciuilibus, nec in criminalibus exercere potest. ex literis Iu lij præfati.

12 Vtimur autem in hoc foro, & vbique inter Romanos, & statutis subiectos in primis iure municipali, & statutaria decisione: ea autem cessante, idest vbi statuta non disponunt, iure ciuili: & iis cessantibus, iure canonum: ex stat. lib. 1. c. 6. ver. statuta. & lib. 5. c. 37. Quod statutum, præsertim cum sit per Papam confirmatum ex literis Leonis x. lib. 5. in fi. validum, & obseruandū est. Abb. c. quod clericis. circa fi. de for. cōp. Alex. consi. 177. viso themate. an te nu. 3. ver. 2. late per doc. l. omnes populi. ff. de iusti. & iure.

Et non solum in Vrbe inter prædictos, sed etiā inter homines de districtu, etiā extra Vrbem litigātes in decisoriis statuta hæc, & successiue ius commune, & in defectum vtriusque ius canonū seruari debent. Bart. l. ex ea causa. ad fi. ff. de postul. Deci. cōsi. 17. viso puncto. vers. secundo principaliter. quod etiam expresse cauetur proxime relatis literis Leonis X.

Et hæc adeo vera sunt, vt etiam si aliqua castra, vel ciuitates in districtu existentes à iurisdictione, & districtu exempta demonstrarentur, adhuc in eis hæc municipalia iura seruari deberent: nisi alia particularia locorum statuta aliter disponentia apparerent. Alex. consi. 151. col. 2. ver. p̄supposita. vol. 2. Corn. cons. 151.

ad

ad fin. volum. 3.

13 Sed si quid iure ciuili dubium esset, iure canonum clarum, vt de legitima, & Trebellianica dicitur in c. Raynaldus. de test. vel quid tale, tunc puto attendendum ius canonum ad not. c. 1 & 2. extra de no. ope. nunc. per gloss. & doct. c. venerabilis. qui fil. sint leg. per Bar. l. 1. C. de sacros. eccl. cum simi'.

De Minoribus, eorundemque tutorum, & curatorum deputatione. Cap. VII.

1 *Maior xx. annorum iure isto reputatur pro maiori.*
Maior ex forma statutorum Vrbis an possit petere in integrum restitui. ibidem remissiue.
2 *Minores curatore interueniente agere debent.*
Minoribus per Iudices Capitolinos, & quandoque per Notarios ab eis deputatos tutores, & curatores dantur. ibidem.
3 *Forma procedendi contra minores habentes, vel non habentes tutorem, vel curatorem.*
4 *Contra adultos quomodo sit procedendum.*
5 *Minoribus & adultis quo ex forma statutorum vrbis ad litem datur curator.*
6 *Agnati & cognati quomodo & quando cogantur tutelam suscipere.*
Contumax quis dicatur, ibidem.
7 *Infantes & infantiæ proximi quomodo conueniantur.*
8 *Tutor vel curator ex inquisitione datus non tenetur cauere.*
9 *Tutor vel curator datiuus quando & quomodo deputetur.*
10 *Procurator quomodo, & quando detur pupillis, vel adultis.*
11 *Curatoris deputatio pluribus medijs peti potest.*

MInor ætas iure communi extrema die anni xxv. expletur. l. 1. §. prætor. & §. apparet. ff. de minor. inst. de cur. in prin. iu
1 re isto municipali maiores annis xx. in quolibet actu, & negotio pro maioribus reputantur, lib. 1. c. 65. extremo igitur die anni xx. iure isto minor ętas expletur, & maior xx. vere maior efficitur in omnibus. Corn. consi. 108. in præsenti cõsultatione. nu. 6. & seq. add. plena ad Bal. l. vnica. si de momen. poss. fue. app. in fi. in verb. vlt. vbi etiam numquid huic pro maiori habito restitutio in integrum, vt minori concedatur remissiue.

2 Minores igitur, qui agere uolunt, formam à iure traditam obseruent. l. 1. et per tot. C. qui leg. perso. stan. in iud. hab. l. non eo minus. et l. neque tutores. cum not. C. de procur. circa quæ

voluit

voluit ſtat. lib. 1. cap. 44. quod iudices Capitolini omnibus iuſte petentibus tutorem, et curatorem dare teneantur. Et ſi infirmi, aut abſentes hoc deſiderant, et præſertim viduæ, quæ pupillis ſuis curatores aut tutores petere uolunt, vel de actore ad lites prouideri, Iudex notarium delegare poſsit, qui et inſtrumentum celebrationis conſcribet, et decretum tutelæ, ſiue curæ, et deputationis actoris ad lites interponat: quo remedio pauperibus, et impeditis egregie conſulitur. delegationis autem decretum per acta alterius notarij interponi debebit. ex Bal. l. iudices. C. de fi. inſtr. non enim rationi conſonum videtur, vt ipſe idem de ſua iuriſdictione teſtimonium ferat.

3 Si quis autem contra minores actionem inſtituere velit, ſi illi tutorem, aut curatorem habent legitimum, ſiue legitime deputatum, eoſdem minores, & tutorem, ſiue curatorem coniunctim citari faciat modo, & forma, vt de maioribus, et eorum procuratoribus, infra tit. de in ius vocan. dicetur. ex ſtat. lib. 1. c. 43.

4 Si curatorem, aut tutorẽ non habent, & adulti, vel pupilli proximi pubertati ſint, ter citentur ad cõparendum legitime ſub grauaminis comminatione. et ſi contumaces extiterint, grauamen decernatur Iudicis arbitrio: vt tædio affecti legitime compareãt, aut ſibi de curatore prouideri faciant. Et ſi in contumacia perſtiterint, alterato grauamine procedi poterit ad miſſionem in poſſeſſionem, et ad ſubhaſtationem, et licitationem, ſiue deliberationem bonorum, ac dationem in ſolutum ſeruata forma ſtat. lib. 1. c. 79. quod ſtat. licet de dote repetẽda loquatur; tamen in quolibet prætorio, et iudiciali pignore ſeruatur. lib. 4. c. 24. Quod ſi interim citati ipſi compareant, et ſe tutorem, aut curatorem non habere dixerint, et nominent curatorem acceptare paratum, poterunt in cauſa per ſex dies ſuperſederi obtinere, infra quos ſibi de nominato prouideri faciant: quibus elapſis ſi ceſſauerint, ad proſecutionem cauſæ grauaminis procedetur. Hæc omnia ex lib. 4. cap. 2.

5 Sed ſi properet quiſpiam curatorem habere, vt ad merita deſcendat, citatis ſupradictis minoribus adultis, et pubertati proximis, ter intelligo (cum non aliter quis cõtumax in propoſito dici poſsit, niſi ter citetur. l. ad peremptorium. vbi glo. ff. de iud. l. 1. ff. de req. reis. l. tres denunciationes. C. quo. & quand. iud. l. contu-

macia-

macia.§.contumax.ff.de re iud. maxime quia contumax in ſtat. de quo loquimur,lib.4.c.2.in primo caſu appellatur is, qui ter citatus ceſſat comparere) citatis inquam ter minoribus ad comparendum legitime,alias videndum ſibi prouideri de curatore ad litem,quam inſtans contra citatos intendit mouere ſuper domo, vel caſali,primo pro prima ad primam diem, & ſubſequenter ſecundo pro ſecunda,& tertio pro tertia,illisque contumacibus exiſtentibus, Iudex curatorem ad illam litem aliquem, onus ſuſcipere paratum deputabit ex prædic. ſtat.lib.4.c.2. verſ. poſſit. Et hic curator promittet vtilia facere, & inutilia prætermittere: & alia de more apponi ſolita.Et de prędictis cauebit dato fideiuſſore:nã hoc iure cõmuni requiritur, licet circa hoc ſtat.non diſponat. authent.vt hi qui obligatas.§.fi. & l. & ſi ad ſpecies.& l. non quaſi. in prin.ff. rem pupil. ſal. fo. & inſtit.de ſatiſd. tut. in prin. Inuentarium tamen iſte ad lites datus curator conficere non tenetur,vt dicit Specul.de Actore ab vniuerſitate dato.§.2.verſ.puberes.Rot.de iud.prima.alias 45.curator.in nou.

6 Poterunt etiam interrogari agnati,& cognati, ſi ſint, vel eſſe velint tutores impuberum:& ſi excuſationem non habeant, cogentur tutelam ſuſcipere ex eod.ſtat.lib.4.c.2. verſi. interrogari.

7 Sed ſi conuenti infantes eſſent,aut infantiæ proximi, tunc inquit ſtat. d. lib.4. c.2. verſi.in aliis,ſeruetur forma prioris ſtatuti. Prius autem ſtat.eſt,vt arbitror,lib.1.c.43.quo cauetur, quod Iudex requiſitus,primo loco legitimũ dare teneatur: eoque ceſſante,vt quia vel non adſit,vel excuſationem habeat,alium ex inquiſitione deputet.

8 Sciendum tamen,quod qui ex inquiſitione datur, cauere non tenetur.§.item ex inquiſitione.inſtit.de ſatiſd. tut. de forma autem inquiſitionis eſt tex.l.naturali.§.ſi quæratur.ff.de confir.tut. per Bar.l.ſcire.ff.de tut.& curat.dat.per Bal.l.omnem.C. ad Tertul.hos autẽ legitimos,& ex inquiſitione datos cogere debet Iudex ad onus ſuſcipiendum.

9 His vero deficientibus,Iudex ad illam ſpecialiter litem(intelligo parte citata,& cum fideiuſſore,vt dixi ſupra verſi. ſed ſi)curatorem,vel actorem deputabit.& hæc eadẽ forma quo ad omnes pupillos ſeruabitur ex prædic.ſtat.lib.4.c.2.verſi. in aliis. Quod quidem ſerioſum, & laborioſum admodum viſum eſt: ideo vſu

receptum

receptum est etiam in infantibus vtriusque sexus, vt curator ea forma, de qua supra prox. vers. sed si properes. deputetur, ex verbis (vt arbitror) prædicti stat. lib. 4. c. 2. ver. vbicunque. Quod quãuis durum videatur, cum incontinenti videatur præcedentia corrigere, vsu tamen, vt dixi, ita receptum est: & forte, vt lites citius dirimantur. male vero multoties pauperibus infantibus consulitur: minime tamen mutanda censeo, quæ certam interpretationẽ receperunt ad l. minime. cum not. ff. de legi.

10 Sed si non reperiretur, qui onus tutelæ vel curæ acceptare vellet, vel quia pupillus pauper esset, vel de re modica ageretur, posset iudex pupillis, vel adultis de procuratore ad causam illam prouidere, ex prædic. stat. lib. 4. c. 2. in fi.

11 Animaduertendum tamen est, quod siquis ceperit viam grauaminis, non prohibetur ex eo stat. lib. 4. c. 2. ad viam deputationis curatoris in contumaciam deuenire. Et ex contrario, dummodo citationes legitime in quolibet actu fiant: cum citationes sub comminatione grauaminis ad deputationem curatoris non deseruiant, nec ex cõtrario. Bar. l. aut qui aliter. ff. quod vi, aut clam. Aret. §. omnis. nu. 13. instit. de verb. oblig.

De in ius uocando. Cap. VIII.

1 *Ciues absentes citantur per edictum.*
Citationis per edictum forma ibidem.
2 *Citatorium edictum mãdatarius exequitur diuersis modis, et quo modo melius.*
3 *Citationis ad sententiam contra absentes forma.*
4 *Ad sententiam citari debet principalis & procurator.*
5 *Citatio principalis & procuratoris quando copulatiue requiratur.*
6 *Aduenæ absentes qui forum in vrbe sortiuntur, quomodo sint citandi.*
7 *Aduenæ cogi possunt domicilium eligere in loco iudicij.*
8 *Ciues & incolæ presentes quomodo citantur.*
9 *Mandatarius qualem diligentiam adhibere tenetur citando.*
10 *Citatio ad apothecam, vel ad stationem, an sufficiat.*
11 *Procurator ante inceptum iudicium constitutus, in quibus actibus cum domino sit citandus.*
12 *Citandi præsentes forma remissiue.*
13 *Procurator & non dominus in intermedijs citari debet.*
14 *Citatio super intermedijs si fiat personaliter, fit sine schedula: si domi cum schedula.*

15 Ci-

15 *Citationes vna die pro alia fieri debent nisi in casu vt hic.*

16 *Principali extra districtum habitante, an & quando procuratorem ad sententiam citasse sufficiat.*

17 *Vniuersitatis citatio quomodo sit facienda.*

18 *Nuntio si fiat iniuria à persona, vel vniuersitate citata quid faciendum.*

19 *Monitio iudicis æquipollet citationi.*

20 *Iuridica dies quo signo dignoscatur.*

1 CIues absentes, qui cum eorum familia extra Vrbem habitant, in initio causæ per edictum, quod Senatus appellant, citari debent, lib. 1. c. 41. cuius edicti forma hæc est.

Nos Flauius Hermes Lucensis, almæ Vrbis Senator Illustris, ad petitionẽ, & instantiam Sempronij Attabi Ci. Ro. hoc nostro præsenti citatorio edicto committimus, imponimus, & mandamus tibi Parmenoni, vobisque ceteris nuntiis iuratis Capitolinæ curiæ, quatenus vnus vestrum, qui primo fuerit ex parte dicti Sempronij requisitus, vadat, & personaliter se conferat ad ciuitatem Tiburtinam districtus Vrbis, & ad domum solitæ habitationis, & residentiæ Simonis Volcisci. Ro. dictæ ciuitatis Tiburtinæ habitatoris, ex aduerso principalis, eundemque moneat, citet, & requirat personaliter, si reperiri poterit, alias ad domum eius solitæ habitationis, & residentiæ in dicta ciuitate Tiburtina, publice, & alta voce vicinis audientibus, & dimissa copia præsentis nostri citatorij edicti in valuis domus eius solitæ habitationis affixa, secundum formam statutorum Vrbis: seu, si domicilium reperiri non poterit, dimissa copia in manibus inibi iustitiam ministrantium, quatenus prima die iuridica, & hora audientiæ consueta, qua nos ad tribunal iuris ad iura reddendum, & causas audiendũ sedere continget, post terminum trium dierum à die præsentationis, & executionis præsentium computandorum, veniat, & cõ pareat coram nobis in Palatio Capitolij, loco & hora prædictis: seu mittat eius legitimum procuratorem plene instructum, & informatum, qui de omnibus infrascriptis sit plene instructus, & ad ea habeat plenum, & sufficiens mandatum, ad videndum productionem libelli, siue summariæ petitionis, videndum admitti, & respondendũ illi in causa, & causis, quas dictus actor contra præfatum citatũ habet, & mouet, ac habere, & mouere vult, & intendit, de & super mutuo, & restitutione certæ quantitatis olei, & frumenti,

menti,& alias prout in dicta petitione continetur; necnõ in aliis ſequentibus diebus, ad conteſtandum, conteſtarique videndum litem,iurandum,iurarique videndum de calumnia,alias videndũ pronunciari litem haberi pro conteſtata, & iuramentum calumniæ pro præſtito iuxta formam ſtatutorum,& ſubſequenter ad videndum productionem articulorum,dicendum contra,videndũ illos admitti,iurare teſtes tam ſuper illis, quam tota cauſa, & ad dandum tempore debito interrogatoria,ſi quæ dare voluerit, & ad videndum productionem omnium iurium,ſcripturarũ,inſtrumentorum,& documentorum ad cauſam, & cauſas huiuſmodi facientium,& dicendum contra,illaque, & illas videndum admitti,& iurare teſtes ſuper illorum recognitione, quatenus opus ſit; necnon videndum in cauſa prædicta, quatenus opus ſit, præfigi tam primam, quam ſecundam, & tertiam dilationes ſtatutarias. et ſiquam habet cauſam rationabilem, quare præmiſſa fieri non debeant,allegandum:ſub comminatione, quod in eius contumaciam procedetur contra ipſum in futurum per affixionem citationis ad valuas domus ſolitæ habitationis ipſius citati hic, in Vrbe,ſi talis habitatio reperiri continget, alioqui ad valuas Palatij Curiæ Capitolinæ ad omnes,et ſingulos actus prædictos, aliosq; quos o.do cauſæ,et cauſarum prædictarum poſtulabit: ſub comminatione etiam,quod in dicta ciuitate Tiburtina vlterius ad aliquem actum non citabitur,præterquam ad ſententiam difinitiuã audiendam.Relationi autem de præmiſſis per te nuntium faciendæ plenam fidem adhibebimus.Datum Romæ in Palatio Curiæ prædictæ,ſub anno etc.

2 Hæc citatio,vt ex illius lectura apparet,per nuntium,ſine mandatarium Curiæ exequi debet ex ſtat. lib.1.c.42.non autem per Notarios,et alios officiales,vt aliqui fecerunt, et male. Et perſonaliter quidem exequi debet,ſi citati copia haberi poteſt: ſin minus,ipſa citatio aſſignari debet domino loci, vbi citatus degit, aut illius loci rectoribus,ſeu iuſtitiam miniſtrantibus, vel ſaltem alicui,qui dictum edictum legat:vel ſi non inuenerit, ipſe ſaltem nuntius edictum publice oſtẽdendo dicat,qui ſint citati,ad quorum inſtantiam,et coram quo iudice,lib.1.c.42.Vſus tamen ſalubriter reperit,vt,Reo nõ reperto,copia citationis in oſtio domus citati affigatur; vel in ſubſidium in manibus domini, vel vicarij

loci

loci relinquatur, vt in ipso edicto dicitur, ex auctoritate, seu potius argumento alterius stat. lib. 4. c. 3. Cum qua copiæ affixione magis specifice satisfit menti stat. requirentis notitiam citati, quã si nuntius proclamaret ante domum, vel in eo castro in quo quis citatur.

3 Ad sententiam audiendam cum suis circumstantiis, scilicet videndum deferri iuramentum in supplementum, & concludendum alia, & similis citatio requiritur, dicto lib. 1. cap. 41. lib. 4. c. 3. & lib. 5. c. 4.

4 Sed & si Reus citatus procuratorem, qui etiam defensionem susceperit, ad Vrbem miserit: adhuc ipse principalis ad sententiam audiendam citandus erit: quia solius procuratoris citatio hoc casu non sufficeret, lib. 1. c. 46.

Sicut nec etiam sufficeret, principalem, etiam Romæ degentẽ, ad sententiam, vel ad habendum pro confesso citasse, nisi & procurator insimul citaretur, lib. 5. c. 4.

5 Et quamuis aliqui crediderint, in executione testamentorum, instrumentorum, & missione in possessionem ex primo, vel secundo decreto non solum principalem, sed etiam procuratorem citandum esse ex prædic. stat. lib. 5. c. 4. Tamen aperte demonstratur ex eiusdem stat. verbis, dictos casus à stat. non comprehendi. verba enim stat. sunt hæc. In omnibus actibus iudiciorum seruetur antiquũ stat. sub rubrica de forma citationis ciuilis. Et ad executionem testamentorum, instrumẽtorum, apodixarum, & aliorum quorumcunque, necnon in missione in possessionem ex primo, vel secundo decreto, & ad sententiam audiẽdam, in qua etiã procurator citari debeat, ac etiam ad habendũ aliquem pro confesso, sufficiat citatio sub hac forma, &c. Si enim statuentes voluissent in quolibet ex præmissis casibus procuratorem citari debere; verbum relatiuum, In qua, in singulari numero non concepissent, sed dixissent, In quibus. voluerunt enim statuentes antiquã dispositionem amplecti, lib. 1. c. 46. qua cauetur & principalem, & procuratorem ad sententiã citari debere. Fateor tamen caute agere, qui in suprascriptis etiam casibus vtrumque & principalẽ, & procuratorem citari facit: non solum quia modici æris cõpendium auri dispendium clienti afferre posset: sed etiam quia, si procurator non citaretur, sed tãtum Dominus, actus de facili posset

iure

Iure communi corruere: vt puta, si nullus cōpareret, vt dicam infra proxime vers. quod si procurator. de mente Bal. l. si quando, nu. 9. C. de testi. & Rot. decis. 21. in vlt. add. in no. In ceteris autem iudiciariis actibus, vt in productione articulorum, & iurium, iuramento testium, & similibus, ciues prædicti absentes, si procuratorem non miserint, domi solitarum habitationum citari debent; dimissa tamen copia in manibus inibi habitantium, aut ad valuas ianuæ affixa, dic. lib. 1. c. 41. & lib. 4. c. 3. si memoria sit, vbi habitare consueuerint, alias affigetur copia ad valuas Curiæ, vt supradictum est, & in edicto comminatur.

6 Aduenæ absentes, qui forum in Vrbe sortiuntur, modis suprascriptis in omnibus, & per omnia citātur, vt ciues, & in petitionis productione, & quādo actor vult mitti in possessionem, ex primo vel secundo decreto, & in executione instrumentorum, & ad sententiam audiendam, dic. lib. 1. c. 41. ver. forenses. Nec me mouent verba illius statuti in fine, quæ sunt hæc: In aliis autem actibus iudiciorum non expediet eos citari, si fuerint contumaces, dumtamē in prima citatione expressis iis, quæ supra sunt scripta, comminetur eis Iudex quod vlterius non citabuntur; sed eis absentibus in singulis iudiciorum actibus vsq; ad sententiā procedetur: quoniam illa verba, vsque ad sententiam, intelligo exclusiue, tum ex natura dictionis, Vsque, & subiectæ materiæ qualitate, ad Bar. l. patronus. §. Sempronio. de leg. 3. cum aliis cumulatis per Tiraq. de retrac. consang. §. 1. in gl. 11. nu. 66. Tum ex eo, quia stat. supra explicite citationem ad sententiam audiendam fieri voluit: & in ciue absente in eodem cap. vtramque citationem, videlicet in initio litis, & ad sententiam requisiuerat.

Et quamuis statutū prædictum expresse disponat, quod, si aduenæ prædicti contumaces sint, non debeāt vlterius super intermediis citari: putarem tamen vrbanum admodum esse, si ad valuas Curiæ super intermediis citarentur: & ita eis in edicto comminaretur. arg. alterius stat. lib. 3. c. 238. quo cauetur, quod si aduenæ Romæ apprehensi, & moniti certo ibi expresso casu cessent domicilium eligere, per affixionem ad valuas curiæ citati condēnentur. Et ita vsu receptum est in quolibet aduena, vt supra, monito, & cessante, vel procuratorem constituere, vel domicilium eligere, vt per affixionem cedulæ citatus (si Actor suam intentio-

nem probet) condemnari possit: nec sine ratione, quia qui alibi domicilium habent, cogi possunt ad eligēdum in ciuitate, in qua litigant, locum, vbi citari possint. Bal. & post eum Alex. l. qui ante calendas. nu. 14. ff. de verb. oblig.

8 Ciues autē, & incolæ præsentes in Vrbe in productione libelli in scriptis personaliter, aut domi dimissis copiis in manibus domesticorū, vel in ostio affixis, vna die pro alia citari debent. d. lib. 1. c. 40. lib. 4 c. 3. & lib. 5. c. 4. quod stat. iuri communi cōforme est. Ias. l. plerique. in princ. ff. de in ius vocan.

9 Nec tenetur hoc casu nuntius, sicut nec etiam in suprascriptis, facere diligentiam prius de reperiendo personaliter, vel de hoc fidem facere: quoniam illud sufficeret, statuto circumscripto; & vt aliquid statutum operetur, diligentia tollitur. Abb. consi. 42. in quæstione. num. 2. vol. 2. Alex. l. 4. §. prætor ait. nu. 10. vers. quærit hic Bal. ff. de dam. infecto.

10 Sed est quæstionis, numquid sufficiat, si citatio ad apothecam, vel stationem, vbi citatus non habitat, facta sit? Et quidem, quantum ad statutum attinet, non sufficit. domum enim solitæ habitationis requirit stat. lib. 1. c. 40. lib. 4. c. 3. ibi, in manibus cohabitantium, & lib. 5. c. 4. & hoc etiam circumscripto statuto, voluit Bar. l. item apud Labeonē. §. conuicium. ff. de iniuri. & l. 4. §. prætor ait. nu. 8. ff. de dam. infec. & ibi Alex. n. 4. quo in loco plures quæstiones respectu domus habitationis, & quando quis modo in vno, modo in alio loco habitat, reperies decisas.

11 Sed & si forte ante inceptum iudicium procurator constitutus reperiretur, vt sæpe contingit, cum de præparatoriis disputatur; tunc & procuratorem, & dominum in productione libelli, siue petitionis citandum esse nonnulli existimauerunt, ex stat. lib. 5. c. 1. ibi enim stat. dicere videtur, vt hæc citatio iuxta formam citationis ad sententiam fieri debeat: in ea autem citatione ad sententiam procurator absque dubio citandus est, lib. 5. ca. 4. sed certe stat. prædictum lib. 5. c. 1. non ad personas citandas, sed ad modum executionis citationis faciendæ se retulit, idest in scriptis, personaliter, seu domi dimissa copia, vt clare ex litera patet: cuius hæc sunt verba: Statuimus, quod actor citari faciat reum personaliter, vel alias iuxta formam citationis ad sententiam inferius describendam: quasi dicat, personaliter, vel domi dimissa copia

pia, & in scriptis, vt ibi dicitur. fateor tamen hoc quoque casu, quod qui vtrumque citari facit, ansam aduersario disputandi nõ præbet.

12 Forma autem citationis in productione libelli contra præsentes in Vrbe tradetur infra tit. de causis ordinariis. vers. coram.

13 Quod si procurator legitimus in causa compareat, non expediet vlterius principalem citari, sed ipsum procuratoré in intermediis citasse sufficiet, lib. 1. c. 46. quinimmo, si citaretur dominus, & non procurator, cum quo lis est contestata, & qui instantiæ factus est dominus, siue in receptione testium, siue in productione iurium, siue in alio actu substantiali intermedio, & nullus cõpareret pro citato, actus corrueret, vt dicit Bal. l. si quando. nu. 9. C. de testi. Rot. decis. 21. alias, de proc. 2. in vlt. add. in no. Doc. omnes. l. furioso. ff. de re iud. Hæc autem vera præterquam in casibus notatis supra versi. Et quamuis aliqui. in quibus procuratorẽ iure communi per supradicta, & principalem iure isto citandos esse censui. Quæ rursus limitabis in summariis, vt dicam infra tit. de generali forma procedendi in summariis. ver. ex his.

14 Animaduertendum quoque est, quod citationes, quæ super reliquis intermediis fiunt, si personaliter citati apprehendantur, scriptura non requiritur, sed sufficit verbalis nuntij relatio Notario actuario data: sed, si domi fiant non aliter valent, quam si breuis schedula, per quam ad minus declaretur quis citetur, & ad cuius instantiam, coram quo Iudice, & ad quem actum, in manibus domesticorum, vel ad valuas ostij affixa relinquatur, ex stat. lib. 4. c. 3. Quod est etiam expressum Clem ij. vt lit. pend. in fi. In relatione autem de prædictis per nuntium facienda, scriptura non requiritur. sufficit enim, si ipse nuntius verbo tenus Notario atteste tur, se reum domi dimissa copia citasse. dic. lib. 1. c. 40.

15 Vna die pro alia citationes fieri debere hæc statuta disponũt, & recte, vt Reus consulte veniat ad iudicium responsurus. lib. 4. c. 3. ideoque ad statim fieri non possunt, nisi mora esset periculũ allatura, vt est in inhibitionibus, & prorogationibus fatalium, & instantiarum, si tempore essent perituræ. his enim casibus talis citatio recepta est, ea declaratione, quam tradidi infra de fatalibus, siue temporibus appellationis prosequendæ, vers. Euenit quandoque, & seq. Circumscripto autem statuto numquid præsens in

iudicio citari debeat, vel eo præsente actus possit impediri, visenda sunt, quæ not. Doc. l. cõsentaneum. & præsertim Bal. C. quo. & quan. iudex. per Bar. l. 1. C. de in ius vocan. per Fely. remissiue. c. 2. nu. 16. vers. 13. limita. extra de testi.

16 Accidit quandoque vt principales litigatores, qui actores, & rei erant in iudicio discussionis hereditatis cuiusdam illustris viri, per multas dietas ab Vrbe abessent; procuratores tamen in ea causa legitime constitutos Romæ haberent. cumque difficile esset principales in alieno territorio ad sententiam audiẽdam citare, recursum fuit ad signaturam iustitiæ, à qua obtentum iudici committi, vt, citato procuratore legitimo, ad sententiam processus legitimus censeretur. quod de facili obtẽtum fuit, cum hic casus esset à statuto omissus. nam statutum non cogitauit, neque disposuit, nisi de illis, quos edicto Senatus citari posse putauit, aut qui Romæ apprehenderentur. Et hanc opinionem, & cautelam reliqui in ea causa secuti sunt.

17 Euenit etiam, quod Vniuersitas quædam de districtu erat pro ciuili causa citanda: qui casus similiter à statuto omissus est: & eo casu recursum fuit ad Praxim glos. c. si capitulo. de concess. præb. lib. 6. Moniti igitur ex iudicis mandato per nuntium in scriptis fuerunt loci illius decuriones, quos massarios appellant, vt deberent certa die, hora, & loco vniuersitatem illam congregasse ad effectum, vt citari posset ad ea, quæ in eo edicto continebantur: qua die, & hora adueniente, nuntius se ad locum designatum contulit: & cum neminem congregatum reperisset, alta, & intelligibili voce, quæ continebantur in eo edicto, siue citatione, promulgauit; & copiam affixam in eo loco reliquit. Et hæc eadem forma in citatione ad sententiam repetita fuit. In ceteris vero intermediis citationes ad valuas Curiæ affixæ fuerunt, prout in prima citatione fuerat comminatum.

18 Sciendum quoque est, quod si is, qui extra Vrbem citatur, siue Vniuersitas sit, siue priuatus, nuntio ad citandum misso iniuriam inferret, tunc vlteriori citatione solemni opus non esset: sed sufficeret in valuis Curiæ in quolibet actu citasse. lib. 4. par. 2. c. 9.

19 Monitio Iudicis pro citatione habetur: & ideo dicebat Bal. l. 1. in fi. C. de recontrah. & cõmitten. stipul. quod fatuus est Iudex, qui partem præsentem per nuntium vocari facit. Statuentes igitur, qui

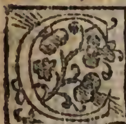
qui voluerunt, quod citationes vna die pro alia fierent, vt citati consulte respondere possent, voluerunt etiam, quod monitiones Iudicum vna die pro alia fieri deberent.lib.4.c.3.ne hac via tempus ad consulendum reo præriperetur.

20 Dies iuridica vltra Calendarium dignoscitur ex eo, quia campana, quæ est in Capitolina turri, de mane pulsatur: & eo die de mane circiter horam diei tertiam Iudices pro tribunali sedēt, ius petentibus dicendo. ex stat.lib.4.c.1. & dixi supra de officio Senatoris, & Collateralium, vers. sedere.

LIBER SECVNDVS.

De iudiciis, causarumque introductione & reassumptione. Cap. I.

1 *Causæ tripliciter in curia Capitolij introducuntur.*
2 *Causæ commissariæ in curia Capitolij quæ sint, & quo ordine tractentur.*
3 *Discussionum hæreditatum, ac prioritatis & potioritatis inter creditores causæ, quo modo tractentur.*
Causæ diffamationum quo modo cognoscantur, ibidem.
4 *Causæ cessionis bonorum quo modo tractentur.*
5 *Forma procedendi à statuto tradita in causis etiam commissarijs seruanda.*
6 *Reassumptio causarum alibi inchoatarum quomodo fiat.*
Forma citationis in reassumptione causarum, ibidem.
7 *Causæ reassumptę etiam si ante erant commissarię tractandę sunt & ordinariæ.*
8 *Reaßumi quę causæ non possint & nu.10.11.*
9 *Reassumptionum decreta conditionalia.*
12 *Acta ante reassumptionem coram iudice à quo facta, an valeant, vel sint reiteranda. & nu.13.14.*

1
Causæ in Curia Capitolij, aut ex forma statutorum inchoantur, aut alibi inchoatæ in hoc foro reassumuntur, aut per specialia rescripta Apostolica cōmittuntur: de quibus omnibus singulariter dicendum est. Verum, quia earum, quæ ex forma statutorum inchoantur, prolixior est sermo, igitur de iis primo dicere institui, quæ per Apostolica rescripta committuntur: secundo de reassumptis: tertio de iis quæ ex forma statu-

torum introducuntur: quæ & ipsæ tripliciter distinguuntur. aliæ enim appellantur ordinariæ, quæ plenum processum requirunt: aliæ executiuę: aliæ summariæ.

2 Committuntur Senatori Capitolinisque iudicibus causæ Pontificis, eiusque signaturæ nutu inter laicos, etiam multoties statutis non subiectos. Nonnullæ etiam causæ hac via à causarum patronis properantibus inhibitiones extorquere introducuntur, quæ etiam ordinaria via introduci possent. nam causæ discussionum hæreditatum, quãdo hæres beneficio legis, & inuentarij gaudere vult, quæ vt plurimum per Apost. rescripta introducuntur, re
3 ctissime data petitione, & citatis creditoribus, & legatariis, vel aliis interesse prætendentibus, seruata ordinaria iudicij tela de qua infra, expediri possunt. l. scimus. §. sin autem. & §: & si præfatam. cũ trib. seq. C. de iur. delib. Itẽ & causa pluriũ creditorũ de bonis creditoris cessantis, seu decocti, ac de prioritate & potioritate pignorũ controuertentiũ. l. 1. & per totũ. C. qui pot. in pig. hab. Item si mulier marito ad inopiam vergente bona pro dote hypothecatã retinere, aut ab aliis vendicare contendat. l. vbi adhuc. C. de iu. doti. Item siquis iactet ius sibi super aliqua re competere; is, qui possidet, & diffamatur, causam diffamationum, & impositionis silentij via petitionis probatis diffamationibus introducere potest ad l. diffamari. C. de inge. & manu. duobusque terminis diffamanti ad probandum præfixis absolutionem obtinere. Afflic. decis. 264. quidam Baro. n. 3.

4 Item & cessionis bonorum, seu admissionis ad beneficium quinquennale. l. 1. & fi. C. qui bo. ced. pos. l. penul. ff. de ces. bo. Etiam si ex pacto maioris partis creditorum aliquid remittatur, vel dilatio aliqua cõcedatur. l. & suum. §. fi. l. maiorem. ff. de pact. de qua tamen cesione loquitur stat. lib. 4. c. 19. & lib. 5. c. 30.

Sic & reuocatio attentatorum. Franch. c. non solum. in princ. de appel. in 6. cum simil. latiss. deductis per Roffr. in suo tract. de libel. concep.

Sed causarum patroni, vt celerius, & vberius, vt dixi, clientibus cum inhibitionis in vim specialium rescriptorum emanandis cõsulant, recurrunt ad signaturam, à qua causarum cõmissiones impetrant istis iudicibus Capitolinis directas, à quibus tamẽ etiam via ordinaria post porrectam petitionem parte citata possent inhibitionem

hibitionem impetrare.cle.si.vt lit.pend.cum not.

5 In istis igitur causis per signaturam Capitolinis iudicibus commissis nihil de forma tradita à stat.tum in procedẽdo, tum etiam in iudicando omittendum est. lib.4.c.10. nisi statutis specialiter derogatur. Et hæc derogatio per signaturam iustitiæ fieri nõ consueuit,nec facta tenet, nisi adsit manus Papæ,lib.6.in literis Iulij, ij. de distin.trib. in ord.14. Sarnen. ad reg. Cancel. in compen. vtriusque signat.nu.25.Staphi.de literis gra.& iust.lib.7.vers.patet char.149.secũdum primam impressionem. Et ex consequenti si statutis derogatum non sit,si causa erit ordinaria, seruanda, & attendenda erunt,quæ infra de ordinariis, Deo dante, dicam. si executiua, vel summaria,idemtidem,quod suo loco tradam.

6 Reassumuntur causæ in aliis tribunalibus introductæ, si in eis Romani ciues,incolæ aut districtuales rei sint, citatis Actoribus ad dicendum contra Motum proprium priuilegiorum Ro.Pont. per fe.re.Iul. ij.& Paulum iij.aliosque Rom.Pont.concessorum: & videndum reassumi causam ex aduerso coram Gubernatore, seu alio iudice introductam, iuxta formam illius ad primam diẽ, & inhiberi ad statim.quo termino seruato,& iudici, & parti inhi-

7 betur;& debito tempore causa reassumitur. Et quamuis coram aliis iudicibus causæ aliquæ per specialia rescripta commissæ, & introductæ reperirentur, aut alias effectæ essent commissariæ, postquam tamen reassumptæ sunt, ordinariæ censentur, lib.6.in lit.Iulii ij.in forma Breuis, in ordine 14. quod quidem multum refert meminisse,tum ad effectum sportularum,de quibus suo loco dicam,tum etiam ad effectum citationum,quæ factę per mandatarios sufficiunt,vt supra dictum est de Nuntiis.vers.citatio.

8 Hæc reassumptio valet, & tenet; nisi agatur, vt dixi, de obligatione in forma Cameræ; & causa esset coram Auditore Cameræ introducta: vel de causis mercedum, & salariorum: & causa coram Gubernatore cepta esset: In quibus casibus, vt dixi supra titulo, Qui Capitolino foro subiiciantur,vers. ciues. & vers.seq.præuentioni locus est, Quo casu, & sequentibus citati, actores comparere debent:& facta fide, quod vel virtute obligationis in forma Cameræ causa est cepta coram Auditore Cameræ;vel quod causa mercedis est cepta corã Gubernatore,reassumptionem impediunt.vel si serius veniant,producta fide, & citato

reassumptionem procurante, causam ad suū iudicem remitti obtinebunt: quod passim, & velo leuato à iudicibus fit.

9 Quinimmo prudentiores iudices conditionem in reassumptionibus apponere consueuerunt. Nam si causa ab Auditore Cameræ reassumi petitur, adiicere solent in reassumptionis decreto, dummodo non sit causa obligationis in forma Cameræ: vel si à Gubernatore, dummodo non sit causa mercedis: vel si à Vicario Vrbis, dummodo non agatur de re Ecclesiæ, vel Ecclesiæ debita, per nota. in cap. si clericus laicum. cum concor. de foro compe. Causæ enim prædictæ reassumi non possunt, ex præscriptis.

10 Sicut nec etiam reassumi possunt causæ in tertia instātia in Rota pendentes, vt cauetur præfatis literis Iulij ij. in ord. 14.

11 Nec post sententiam, aut relaxationem mandati causæ aliquæ reassumi possunt: quia cum isti, de quibus loquimur, Capitolini iudices, primarum causarum iudices sint, causæque post decisionem primæ causæ esse desierint, frustra coram incōpetenti reassumerentur. Quod si quando calliditate reorum ad euitandam, vel protelandam executionem reassumptæ fuerint, facta fide, quod terminatæ sint, ad suos iudices remittentur.

12 Reassumptis causis multoties dubitatum fuit, si acta coram iudicibus, à quibus reassumuntur, facta roboris obtineant firmitatem: nam multæ post testium examen, & causæ instructionem, non tamen sine calumnia, reassumuntur. dubiū oritur ex statuto lib. 1. c. 38. rub. de foro compet. quo caueri videtur, quod processus factus alibi, quam in curia Capitolij, nullus sit, et inualidus. Ego vero credebam, quó ad incolas tam agentes, quam reos, rem nullam habere difficultatem: cum statutum præd: ctū lib. 1. c. 38. de ciuibus, vel habentibus domicilium in Vrbe pro ciuibus reputatis loquatur: et propterea in eis, qui non sunt ciues, nec pro ciuibus reputantur, vt sunt incolæ, et qui in districtu habitant, siue agant, siue conueniantur, quæstio remanet expedita; quia deficit ciuilitas, et qualitas illa pro ciue reputato, à statuto requisita: quā deficiente dispositio cessat. Alex. consi. 41. nu. 5. vol. 4. Dec. consi. 18. n. 4. & 524. n. 1.

Sed & si ciuis incolam, aut aliquem de districtu coram alio iudice traxisset, adhuc processus factus ante reassumptionē, retento the-

to themate supradicto, me iudice valeret: quia statutum irritans acta, vt dixi, loquitur in casu, quando ciuis alium ciuem trahit. Quibus non cōcurrentibus cessat dispositio, vt proxime dixi.

Sed & eo casu, quo ciuis conuentus à ciue coram non suo iudice, cessat forum declinare vel litem contestatur, & post factam reassumptionem de actorum inualiditate dicit, credebam in expensis illorum actorum condemnandum esse, exemplo Clerici coram iudice laico conuenti, qui distulit priuilegium Clericatus allegare. c.exceptionem. extra de exceptio. Egidi. decis. 226. in causa mea, Rota per Cassa. de appella. decis. 3.nu. 5. Nisi dicamus actorem ciuem in pari cōtumacia fuisse: quia illum, quem conuenit, & suum conciuem, & quid sua disponant statuta, scire debuit, ad regulam qui cum alio contrahit.ff.de reg.iur.& l.fi.ff.de decretis ab ordi.facien.Bar.l.quod Nerua.n.19.vers.ii.casu.ff. deposi.

13 Sed maius est dubium, vtrum post causæ reassumptionem eò casu, quo acta facta coram alio iudice valere dixi, termini substantiales à statuto requisiti lib. 5. c. 1. seruandi sint? & quod seruari debeant, videtur in simili Rot.decis.20.alias de appella. 4. anno Domini in no. maxime quia contestatio litis, & iuramentum calumnię termini substantiales sunt, qui & pro forma, & cum clausula irritante à statuto prædicto requiruntur. noua igitur petitio formanda, & lis contestanda, ceteraque implenda erunt, quæ in ordinarijs infra suo loco tradentur.

Hęc vera in causis, quæ ordinarium processum requirunt, ceterum, si causæ summariæ sint, sola actorũ repetitione expedientur: quia in illis iudiciaria tela non requiritur, vt suo loco dicetur.

14 Eo autem casu, quo petitio denuo formanda erit, & lis contestanda, dubitari potest, si probationes in testibus consisterent, & ante reassumptionem factæ essent, vtrum examen reiterandum esset? dubium facit, quoniam hoc casu testes non solum ante litē contestatam, sed etiam ante acceptũ iudicium recepti videntur; qui non probant c.1. & per totum vt lite non contesta. Hippo. sing.170. animaduertant. Erunt igitur omnino repetendi, aut ad Papæ signaturam recurrendum, per quam committi consueuit, si cum interrogatoriis partis, & ipsa legitime citata recepti sint, vt illis fides iudicis arbitrio adhibeatur: nec in hoc statutis derogatur. Hæc de reassumptis.

Causæ

Causæ vero, quæ ab initio ex forma statutorum in hoc foro introducūtur, triplicis generis, vt dixi, esse dignoscūtur. aut enim ordinariæ sunt, quia in illis plenus, & ordinarius processus requiritur, aut executiuę, aut summariæ. de quibus, & modo procedendi in eisdem singulariter disserendum est.

De causis ordinariis, et petitione in illis exhibenda. Cap. II.

1 *Causæ ordinariæ quę sint & quæ in eis forma seruatur.*
2 *Forma petitionis in ordinarijs.*
3 *Vrbana interpellatio iudiciariam petitionem præcedere debet.*
4 *Forma citationis in productione petitionis in ordinarijs.*
5 *Copia petitionis sequenti die per notarium reo petenti dari debet.*
Terminus ad opponendum contra petitionem post illam à reo habitam est ad primam diem. ibid.
6 *Exceptiones litis ingressum impedientes, & dilatoriæ & anormalæ remissiue. & nu. 7. 8.*
9 *Officium patroni causę Deum timentis.*
10 *Exceptiones quę litis contestationem impediant, quo modo proponi debeant.*
11 *Exceptio dilatoria si tacite vel expresse reijciatur appellari potest.*
12 *Exceptiones altiorem indaginem requirentes reseruantur ad merita.*
13 *Exceptio dilatoria reseruata et verificata in processu reddit processum nullum.*
14 *Iudice allegato suspecto quomodo alleganti consulatur, & quando.*
15 *Petitioni post litem contestatam nihil addi aut detrahi potest.*

1 ORDINARIE igitur proceditur in causis non priuilegiatis, in quibus de summa, vel re valorem 25. ducatorum de carlenis excedente agitur, lib. 4. c. 6. lib. 5. c. 1. in rubro, & nigro.

Sed quamuis causæ istæ ordinariæ appellentur, breuis tamen admodum iudiciaria tela in illis seruanda est. In primis namque formanda est petitio in scriptis: quam de consilio iuris periti, si ipse iuris peritus non sit, procurator formare debet. Difficile est enim vt legum ignarus, etsi mille formulas haberet, in tam diuerso actionum genere recte concludere posit. Vnam tamen formulam apponere visum est, vt exinde tyrones sibi generaliū clausularum exempla sumere posint: quarum si magis periti fieri volunt, ad Papiensem, qui de illis plenissime tractauit, recurrere poterunt. formula hæc est.

2 Coram vobis illuſtri Domino Senatore cōparet procurator, & eo nomine Quinti Tuberonis, contra, & aduerſus Sextum Pedium, omnemque aliam perſonam pro eo in iudicio præſentis cauſæ legitime comparentem, dicens & exponēs non in modum ſolemnis libelli, niſi ſi, & quatenus opus ſit, ſed qualis qualis petitionis, & ſimplicis facti narrationis, Quod pręfatus principalis ſuus de anno proxime præterito & menſe Auguſti, ſeu alio tēpore veriori, amicabiliter à præfato aduerſario requiſitus, benigne, & amicabiliter eidem mutuo dedit hic Romę amphoras quadringentas optimi vini Campani, quas pręfatus aduerſarius in proximis præteritis Calēdis Decembris tunc futuris reſtituere hic Romæ, & in eodem loco, vnde ſumpſerat, libere promiſit: quibus calendis aduenientibus aduerſarius etiam requiſitus, & amice interpellatus reſtituere ceſſauit, prout etiam de pręſenti ceſſat, in graue damnum, & præiudicium præfati principalis ſui, qui vinū pręd ictum ad rationem denariorum decem pro ſingula amphora vendere potuiſſet, prout de dicto menſe Decembri, & ſubſequenti Ianuario communiter in Vrbe vinum optimum Campanum venditum, & emptum fuit, cum hodie vix denarii ſeptem pro ſingulis amphoris reperiantur. Quare petit procurator prædictus, quo ſupra, nomine per vos dominum iudicem, veſtraq; definitiua ſententia, quatenus opus ſit, pronuntiari, decerni, & declarari, pręd icta omnia, & ſingula vera fuiſſe, & eſſe, pręfatūq; aduerſarium condemnandum fore, & eſſe, & condemnari ad dandum, & reſtituendum præfato principali ſuo prædictas quadringētas amphoras optimi Campani vini vna cum damnis, expenſis, & intereſſe paſſis, factis, & incurſis, patiendis, faciendis, & incurrendis, habita ratione quanti plurimi dictum vinum cōmuni pretio à tempore morę citra vendi potuiſſet, & in futurum forſan vendi poſſe continget, condemnatumque iuris, & facti remediis opportunis ad prædicta cogi, & compelli, dictoque ſuo principali de, & ſuper præmiſsis omnibus, & ſingulis ius, & iuſtitiam miniſtrari non ſolum prædicto, ſed omni alio meliori modo: deducendo omne ius, omneque remedium &c. ac officio veſtrę Claritatis, quatenus expediat deſuper humiliter implorato. & p̄dicta procurator prædictus dicit, & fieri petit tam cōiunctim, quam diuiſim, ac tam narratiue, quam diſpoſitiue, & alias omni me-

ni meliori modo. Non se astringens, &c. Saluo iure &c. Et protestatur, &c.

Statutum, de quo loquimur, lib.5.c.1. non libellum, sed petitionem desiderat: igitur super vacuo in proxime relata formula apposita est clausula non in modum solemnis libelli, nisi si, & quatenus opus sit, de qua per Ias. l. nam postea. alias, ait prætor. in prin. n.19.ff.de iure iur. sicut & multæ aliæ ex abundanti positæ sunt, quæ necessario ex statuto nostro non requirerentur. Illas tamen ita apposui, vt à maioribus, & præceptoribus accepi, nec omnino inutiliter, vt arbitror, cum ex illis multoties pertinacium disputationes tollantur.

3 Vrbana requisitio de æquitate iudicialem petitionem præcedere debet, vt colligi licet ex l. quidam Iberus. ff.de seruit. vrba. prædio. ac etiam prodest, quia quamuis reus post citationem debitum agnosceret, adhuc ad expensas citationis teneretur: quod secus esset, si amicabiliter non fuisset ante citationem requisitus. Rom.sin.396.alio sero. Fely.c.nouit. prope fi.extra, de Iudi. Quę quidem interpellatio semper facta præsumetur si in petitione facta esse dicatur. Ro.sing.397. quis debet. Curt.Iun.l.vinum. nu. 19.ff.si cer.pet. & licet Fely. vbi supra dubitare videatur: Tamen in c. quoniam. n.14. vers.hanc limitationem dupliciter.extra de probatio. transit cum hac opi. arguendo à communiter accidentibus. Vix est enim, quod quis à citatione incipiat requisitione non præmissa.

Ea igitur petitione formata, citari debet reus, illiusque procurator ad cautelam (si de mandato illius in actis constet) in scriptis sub hac forma.

4 Coram Illustri domino Senatore (Romana mutui) citentur Sextus Pedius ex aduerso principalis, & Quintus Cicero eiusdē procurator, quatenus sit, ad videndum productionem petitionis, videndum illam admitti, & respondendum illi, ad primam diem, instante Quinto Tuberone principali. & hæc citatio per mandatarium subscripta prima die iuridica post illius executionem Nōtario actuario vna cum petitione assignari debet, & aduersæ partis cōtumacia accusata petetur admitti: quam Iudex si, & in quātum admittere consueuit. licet à statuto nec admissio, nec ad videndum admitti citatio requiratur, d. lib. 5. cap. 1.

Reus

Reus autem comparere, & generalia contra pro nunc (saluis aliis suis, loco & tempore opponendis) dicere, & copiam petitionis petere debet.

5 Hanc petitionis copiam, sicut & omnes alias petitas copias, Notarius partibus petentibus sequenti die iuridica dare tenetur, aut, si prolixiores sint, infra duos, vel tres dies, qua die tenetur petens illas, comparere, & satisfacto Notario de competenti mercede, easdem recipere. Non enim alia citatio ad copiã recipiendam requiritur: sed sufficit, si actor vult quod ipse compareat illa die, qua reus copiam recipere tenetur, & illius contumaciam accuset. Petens enim, si eam recipere cessauerit, vlteriori dilatione ad eã recipiendam non gaudebit. lib. 5. c. 11. & c. 14.

Si reus copiam recipiet, diem faciet à tergo, vel in calce datæ copiæ annotare, & sibi terminum ad opponendum asignare, qui ad primam diem à iudicibus statui consueuit; & est etiam à statuto expressum in volente contra rescriptũ opponere, d. lib. 5. c. 13. Hunc etiam datæ copiæ diem Notarius in actis suis annotare tenetur, pœna ei amotionis à causa imminente, d. lib. 5. c. 11.

6 Copia recepta rei procurator mature causam clientis voluere, diligenterque pensare debet; & si quas exceptiones litis ingressum impedientes suo clienti competere cognouerit, maturo consilio eas deducere debet.

7 Scire enim debet patronus dilatorias multiplices esse. Aliæ enim sunt declinatoriæ ex persona iudicis: quia is sit ex aliquo capite suspectus, vel aliter incompetens iudex: Aliæ ratione personæ actoris: Aliæ ratione personæ rei conuenti: Aliæ ratione personæ procuratoris agentis: Aliæ ratione loci: Aliæ temporis: Aliç causæ: Aliæ libelli. & similes multæ, de quibus etiam late per Vber. de Bonoaccu. Doct. antiquum in suo tract. de exceptio. in princip. & per Specul. in titu. de exceptio. §. 1. vers. dilatoriarum.

Item & peremptoriç, & anormalæ, siue anormes multç sunt, quç ad processum, & ad merita opponi possunt; quas nuncupatim enumerant Bal. l. postquam liti. C. de pac. Paul. de Cast. l. ait prætor. alias, nam postea ff. de iureiur. Alex. in apostil. ad Bart. l. vir bonus. ff. iudic. sol. Aret. in §. æque. n. 14. instit. de except. vbi enumerat 44. & tradit regulam ad cognoscendum innumeras.

meras. Maria. Soz. c. 1. de litis contest. ponit 36. inter quas multæ sunt ab alijs non tactæ. Fely. qui prædictos refert, ponit etiam ali quas. c. exceptionem. à nu. 37. vsque ad nu. 45. extra de exceptio. & aliquæ etiam enumerantur per statutum, qui ad paucas respectu multarum restringit. lib. 5. c. 49.

8 Exceptiones igitur, quæ litis ingressum impediunt, siue dilatoriæ, siue peremptorię, siue etiam anormalæ sint (dummodo cũ effectu reo competant) ante omnia opponi debent, & discuti.

9 Officium namque patroni Deum timentis est, vt non permittat clientem sumptibus, & expensis vexari. Et propterea, si agentem in initio repellere poterit, non cunctabitur. Nam quod antea statutum lib. 1. c. 53. disponere videbatur, litis contestationem impediri non posse, nisi per exceptionem iudicis incompetentis, & inepti libelli, hodie per supra dictum statutum lib. 5. c. 49. vers. & quia. correctum est.

10 Prudenter tamẽ prædictæ exceptiones maxime peremptoriæ, & quæ per statutum proxime relatum enumerantur, opponendæ, & deducendæ sunt. Nam si oppositio merita concerneret, contestationem non impediret: vt quia procurator conuenti diceret, Sempronius reus nihil Papinio actori debet, quia per sententiam, vel transactionem liberatus est. Sed nominatim exprimere debet se eam exceptionem ad litis ingressum, & vlteriorem processum impediendum opponere. ita Ias. de mente Bar. Bal. Angel. Rom. & Alexand. d. l. nam postea. alias, ait prætor. num. 17. ff. de iure iur. vis tota est igitur in modo opponendi, vt ibi per eum.

Nam, vt ad dilatorias redeam, si eæ ante litis contestationem non opponerentur, frustra conaretur patronus post litis contestationem, aut pro contestata habitam illas opponere. l. penulti. & fina. C. de exceptio. l. exceptionem. cum concor. C. de probat. Quã regulam limitat Fely. d. c. exceptionem. n. 11. tresdecim notabilibus modis, ad quem patronus in facti contingentia recurret.

11 Sed si eas dilatorias iudex vel expresse, vel tacite ad vlteriora procedendo reiiceret, (quod vtroque modo fieri potest. l. à procedente. vbi Doct. C. de dila.) tunc si illæ sint de enumeratis per statutum d. lib. 5. c. 49. vel illis similes, ab illarum reiectione, & vlteriori processu nominatim, & cum causæ expressione, & in scriptis

iuxta

iuxta c. cordi. de appel. lib.6. & Clem. appellanti.eo titu. appellandum erit, de quo latius infra de appellationibus ab interlocutorijs. nam si non appellaretur, processus teneret, & reus ab illarum oppositione remaneret exclusus per d.l. penulti. & fina. C. de exceptio.

Numquid aũt opponens peremptoriã in vim dilatoriæ, & succumbens possit iterũ eandem in vim peremptoriæ post litem cõtestatam opponere? visendum per Bal.& alios d.l.nam postea.

12 Actoris autẽ procurator curabit, vt, quanto citius fieri potest, ex his intricationibus se eximat: & si viderit oppositas exceptiones altiorem indaginem requirere, impetret à Iudice, vt illarum disputatio, & cognitio ad merita reseruetur. quod fieri & potest & debet. Fely.d.c.exceptionẽ.n.23. extra de exceptio.post Abb. & alios.c.ad dissoluendum. de despon. impub. ac Hostien. Bal. Bar.Rom.Areti. Ana. & alios in locis per eum alleg.

Ab hac reseruatione reus appellare (sicut à reiectione dixi) nominatim in scriptis, & expressa causa recte poterit domi.c.si quis.§.exceptionem.tertia q.6.quem refert Fely.d.c.exceptionẽ. n.23.ad fi. nisi, vt dixi, exceptio reseruata altiorem indaginem requireret, vt ipse Fely.ibi dicit, n.24.

Quæ limitatio sublimitatur locum non habere, quando per exceptionis reseruationem ordinis iudiciarij peruersio fieret, vt si disputaretur de incompetentia iudicis, vel de mandato procuratoris comparentis: quoniam eo casu (vt ipse Fely.ibi dicit) reseruatio fieri non posset, etiam si altiorem indaginem oppositæ exceptiones requirerẽt, & ex consequenti appellare liceret. Quo in loco idem Fely. abunde declarat quæ, & quando altiorem indaginem requirere dicantur: ipsum vide.

13 Illud non omittam, quod si facta reseruatione per Iudicem, dilatoria vel illius vim obtinens ad impediendum processum opposita in ipso processu verificetur & probetur, processus retroactus remanebit inualidus. Bar.l.ille, à quo.§.si de testamento.n.5. ff. ad Trebell. Cast.d.l.ait prętor.a'ias, nam postea.n.7.ff. de iu.e iu.Fely.d.c.exceptionem, ante n.25.de exceptio. Qua in re diligẽter animaduertere debet actoris patronus, ne reseruationẽ procurando, magis clientem implicet.

14 Sed quia iudicis suspicio inter dilatorias annumeratur, vt supra

dixi,

dixi, sciendum est, quod siquis ex litigatoribus aliquem ex collateralibus ex legitima causa, & tempore debito suspectum coram Senatore allegabit, Senator vel illi adiunctum dabit, vel alium siue ex suis Capitolinis, siue extra Capitolium in locum illius suspecti deputabit, ex stat.lib.1.c.50.lib.4.c.12. Quid autem importent illa verba, Tempore debito, dicam infra de suspicione Capitanei appella. & consultore eligendo.

15 Vnum etiam admoneo, quod post litem contestatam, siue pro contestata habitam actor aliquid addere, vel detrahere suæ petitioni non potest: nisi refectis expensis d.lib.5.c.1.& tunc iterum à petitionis exhibitione incipere debet, ad Bar. Deci. & alios l. edita.ad fi. C. de eden. Igitur antequam ad litis contestationem descendat, animaduertere debet actoris patronus, si quid suæ intentioni, siue petitioni addendum, aut detrahendum putet.

De litis contestatione, & iuramento calumniæ. Cap. III.

1 *Forma citationis pro contestanda lite & iurando de calumnia. & nu. 2.*
3 *Reo fatenti actoris intentionem, terminus ad implendum petita dierum octo præfigitur.*
4 *Iuramentum calumniæ per ipsum met actorem si præsens sit prestandum est, & quid si absens sit. & nu. 5. 6.*
6 *Procurator et in animam suam de calumnia iurare tenetur, si pars petat.*
7 *Procurator quale mandatum habere debeat, vt ad iurandum de calumnia admittatur.*
8 *Iuramentum calumniæ pro minore quis subeat. & nu. 11.*
9 *Syndicus pro vniuersitate de calumnia iuret. & nu 11.*
10 *Pater pro filio in his in quibus administrationem habet, de calumnia iurat.*
12 *Iuramentum calumniæ quæ contineat sub se.*

1 HIs consummatis citabitur reus vel illius procurator (si in actis constitutus acceptauerit) vel alias de mandato ad eam causam docuerit, vt dixi supra de in ius vocando. vers. quod si procurator. citabitur inquam ad contestandum, contestarique videndum litem, iurandum, iurarique videndum de calumnia, alias videndum pronuntiari litem haberi pro contestata, & iuramentũ calumniæ pro prestito, ex stat.lib.1.c.57.& 58.& lib.5. c.1.

facta

facta autem mandatarij relatione actor rei contumaciam accusabit: & asserendo contenta in sua petitione esse vera, & sic litem contestando affirmatiue, & iuramento calumniæ præstito petet à iudice pronuntiari litem haberi pro contestata,& iuramentum calumniæ haberi pro præstito:tunc Iudex litem haberi pro contestata,& iuramentum calumniæ haberi pro præstito, nisi per totam audientiam lis contestata, & iuramentum calumniæ pręstitũ fuerit, pronuntiabit: & de prædictis,quia pro forma dantur à statuto prædicto lib.5.cap.1. nihil omittetur, quia actus corrueret omnino.

2 Hunc modum habendi litem pro contestata in contumaciam, & odium aduersarij non contestantis ad tollendas ambages iuris communis, & longa remedia rite disposuerunt statuentes, secundum Cast.cons.290.visis his,quę supra narrantur. vol.1.n.2.alioqui præsentia vtriusq; actoris scilicet, & rei requireretur. Bar.l.1. n.10.C.de lit.conte.de quo tñ per Abb.c.1.n.7.extra de lit.cont.

3 Sed si reus in termino compareat, & litem contestari velit negatiue, audiendus est: & in causa ad vlteriora, vt in sequentibus tradetur,procedendum. Si vero fateatur actoris intentionem,terminus ad implendum petita per actorem dierum octo illi dandus est ex prædicto statuto lib.1.c.57.

4 Dixi iuramentum calumniæ per ipsum actorem præstandum esse ex dicto lib.5.c.1.Quod etiam cauetur alio statuto lib.1.c.58. Et ideo si actor, vt multoties contingit, præsens in iudicio non sit: prudentes causarum patroni receptionem iuramenti per principalem præstandi Notario actuario committi petunt,ipsumque actuarium ad recipiendum iuramẽtum prædictum destinari procurant;quod iure optimo petitur,si principales personæ egregię, vel mulieres, aut alias impeditæ sint.l.ad personás egregias.ff.de iure iu.c.mulieres.de iud.in 6.

5 Quod si actor ab vrbe vltra viginti milliaria absens sit,procurator, si ad id speciale mandatum habeat, se ipsum ad iurandum de calumnia (absentia allegata,& iurata).admitti petet d.lib.1.c.58. c.fi.de iuramen.calum.in 6. Alex.post alios.l.qui bona.§.qui alieno.ff.de dam.infec. Et hic in animam sui principalis verba concipit,63.dist.c.tibi domino.vbi glo.& c.procurator.de electio.in 6. c. in appellationibus. §.procuratores.vbi glo. verb.ab ipsis.extra

D de iura.

de iura. calum. Nisi iuramentum etiam in animam ipsius procuratoris ab aduersa parte exigatur: quia eo casu etiam in sui ipsius
6 animam procurator iurare cogitur. d. §. procuratores.& ibi glo. Rota decis. 37.alias,de iur.calum.1 .in no.Vbi dicitur,quod ex cōsuetudine Ro.Cu. approbata per c.fi.de iura.calum.in 6. procurator in animam suā,& domini iuramenti verba cōcipere tenetur.
7 Quæ autem forma mandati ad iurandum de calumnia esse debeat: & an sufficiat specialis clausula in generali mandato apposita, ad futuras lites,si nominatim lis expressa non sit,dubitatur. Et non sufficere tenuerunt quamplurimi. Bar. vero d.l. qui bona.§. qui alieno.n.7.ff. de dam. infec. contrarium tenuit. & cum eo est Italiæ consuetudo. ita Alex. qui multos refert d.§.qui alieno. n.8. Mathesi.nota. 150. nota quod si dominus.vbi add. & ita communis stilus obseruat.
8 Dubitatum vidi, quid si minor sit is, pro quo agitur,quis iuramentum calumniæ subire debeat ad processus validitatem? Et responsum extitit,actorem ad lites Iudicis decreto constitutum, glo. l.2.§. quod obseruari.verb. personæ.C.de iura.calum. quam ibi approbat Bar.col.3: vers. quæro quæ sint. & ibidem Saly.col. 2.vers.venio ad quæstionē Specu.de iura.calum.§. restat. in prin. & ibi Io.And.post Vber. de Bobi.& Guid. de Suz.& est communis opin. secundum Saly. vbi supra.
9 Idem in syndico vniuersitatis dicendum est, vt dicunt glo. & Docto.in loco præalleg.sequitur glo. in c.2.de iura.calum.in 6.& c.in pertractandis. extra co. ti. Bar.d.l.qui bona. §. qui alieno.& ibi ceteri.ff.de dam. infec.
10 Pater autem in his, in quibus legitimus administrator est, si agat,vel conueniatur, ipse iurabit. Sin autem filius consensu patris litiget,ipse filius,si ætatem legitimam habeat, iurabit: vt dicit præalleg. glo. communiter approbata in hoc,vt refert Saly.d.l.2 §. quod obseruari.col.2. C.de iura.calum.
11 Sed licet procurator iuramenti verba, vt dixi, in animam sui principalis concipiat, nisi ab ipso quoque iuramentum exigatur; tamen administratores prçfati iuramenti verba non in personam minoris,vel vniuersitatis,aut filij,pro quibus agunt,sed in eorum propriam concipiunt,& ex eorum credulitate iurant,vt dicit tex. d.§. quod obseruari. ibi eo quod ex animi sui sententia iurent.
quem

quem ad hoc notant ibi Bar. & Bal. in prin. glo.d.c.tibi domino. 63. dist. in verb. iurare.

12 Quid autem contineatur sub iuramento calumniæ, gloss. d.§. quod obseruari. explicat quatuor carminibus. Primum est, quod non causa calumniandi agit, vel resistit, sed quia lis sibi videtur iusta. secundum, quod probationem non exiget, nisi quam pro veritate necessario putabit exigendam. tertium, quod nihil dedit, aut promisit, dabit, vel promittet iudicibus, vel alicui alteri personæ, vt iniusta sententia detur. quartum, quod calumniandi animo aliquam dilationem non petet: vt latius ibi Saly. declarat.

De positionibus, & de confessis. Cap. IIII.

1 *Articuli à positionibus in quo differant.*
2 *Articulus quid sit & quotuplex, & quare sic appellatur.*
Positio vna plures articulos continere potest. ibid.
3 *Positiones quo tempore actor debeat exhibere in ordinarijs.*
4 *Positionum productio an requirant necessario partis aduersæ citationem ad effectum de quo hic.*
Forma citationis in productione positionum. ibid.
5 *Positionū imperfectarū productio, & ea quæ fit in albo folio nullius est valoris.*
6 *Positionum tenor elicitur ex libello, & si quid circunstantiale omissum sit, id poni poterit in positionibus.*
7 *Clausula non se astringens ad probationem superfluorum, ad quid vtilis.*
8 *Positio explicita vera & simplex esse debet, vt reus explicite respondere teneatur.*
9 *Positionibus implicitis & obscuris reus non tenetur respondere.*
Positiones medio iuramento actoris dari debent. ibid.
10 *Articulis per modum exceptionum datis reus respondere non tenetur, sed si fuerit illis responsio facta valeret.*
Positionibus respōdens si timeat eas esse captiosas, qualiter protestari debeat. ib.
11 *Protestatio ne detur copia positionum aduersario antequam responderit.*
12 *Positionibus quibus personis liceat consulto & deliberate respondere.*
Ciuis omnis prudens non est, neque omnis rusticus indiscretus. ibid.
13 *Contumax positionibus non respondens quam pœnam ferat.*
Forma monitorij de respondendo positionibus. ibid.
13 *Reo cessante positionibus respondere quid agat iudex.*
Forma citationis ad habendum reum pro confesso. ibid.
15 *Reus, qui cessauerit positionibus respondere, quomodo & quando contumaciam purgare possit.*

Positionibus potest etiam absente parte responderi de iure municipali, secus de iure communi. ibid.

16 *Appellare licet à pronuntia de habendo quem pro confesso.*

17 *Pronuntia de habendo pro confesso non officit cessanti in his, quibus non erat respondendum de iure.*

Positionibus, quæ congruis qualitatibus carent, nihil obest non respondisse. ibid.

Verba enuntiatiua cùm dispositiuis mixta per verbum, credo, non videntur affirmata. ibid.

18 *Quibus positionibus respondere teneatur reus, & quibus non, remissiue.*

19 *Ambigua, & obscura responsio non admittitur. & n. 20.*

21 *Cautela vt etiam implicitæ positioni quis respondere teneatur.*

22 *Positioni implicitæ facta responsio valet, & tenet pro eo dumtaxat, quod in ea sit affirmatum, vel negatum.*

23 *Procurator quo casu, & quali mandato possit pro domino respondere positionibus. & nu. 24.*

25 *Positionibus rei actor quoque respondere cogitur, quandocunque ante conclusionem exhibeantur.*

26 *Iudex in deductis ante conclusionem in causa potest etiam post conclusionem quamlibet partem interrogare.*

27 *Iudex interrogandi partes in summarijs causis longe maiorem facultatem habet, quam in ordinarijs.*

28 *Credit verbum, sublata differentia credulitatis, & veritatis pro confessione, & non credit, pro negatione habetur.*

29 *Reo pro confesso habito quid agendum.*

30 *Negans fraternitatem & alia de quibus hic, qua pœna mulctetur. & n. 31.*

1 POsitiones ab articulis in hoc manifeste differunt, quod qui ponit, affirmat id, quod ponit: qui articulat, dicit, non tamen affirmatiue ponit. vt dicit Phil. Franc. c.fi. in 2. nota. de iure iur. in 6. Penes quem, & alios ibi per eum relatos alias differentias videre poteris. Hodie tamen nomina hæc pene ab omnibus confunduntur: nam fere per hæc verba concipiuntur tam articuli, quam positiones. Item ponit, & dicit, & quatenus opus sit, probare intendit. Pauci enim positiones ab articulis diuidunt.

2 Ceterum quid sit articulus, quotuplex sumatur, & quare in hac materia appellentur articuli, tradit glo. c. præsentium. in verbo, articulis. & ibi Io. And. de testi. in 6. Quo in loco aduertit Philip. Franc. in princ. in 5. not. quod vna positio plures articulos continere potest, si pars non opponat: aut Iudex non reijciat, ibi videbis.

Si igi-

3 Si igitur actor, vt se in aliquibus ab onere probandi eximat, quęrit vt aduersarius de facto informatus suis positionibus respõdeat iux. c.statuimus. de confess. in 6. prima die iuridica post litem contestatam, vel pro contestata habitam parte citata ad videndum productionem positionum, siue articulorum, videndum illas, siue illos admitti, facta per mandatarium relatione, in iudicio comparere debet, & rei contumacia accusata positiones exhibere lib. 1. c. 59. nam si ea die in istis ordinariis positiones non exhiberet, reum ad respondendum illis cogere non posset, vt statutum prædictum disponit.

4 Hinc probabiliter dubitari posset, si reo non citato actor positiones statuta die exhibuisset, an per talem exhibitionem dici posset statuto satisfactum, vt reus respondere cogatur? Pro parte negatiua faciunt. l. de vnoquoque. ff. de re iudi. l. nam ita diuus. ff. de adoptio. l. tres denuntiationes. C. quomodo & quan. iud. Clemen. sæpe. de verb. signifi. cum concor. actus enim vt valeant, præsentibus, aut citatis his, quorum interest, fieri debent. Pro parte vero affirmatiua est doctrina Bal. l. si quando. quæst. vlt. C. de testi. vbi dicit, quod licet quo ad effectum nocendi, instrumenti productio alias non teneat, quam si parte citata fiat; tamen quo ad productionem simplicem, & vt satisfiat termino productionis, satis est quod producantur sine citatione, quem ibi sequitur Saly. q. 9. & idem dicit Bal. l. 1. C. quando libel. princ. datus. qui considerat, quod quando statutum, prout est in casu nostro, requirit productionem, tunc ex sola productione absque citatione statuto satisfit per tex. l. miles. §. sexaginta. ff. de adult. qui tex. est nota. ad hoc. Et dicit Fely. c. 2. n. 31. vers. quarto, quæritur vtrum solemnitas, extra de test. quod pręallegata verba Bal. aurea sunt. Faciunt etiam dicta per Hyppol. sing. 30. tu scis. dum limitat regulam. d. l. de vnoquoque. cum concor. In casu, quando pars etiam citata non potuisset se opponere, & actum impedire, & præsertim, quia parti nullũ in casu nostro ex productione pręiudicium infertur: nam ante examen testium, vt in sequenti rubri. dicam, pars est ad dicendum contra citanda: &, tunc suas oppositiones, & protestationes facere poterit: & hanc opinionem credo verissimam.

5 Consueuerunt quidam, vt huic statuto satisfacerent, imperfe-

ctas positiones exhibere,& illas sibi ad corrigendum restitui face re,& quandoque etiam nihil,nisi folium album producere, quos nihil agere semper existimaui;cum statutū actum verum, & perfectum requirat,vt ex eo colligi licet.casus autem fictus vero non æquipollet,vt dicit Sarnen. in reg.de impetran.per obitum fam. Card.quæst.5.

6 Quid autem continere debeant articuli,& positiones, ex libello,siue petitione eliciet patronus.gl.Clem.sæpe.ī verb.formari. de verb.sign.Bal.l.2.§.quod obseruari.C. de iuramen. calum. Et siquid in libello de circunstantiis omissum sit,in positionibus, & articulis poni poterit, gl.l.1.§.siquis argentum.ff.deposi.Alex.ad Bar.l.1.§.idem scribit Neratius.ff.eo.tit.deposi.Bal.& ceteri.l.edita.C.de eden.

7 Vnum admoneo tyronem, ut protestationem de se non astringendo ad onus superfluæ probationis, sed tantum ad probandū ea,quæ sibi ad victoriā suæ causæ sufficiant,in procemio vel saltē in fine articulorum omnino apponat;quoniam,si eam non apponeret , videretur se astrinxisse ad probandū omnia in positionibus & articulis contenta,etiam si illa alias necessaria non essent, gl.l.circa.& ibi Doct.ff.de probat.Paris.consi.66.num.8.vol.1. Et ideo dicebat Bar.d.l.circa.& l.diuus.& ibi Alexan.ff.de re iud.& idem Bal.l.actor.in fi.C.eo.tit.de probat. vbi additio dat cōcor. quod hæc clausula,non se astringēs, quæ omnem ambiguitatem tollit,omnino apponenda est.

8 Rursus admoneo patronum,vt si vult responsum clarum à reo habere,vel ipsum pœna,de qua in fine huius cap.irretire,explicitam,veram,& simplicem positionem,& de vnaquaque re distinctam faciat : alioqui nihil aget ; vt infra hoc eodem cap.dicam versi.& ideo.

9 Dabit etiam actor per se ipsum, si præsens sit, sin autem ipsius actoris procurator,vt dixi supra de iuramento calumniæ,has positiones medio iuramento , asserendo se credere contenta in eis vera esse,lib.5.c.14.vt temporis compēdium faciat.Nam reus citatus hanc materiarum in positionibus,& articulis contentarum declarationem medio iuramento principalis faciendam petere posset, & alias respondere non cogeretur.Rota,decis.31. voluerunt,& ordinauerunt,alias de seq.possess.& fruc.3.in no.

10 Ani-

10 Animaduertendum quoque est, quod si actor per modum exceptionum articulos daret, reus illis respondere cogi non posset: qui enim interrogat, ponere, & positum dispositiue asserere debet; ne alias reus, & actor ad imparia iudicentur. Rota d. decis. 31. alias de seque. posses. & fruc. 3. in no. Ias. post Paul. l. iudices. C. de iudic. Franc. c. 1. col. 2. versi. & ex hoc determinat. post glo. ibi de confes. in 6. Sequitur & Maranta in suo Spec. Aduoc. in 4. actu. 2. partis iudicialis. nu. 6. Si tamen negligentia sui procuratoris reus articulis excipiendo datis responderet; responsio teneret, & confessio præiudicaret, vt monent Domi. de Rota, & Francus vbi supra. ideoque rei procurator antequam suum principalem respondere faciat, petere debet à iudice, vt ipse videat, vtrū positiones, siue articuli dispositiue, & affirmatiue dati sint, & tam de hoc, quam etiam, quod si aliquæ sint impertinentes, captiosæ, implicitæ positiones, aut alias tales, quibus de iure respondere non cogatur, quod illis non censeatur responsum, in actis dilucide protestari, Franc. d. c. fi. col. 5. versi. 3. limita. de confess. in 6.

11 Protestabitur etiam actor in productione positionum, quod reo copia non detur, nec procuratori illius, aut cuiuis alteri pro eo ostendantur, nisi facta responsione. Nam à reo instructo responsum quærere, plerumque frustratorium esset. Et hæc protestatio valida est, & releuans. glo. l. 2. in princ. in versi. vtriusque. C. de iura. calum. Specu. titu. de positione. versi. non enim debet pars. cum sequen. Alexan. l. 2. num. 4. versi. quæ etiam. C. de eoden. Franc. c. præsentium. §. testes. q. 3. de testi. in 6. & d. c. 1. & 2. de confess. in 6.

12 Nisi forte personæ à quibus respōsum desideratur, essent adeo indiscretæ, vt illarum defectus de iudicis licentia per aduocatum suppleri deberet. c. pastoralis. extra de iudi. quod in valde rustico, & rerum imperito, aut prodigo, vel alias egente alieno auxilio exemplificant. ibi Abb. & Dec. & ita intelligi debere dictum Soz. l. 1. colum. 4. in princ. ante num. 9. ff. de vulg. & pupill. iudicatum vidi. Non enim omnis ciuis est prudens, neque omnis rusticus ignarus & indiscretus, vt dicunt Abb. & Dec. vbi supra, vel nisi factum alienum, de quo se omnino informare, vel super eo deliberare per se & incontinenti non posset, positiones continerent.

nerent. Franc. d. c. 1. col. 3. ver. in eadem gl. ibi, ad factum alterius, de confess. in 6. vbi & multa alia scitu digna notantur.

13 Exhibitis, vt dixi, positionibus actoris procurator monitoriũ impetret à Iudice, reumq; moneri faciat, quatenus infra triduũ debeat posititionibus in actis exhibitis simpliciter per verbum, credit, vel, non credit, sufficienter, & iuxta statutorum formam respondisse, cum comminatione, quod, si respondere cessauerit, habebitur pro confesso, prout sibi deterius erit, & iuxta formam statutorum. Quæ statuta sunt lib. 1. c. 63. & lib. 4. c. 13. Quod monitorium contra reum personaliter, si eius copia haberi poterit, sin autem, domi copia dimissa (vt supra de citatione dixi) exequi debet, lib. 4. cap. 3. & cap. 13. vbi expresse de hoc.

14 Diebus in monitorio contentis elapsis, & reo contumace existente, citabitur tam ipse, quam eius procurator, si procuratorem habeat, in scriptis cũ titulo causæ personaliter, aut copia dimissa (ut infra dicetur de citatione ad sententiam) ad videndum pronuntiari articulos haberi pro confessatis, & ipsum reũ haberi pro confesso iuxta formã statutorum. factaq; per mandatarium relatione in scriptis, & rei contumacia accusata, iudex petente actore pronuntiabit articulos haberi pro confessatis, & reũ pro confesso iuxta formã statutorum, quãdoq; nisi per totã audientiam, quandoq; nisi ad primã, & quandoq; cum intimatione, & quandoq; sine, prout viderit maiorem, vel minorem citati contumaciam esse.

15 Sed si reus ante lapsum termini cõminati compareat suam cõtumaciam purgaturus, admittetur facta illico respõsione, & refectis expensis contumaciæ istius actus, lib. 4. c. 13. sed id quod de expensarum refectione dicitur, à patronis agẽtium ad litis finem properantibus attendi non consueuit: cum pręsertim monitorij, & citationis impensa modica sit.

Hæc responsio, ad hoc vt respondentem afficeret, iure cõmuni præsente parte fieri deberet ad l. fi. cum nota. ff. de interro. actio. l. certum. §. siquis absente. ff. de confess. sed statutum voluit etiam parte absente valere d. lib. 1. c. 63.

16 Post pronuntiam de habendo pro confesso, seu lapsum termini in pronũtia appositi, nõ admittitur reus amplius ad moræ purgationem, licet possit ab illa pronuntia appellare: & in causa

appellationis

appellationis se excusare rationabiles causas allegãdo, quare non responderit, vel etiam docere de iniustitia pronuntiæ probando rem, & factum aliter se habere, quam in positionibus contineatur. Bal.l.1. C. quorum appell. non recip. Philip. Franc. c. fi. ad fi. qui alios refert de confess. in 6. & melius. c. cum speciali. §. porro. in 4. col. extra de appell. Quicquid videatur tenere Dec. consi. 34. col. 1. vbi sentit hanc esse interlocutoriam, & ab ea omnino appellare non licere. Iudices tamen appellantes, si se excusent, & paratos respondere offerant, reponere quandoque consueuerunt in pristinum. Qua repositione stante, ex integro ad respondendum admittuntur: & hoc quodam abusu: nam ex statuto non permittitur post pronuntiam, contumaciæ purgatio, vt dictum est.

17 Sciendum tamen est, quod, si positiones continerent aliquem articulum, cui de iure reus respondere cogi non posset, quamuis ad causam faceret, reus super illo pro confesso nõ haberetur: nec talis pronuntia, quo ad illum articulum, noceret. ex statuto prædicto lib. 1. c. 63. vbi disponitur contumacẽ haberi pro confesso, super quibus de iure respondere tenetur: quod & iuri communi consonum est. Philip. Fran. c. fi. col. 6. versi. & scias. de cõfess. in 6.

Notandum quoque est, quod si esset aliqua positio, vel articulus, qui incuria fabricantis die, tempore, loco, aut aliqua necessario requisita qualitate careret: quod decretum de habendo reum super talibus positionibus pro cõfesso nihil actori prodesset. quia quemadmodum illa qualitate non probata actor obtinere nõ potuisset, ita positione pro confessata habita obtinere non poterit. Bal. l. 1. in fi. C. si plures vna senten.

Item est notandum, quod verba enunciatiua cum dispositiuis in positione mixta non videtur per reum affirmata, licet ipse simpliciter credere responderit, de quo per Mathesi. nota. 33. nota quod si in positione.

18 Quibus autem positionibus respondere reus, & quibus non teneatur, late ponitur per glo. & Philip. Franc. d. c. fi. de confe. & c. præsentiũ. de testi. in 6. per Card. Clem. sæpe. §. interrogabit. de verb. sig. per Bar. Bal. & alios. l. ij. §. quod obseruari. C. de iuramẽ. calum. per Bar. l. si duo patroni. §. idem iulia. ff. de iure iuran. per Specu. de positio. & iur. calum. ad quæ, & alia loca communia is, qui amplius de his scire cupit, recurrat.

19 Sim-

19 Simpliciter tamen, & pure, qui positionibus respondet, siue actor, siue reus sit, respondere tenetur. lib. 1. c. 63. ad fi. ex quo verbo simpliciter in statuto apposito probatur non licere interrogato responsum ambiguum, vel cum aliqua qualitate annexum, ex qua responsum redderetur obscurum, vel inualidũ, dare: sed simpliciter an credat, vel nõ credat, respõdere debet. Bal. l. 1. in prin. C. de ædil. actio. Bar. Pau. Alex. Ias. Soz. & alij moderniores. l. 1. §. siquis simpliciter. in prin. ff. de verb. oblig.

20 Et ideo superius admonueram patronum actoris, vt positionẽ explicitam, & simplicem faceret, ne, dum quærit cum implicita positione reum inuoluere, suum clientem eludat: nam si reus positionem implicitam, vel in parte veram, in parte falsam videt, simpliciter, dicendo, non credit vt ponitur, se ab onere eximet, & à iure tuebitur. quia quamuis occasione partis falsæ totam positionem licite reus negare non possit, secundum magis communem opi. de qua per Bart. Pau. Alex. Aret. & Ias. d. l. 1. §. si stipulanti. ff. de verb. oblig. quicquid tenuerit glo. d. c. fin. de confess. in 6. in glo. magna. & Bar. d. §. obseruari. & alij, quos refert Philip. Franc. d. c. fin. col. 4. in fi. & Cagno. l. non potest videri improbus. ff. de reg. iur. Tamen dicendo, vt ponitur, respõsio impugnari non potest, licet respondens non sit tutus à periurio, vt dicunt Doct. in locis præalleg.

21 Datur tamen formanti positionem cautela, vt si omnino super singulis vult responsum habere, in fine cuiuslibet positionis adiiciat. Et si non credit de tanto, dicat de quanto, idest si non credat totam positionem, dicat quam partem positionis verã credit. Ias. d. l. 1. §. si stipulanti. nu. 10. ad fi. ff. de verb. oblig. Cagno. d. l. non potest. ff. de reg. iur.

22 Quod si multiplici positioni, idest quæ plures articulos contineret, vt puta Titium vixisse, Sempronium illi mutuasse cẽtum, Mæuium conuentum Titij esse heredem, Mæuius reus responderet, credere se Titium vixisse, quamuis ceteris huius positionis articulis explicite non respondisset, reliqua negasse, & non credidisse censebitur. Et ex contrario, si vnum ex præpositis negaret, cetera affirmasse credetur. Phil. Franc. d. c. fi. col. 5. versi. aduerte. de confess. in 6. Mathesi. nota. 77. nota quod positio. sed ibi Mathesi. quantum ad reliqua non expressa tenet oriri præsumptionem, &

semi-

semiplenam,non etiam plenam probationem.
23 Hæc de præsentibus dicta sunt.ceterum si hi, quorum responsiones desiderãtur,absentes tempore cœptæ litis fuerint, vel post motum iudicium sine fraude abesse cœperint,si per quadraginta milliaria, aut vltra absentes sint,nec de proximo ad vrbẽ redituri existimentur,de qua absentia procurator suo iuramento fidem faciat:tũc procurator legitimus,si plene se instructum iurauerit, ad respondendũ admittitur.d.lib. 1.c.58.& lib.4.c. 13. Et hoc casu intelligo,quod procurator admittatur,quãuis speciale mandatũ, de quo statim dicam,non habeat: vt in hoc corrigatur statutum. d.lib.1. c.58. per quod speciale mãdatum requirebatur per dictũ statutum.lib.4.c.13. Nam cum speciale mandato quolibet casu procuratores admittuntur.Bar. Cast.& Alex. l.fi.C. de procu.c. 2.vbi gl.& Doct.de confess.in 6.Aug.in addi. ad Ang. de malefi. in verb. qui dominus iudex. num. 21. Ex quibus locis colliges mandatum debere esse specialissimum,idest, si interrogaberis, si Titius viuit,rñdeas,credo: si Fuluia est eius vxor, non credo.Et sic de similibus: qđ mãdatũ vix sine positionũ copia fieri poterit.
24 Si vero is,qui respondere tenetur,per calũniam absit,& is,qui responsum desiderat,dicat dominum legaliorem, & eius omnino responsum affectet,Notarius sumptibus absentis destinandus est.d.lib.1.c.58.gl.& Bar.l.2.§.fi.in fi.ff.quib. ex cau. in poss.ea: Philipp.Franc.post.Dom.d.c.præsentium.col.6.in prin.de testi. in 6.In hoc enim statutum antiquum.d.c.58. correctum non arbitror:quia statutum, quod est.d.lib.4.c.13.de eo loquitur, qui sine fraude abest,vt prædixi.
25 Hæc omnia,quæ dicta sunt de reo, vt respondere cogatur,locum habent in actore.d.lib.1.c.58. præter quam quod actor sequenti die post litis contestationem suas positiones assignare debet,si responsum habere vult,vt prædixi:Reus vero in quacũque parte iudicij suas positiones exhibebit, actorem ad respondendũ cogere poterit (intelligo vsque & per totam tertiam dilationem, cuius lapsus vim conclusionis habet,vt infra de dilationibus dicetur)Bar.l.vbicunque.col.fi.nu.19.ff.de interrog. actio.per tex.l. iudices.& authen.iubemus,& in corpore,vnde sumitur.C.de iudi.& hoc ad partis instantiam.
26 Sed si iudex ex suo officio partẽ interrogare vellet, tũc posset

etiam post conclusionem,c.cum Ioannes.extra de fide instru.vbi Docto.Clemen.sæpe.ver.interrogabit.& ibi Card.de verb.sign. & est communis opinio secundum Hipp. de Marsi. qui cumulat hoc tenentes,sing.suo 155.doctrina,ac conclusio. Qui declarat, & limitat hoc verum esse, si Iudex velit super his, quæ in iudicio ante conclusionem deducta sint,interrogare:vt eo casu possit: nõ autem super nouis ante conclusionem non deductis.

27 Et prædicta de causis ordinariis,de quibus loquimur, dicta esse intelligas.Nam in summariis tum ad partis instãtiã, siue actor, siue reus sit, qui petat,cum etiam ex suo officio Iudex & tam ante, quam post conclusionem in causa(si eam fieri contingat)partem interrogatam respondere cogere poterit,d.c. cum Ioannes. in fi.de fid.instru.& d.Clemen.sæpe.versi. interrogabit.de verb. signifi.glo.c.2.in 1.glo. extra de offi. iudi. & d.l. vbicumque.ff. de interrog. actio. quod etiam innuere videtur statutum lib.1. cap.63.in fin.

28 Et quamuis iure communi inter credulitatis, & veritatis responsum differentia constituatur, & quandoque quis præcisius, quam credo,respondere cogi possit,vt legitur,& not.d.c.2.de cõfess.lib.6.& per Franc.d.c.præsentium.de testi.eo.lib.6.Attamen hoc nostro municipali iure decisum est, vt responsio,credit, habeatur pro confessione,& non credit,habeatur pro negatione.d. lib.1.cap.63.

29 Postquam reus contumax in respondendo positionibus pro confesso habitus fuerit, cauti patroni consueuerunt expectare, vt decretum in iudicatum transeat, vt reus à remedio appellationis,per quod,vt dixi, sibi consultum esse poterat,excludatur:sicque elapsis diebus octo à statuto ad appellandum datis, lib.1.c. 161.reum,& illius procuratorem ad sententiam(vt infra de citatione ad sententiam dicetur)citari facient: quia alias sine citatione, etiam quod habeatur pro confesso, condemnatio fieri non posset.Philip.Franc.post alios,d.c.2.col.7.vers.in gl.in fi.de confes.in 6.Sed hoc verum, si actoris intentio circa reliqua sit plene fundata:ceterum si adhuc aliqua verificanda remanerent, illa essent ante sententiam omnino verificanda,vt ibi dicitur.

30 Superest,vt admoneam, quod reus, qui positionibus respondens negat filiationem, maternitatem, fraternitatem,matrimonium,

nium,dignitatem,officium,tabellionatum,communionem,mortem,vel vitam alicuius, & contrarium fuerit probatum, in certa pecuniarum quantitate, fisco, & parti applicanda, condemnari debet. Et si condemnationem hanc Iudex requisitus tempore ferendæ sententiæ facere cesset, de suo tenetur, ex statuto lib. 1.cap.64.

31 Sed & siquis interrogatus neget petitam per ipsum summam sibi fuisse à reo satisfactam,idest positioni continenti satisfactionem non credere responderit,& satisfactio per testes probetur,si is,qui nō credere responderit,sit is,cui satisfactum probetur,certa pecunia mulctari debet,fisco,& parti applicanda.lib.3.c.81.

De admisione articulorum, & testium examine. Cap. V.

1 *Forma citandi reum in productione articulorum.*

2 *Testium nomina an sint edenda.*

3 *Interrogatoria quando dari debeāt.*

4 *Testium iuramenta parte citata recipi debent,alioqui iuramentum & examen est inualidum,exceptis casibus hic notatis, remissiue.*

5 *Testes quando iurasse præsumantur iure isto.*

Receptio iuramentorum testium potest committi Notarijs.ibidem.

Testes iurare debent semel tantum:ideoque iuramentum iure isto trahitur ad tempus commissionis,& si iurent tempore examinis.ibidem.

6 *Articulorum admissio(quicquid dixerint nonnulli)necessario cum partis citatione requiritur iure isto.*

Articulorum omnino impertinentium admissio licet cum cognitionis reseruatione in fine litis,fieri non debet.ibidem.

7 *Clausula,super articulis datis, & tota causa in citatione ad videndum iurare testes, quid operetur.*

8 *Testibus nominatis renuntiare actor non potest,ideo datur ei consilium in nominando.*

9 *Reus contra articulos actoris, & testes nominatos quid opponere possit, & debeat.*

10 *Cautela est,vt contra testium personas opponatur,quando eorum nomina eduntur,& quare.*

Protestans velle testes reprobare non potest post publicationem eorum dictum approbare.ibidem.

11 *Exceptiones quædam, quæ testes omnino repellunt,non debent reseruari in fine litis.*

12 *Cau-*

12 *Causidici in formandis interrogatorijs accuratissimi esse debent.*
Interrogatoria formandi artificium excogitari melius, quam tradi potest. ibidem prope fi.
13 *Interrogatoriorum copia dari non debet.*
14 *Interrogatoria impertinentia refrænari debent à iudice.*
Interrogatoria quæ dicantur impertinentia. ibidem, remissiue.
15 *Notarius examini præpositus testes super interrogatorijs diligenter examinare non omittat.*
Notarius examinator ex officio quædam interrogatoria formare potest, & debet. ibidem.
16 *Notario examinatore suspecto quo modo, & quando illi petatur adiunctus in examine.*
17 *Adiuncto in examine petito quo modo de eo concordandum.*
18 *Testes quando sunt citandi, & quando non.*
19 *Testes etiam captis pignoribus compelli possunt ad deponendum.*
Testes etiam inuiti testificari non coguntur, in subsidium cogi poterunt. ibidem.
20 *Notarius in examine morosus punitur vt hic.*
21 *Notarius quo modo, & quo sermone potius conscribere debeat dicta testium.*
22 *Statutum decisorium locum habet vbicumque litigent, qui statuto ligantur.*
Testis dictum sine causa scientię non probat. ibidem.
Testium dicta explicite & non relatiue scribi debent. nu. 21.
23 *Notarius examinator de causa scientię &c. testes interrogare tenetur.*
24 *Testes intra vrbis districtum degentes citandi sunt & compellendi ad examen, nisi vt hic.*
25 *Testes accedere debent ad examen sumptibus producentis.*
Testibus rusticis equus ad veniendum ad examen dari non debet. ibidem.
26 *Receptio Salarij, testi fidem detrahit.*
27 *Pars, contra quam producuntur testes, expensas testium quo casu contribuere debeat.*
28 *Testes per quantum tempus expectare cogantur in loco, vbi sunt examinandi.*
29 *Contumax sine peremptorio nec dici debet quisquam, nec grauamine affici.*
Peremptorium quid sit, & quando vnica citatio sufficiat pro peremptorio. ibid. remissiue.
30 *Diligentia producentis in quo casu non excuset. ibidem.*
Testium numerus. ibidem, remissiue.

SI reus ea, quæ pro actoris parte posita, & articulata fuerint, negauerit, vel etiam, si actor absque tali responsione suam intentionem probare velit, tunc si reus in productione positionum citatus non fuerit, actor eundem citari faciat sub hac forma.

1 Corã illustri dño Senatore Ro. (fideicommissi) citetur Liuius

Murena

Murena ex aduerso principalis, siue Marcellus Formianus illius procurator ad videndum productionem, siue repetitionem articulorum, dicendũ contra, videndum illos admitti, iurare testes, & illorum iuramenta, & examen committi super dictis articulis, & tota causa ad primã diem, & dandum interrogatoria per totã illam, & sequentẽ dies. Factaque per nuntium relatione, & contumacia accusata, actor producat, siue reproducat positiones, siue articulos tũc, seu alias datos, & testium nomina edat: & hæc omnia petat recipi, & admitti, & committi Notario receptionem iuramentorũ testium, illorumque examen in forma. tunc iudex interloquendo articulos si, & in quantum admittere, & Notario receptionẽ iuramentorum, & examen committere debet: Et exinde Notarius adnotare in actis, quod testes cõparuerũt, & iurauerũt.

Formula hæc quo ad citationem ad videndum productionem articulorum, & dicendum contra, elicitur ex statuto. lib. 5. cap. 1. iuncta. l. de vnoquoque. ff. de re iud. Nam statutum præcipit articulos produci; lex partem citari iubet. de qua re infra latius versi. admissio.

2 Nomina testium ex præscripto Curiæ stilo indifferenter eduntur: licet Alex. post Spec. Io. And. & Bal. tenuerit nõ esse edẽda, vbi timor subornationis adesset. Alex. l. 1. §. editiones. n. 21. ff. de eden. de quo infra eodem versi. reus ad prædicta.

3 Super exhibitione interrogatoriorum non est opus, quod Iudex interloquatur: cum terminus ad illa dandum post habitam copiam sit illius, & sequentis diei, & sine decreto, & iudicis ministerio currat. lib. 5. c. 6.

4 Ad videndum iurare testes requiritur à iure citatio: alias iuramenti receptio, & examen non teneret. l. siquando. C. de testi. c. 2. extra eodem. Vbi Fely. dat quinque ampliationes, & annotat quatuordecim casus, siue limitationes, in quibus testes parte non citata recipi possunt.

5 Testes autem ex antiquo huius fori stilo iurasse tempore, quo eorũ nomina eduntur, præsumũtur. Et ideo Notarij post Iudicis decretum apponere consueuerunt illa verba, qui testes cõparuerunt, & iurauerunt: & non ab re, quia Iudices receptionẽ iuramẽtorum testium Notariis cõmittere possunt. Clem. 1. de offi. deleg. l. iudices. & authen. apud eloquentissimum. vbi Doct. & maxime

Saly.& Ang.in prin.C.de fid.instr.quo fit,vt cum testes tempore examinis iurent,iuramentum ad tempus commissionis retrotrahatur:cum non nisi semel iurare debeant testes, Inno.c. in literis. extra de testi.Bar.d.l.si quando.C.eo.tit.Bal.l.gesta.C.de re iud. & ambo.l.2.C.de sacrosan.eccle.Cum igitur examen ad tempus iuramenti referatur.Bar.d.l.damni.§.Sabinus. nu.8.& ibi additio dat concor.ff.de dam.infec.& d.l. si quãdo.Alex. ad Bar.l.2. in 1.lectu.C.de testi.cum concor.non impertinenter factum est, vt iuramentũ ad tempus commissionis referatur:etsi sciam testem inductum,seu nominatum posse tempore præsumpti iuramenti taliter abesse,vt impossibile sit tunc in iudicio comparuisse.

6 Admissio articulorum,circumscripto statuto, de quo statim dicam,omnino requiritur. Et quamuis aliqui tenuerint à iure non requiri per Rotam decis.105. valet receptio. alias,de testi.10. & decis.392.si auditor.alias,de probat.12.in no.ea forte ratione, quia Iudex procedendo ad receptionem testium,tacite videtur admittere:nihilominus contraria sententia,quod admissio requiratur,& parte citata fieri debeat, verior est. Fely.c.2.nu.32.extra de testi.post Rot.decis.93 alias,de probatio.8.in no.Philip.Fran. qui dicit citationem,& admissionem requiri.c. præsentium.§.testes.quæstio.1.de test. in 6.& decisiones Ro.105 .& 392.allegatæ loquuntur in casibus,in quibus termini in Rota seruari soliti seruati fuerant:& per consequens pars fuerat ad dicendum contra articulos citata.quia inter terminos Rotæ est terminus ad articulandum,& dicendum contra articulos : merito igitur videbatur, quod cum esset discussum super articulis , vel terminus ad discutiendum lapsus,quod articuli per processum ad vlteriora censerẽtur admissi,& exceptio reiecta,vt de ceteris etiam exceptionibus cognitis dicitur. l. à procedente. cum not. C. de dilatio. Remanet igitur,quod citatio ad dicendum contra,& videndum admitti omnino iure communi (appello autem ius commune tam canonum constitutiones, quam legum sanctiones)necessaria sit,licet,quantum ad admissionem attinet,statutum. lib.5.c.49.prouidere videatur,quod omnino censeantur sine iudicis decreto admissi,disputatione pertinentium,vel impertinentium in fine causæ reseruata.

Hic animaduertendum est , quod si articuli omnino impertinentes

nentes eſſent,tunc diſputatio non recte reſeruatur, nec deberent ſimpliciter admitti. Imo.l. 2.§.prætor ait. ff.de dam.infec.Iaſ.l.ſi duo patroni.§.idem Iulianus.n.34.ff.de iure iur. Et ſi de facto admiſſi eſſent,deberet pars,contra quã admiſſi ſunt,appellare,ſicut à qualibet alia interlocutoria grauamen afferente. Franc.d.c.præſentium.§.teſtes. q.2.de teſti.in 6.

7 Verba illa,quæ in citatione appoſui,ad videndum iurare teſtes ſuper articulis datis,& tota cauſa,ad tollẽdam difficultatẽ,ſi quid forte extra articulum teſtes deponerent, apponuntur. Bar.l.momentaneæ.C.qui legi.perſo.& d.l.ſi duo.§.idem Iulianus.ff.de iure iur.licet ſi reperirentur teſtes ſimpliciter iuraſſe, tam ſuper articulis,quam etiam tota cauſa iuraſſe intelligerẽtur, vt dicit Alex. d.§.idem Iulianus. nu.17. Fely. c.de teſtibus. nu.2.extra de teſti. Igitur aut dicendum eſt ſimpliciter in citatione, & iuramenti receptione,iurare teſtes:aut omnino,ſi ſuper articulis dicitur, verba illa,& tota cauſa,ſunt addenda.

8 Nominando teſtes actor aduertat, ne quem ſuæ intentioni contrarium nominet: nam renuntiare nominatis, maxime in caſu noſtro,quo iuraſſe præſumuntur,non poſſet:ex actoris enim inductione adeo teſtium perſonæ approbatæ cenſentur, etiã ſi alias ipſi teſtes eſſent inhabiles reſpectu illius, contra quem nominatur,vt quia eſſent illius cõſanguinei,familiares, amici, vel quid tale,à teſtimonio ferendo pro eo, contra quem nominati ſunt, repelli non poſſent:quoniam pro vtraque parte iuraſſe cẽſeatur. gl.l.iuris iuran.C.de teſti.Bar.poſt gl.l.ſi quis teſtibus.C.eo.tit.& ad Bar.ibi add.Pariſ.conſi.83.nu.30.vol.1.& conſi.53.nu.4. vol. 4.Fely.d.c.præſentium.nu.7.extra de teſti.qui concluſionem prædictam limitat,niſi teſtis propter oppoſitionem illius, cõtra quẽ producebatur, fuiſſet per iudicem à teſtimonio ferẽdo repulſus.

9 Reus ad prædicta citatus compareat: & pro tunc generalia cõtra articulos ſaluis aliis ſuis loco,& tempore apponendis dicat,& illorum copiam petat & arrhã pro copia det, ac etiam proteſtetur contra perſonas teſtiũ,& dicenda per eos,niſi viderit aliquos & pro ſe teſtimonium laturos: & inſuper petat ſpecificari nomina,& cognomina teſtium ad effectum, vt cognitis teſtibus etiam interrogatoria, perſonas teſtium concernentia, formare poſsit: nam multoties teſtes interrogati ſuas exceptiones fatentur. Et ſi

viderit articulos non fuisse medio iuramento per articulantē datos, petat materias medio iuramento aduersarij specificari, quod quandoque prodesse poterit, si ponens contrarium eius, quod iu reiurādo affirmauit, aliquādo asserere vellet. Et hæc specificatio, & nominū editio, si petita sit, omnino fieri debet. gl. l. 1. §. editiones. ff. de eden. Bal. c. per tuas. col. 2. versi. item nota. & ibi Fely. ante n. 4. extra de testi. gl. l. 3. §. ideoq; . in verb. quanta fides. in prin. ff. eo. tit. l non ex omnibus. in princ. ibi si testium nomina ex sententia arbitri exhibita non sint. ff. de arbi.

10 Excipitur, vt dictum est, contra testiū personas ab initio: quia, si ita non fieret, ius excipiendi, & reprobandi ex capite inhabilitatis personæ tempore publicationis saluum non esset. authē. si dicatur. vbi Bar. C. de testi. c. præsentium. vbi Fely. ponit suprascriptam regulā cum septē limitationibus in princ. extra de testi. Vbi etiam aduertit, quod qui protestatur velle testes reprobare, non posset facta publicatione eorum dictū approbare, si in eius fauorem deposuissent, nu. 6. etiā quod ita generaliter, vt dictū est, opposuissent. Sed qm̄ statutum nostrum d. lib. 5. c. 49. exceptiones omnes in fine causæ discutiendas reseruat, diligenter animaduertere debet, qui cōtra testes protestatur: quia hæc impugnatio posset quādoque nocere: nam statūtum circumscripta protestatione ius excipere volentis saluum reliquisse videtur.

11 Sed quamuis prædictum statutum exceptiones cōtra testes ad merita, & causæ finē reseruet, vt videatur interim nolle, vt de exceptionibus disputetur; adhuc tamen puto, quod si testes essent omnino inhabiles, quorum examen de iure improbaretur, vt si essent serui, Iudæi, Hæretici, aut tales, qui non essent admittēdi, de quibus d. authē. si dicatur. C. de test. & d. c. præsentium. eo casu exceptio opponenda, & discutienda est; nam de istis exceptionibus, quæ testem ab initio repellunt, statutum non intelligit, vt supra proxime dixi, quando articuli sunt omnino impertinentes versi. Hic animaduertendum, de mente Imo. & Ias. & ita pluries seruatum vidi.

12 Sequenti die post copiam petitā reus eam recipiat, aut in actis protestetur, per eum non stare, quia in eo termino est monitus à statuto ad illā recipiendam. lib. 5. c. 11. Qua recepta, à solerti patrono interrogatoria sunt formanda; de quorum formatione late

Spec.

Spec.de interrog.teſtium.per totum. & in hoc patroni ingenium præualeat oportet:quoniam ex circumſtantiis veritas elicitur: & multoties ſuper articulis male & imperfecte formatis teſtes nimis diligēter interrogatos recte depoſuiſſe vidi:quod forſan ſine interrogatoriis nō feciſſent.ſicq; vt aiunt,Capra ſibi iugulum reperit.Et ex contrario ſæpe vidi teſtes contra producentē probaſſe propter interrogatoria,quæ vel facti veritatē, & ſeriem aperuerunt;vel ſuper non articulatis circumſtantiis ad cauſam pertinentibus interrogauerunt.Ex quibus facile dignoſci poteſt artē eorundem fabricandorum melius excogitari,quam tradi poſſe.

13 Horum autem interrogatoriorum copia parti danda non eſt; ſed Notarius examini præpoſitus penes ſe retinere debet. Alex. l.2.ſub nu.4.C.de eden.Fely.c.per tuas.nu.3.de teſti.

14 Refrenari interrogatoria, ſi impertinentia ſint, à Iudice poſſunt,& debēt.gl.c.præſentium.in verb.interrogatoria.de teſti. in 6.vbi aduertit Fontana in Add.quod ſi quæ ſint dubia,non reſecātur.allegat not.c.per tuas.extra de iud. Et hoc idem voluit Philip.Fran.d.c.præſentium.§.teſtes.col.pen.verſi.in ea.glo.in fi. de teſt.in 6.Quæ autem dicantur incongrua,ſiue impertinentia,tradit Rip.l.1.nu.41.ff.ſi cer.pet.

15 Non omittat Notarius examini præpoſitus teſtes ſuper datis ſibi interrogatoriis diligenter interrogare: nam ſi omitteret, ſibi notam, & producenti præiudicium maximum pareret; ſiquidem etiam poſt publicationem ſuper omiſsis interrogatoriis interrogari poterunt. Philip. Franc.d.c.præſentium. §. teſtes. col.2. poſt gl.nota.l.1.§.ſi curatores.ff.de magiſtr.conue.& nota.per Doct.c. cum cauſam. extra de teſti. & ibi Fely.num.8.Quinimmo etiam non datis à parte in interrogatoriis Notarius ipſe ex ſuo officio teſtes interrogare tenetur, vt infra eodem dicam verſi. item & illud.

16 Quod ſi Notarius,qui examini præeſt, alterutri litigantium ſuſpectus ſit,tunc is,qui eum ſuſpectum habet,ante examen,& antequam illi interrogatoria tradat,eum Notarium citra iniuriam ex certis cauſis animum ſuum mouentibus ſibi ſuſpectum dicat; & exinde ad examen non deueniri proteſtetur, niſi concordato de adiuncto Notario,qui in examine interueniat. ex ſtatuto lib. 4.c.14. ad fi.& lib.5.c.7.quæ capitula & ſi aliter eloqui videātur,

ab vſu tamen, & conſuetudine eam interpretationem recepe-runt, vt niſi adiunctus petatur, Notarius actuarius illius cauſæ examini teſtiũ ſolus ſuperſit, abſque eo, quod alij examinatores eligantur. minime igitur mutanda ſunt quæ conſuetudo optima legum interpres ſecundũ Bal. l. ſi quando. in 2. lect. C. de teſti. declarauit ad l. minime. ff. de legi. Hoc igitur caſu pars, quæ adiunctũ petiit, penes ſe interrogatoria conſeruare debet, Notario adiuncto tempore examinis conſignanda.

17 Eo adiuncto petito is, qui teſtium examen affectat, aduerſarium citari f ciat ad concordandum de Notario adiuncto, & ad conducendum illum ſingulis diebus à certa hora vſque ad certã horam, in certo loco: alias videndum mandari examinari ſine, & facta citationis relatione, & contumacia aduerſarii accuſata, iudex, ſi viderit aduerſarium contumacem, petitionem adiuncti, vtpote calumnioſam reiiciendo mandabit examinari ſine adiuncto, niſi infra certum terminum de eo concordauerit, & illum adduxerit.

18 His peractis is, qui teſtium examen deſiderat, curabit, vt teſtes ad Notarium accedant: (niſi perſonæ ſint, ad quas Notarius accedere debeat) nam in his, qui ſponte ad ferendum teſtimonium accedere volunt, citatio non requiritur: nec eo minus idonei ſunt, quia à producente rogati ad Iudicem, vel Notarium eant. Fely. d. cap. 2. num. 23. de teſt. Niſi ſe temere ingerant; & hoc extra materiam peccati: nam vbi de peccato vitando tractaretur, etiam ſe ingerere poſſunt: vt ipſe Fely. proſequitur. d. num. 23. cum multis ſeq. de quo etiam per Hipp. ſing. 140. teſtis.

19 Quod ſi teſtimonium benigne ferre recuſent, tunc moniti per Iudicem, ſi in contumacia perſiſtant, captis etiam pignoribus compellentur. l. ſi quando. vbi glo. Bart. Bald. & Saly. C. de teſti. Quod quidem de plano procedit, ſi teſtes tales ſint, qui inuiti teſtimoniũ ferre cogi poſſint. l. 4. & l. inuiti. 1. & 2. ff. de teſti. vbi notatur, qui teſtimonium ferre cogi poſsint, quiue non.

Qua in re animaduertendum eſt, quod illi, qui ex diſpoſitione proxime relatarum legum inuiti teſtimonium ferre non coguntur, in ſubſidium cogi poterunt. d. gl. l. inuiti. la 1. Saly. d. l. ſi quando. nu. 4. C. de teſti. Roma. ſing. 393. tu habes.

20 Non

20 Non ignorabit hoc in loco Notarius, quod si debito tempore requisitus oblata mercede, fuerit in examine morosus, ipso iure ab officio actuarij priuatus intelligetur, & parti ad interesse tenebitur. lib.5. c.7.

21 Illud etiam summopere animaduertant Notarij, vt dictũ testis explicite, & integre, non autẽ mutilate, aut sub compendio verborum annotent. Nam si scriberent, Testis dixit articulum verum, causam non subnectendo: vel Caius dixit, vt Seius: talis depositio nihil probaret; & adhuc non obstante publicatione testes repeti possent. lib.1. c.69. Prudenter etiam facerent in causis arduis, & vbi de rationabili præiudicio tractatur, si dictum testis vulgari sermone, & eadem met verba, quæ à teste proferantur, describerent; ne, dum interpretes fiunt, parti præiudicium faciãt, & animæ eorum peccatum adscribant.

22 Hoc autem statutum disponens dictum testis dicentis articulum verum sine causæ scientiæ assignatione, vel Caius dixit, vt Seius, non probare, locum habet in quocunque foro ciues, & alii, statutis subiecti, litigent: quoniam tale statutum decisorium, siue decisoria concernens dicitur. Alci. de præsumptio. Reg. 4. præsump.44.n.17. post Calde. Saly. & alios, vbi per eum.

23 Item & illud in examine obseruabit Notarius, quod quamuis à parte altera sibi interrogatoria data non fuerint; nihilominus ipse ex suo officio testes de causa scientiæ, loco, tempore, contestibus interrogabit, quia tenetur. d. lib.5. c. 6.

24 Si testes, quorum examen desideratur, extra Vrbem, intra tamen Vrbis districtũ reperiantur, tunc (nisi egregiæ, & impeditæ personæ sint, de quibus d.l.4. & l. inuiti.1. & 2.ff. de testi. & l. ad personas.ff. de iureiur. quibus actuarius destinari debet, quia remissiones non nisi pro testibus extra districtum degentibus concedendæ sunt ex statuto lib.1.cap.53.) testes ipsi ad testimonium ferendum vocandi, & si contumaces sint, captis etiã pignoribus venire compellẽdi sunt d.l. si quando. & c. statutum. §. proferẽdo. de rescrip. in 6.

25 Verum, quia testibus sumptus à producente subministrandi sunt. l. quoniam liberi. C. de testi. & d.c. statutum. §. proferendo. & non tantũ pro ueniẽdo, & stando, sed etiã pro redeundo, & pro vectura equi, siue nauis, si qualitas personę hoc requirat, vt dicunt

Bal.& Saly. d.l.quoniam liberi.& Philip. Franc.d.§.proferendo. (nam rustici equitare nō debent, Bal.l.idemque.§.idem labeo.ff. manda.)igitur non prius iudex citationem cōtra testes decernet, quam postulans ipsos testes vocari,penes causæ Notarium competentem mercedem deposuerit,pro expensis prædictis,ipsius iudicis arbitrio taxandis.Bar.& Saly.d.l.quoniā liberi.gl.& Franc. d.§.proferendo.

26 Salarium autem recipere non debēt testes præfati;immo si aliquid salarij nomine recepisse detegerentur,dictis eorum tamquā corruptis fides adhibenda non esset:qua in re multos errare dicit Franc.d.c.statutum.§.proferendo. de rescrip.in 6.post Bal.l.fi.in fi.C.de fruct.& litis expen.

27 Sed si pars,contra quam testes ipsi producūtur,& ipsa illos examinari facere vellet,ipsa quoque pro rata expensarum contribuere debet.Saly.& Franc.vbi proxi.

28 Expectare autem testes per quindecim dies in loco, vbi vocati fuerint,cogi possunt:illis vero elapsis recedere possunt.d.l.quoniam.vbi ad Bar.additio plena.C.de testi.

29 Ante tamen quam ad grauaminis decretum propter testiū cōtumaciam deueniatur, peremptorium requiritur; cum nec ante contumaces dici possint, nec quis sine peremptorio grauari debeat.Bal.d.l.si quādo.quæstio.1.C.de test.Bal.& Saly.l.accusationis.C.de accusatio.

Peremptorium autem quid sit, & quando vnica citatio pro peremptorio sufficiat, & quando non, traditur per Doct.l.ad peremptorium.cum seq.ff.de iud.per Alex.ad Bar.l.3.§.Stichus. ff.de statu lib.Fely.c.cum olim. in princ. extra de test. & c.quoniam.§.porro.num.20.& seq.vt lite non contesta. per Afflic. deci.289.colum.2.

30 Sed si per testes mora fiat, quominus causa infra terminum forte præfixum expediatur, tunc si nihil est, quod parti producenti imputari possit,vt quia congruo loco,& tempore cœpit, & institit, & quicquid potuit fecit,benigne secum agendum esset. Addi.ad Bar.d.l.si quando.in 1.lectū.in princ.C.de test. Hoc autem iure communi verum esse arbitror,sed in terminis nostrorum statutorum non ita,nam tertia dilatio, quæ præfigitur à statuto,lib. 5.c.1.est ad probatum habendum per omne genus probationis,

per

per quam omnis diligentia excluditur, vt dicam, dum de ea dilatione tractabo.
De numero testium examinandorum infra suo titulo dicam.

De remissionibus pro testibus examinandis. Cap. VI.

1 *Testes, qui sunt extra territorium Vrbis, non possunt cogi ad veniendum.*
2 *Remissiones pro testibus examinandis quo modo petantur.*
Ad obtinendum remissorias quæ sint necessaria: & de deposito per instantem faciendo. ibidem.
Remissiones obtinens si testes examinari non fecerit, vel suam intentionem non probauerit, incidit certam pœnam nisi in casu vt hic. ibidem.
Testes informiter examinati valent ad dandum odorem, quem vulgo dicimus fumum, probationum. ibidem.
3 *Statutum loquens de remissionibus est conforme iuri communi; & vnde sumptum.*
4 *Forma citationis pro expediendis remissionibus pro testium examine. & nu. 6.*
5 *Examen per remissorias committitur ordinario loci, vbi commorantur testes; nisi partes in alium consenserint.*
7 *Citandus reus ad cautelam in loco examinis.*
8 *Quæ sint partes iudicis, cui fit remissio examinis, in examinando.*
9 *Ad iuramenta testium in loco examinis citanda est pars aduersa, licet de stilo testes nominati habeantur pro iuratis.*
10 *Formula epistolę remissionis non debet esse præceptiua, sed deprecatiua: & multa interim scitu digna, remissiue, de dicta formula.*

1 SI vero testes extra territorium, siue districtum Vrbis sint, quo casu ad veniendum cogi nõ possunt. l. fi. ff. de iurisd. om. iud.
2 Saly. l. siquando. num. 3. C. de testi. tunc remissiones pro testibus examinandis peti debēt facta termini probatorij (si præfixus sit) prorogatione, secundum distantiam locorum, vbi testes esse dicuntur. Non tamen antea ad decretum remissionum deuenitur, quã illas petens, testes & loca nominauerit, & probationes quas facere intendit, declarauerit, & penes Camerarium Vrbis, seu penes actuarium, (vt vsu receptum est,) deposuerit pignora valentia quantitatem 25. ducatorum auri, assignanda pro medietate Cameræ siue fisco; & pro alia medietate parti, contra quam remissiones petitæ fuerint, si illas petens, vel testes non examinari

 fecerit,

fecerit, vel examinati nihil de illius intentione probauerint. cui deposito locus non est si iudex causa cognita interloqueretur dilationem calũniose petitam non esse. Hæc omnia ex lib. 1. c. 53. quod quidem vltimum cõtingere posset, si pars quæ remissiones petit, exhiberet testes in loco vbi esse dicuntur, informiter examinatos, aut aliter probationum odorem daret, vt vsu maxime in sacro Rotæ auditorio receptum est.

3 Hoc autem statutum quo ad remissiones, sumptum fuit ex §. & quoniã. vbi Ang. authẽ. de test. ex quo sumpta est authẽ. apud eloquentissimum. C. de fid. instr. & ex gl. & Saly. ac aliis d. l. si quãdo. C. de test. & ex l. eos. §. 1. C. de appel.

4 Facto igitur deposito, & declaratione loci & nominum testiũ, datisque articulis, citabitur is, contra quem remissiones petũtur, ad vidẽdum decerni remissiones, pro testibus in actis nominatis, super articulis exhibitis, & tota causa examinandis, & cõcordandum de Iudice, & portitore, necnon constituendum procuratorem quem in loco remissionum citari vult, alias videndum Iudicem & locum eligi ex officio, & decerni processum per affixionẽ citationis ad ualuas Ecclesiæ maioris, loci concordandi, vel per Iudicem eligẽdi, ad primam diem, & ad dandum interrogatoria per totam illam & sequentem dies: & reo non comparente, nec de Iudice loco aut portitore concordante Iudex iudicem locum & portitorem deputabit, & si neque procuratorem cõstituet, processum per affixionem decernet.

5 Sed quantum ad iudicem attinet, non nisi ordinarium eliget. d. authen. apud eloquentissimum. & d. §. & quoniã. Alex. cõsi. 104. ad fi. vol. 4. nisi partes in alium quemquam cõsentirent, nam clarum est quod partes etiam in non ordinariũ consentire possent, Bar. d. authen. apud. Alex. consi. 46. vol. 6.

6 Altera igitur die elapso tamen termino ad dandum interrogatoria, citabitur reus ad videndum includi articulos, & interrogatoria si data sint, & videndum iurare portitorem & remissiones clausas & sigillatas ipsi Portitori consignari, ad primam diem & contumacia accusata, includentur articuli & interrogatoria & literæ remissionis sigillo iudicis signabuntur, & delato iuramento portitori de fidelitate, eidem consignabuntur, vt illas deputato iudici deferat.

7 Et licet Reus qui in decreto literarum & aliis ſupraſcriptis citatus eſt,& contumax fuit,non eſſet forſan vlterius in loco deſtinati examinis citandus,cum ſatis dicatur monitus in decreto remiſſionū & teſtiū nominatione,vt videtur tenere Bellame.deci.368. quæ obtinuit,& Saly.d.l.iudices.in 1.nota.C.de fide inſtr. Maxime ex forma ſtatutorum,quibus,vt dixi,cauetur,vt teſtes ante decretum remiſsionum nominētur,nec alii quam nominati examinari poſſunt,quod iuri conſonum eſt. gl.c.præſentium. verb.nominis.de teſt.in 6.nihilominus citari cōſueuit aduerſarius (& eſt optima cautela)in ipſarum remiſsionum decreto, vt prædixi ad conſtituendum procuratorem in loco remiſsionum, quem ſi non conſtituerit,citari debet reus per affixionem citationis,vt prædixi, & vt per Iudicem decernetur.

8 Iudex igitur cui reſcribitur,receptis literis & illis perlectis, citari faciet procuratorem rei, ſi cōſtitutus fuerit, ſin minus ipſum reum per affixionem, vt ſibi ſignificabitur, ad dicendum contra literas remiſsionis iurare teſtes ſuper recognitione ſignorum & ſigillorum quatenus opus ſit,& illas aperiri, & deputari Notariū pro examine & nuntium pro citationibus ad primam diem,quibus peractis,altera die citabitur reus vt ſupra,ad videndum iurare teſtes in articulis nominatos, & committi notario examen in forma,quo iuramento recepto & examine perfecto,citabitur iterum reus modo prædicto, ad videndum claudi literas remiſsionum,& concordandum de portitore,alias videndum eligi per iudicem,& videndum illum iurare, & eo non concordante Iudex deputabit portitorem,qui referet literas remiſſionum clauſas & ſigillatas iudici cauſæ,in quibus erunt incluſa inſimul cum dictis teſtium omnia acta in loco examinis facta.

9 Et quamuis ſupra dixerim ex ſtilo quo teſtes habentur pro iuratis,non eſſe neceſſe poſt editum illorum nomen,partem ad videndum illorum iuramenta citari,quia ſufficit quod iurent tēpore examinis,tamē quia præſumptio quod teſtes comparuerint & iurauerint, hoc caſu concurrere non poteſt, cum aſſeratur teſtes in loco iudicij non eſſe,cenſeo omnino in loco examinis partem ad videndum iurare teſtes citandam eſſe,quoniam ad hunc actū in decreto remiſsionis citata non fuit, & ſine tali citatione actus corrueret,vt dixi ſupra de examine teſtium uer.ad videndum.

10 For-

10 Formula epistolæ remissionis quoniam, vt dixi, dirigitur iudicibus qui sunt extra districtum Vrbis, nō sit præceptiua sicut forma tradita in c. præsentium. de testibus in 6. sed rogabit Iudex Iudicem cui rescribet, mutatis mutandis iuxta formam dicti c. præsentium. de quo etiam per Spec. de teste. §. qualiter. nu. 16. Rogando vt præsertim animaduertat, vt testium dicta explicite & non sub compēdio verborum, nec relatiue describi faciat, ex statuto lib. 1. c. 66. & lib. 3. c. 177. & si pars interrogatoria non dederit, pariter animaduertat, vt singulos testes super singulis capitulis, de causa scientiæ loco tempore & contestibus interrogari faciat, ex statuto lib. 5. c. 6. & tandem in subscriptione his verbis vtetur, ad similia & maiora paratus quintus Tubero iudex & secundus Collateralis. Forma autem epistolæ iudicis rescribentis traditur per Spec. loco proxi. rela. nu. 23. vbi latius de hoc, de qua re nuper cō pendiose & eleganter tractauit excellentis ingenij vir D. Hercules Seuerolus Fauentinus Iurisconsultus.

De numero testium. Cap. VII.

1 *Testium numerus per iudicem refrenari debet, de quo numero Doctores variarunt.*
2 *Testium numerus iudicis arbitrio relinquitur.*
3 *Testium numerus ex statuto, est septem pro quolibet articulo.*
4 *Cautela qua vti debet patronus in testibus examinandis.*
5 *Testes duo super quolibet articulo examinari debent.*
6 *Testi vnico quibus casibus credatur. remissiue.*

1 NVmerum testium refrenari debere per Iudicem etiam leges sacratissimæ præcipiunt. l. 1. §. quamquam. ff. de testi. glo. §. si vero. verb. quartam. authen. de testi. à lege tamen præfinitus numerus (quod viderim) non reperitur, ideoquē Bar. tres tantum super quolibet articulo recipi debere arbitratus est. Bar. l. quoties. per illum tex. C. de naufra. lib. 11. Alexan. d. l. 1. §. quamquam. ab
2 aliquibus vero aliis Iuris peritis, iudicis arbitrio relinquitur. Old. consi. 145. in prin. Abb. c. cum causam. vbi tex. præfinit nume
3 rum quadraginta in tota causa, extra de testib. statuentes autem ne hoc in incerto relinquerent, septem super quolibet articulo &

non

non vltra, examinari posse voluerunt. lib. 1. c. 62.

4 Prudens igitur patronus, qui hoc animaduertet, diligenter se informabit à cliente, quid ex articulatis quisque testis probe norit. nam vix est, vt testes oẽs omnia articulata sciant, Titius enim qui sciet Sempronium Gai esse filium, ignorabit forte Meuium Gaio mutuasse, quod Tubero sciet: rursus Tubero ignorabit forte, me heredem Meuij, quod sciet Marcellus. sic igitur diligens patronus breui schedula admonebit Notarium, Titium super primo articulo examinari debere, Tuberonem super secundo, Marcellum super tertio, & sic de singulis, vt docet glo. c. præsentium. verb. nomina. de testi. in 6.

5 Duos autem testes ad minus super quolibet articulo examinari procuret, quia regulariter, dicto vnius iuuari non poterit. l. iuris iurandi. vbi omnes. C. de testi. l. vbi numerus. ff. eo. tit. c. licet. cum concordan. extra eo. tit.

6 Quod quidem in plerisque casibus verum non est, de quibus per Ant. de But. & Doct. c. veniens. de testi. Alex. consi. 180. nu. 3. vol. 2 Mathesi. not. 2. nota quod in iudiciis. Fely. cap. cum oportet. col. pen. de accu. Ias. l. admonendi. in repeti. nu. 273. de iure iuran. Hippo. sing. 47. in ore. & 114. vulgatum. & 433. trita. Soz. consi. 262. num. 12. vol. 2. & per Aymo. de antiqui. tempo. par. 1. num. 296. in quibus quidem locis de plerisque casibus tractatur, in quibus vnius testimonium plene probat.

De iurium siue instrumentorum productione, Cap. VIII.

1 *Citationis forma in productione, seu repetitione iurium.*
Forma producendi, siue repetendi iura. ibidem.
2 *Testes super recognitione iurium recipi debent.*
3 *Iura produci debent parte omnino citata.*
4 *Iura producta ante litis contestationem, repeti debent parte citata.*
5 *Productio iurium per compulsum, an sit necessaria, & an vtilis.*
6 *Productio iurium per compulsum, non differt à simplici productione.*
7 *Nisi in casu.*
8 *Reus in connexis, non potest producta pro parte acceptare, & pro parte impugnare.*
9 *Iudex potest, non obstante particulari productione iurium, inhærere partibus facientibus*

facientibus contra producentem.

10 *Iuribus productis, is contra quem producuntur, debet acceptare facientia pro, & impugnare facientia contra.*

Impugnans simpliciter iura, non potest de facili in illis se fundare. ibidem.

11 *Iudex petenti copiam iurium, illam cum termino ad opponendum, decernere debet.*

12 *Interrogatoria pro examinandis testibus, super iurium recognitione, quandoque vtilia.*

13 *Tacens in productione iurium & nihil excipiens, non potest illa vlterius impugnare.*

14 *Exceptio generalis non releuat excipientem, si aduersarius petat specialiter excipi.*

Libellus generalis, parte opponente non procedit. ibidem.

15 *Exceptiones contra testes & iura & illarum disputationes, ad merita iure isto, etiam parte non opponente, reseruantur.*

16 *Productio iurium parce admodum & consulte fieri debet.*

17 *A productione iurium non est incipiendum, sed consulendi aduocati, nisi in re plana.*

18 *Producens instrumenta non solemnia, si aduersarius illa non impugnauit, non potest illa defectu solemnitatum impugnare.*

19 *Iura debent recognosci, vel per testes, vel per comparationem literarum, & de forma vtriusque recognitionis.*

Antiqua iura recognitione non indigent. ibidem.

Antiqua quæ dicantur ad effectum, vt recognitione non indigeant. ibidem.

20 *Priuatæ scripturæ quo modo recognoscantur, remissiue.*

21 *Signacula in appendicibus iurium, quomodo recognoscantur.*

22 *Recognitio iurium per comparationem, quo modo fiat.*

23 *Compulsoriæ speciales pro iuribus habendis, quo modo petantur, & quæ impedienda sint.*

24 *Compulsoriæ generales, quia iudicium non suspendunt, depositũ non requirunt.*

1 DVm hæc fiunt, poterunt ab actoris siue etiam rei parte iura, si qua sint ad causam facientia, produci; & si qua fuerint ante litem contestatam producta, repeti debent, parte tamen vtroque casu citata, cuius citationis formula hæc est, Citetur Sempronius ex aduerso principalis ad uidendum productionem siue repetitionem certorum iurium & actorum dicendum contra, vidẽdum illa admitti, iurare testes super illorum recognitione quatenus opus sit ad primam diem, et accusata partis aduersæ contumacia, si iura sint producta illa repetat, in parte & partibus pro se & principali suo & contra partem aduersam facientibus, & non aliter

nec

nec alio modo & testes super illorum recognitione inducat, quos tunc, vel postea ad libitum, (durante tamẽ termino probatorio,) super recognitione examinari faciat; sin autem producta nõ sint, cautela est, vt si producens in illis nominatus non sit, per alium, quem à Iudice compelli faciat, produci curet, & ipse producẽtis patronus, illa in parte & partibus, vt modo dixi, repetat, & testes super recognitione, vt dictum est, inducat. iudex autem cõsueuit si id ab eo petatur, iura si & in quantum admittere, & si vt dixi ea admissio necessaria non sit ex statuto lib. 5. c. 49.

3 Citatio ad videndum productionem iurium omnino necessaria videtur, per regulam. l. de vnoquoque. ff. de re iud. per Bald. l. si quando. & ibi per Saly. col. fi. n. 10. C. de testi. per Fely. c. 2. n. 31. eo. tit. de testi. per Rot. decis. 10. alias, de fid. instr. 1. fuit dubitatũ, in no. quæ loquitur de citatione ad dicendum contra producta.

4 Repetitio productorum ante litem contestatam, parte citata, hoc in loco necessaria est, nam productio ante litis contestationẽ facta, reo præiudicium nõ afferret, quia regulariter probationes ante litis contestationem fieri nõ possunt. c. 1. & per totum. extra vt lite non cont. & colligitur ex dictis Bald. Saly. & Fely. in locis proxi. relatis clarius per Fed. de Sen. consi. 160. Dominus Minus de Ptolemæis, per Hipp. late sing. 170. animaduertat.

5 Quod per alium producantur iura, qui etiam ad id compellatur, ex communi omnium in foro versantium sentẽtia optimum videtur consiliũ, & releuans cautela, nam si quid in productis cõtinetur quod faceret contra producentẽ, id non posset per ipsum producentem impugnari, quia confiteri videtur omnia in productis contenta, vera esse, etiam si protestatus fuisset se in parte & partibus pro se facientibus producere. Ias. post Inno. Bar. Bal. & alios in locis vbi per eum. l. certi condictio. §. si nummos. n. 39. ff. si cer. pet. Imo. c. G. perpetuus. col. 2. ver. & nota. extra de fi. instr. & hæc est magis comm. opi. secundum Fely. c. imputari. ad fi. de fid. instr. respectu vnius & eiusdem capituli, vt latius prosequitur ipse Fely. c. cum venerabilis. nu. 23. ver. limita. 2. de exceptio. licet ipse videatur constituere regu. affirmatiuam, cum quinque limita. & Fely. sequitur Rip. in Repeti. c. cum M. Ferrariensis. nu. 79. extra de const.

6 Ego vero ex prædicta Fely. & aliorum distinc. quæ fit inter cõ-

nexa & diuersa capitula, dicebam alias, nullam inter productionem factam ab ipsomet collitigante,& repetitione productorum ab alio, etiam per compulsum facta, rationabilem differentiam colligi posse. nam si capitulum, quod pro me repetam, facta per alium productione, erit cōnexum cum capitulo faciente pro aduersario,etiam si protester me in parte & partibus pro me facientibus repetere, protestatione non iuuabor, quia connexa ex suprascripta communi sententia non separantur; Si vero erit capitulum quod pro me repetam separatum à capitulo faciente pro aduersario, & tunc aduersarius quia iura sunt per illum tertium compulsum in iudicio simpliciter producta,& per consequens effecta communia.l.1.§.edenda.ff.de eden.Fel. d.c.cum venerabilis. n.23.vers. limita. 2.quem sequitur Rip. vbi supra, poterit ipse quoque capitula pro se facientia repetere,cum simili protestatione, quia communia sunt: Secus tamen esset, si ego ab initio produxissem illa iura nominatim quo ad certa capitula pro me facientia,quia tunc aduersarius non posset se iuuare ex alijs capitulis in dictis iuribus existentibus per me non specificatis, nec etiã talium separatorum copiam petere vt dicit Fely.d.c.cum venerabilis. n.23.ver.secundus casus, post Imo.d.c.§.perpetuus.nu.5. ver. & nota. Ex quorum dictis (si vera sunt,) manifeste apparet cautelam producendi per compulsum potius esse aptam nocere quam prodesse, cogitabis.

7 Prodesse tamen posset aliquãdo ad demonstrandum eum qui productis se iuuare vult, non fuisse in mora producendi,aut probabiliter contenta in illis ignorasse, ut quia iura penes ipsum nō essent, quod rursus non procederet si ipse producens vel esset in illis nominatus, uel penes ipsum uerisimiliter esse debuissent,de qua re alibi.

8 Reus quoque contra quem iura producuntur, non poterit in cōnexis,pro parte acceptare & pro parte impugnare,iuxta doctr Bar.l.Aurelius.§. idem quæsiuit. quam ipse testatur communem. ff.de libe.lega. Ias.§.item si postulante. n.21.insti de actio.

9 Sciendum tamen est quod non obstante tali protestatione & productione seu reproductione particulari, iudex poterit partibus contra producentem seu repetentem facientibus inhærere, quia de veritate ei vt iudici constat, vt dicit Bal.l.1.col.2.ver.ex

hoc

hoc pono. C.vt quæ desunt aduoca. par.iudex suppl.& ibi Castr. dicens singulare.col.2.n.5.quem etiam Bald. refert & sequi videtur. Rip.d.c.cum M.Ferrariensis. nu.79.

10 Causæ illius patronus contra quem iura producuntur, in termino comparere non cessabit,iuribusque diligenter quantum fieri poterit inspectis si aliqua sint in eis capitula quibus sui clientis intentionem iuuari posse speret, non omnino neque simpliciter illa impugnabit, quia se in illis de cetero de facili fundare nõ posset,ad Bar.l.post legatum.in p.col.2.ver.quãdoque impugnat. ff.de his quibus,vt indi.& ad regulam c.ex eo.de reg.iur.in 6.vtetur igitur cautela de mente Rip. d.c.cum M. Ferrarien.nu.79. ad fi. vt ipse quoque in parte & partibus facientibus pro principali suo , & non alias producta ex aduerso repetat, & acceptet, in partibus vero facientibus contra eundem principalem suum excipiat, & dicat generalia contra pro tunc saluis aliis suis loco & tẽpore deducendis & allegandis , & insuper iurium productorum copiam petet, vt illis mature visis & consideratis , amplius deliberare & opponere posſit.

11 Hæc autem copia cum termino ad opponendum omnino per Iudicem decerni debet. nam ante dictum terminum instrumentum non probat vt dicit Saly. l. fin. in 1. col. vbi limitat. C. de fid. instr. refert & sequitur Ias.l.ait prætor.§.si iudex.num.21.ff. de re iud.

12 Et si videat rei patronus ex iurium recognitione facienda suo clienti præiudicium generari posse, vt si vis fieret in recognitione,protestabitur testes super recognitione sine eius interrogatoriis recipi non debere,quæ sequenti die exhibere curabit.

13 Excipere contra producta ex aduerso, vt proxime dixi necessarium admodum est,nam si citatus,in termino nihil opponeret, non posset illa vlterius saltem ex defectu solemnitatis impugnare. Bellame. decis.540. si pars non opponit, Bal. d.l.1.col.2. ver. 2.conclusio. C.vt quæ desunt aduoca.par. Siquidem silentium rẽ dubiam non reddit, vt dicit Bal.c.fi.circa med.extra de probatio. clare per Deci. authen. siquis in aliquo. n.27. C. de eden. & ibi Soz. & Cur. Iun. & quando simplex copia produceretur, & nõ opponeretur quod probet , Aymo Grauett. de antiqui. temp.1. parte.n.261.vers. visum est.

14 Hæc tamen generalis exceptio, ſi pars contra quam obijcitur proteſtaretur, ſpecifice excipiendum eſſe, generaliter excipientem, non iuuaret, quia generalis exceptio, ſicut & libellus generalis, parte opponente non admittitur. Bar. l. 1. col. 2. verſ. quęro video. ff. de exce. & l. 1. §. labeo. ff. de flum. Bar. l. Titiæ textores. ff. de leg. 1. Ang. conſ. 25. n. 5. Alex. conſ. 181. in p. vo. 6. Cur. Iun. conſ. 149. col. 2. & conſ. 146. n. 6. Fel. late c. paſtoralis. n. 13. de excep. Si tamen is contra quem generalis exceptio opponitur taceret, tunc generalis exceptio noceret, ſicut & ſpecialis, quia generalis etiam libellus contra non excipientem admittitur, ita declarat Fely. d. c. paſtoralis. n. 14. Corne. conſ. 55. n. 27. vol. 3. Ruy. cōſ. 119. n. 15. vol. 5. Paris. qui late cumulat conſ. 67. n. 2. vol. 4.

15 Sed quamuis hęc iure communi vera ſint, vereor ne non ſibi locũ vendicent in foro de quo loquimur, nam ſtatutum lib. 5. c. 49. diſputationes omnium exceptionum, niſi quorundam caſuũ, ad merita reſeruat, ſi igitur generalis exceptio nōn comprehenderet aliquam de exceptionibus in dicto ſtatuto reſeruatis, aut illis ſimilem, non putarem quod excipiens generaliter, in ſpecie exceptionẽ deducere teneretur, quia per ſtatutũ prędictum exceptionũ diſcuſsio in fine cauſæ vt prędixi reſeruatur, quo etiã fieri arbitror vt etiam is qui nihil oppoſuerit, contra producta, in diſputatione meritorum cauſæ ex beneficio illius ſtatuti, ſi releuãter excipiat, audiendus ſit.

16 Qui tamen producit, parce admodum & conſulte producere debet, facilis namque productio eſt, ſed productionem reuocare, hoc opus hic labor eſt. Multoties ſiquidem euenit, & ego ſæpius vidi, quod producens cauſam ſuam vulnerauit, & ſuo iugulo periit, non ſolum quia producta ſuæ intentioni repugnauerint, ſed etiam quia anſam aduerſario vlterius perquirendi & rimam quandoque euadendi, præbuit, nam allegando errorem in producendo non auditur, Specu. de inſtru. editio. §. videndum. ver. quid ſi aliquis, Imo. d. c. G. perpetuus. n. 7. de fid. inſtr. poſt Ant. c. imputari. eo tit. niſi is qui producit veritatẽ eſſe contra producta probaret, vt dicit D. Ant. c. cum venerabilis. n. 35. & ibi Fel. n. 24. de exce. qui dat limitatio. & idẽ Fely. d. c. imputari. n. 9. & 10. de quibus etiã per Aymo. de antiqui. tẽp. par. 1. n. 119. in quibus locis alias quoque & declarationes & limitationes reperire facile poteris.

17 Igitur à productione incipere non debet patronus, nisi res admodum & patens & aperta sit, sed aduocatos etiam si ipse Iuris peritus sit, iterum atque iterum consulere, & expectare & primæ, & secundæ dilationis lapsum, cũ & in tertia ius producendi saluũ sit, ac etiã post tertiæ dilationis lapsum (vt paulopost dicam) productioni remedium possit adhiberi. nam quod attinet ad scripturas inuicem pugnantes, & quarum principium medio aut fini cõtradicit, quantum erret qui producit, satis declaratur per l. scripturæ. C. de fid. instr. d. c. imputari. extra eo. & l. vbi repugnantia. & ibi Deci. & Cagno. ff. de reg. iur.

18 Quinimmo non solénia instrumenta producens, aut repetens, adeo contenta in illis fateri videtur, quod ex illis aduersarius qui ea non impugnauit, iuuare se contra producentem potest, Rota dicta decis. 10. alias, de fid. instr. 1. in no. in 1. addi. Aymo. d. tract. de antiqui. temp. par. 1. nu. 118. vbi limita. apud quem etiam reperies quid de producente priuatam scripturam. d. par. 1. nu. 121.

19 Recognosci iura debent, vel per testes, vel per literarum cõparationem tam si sint publica, quam si sint priuata. de publicis est tex. in §. si vero moriantur. authen. de fid. instr. per quẽ tex. hoc videtur tenere Cyn. l. cõparationes. col fi. ver. sexto iuxta hoc quæro. C. de fid. instr. & ibi Bal. clare nu. 14. ver. quærit Cy. vbi et Saly. nu. 13. ver. iuxta hoc. et. ver. quærit gl. sensit Fely. c. 1. num. 18. ver. adde quod si opponeretur. extra eo. tit. Paris consi. 112. n. 17. vol. 1. nisi sint multum antiqua, quoniam tunc recognitio non requiritur, vt dicũt Bal. et Saly. vbi supra, et Milis in reper. in verb. instrumentum habens. Afflic. decis. 251. determinatum fuit.

Quæ autem dicantur antiqua ad hoc, vt recognitione nõ indigeant, traditur in multis locis. tu videas Ni. de Milis in suo reperto. in verb. instrumentum habens publicam. et Afflic. deci. 245. et 251. & Deci. consi. 321. nu. 11. Ias. in repeti. l. admonẽdi. nu. 246. de iure iu. latiss. per Aymo. Grauett. de antiqui. tẽp. par. 1. in prin. & Rursus par. 3. nu. 20. in quibus locis reperies communem sententiam esse quod requiratur tempus annorum centum, etiam si agatur de præsumenda solemnitate Notariatus: ibi videbis.

20 De priuatæ autem scripturæ recognitione loquitur authen. at si contractus, & ibi Docto. C. de fid. instru. late per Ias. d. l. admonendi. in repetitio. num. 88. ff. de iure iur. per statu. lib. 1. cap. 76.

& lib.5.c.29.de quo infra tit.de executione apocarum, latius me dicturum spero.

21 Et quod dictum est de recognitione manus siue literæ scribentis, vel subscribentis, dicendum quoque est de recognitione sigilli, si forte literæ legalitatis alicuius Notarij exhiberentur, aut aliquæ aliæ sigillatæ scripturæ producerentur, vt dicit Fely. c.quod super his.num.7.ver.in gl.in verb.ignota.hoc eo. tit.de fid. instr. Ro.decis.6.alias,de testi.2. in no.ubi & illud quod super recognitione istorum signorum, & sigillorum etiam post conclusionem in causa testes recipiuntur, de quo per Afflic. decis.271. in quodam processu & sequenti.qua in re animaduertendum est, quod literæ legalitatis non solum probare debent enuntiatum fuisse tempore celebrati instrumenti Notarium, sed etiam eundem esse qui rogatus est de illo instrumento, in quo sigillum appositum est, ita Saly.d.l.comparationes.col.5.nu.17.ver. ideo ad pleniorem.C.de fid.instr.

22 Hæc de recognitione per testes faciẽda; ceterum si recognitio per literarum comparationẽ faciẽda sit, quæ difficilis est, quid eo casu faciundum sit, & cum qua comparatio fieri oporteat, & vnde scriptura cui comparetur sumenda sit, & quas qualitates habere debeat, tam si sit publica, quam priuata, visendi Doct.l.comparationes.& authen.sequen.C.de fid.instru. & an possit alteri hæc facienda comparatio committi, per Alex.ad Bar. ibi, & vbi requiritur à lege, vel statuto quod probetur per testes esse quid scriptũ vel subscriptum manu alicuius, an tunc recognitio per comparationem fieri posit, per Alex. consi.123.col.2.vol.1.qui tenet nõ sufficere, & an quis posit ad scribendum cogi, vt comparatio fiat vltra Doct. d.l.comparationes.per Dec. c.scripta.num.25.extra de fid.instru.

23 Sed quoniam, vt ad rem redeam, aliquando iura & instrumenta extra Vrbem in locis etiam extra districtum Vrbis, desiderantur, tunc pro illis habendis (si publicari per eum qui de illis rogatus fuerit non posint) pene eadem forma seruanda est, quam in remisionibus pro testibus examinandis, obseruãdam esse supra suo titulo dixi. Depositum siquidem fieri debet, & prorogatio termini ex illo met statuto, lib.1.c.53.vér.& vt fraudibus. Facto igitur deposito, aut alias habito à iudice decreto, dilationem calum

niose

niose petitam nõ esse, si pro certis designatis iuribus & in specie, compulsorie desiderãtur, forma Citationis hæc erit; Citetur Marcus Aurelius ex aduerso principalis ad videndum decerni compulsorias pro extrahendo instrumentum testamenti quõdam Lutij Pisonis, de quo rogatus fuit quondam Barbarius Philippus, Neapoli, nec non ad concordandum de iudice & loco, & constituendum procuratorem qui extractioni & recognitioni dicti instrumenti intersit, alias videndum decerni processum per affixionem ad valuas Ecclesiæ Cathedralis dictæ Ciuitatis Neap. vel alterius loci per dominum Iudicem deputãdi. Quibus peractis Iudici deputato rescribitur, illum rogando, vt compellat habentes designata iura, ad illa exhibendũ & illorum recognitionem annotet, & exemplatum transmittat, & hæ literæ aperte destinantur, cum sigillo iudicis in calce seu appendicibus earundem, quæ in partibus exequuntur, iuxta formam supra traditam de remissionibus. Hæc autem forma sumitur ex l. Iudices. ad fi. vbi omnes. C. de fid. instr.

24 Generalis autem compulsoria, quia iudicium non suspendit, depositum non requirit, & in quacunque parte iudicij dummodo conclusum non sit, vel in terminis statuti nostri, tertia dilatio lapsa non sit, concedi potest. arg. notato per Rot. deci. 47. alias, de probatio. 42. nota quod compulsoria. in anti. citatio tamen partis requiritur, vt dicitur dicta deci. 47. & Rursus deci. 389. nota instrumenta extracta. alias, de fid. instru. 4. in anti.

De exceptionibus. Cap. IX.

1 *Exceptiones qui formare nescit, à iuris peritis discat.*

2 *Exceptiones si probatione indigeant, poterunt fieri articulatę; in quibus tamen cauere debet producens, ne aduersarij intentionem confiteatur.*

3 *Replicationes, duplicationes & aliæ, eadem forma qua exceptiones fabricãtur.*

4 *Citationis forma, in productione exceptionum etiam articulatarum.*

5 *Excipiens, non debet obtinere, quod aduersarius de credulitate super exceptione respondeat, nisi eam det dispositiue.*

6 *Actor tenetur respondere positionibus rei, alias non audietur, donec in contumacia persistat.*

1 NOn minus interim dum articuli, testes, & iura ab actore producuntur, rei patronus studere debet suas exceptiones

nes producere, seu peremptorias & ad merita siue etiam dilatorias, si forte in litis contestatione, vt dixi fuerint reseruatæ, quas qui nescit ex se percipere, ab aduocatis, collatis scripturis, ex actoris intẽtione & rei defensione percipere poterit: nam de illis hic plene tractare non expedit.

2 Quarum exceptionum, si aliquæ probatione indigeant, poterunt articulatæ fieri, in quibus diligenter animaduertat rei patronus, vt non cõfiteatur aliquid, quod actoris intentionem fundet, sed semper sub conditione & euentualiter excipiat: nam si aduersarij intentio est in mutuo, tunc dicet excipiendo, & nihil de intentione partis aduersæ confitendo, in euentum in quem constet aliquam pecuniam mutuatam fuisse, & non alias, tunc & eo casu ponit & dicit, & quatenus opus sit probare intendit, fuisse aduersario à suo principali satisfactum, vel mutuum fuisse sub fœnore factum, aut adolescẽti perdituro, aut quid tale: simpliciter enim excipere vtile consilium non videtur, glo. l. executionẽ. C. de probatio. de qua materia & veritate prædictorum per Canoni. c. cũ venerabilis. de exceptio. & c. exceptionẽ. obiiciens de reg. iur. in 6. & per Docto. l. non vtique. de exceptio. & d. l. exceptionem. C. de probatio. Vber. de Bono Accurso antiquissi. Doctor in sua praxi, tit. de exceptio. peremptoriis, & ibi per dom. Antonium de Tremolis in additio. apud quos & maxime Vbertum compendiosum properantibus patronis, & aptissimum de exceptio. tum dilatoriis cum peremptoriis tractatum, ac etiam earum quæ post sententiam diffinitiuam opponi possunt, reperies.

3 Hæc eadem forma seruabitur in Replicationibus, Duplicationibus, Triplicationibus & aliis successiuis, quæ in infinitum multiplicantur. l. 2. §. illud. ff. de exceptio.

4 Hoc igitur casu pars aduersa citabitur ad videndũ productionem exceptionum articulatarum (si articulatæ fuerint) dicendum contra, quatenus articuli, replicandum quatenus exceptiones, videndum illas & illos admitti, iurare Testes, & committi iuramenti receptionem, & examen super illis, & tota causa ad pri. di. & dandum inte rogatoria per totam illam & sequentem dies, & accusata contumacia instabitur pro decreto, & quatenus super illis testes examinandi veniant seruabuntur ea omnia, quæ supra

seruanda

seruanda esse dixi de admissione articulorum, & testium examine in principio.

5 Sed & si rei patronus circa exceptiones prædictas responsum credulitatis ab actore habere velit, intentionem suã dispositiue & in modum positionis deducere debet, alioqui aduersarius respondere non cogetur, vt dixi supra de positionibus & articulis ver. animaduertendum.

Producet igitur reus, qui ab actore responsum desiderat, quandocumque infra tamen terminum probatorium, vt dixi supra de positionibus, ver. hæc omnia. suas exceptiones dispositiue cõpo-
6 sitas, protestabiturque aduersario copiam non dari, nisi facta responsione, vt supra de positionibus actoris dixi. & si sibi expediet aduersarium non audiri, nec illius probationes recipi, responsione non facta, hoc protestabitur, & impetrabit ex statuto lib. 1. c. 63. vel si ipse responsum habere cupit, cogat actorem ad respondendum, vel ipsum haberi pro cõfesso eadem forma, qua vti oportere dixi actorem contra reum.

De dilationibus. Cap. X.

1 *Citationis forma, ad videndum præfigi dilationes statutarias.*

2 *Dilationes statutariæ sunt arbitrariæ, licet de stilo certus dierum numerus dari soleat.*

3 *Dilatio secunda & tertia, breuiores esse debent prima.*

4 *Dilatio tertia, est ad probatum habendum, per omne genus probationis.*

5 *Instrumenta, quæ sunt probationes probatæ, post lapsum tertiæ dilationis, produci non possunt.*

6 *Testes etiam qui in termino iurauerunt, post lapsum tertiæ dilationis, examinari non possunt.*

7 *Dilationes statutariæ si omittantur, quia nullus eas petierit, processus non vitiatur: secus si fuerint petitæ & omissæ.*

8 *Notarius diem examinis testium annotare debet, vt cognoscatur, si infra terminum deposuerint.*

9 *Dilatio secunda, si præfigatur pendente prima, incipiet post lapsum primæ.*

10 *Producens iura vltima die dilationis, facit vt terminus ad impugnandum, aduersæ parti prorogetur.*

QVi properare volunt, siue is actor sit, qui suas probationes fecit, vel in promptu habet, siue sit reus, qui videns actorem promptas probationes non habere, seu nihil probare posse,

1 & eundem à termino probatorio excludere vult, citata parte ad videndum præfigi primam dilationem ſtatutariã, compareat coram Iudice,& partis citatæ contumacia accuſata, petat primam dilationem præfigi,ex ſtatuto lib.5.c.1. & quamuis ſtatutũ quan
2 titatem dilationis arbitrio Iudicis iuxta qualitatem cauſæ relinquat,tamẽ ex præſcripto quodammodo curiæ ſtilo quinque dierum vtilium præfigi ſolent, non tamen ſublatum eſt quin longior aut etiam breuior præfigi poſſit, ſi id Iudici ex cauſæ qualitate videbitur.

Et idem ſeruabitur in ſecunda & tertia dilatione; pro qua quidem ſecunda quatuor dies vtiles, & pro tertia tres ſimiles,præfigi conſueuerunt,longiores tamen & breuiores eſſe poterunt, vt
3 ſupra proxime dixi,dummodo hæc ſecunda,vel tertia prima longior non ſit.arg.l.2.& authen.ei qui.C.de temp.& rep.appella.

4 Tertia tamen dilatio ex prædicti ſtatuti forma non ſolũ ad probandum præfigitur,ſed etiam ad probatum habẽdum, per omne genus probationis:quo fit,vt poſt illius lapſum,nec inſtrumenta,
5 (quamuis ſint probationes probatæ,vt dicit Bal.c.cũ dilectus.circa med.extra de fide inſtr.Dec.conſi.423.nu.10.& alias quandocumque vſque ad cauſæ concluſionem produci poſſint. d.c.cum dilectus.cum nota.extra de fide inſtr.)admitti in caſu noſtro, nec recipi debeãt,Bal.d.c.cum dilectus.circa med. quem ibi ſequitur Fely.nu.34.extra de fid.inſtr.

6 Quibus adſtipulatur, quod quamuis teſtes inducti in termino ſic ut pręmittitur ad probãdum & probatum habendum præfixo, iurauerint; ſi tamẽ cum effectu non depoſuerint, vlterius examinari non poterunt.Saly.l.ſi quando.num.8.verſ.& pondera.C.de teſti.& late Fely.c.licet cauſam. nu.22.ver.tertius caſus.de probatio.poſt Bal.Spec.Ioan.And.Imo.Abb.Domi.& alios de quibus per eum.& dicam infra,ver.iam dixi.

Et quãdo poſt lapſum termini liceat probare late per Fely.qui dat regulas cum multis falletiis d.c.cum cauſam.vſque ad nu.24. ſed diligens patronus,vt diſputationes euadat,breui curriculo ad ſignaturam, vt ſæpius dixi pro termini ad probandum præfixione,aliquo quæſito colore recurret.

7 Accidit quandoque facta litis conteſtatione,ac debitis probationibus,quod actor properans, dilationibus non præfixis, nec

ab

ab aliqua parte petitis pro se pronuntiare obtinuit. quare dubitatum de viribus sententiæ fuit, asserentibus aliquibus propter omissas dilationes processum & sententiam sustineri non posse, cum maxime statutum prædictum lib.5.c 1.postquam dandas esse dilationes præcipit, clausulam subiecit irritantem: quo fit, vt formam dedisse videatur. Bald.l.1.in prin.& ibi Ang.ff. de lib.& posthu. qua non seruata actus corruit, vt ibi per eos. Contrarium tamen obtinui per tex.l.4.§.hoc autem iudicium. vbi Bar. magistraliter declarat.num. 2.ff.de dam.infec.cuius doctr.sequitur ibi Imo.& Alex.& hoc verissimum in casu nostro, in quo verba dilationis præfigendæ ad Iudicem diriguntur. cum igitur nullus petierit, Iudex non tenebatur suum officium nō petentibus impartiri nisi miserabiles personæ fuissent rei conuenti, vt ibi dicunt Doct.præfati.hoc idem firmat Castr.in terminis nostris, etiam si statutum irritaret actum, vt facit statutum nostrum.l.vniuersa. in fi.C.de preci.impe.offe.late sequitur Hyppo.per multa exempla post Alex.& Fely.in sua praxi. crimi. §.nunc videndum. nu.4.& 5.Callidi igitur eorum procuratores, qui actoribus insidias parant, sub verborum inuolucro illas petere consueuerunt, vt si forte actoris patronus non animaduertat, processum irritent. Prudentiores autem actores dilationes nunquam omittunt, licet, vt dixi, si non petantur, & omittantur, processus posit sustineri.

8 Iam dixi supra, dum de iurium productione loquebar, quod, elapsis dilationibus suprascriptis, instrumenta produci non possunt, propter illa verba statuti, ad probandum, & probatum habendum per omne genus probationis, & supra proxime ver.quibus.dixi quod etiam si Testes infra dilationes iurauerint, si tamē non deposuerint, amplius recipi non debent, & recepti, vtpote extra terminum, nullam fidem faciunt. Bar.l.si quando.nu.8.ver. & hoc verum nisi. C.de testi.& ibi Barba.in apost. vbi Bald. declarat, quod propter hoc dubium, requiritur, vt Notarius annotet diem examinis, licet alias sufficiat annotare iuramenti diem, vt per omnes.d.l.si quando.nu.8.ver. & hoc verum nisi.C.de testi.& per Fely.d.c.licet causam.nu.29.de testi.& propterea admoneo Notarium, vt diem examinis annotet, ne parti præiudicium afferat.

9 Sed quid si pendente prima dilatione Iudex secundam præfigat, vtrum secūdæ nullitas allegari posſit, vtpote, Data altera pendente, quod non sit nulla, sed valida, tenuit Grat. consi 78. col. 1. & 2. vol. 2. & hæc secunda incipiet prima finita.

10 Illud vltimo loco non omittam, quod si actor, vel reus productionem iurium ad vltimā diē vltimæ dilationis differet, ad hoc vt aduersæ parti viam reprobandi, seu contrarium probandi præcluderet, nihil aget. nam tunc parti, contra quam producitur, noua dilatio ad opponendum, & opposita probandum dari debet, ita oportune prouidet statutum lib. 4. c. 17. per quod statutum disponitur idem seruari oportere, quotiescumque examen testium, aut publicatio, aliqua rationabili causa impedita est. quod statutum maximam continet & iustitiam, & æquitatem.

De testimoniorum publicatione. Cap. XI.

1 *Testificatis didicitis, nihil vlterius super eisdem, aut directo contrarijs capitulis, per testes probari potest.*
2 *Publicatio testium non impedit nouam productionem, in casibus pluribus hic notatis.*
3 *Publicatio testium, an intelligatur facta, ex solius copiæ decreto, an requiratur percunctatio testimoniorum.*
4 *Terminus ad impugnandum testificata, quot dierum sit, & quando incipiat.*
5 *Termino ad recipiendum copiam testium elapso, adhuc petens poterit testificata impugnare, si terminus ad impugnandum non sit lapsus.*
6 *Contumacia vnius actus nunquam se extendit ad alium actum.*
7 *Cautela vt intimetur parti, copiam testium esse perfectam, & per Iudicem pronuntietur, tempora currere.*
8 *Publicatione petita non obstante, si Iudex pronuntiet, non propterea erit sententia nulla.*
9 *Publicationem petens si ei denegetur, appellare debet.*
10 *Appellationis à denegata publicatione forma.*

FActis probationibus, pars quæ testificata scire vult, vel ad effectū vt cum dictis testium Iudicē informare possit, vel etiam vt eorum testium dicta & personas refellere possit, eorundem depositionum publicationem petet, facta prius matura deliberatione, si quid sibi probandum remaneat.

1 Nam postquam testificata didicerit, scire debet, sibi viam præ-

clusam

clusam esse vlterius super eisdem aut directo contrariis capitulis testes producendi, authen. at qui semel. vbi Bar. & omnes C. de proba. c. fraternitatis. vbi Canoni. extra de testi. in quibus etiam locis declaratur, quæ dicantur eadem capitula, & quæ pugnantia, de quo etiam per Papien. in sua praxi de for. oppo. contra testes. versi. suntque publicatis per totum.

2 Nisi forte, ad scripturæ concomitantiam testes alij producerentur, quo casu & sequentibus non obstante publicatione admitti deberent. Roma. sing. 80. tu habes. Afflic. decis. 216. in fi. Vel nisi pars ad probandum non fuisset admissa. Afflic. decis. 266. fuit in quadam. Aut nisi de medicorum, aut peritorum testimonio quereretur, Hyppo. sing. 66. publicatis. Vel nisi producerentur testes legalissimi, & omni exceptione maiores, vt dicit Hyppo. l. 1. §. fin. nu. 11. ff. de quæst. Vel nisi testes essent de nouo repetiti, vt idem ibidem, nu. 17. Vel nisi super cicatrice remansura, vt ibidem, num. 46. Vel nisi non ad nouam probationem, sed ad declarationem iam probatorum, vt idem ibi. num. 47. Vel nisi illi testes quorum dicta publicata sunt, rite recepti non fuissent, vt ibidem, nu. 51. Aut si aliqua iusta causa ad id Iudicis animum moueret, ibidem, nu. 53. Vel nisi æquitas suaderet, num. 57. Aut nisi Iudex nominatos pro absente ex suo officio interrogare vellet, vt idem Hypp. vbi supra, nu. 9. Vel nisi minor, Ecclesia, aut mulier, per viam restitutionis in integrum id petat, de quo Afflic. decis. 216. quotidie. Aut nisi perempta instantia causæ, in qua publicatio facta fuerat, noua instantia inchoata sit. Vel nisi tractetur de probatione per rei euidentiam. Vel nisi testes ex aduerso examinati, producentis intentionem non probauerint, quoniam eo casu altera pars super articulis de directo contrariis, testes producere poterit, publicatione non obstante. Vel nisi vnus ex colligantibus probauerit intentionem suam per duos testes, alius per tres: nam eo casu is, qui probauit per duos, post publicationem poterit & alios super eisdem inducere, vt hos casus nuncupatim prosequitur Afflic. vbi supra, quæ loca & limitationes sufficiat indicasse. hæc enim tyronibus diriguntur. ceterum de eorundem veritate, & de aliis, quæ hic non retuli, videre licet in locis præallegatis.

3 Quādo autem dicatur facta publicatio ad effectum excludendi quem

di quem à productione super eisdem, vel cõtrariis, Ro. deci. 971. nota quod si in aliqua causa. alias, de probatio. 30. in anti. dicit, quod sufficit quod copia sit decreta, licet pars iuret se non habuisse. Bar. autem requirit percunctationem, aut copiæ traditionem. d. authen. at qui semel. nam secundum Bar. non sufficeret, si quis perfunctorie testiũ dicta legisset, & ita obtinet Curiæ stilus. & sæpe habui commissiones à signatura iustitiæ, vt, non obstante publicatione petita, & quod copia fuerit decreta, ad probandũ admitterer, si testificata non didicissem.

4 Hæc publicatio, vt ad eam redeam à Iudice conceditur cum termino statutario, qui terminus erat ex veteri statuto lib. 1. c. 53. quinque dierum vtilium, ad recipiendum copiam & opponendum, & aliorum dierum quinque vtilium ad probandum, & probatum habendum opposita, & currebat ipso iure etiam quo ad initium sine iudicãtis ministerio. Hodie autem alio iure vtimur. nam quia illorum terminorum, cursus est sublatus, & alia forma tradita. lib. 5. c. 1. & quia tempora opponendi & opposita probandi reperiũtur sine principio, opus est, vt publicatio, vt dictum est, petatur: qua concessa, terminus ad recipiendum copiam erit, vel ad primam diem iuridicam, vel duorum, aut trium dierum, si magna erit. lib. 5. c. 11. & 14. in quo termino petens debet comparere, & instare, ac de sua diligentia protestari, & etiam, si opus erit, terminum ad recipiendum copiam prorogari facere: quæ si non impleret, terminus ad recipiendum copiam, & ad opponendum sibi curreret.

6 Nam quod quidam arbitrati sunt, quod, si in termino copia nõ recipiatur, petens exclusus ẽt à termino ad opponendum intelligatur, falsum puto. primo, quia statuta prædicta lib. 5. c. 11. & 14. nullam, non recipienti copiam, pœnam imponunt, sed tantum dicunt, quod tempus ad reluendum currat, ita quod non sit opus petentem ad recipiendum vlterius citari, quo casu non debet petens post illum terminum priuari dilatione data ad reprobandũ, quia pœnæ locus non est nisi exprimatur etiã in statutis, authen. de non elige. secun. nuben. §. cum igitur. late Ias. l. cum quidam. col. 4. ff. de lib. & posthu. Rota per Cassa. de iure iurã. deci. 2 n. 3. pœna autẽ contumaciæ nõ reluentis hæc est, vt terminus currat sine restitutione, vltra quam nulla dari debet: quia contumacia

nullam aliam habet pœnam, nisi à lege inductam & declaratam, Corn. cons. 55. n. 24. vol. 2. excluso igitur termino ad copiam recipiendam, remanet terminus ad opponendum: quia statutum non prohibet, quin alia die copia dari possit.

6 Secundo, quia nunquam contumacia vnius actus se extendit ad alium actum: glo. c. eum qui ad fi. verb. non teneris. de dolo & contu. lib. 6. & ibi Philip. Franc. Cyn. post Pet. in authen. qui semel. C. quomo. & quan. iud. absurdissimum enim esset dicere, quod qui non recipit copiam libelli, esset à facultate excipiendi contra eundem libellum exclusus; aut quod qui non accipit in termino copiam articulorum & iurium, interrogatoria formare & contra iura excipere non possit: & nihilominus tanta connexitas & dependentia est vnius actus, quanta alterius ad copiam petitam.

7 Consueuere tamen aliqui, facta testimoniorum copia aduersariũ citari facere ad illam reuidendum & videndum pronuntiari tempora currere, vt omnis difficultas tollatur. tamen, vt dixi, sine citatione arbitror tempora currere.

8 Si Iudex non obstante publicatione petita, in causa diffinitiue pronuntiaret, non propterea nullitatis vitio sententia subiaceret. Inno. c. fi. de hęre. in 6. Imo. l. diuus Adria. col. 2. ff. de re iud. Iacob. But. & Bar. l. prolatam. C. de senten. Bar. in extrauag. ad reprimen. in verb. sine figura. Alex. d. l. diuus. n. 4. Fely. post Abb. & Inno. c. cum I. & A. col. 2. n. 2. extra de re iudi. quicquid voluerint domini de Rota per Fely. relati, sed eo casu is, cui publicatio

9 denegata est, vt dicunt præfati Imo. Alex. & Fely. debet appellare à denegatione; & sententia per viam grauaminis reuocabitur: quia Iudex grauat aperte, tollendo impugnandi facultatem.

10 Animaduertendum tamen est in modo appellandi. nam si Iudex, denegata publicatione, pronuntiaret, & appellaretur à definitiua, quamuis alias hæc appellatio trahat secum cognitionem omnium interlocutoriarum, etiam earum, quæ in iudicatum abierunt. c. fin. de appella. in 6. hoc tamen casu nihil ageret: quia in specie debet à denegata publicatione appellare, ita Imol. d. l. diuus. & Fely. post Abb. d. c. cum I. & A. & tenuit Ro. per Cassa. de appella. in 6. nu. 2.

Is igitur, qui à denegata publicatione appellabit, formiter in scriptis & expressa causa vt ab interlocutoria, appellare debet, vt clare

clare colligitur ex dictis Fely. & Cassa. vbi supra, ideoque qui intricationes fugiunt, si aduersarius publicationem testium petit, liberaliter concedi faciunt, &, vt aduersario cito copia fiat, procurant, vt eosdem quanto citius fieri posset, à termino excludát.

De reprobatione testium, & declaratione usus tam testium quam iurium. Cap. XII.

1 *Citationis forma pro habenda declaratione ab aduersario si vult testibus vti.*
2 *Articulos falsos dans, & super illis testes inducens, si principalis sit, de falso puniri potest.*
3 *Falsis testibus vtens ignorans, non punitur nisi interrogatus declarauerit.*
4 *Interrogatus si vult vti testibus per eum examinatis, non potest conditionaliter respondere.*
5 *Procurator non admittitur, ad declarandum velle vti testibus vel iuribus, sine speciali mandato.*
6 *Cautela renuntiandi testibus sine suspicione.*
7 *Interrogato non specifice respondenti, terminus præfigi debet.*
8 *Cautela vt articuli dentur per procuratorem.*
9 *Cautela in formandis articulis, quando procurator vere, factum non plene nouit, ne in falsum incidat.*
10 *Iuribus productis, si falsi suspicio aduersæ parti incidat, vsus declaratio petitur.*
11 *Forma excipiendi contra testes, publicatione habita.*
12 *Tempus reprobationis testium, est dierum quinque ad probandum & probatum habendum.*
13 *Testes inuicem pugnantes in facto, quæstioni per Senatorem subijci debent, & credetur ei qui in tormentis persistet.*

1 COPIA recepta, si is, contra quem producti sunt, viderit eos à veritate declinare, aut ipsos falsum deposuisse suspicetur, cupiatque producentem illaqueare, aut eidem scrupulum inijcere, principalem aduersarium citari faciat ad declarandum, si intédit vti testibus, pro eius parte examinatis, pro veris & legalibus, cum sint ipsi instanti citra iniuriã loquendo de falso suspecti, & intendat eos de falso reprobare; & contumacia accusata, si petés hoc, reus sit, qui causæ expeditionem non curet, protestetur ꝙ sibi terminus ad refellendum non currat, nisi declaratione facta, & super hoc petat per Iudicem interloqui, quod Iudex facere debebit. sin autem is, qui testes reprobare vult, actor sit, & qui expedi-

expeditionem procuret adijciat in citatione alias ad videndum pronuntiari nullam de illis rationem habendam esse. & ita Iudex pronuntiare debebit, cum termino tamen, vt puta nisi ad primã, vel secundam, aut quid tale.

2 Hæc ideo fiunt, quia si testes falsum deposuisse conuincerentur, pars illos producens, nisi probaretur subornasse, aut corrupisse, vel falsos articulos dedisse, de falso puniri non posset, & sem-
3 per falso detecto posset ab vsu eorundem abstinere. ea igitur de causa, ea declaratio petitur, vt saltem producens, si non ex fabricatione, ex vsu de falso puniri posset. l. si falsos. C. de falsis.

Cautela prædicta sumitur ex Bar. l. diuus 2. ff. de fal. quem ibi sequitur Alex. in apostil. reprobata opi. Spe. sequitur & Bal. l. fi. C. si ex falsis instrumentis. Ang. de malefi. in verb. falsario. n. 42. & post eum ibi Hier. de Gigan. Veronen. caute. 53. communiter per Fely. c. præsentium. n. 12. extra de test. Afflic. decis. 189. facta publicatione, quorum ex dictis eliciuntur conclusiones, prima
4 quod non admittetur responsio conditionalis, volo vti quatenus verum dixerint, si pars opponat, sed simpliciter ad interrogationem respondere debet.

5 Secunda, quod non admittetur procurator ad declarandum velle vti, quia cum mandato quantumuis generali, etiam cum libera, procurator dominum in delictum inducere non potest. l. si procurator. ver. Celsus. vbi Bar. ff. de condi. indeb. cum concor. licet si haberet mandatum cum libera, posset declarare nolle vti.

6 Tertia, quod, qui renuntiare vult, ne in suspicionem se & suos testes inducat, non debet dicere simpliciter, nolle vti testibus, sed dicere, quod ex quo non putat eos testes sibi ad victoriam necessarios, ideo illorum vsui cedit.

7 Quarta, quod non specifice respondenti, terminus ad deliberandum præfigi debet.

8 Quinta, quod qui testes induxit super articulis falsum continẽtibus, etiam si velit ab vsu desistere, non audietur, quoniam falsum fabricasse creditur: sed hóc verum, si principalis articulos dedit. secus, si procurator, qui principalem falsi pœnæ alligare nõ potuit per supradicta, per quæ alias seruaui nobilem mulierem à pœna falsi.

9 Hac de causa, cauti patroni, vt dixi, materias articulorum iuramento

ramento principalis specificari procurant, & cautiores in fabricatione articulorum, quorum veritatem non habent, apertam, in fine cuiusque articuli adiiciunt hanc clausulam: & alias prout testes de præmissis informati pro veritate deponent.

10 Hæc omnia etiã procedunt in iuribus productis, vt si ea à producente non fuerint fabricata, de falso puniri non possit, nisi ex vsu: & ideo cauti patroni declarationem, quam supra dixi, à producentibus fieri petent; & reliqua in omnibus, & per omnia, sicut de teste proxime dixi, seruantur, vt docent Doct. locis præalleg.

Sed si actor, aut is, ad cuius instantiam testes sunt recepti, illis vti velle declaret, tunc reus suas formabit exceptiones cõtra personas, & dicta, quas etiã, si quid probãdũ erit, articulatas cũ testiũ ĩductione dare poterit, parte citata, vt supra de exceptionib. dixi.

11 Qua in re animaduertendum est, quod contra personas testiũ omnes competentes exceptiones, (dummodo id modeste fieri oportere meminerimus) dari poterunt, de quibus per Spe. de teste. §. opponitur. cum locis ibi notatis per totum, sed contra testium dicta, nihil directo contrarium poni potest. c. veniens ij. extra de testi. c. fraternitatis. extra eo. nisi is, qui contrarium eius, qđ testis deposuit, probare velit, ipsum testem, pecunia corruptum, falsum deposuisse diceret. nam si de corruptione non poneret, ad probandum non admitteretur. Bart. authen. at qui semel. C. de proba. n. 25. & seq. & ibi Bal. ver. sequitur Cast. Imo. & Alex. d. l. diuus. ff. de fals. Abb. & Paris. c. fraternitatis. extra de testi. Afflic. decis. 216. quotidie. ad fi.

12 Curabit tamen reprobare volens, vt opposita infra quinque dies vtiles probet: alioquin remaneret exclusus, quia terminus iste in statuto prædicto lib. 1. c. 53. est ad probandum & probatũ habendum, de quo abunde dixi supra de dilationibus.

13 Si testes inuicẽ in facto pugnantes reperirentur, iudices tenentur illos Senatori denuntiare, quod & litigatores ipsi facere possunt, qui Senator illos carcerari faciet, & credet ei, qui in tormentis in suo dicto persistet, lib. 4. par. 2. c. 30.

De Assettamento, illiusque uoto. Cap. XIII.

1 *Assettamentum quid sit.*
2 *Senator quot iudices haberet antiquitus.*

3 *Assettamentum quibus diebus & horis congregetur, & ex cuius institutione.*
4 *Forma voti assettamenti.*
5 *Votum totius assettamenti an dicatur, si vnus ex quatuor discordet.*
6 *Votis æqualiter diuisis quid faciendum sit.*
7 *Votum assettamenti in quibus articulis adhiberi debeat.*
Voti, petiti assettamenti omissio, actum ipso iure corruere facit. ibid.
8 *Votum assettamenti scribi debet per Notarium met causę.*
9 *Votum assettamenti, iudex ex se capere debet etiam partibus non petentibus, si de aliquo dubitet.*
10 *Votum assettamenti contra statuta seu iura non tenet.*
11 *Votum quo modo capi debeat, si vnus iudicum ægrotet.*

1 ASsettamentum, (quod appellant) est congregatio omnium iudicum capitolinę Curiæ, sedendo facta, ad effectum discutiendi, iuris dubia contingentia, in causis tam ciuilibus, quam criminalibus, iuxta quorum votum & resolutionem, iudex causæ procedere, pronuntiare & terminare tenetur.

2 Olim Senator sex iudices secum pro assettamento faciendo ducere tenebatur, duos scilicet Collaterales, duos alios qui publicis iudiciis & criminalibus causis præessent, alium qui cognosceret de rebus ad cameram spectantibus, & de causis criminalibus ciuiliter intentatis. Sextum, qui cognosceret nuntiationem noui operis, & de occupatione viarum, & platearum Vrbis, ex statuto lib. 1. c. 5. Hodie, vt dixi in initio, tres sunt: nam de causis criminalibus vnus cognoscit, de reliquis Senator, primus & secũdus Collaterales, relicta cognitione rerum ad Cameram Ro. Po. spectantium illustribus dominis Conseruatoribus, & viarum cura Magistris, qui quotãnis à Põtifice creãtur: de quibus forsan dicemus.

3 Quatuor igitur iudices præfati, licet olim nullo habito dierum aut horarum discrimine se congregarent, hodie tamen ex institutione illustris Francisci Bellenzini, Equitis Mutinensis, & Senatoris dignissimi, singulis diebus Martis, Iouis, & Sabbati, si dies ipsi feriati non sint, eorundem congregatio fit, facta etiam causarum patronis & cõiudicibus, per schedulam iudicis manu subscriptam, denuntiatione, de qua causa, siue etiam de quo articulo discutiendum sit: quo fit, vt omnis confusio cesset, & partibus facultas informandi detur. Hunc tamen morem non adeo sibi præscripserunt, vt aliter facta congregatione, dispositum in ea non valeat: nam, respectu causarum criminalium, & earum, quæ vel breuiores

uiores sunt, vel nullam dilationem expectant, Senator, etiam non expectata die præfinita, Iudices conuocare solet. Præscriptis tamē diebus (vt eorum laudabilem morem recenseam) summo mane in cubiculum Senatoris se claudunt, ibidemque quilibet ipsorum causas quæ coram ipso ventilantur, facto recitato proponit, ex quo facto dubia enciuntur, quæ si à partibus iam monitis plene diluta non fuerit, facta inter eos discusione, si eis vel eorum ma-
4 iori parti de causa liquet, causæ illius Notarius vocatur, qui de eorum voto & consensu duobus testibus adhibitis rogatur, ideoque votum assettamenti appellatur: cuius hæc fere est forma. Illustr. Franciscus Bellencinus Senator, Magn. Galeatius Pogius primus Collateralis, Magn. Io. Bap. Bizonus secundus Collateralis, & Magn. Franciscus Antonius Scæuola, Iudex maleficiorum, in camera Illust. Senatoris congregati, habito colloquio super causa vertente coram D. primo Collaterali inter Philippū Philopatrem ex vna, & Mutium Mullum ex alia, de & super prioritate, & potioritate iurium & hypothecæ fuerūt in voto, vt d. primus Collateralis pronuntiet, &c. Quod votum Notarius actuarius in suis actis scribere & annotare debet, & partibus nisi Iudice mandante nec facto nec verbis propalare. siquidem multoties euenit, quod Iudices ipsi melius informati eorum sententiā (vti sapientes decet) in melius mutauerint.

5 Statutum antiquum lib. 1. c. 19. requirit, vt duæ partes iudicū concordent in voto, quod quidem tunc fieri poterat, cū sex erant vt prædixi: hodie vero ex statuto quod est lib. 5. c. 44. votum totius assettamenti requiritur. puto tamen, quod, si tres in vnam sententiam coirent, ab omnibus consensum dici posset, ex regula l. aliud. §. refertur. cū ibi nota. per Deci. & Cagno. ff. de reg. iur. & si vnus aliorum sententię non assentiret, posset etiam Notarius describere illum non consensisse, vt dicit Cagno. vbi supra, n. 19.

6 Vidi etiam vota iudicantium diuisa, quia duo scilicet vnum; duo aliud sentiebant. quo casu ad signaturam recursum fuit, & alius ab eadem signatura Iudex additus, expresso mandato, quod esset illud, quod à maiori parte sentiretur.

7 Votum istud adhiberi in omnibus sententiis, & super quolibet præiudiciali articulo (si id ab altera partium petatur) præcipit statu. lib. 5. c. 44. quod si omittatur, sentētia & actus ipso iure corruit, vtibi-

vt ibidē statutum prædictum declarat, & voluit Bal.in tracta. statu. verb. sentētia.in 2.nota.quod procederet,etiam si verbū ipso iure in statuto nō fuisset appositum.Alex.cōs.59.vol.4. ante n.4. Tiraquel.ad l.si vnquā.in verbo,reuertātur.n.153.C.de reuoc. dona.& propterea qui aduersarios illaqueare quærūt sub inuolucro verborū,votum assettamenti etiā ante tempus sententiæ ferendę petere consueuerunt.quod animaduertendum cer sco.nam si petitum votum patroni omitterent, clientis pecuniā & ipsorū operam perderent,eorumq; honori non minimam notā inijcerent.

Nimis quidem generaliter loquitur statutum hoc, in eo quod subijcit,super quolibet pręiudiciali articulo votum assettamenti, si petatur, adhibendum esse. nam ansam quammaximam fugientibus præbet,siquidem in admissione tum iurium,tum etiā articulorum, ac exceptionum, & in repositione etiam à repositione, & aliis etiam minimis,quæ quandoq; manifestam calumniā demonstrant,peti consueuit. quam tamen calumniam actoris patronus sustinet,ne ex lite litem faciat,cum magis expediat,mora modici temporis,votum expectando,rite & recte obtinere, quam periculo, seu saltim disputationi nullitatis,causam subijcere. diu tamen agitatum vidi, si huic rei ita mederi posset,vt calumniantibus via clauderetur,& boni non opprimerentur. & satis remedium adhibitum scio,quod adhuc spero in lucem proditurum.

8 Ceterum quod per causæ Notarium scribi debeat votum,pręcipit statutum prædictum,lib.5.c.44.nō igitur Notarius pro Notario de hoc rogari poterit.

9 Illud non omittendū,quod,licet pars aliqua votum assettamēti non petat,Iudex tamen causæ in negotiis arduis,& sentētijs ferendis,sub periurij pœna à ceteris Iudicibus,quid sentiāt, petere debet,& Iudices reliqui, sub eadem periurij pœna,consulere, & eorum votum dare tenentur, lib.statu.1.c.90.quo casu necessariū non erit, vt votum in scriptis per Notarium redigatur.

10 Disponit etiam statutū,quod votum contra statuta seu iura nō teneat,lib.1.c.19.quod etiam de iure communi apertum est.l.cū prolatis.vbi Bar.& alii.ff.de re iud.l.1.§.item cū contra sacras.ff. quæ senten.sine appellatione.Fely.c.quoniam contra.n.24. extra de probatio.

11 Omnium autem Iudicum præsentiam requiri,probatur ex lib.

5.c.44. ibi, totius assettamenti, & dixi supra, quare cum aliquis iudicum aut abest, aut ægrotat, expectandus est: quod si diu absens futurus sit consueuerunt illust. Vrbis Coseruatores Pontifici supplicare, vt habito præsentium voto, causæ breuiores decidãtur, vt super intermediis quarumcunq; causarum prouideri possit.

De Instantia. Cap. XIIII.

1 *Instantia in causis omnibus ordinarijs annalis est.*
2 *Instantia perempta, si actor sententiam obtineret, esset nulla.*
3 *Instantia perempta, reus potest petere se absolui, & sententia absolutoria valet & tenet.*
4 *Instantiæ annus incipit à die contestationis litis.*
5 *Copiæ petitio, aut exceptionis dilatoriæ oppositio, litis contestationẽ non inducũt.*
6 *Annus instantiæ, est trecentorũ sexagintaquinque dierum, excluso die bissextili.*
7 *Statutum nostrum de instantia annali, fauorabile est.*
8 *Instantiæ prorogatio, per solum Papam siue eius signaturam fieri potest.*
9 *Instantiæ cursus non suspenditur per compromissum, nisi ex eo quod fit ex forma statutorum.*
10 *Prorogatio instantiæ an fieri possit sine citatione, remissiue.*
11 *Instantia si perimatur, per solum principem instaurari potest.*
12 *Commissio restitutionis instantiæ, an habere debeat clausulam, refectis expẽsis.*
13 *Instantiam peremptam acceptasse, cuius sit vtilitatis.*
14 *Clausula, refectis expensis, importat conditionem, et ideo illis non refectis, nihil agi potest.*
15 *Instantia perempta, iure cõmuni omnia acta ordinatoria pereunt, iure isto secus.*
16 *Instantia perempta, quomodo acta repetantur, & an de necessitate.*
17 *Repetitio actorum instantia perempta, an sufficiat facta sub vnica citatione.*

1 ANntequam Actor sentẽtiam petat, animaduertere debet ad instantiã, quæ in causis, de quibus loquimur, annalis est, lib.
2 5.c.3. nam si extra instantiam obtineret, actor nihil ageret, quia citationes omnes euanuissent lite iam mortua. l. cũ lite mortua. ff. iudica. sol. & hic similis esset ei qui nunquã fuit in iudicio. l. scire oportet. §. consequens. ad fi. ff. de excusa. tuto. glo. Bal. Saly. Castr. Alexan. & Ias. qui dant aliquas limitationes. l. properandũ. in princip. C. de iudi. qui dicunt ipso iure nullam esse, & hoc in odium actoris, sequitur Staphi. de lite. gra. & iusti. par. 7. ver. quando instantia. char. 182. qui loquitur de statuto nostro.

3 Reus tamen pro causæ expeditione instare posset, & se absolui facere, & aduersarium in expensis condemnari, & in eius fauorẽ senten-

sentētia teneret, vt dicit statutum prædictū lib. 5. c. 3. ad fi. Bar. l. fi. C. vt intr. cer. temp. ca. crimi. ter. Castr. d. l. properandū. in princ. n. 11. Alex. ibidē, n. 23. post Ang. ibi, & Bar. d. l. properandū. §. illo procul. vbi hoc voluerunt Bal. & Saly. Ias. & ceteri. C. de iudi.

4 Annus autem hic computatur à die contestationis litis, seu habitæ pro contestata, vt dicit statutum prædictum, & est de iure, vt notant omnes. d. l. properandum. in princ. Vbi autem litis contestatio non solemniter fit, vt est in causis summariis de quibus suo loco dicā, primus actus, qui fit post oblatam petitionē, in quo de meritis causæ tractetur pro contestatione habetur. Bar. l. properādum. §. & siquidem. C. de iudi. Ias. d. l. properandum. in princ. n. 7 & ibi Bal. Saly. & Cast. vel etiam si fiat actus qui post contestationē fieri solet, vt est iurium siue articulorū productio. Abb. c. præterea. ad fi. de dilatio. Milis in verbo litis cōtestatio. vbi nō requirit̄.

5 Dixi actum, in quo de meritis tractatur, quia petere copiā aut declinatorias seu dilatorias exceptiones opponere, contestationem non inducunt, nec illi æquipollent, quia cū istis merita non tanguntur. l. non videtur. C. de iudi. & dicunt omnes & maxime Ias. qui late prosequitur d. l. properandum. in prin. n. 6. & 7. C. de iudi. Bal. l. nulla. & ibi Ias. C. de procura. Canoni. c. pen. col. fi. extra de iudi.

6 Annus autem cōputabitur trecentorum sexaginta quinq; dierū. l. anniculus. ff. de uerb sig. excluso die cōtestationis, seu actus per quem lis pro contestata habetur, & hoc propter præpositionem A. quæ ipsam contestationis diem excludit, glos. c. statutum. de preben. in 6. cle. sicut. de appella. Abb. c. super. n. 13. de appella. Bal & Castr. l. 1. ff. si quis cautio. Quod verum nisi annus haberet bis sexto calendas, quia tunc esset trecentorum sexaginta sex dierum currentium, vt. l. cum bissextū. & ibi Alcia. ff. de. ver. sig. sicq; eo bissextili anno, quamuis annus fingatur trecentorū sexaginta quinq; dierum, erit tamen trecentorum sexaginta sex, excluso, vt dixi, contestationis die. quo fit, vt si forte vigesima quinta die Februarij contestatio facta fuisset, vigesima quarta die facta censeatur, & sic de sentētia, si eo die eā ferri cōtingeret, vt in d. l. notat̄.

7 Fauorabile siquidem est statutum hoc, & propterea omnes ciuiles causas etiam summarias, & dotales, & quocumq; fauore prææditas cōplectitur. d. l. properandum. in prin. C. de iudi. Bar. in extrauag.

 trauag.

trauag. ad repri. verb. non obstan. col. 2. ver. est & alia constitutio. Imo l. 1. in princ. ff. sol. mat. & ibi Bulgari. n. 53. qui dicit, quod, si instantia dotis non continetur sub generalitate. l. properandum. non esset fauor, sed odiũ, & Parpa. ibi, n. 11. qui dicit istam esse cõ mu. opi. Nicella in cõcordia 337. qui cumulat infinita. Georg. Nata, Clemen. sępe. §. quę omnia. col. 32. & seq. in 3. & 8. fundamẽto, de verb. sig. & hoc idẽ voluit Rip. d. l. 1. nu. 43. reprobata opi. Castren. & Ias. ibidẽ. & credo in dubiũ cadere non posse, quin sit fauor vt lites citius terminẽtur. c. finẽ litibus. de dolo & contuma. & ita vsu receptum est, quãdo ordinaria vel sũmaria via, dotis causa in iudiciũ deducitur. de executiua autem infra suo loco dicetur.

8 Prorogatur hęc instãtia per solius Papæ rescriptum, lib. 1. c. 53. ver. sic tamen. sublata iudici & partibus prorogandi facultate, vt ibi dicitur.

9 Et quamuis iure communi, per compromissum instantia hæc non suspendatur, vt dicunt Bar. Saly. Castr. & alij d. l. properandũ. in prin. reprobata Bal. opi. qui credidit per compromissum instãtiæ cursum impediri, iure tamen isto cursus instantiæ per cõpromissum impeditur. lib. 4. c. 9. quod verum est in eo compromisso, quod coacte ex forma statutorũ, vt ibi dicitur, fit. at si partes ipsæ sua spõte compromiserint, si id factum fuerit antequam quinquagesimus dies instantiæ lapsus sit, triginta dies continui tantum de instantia demuntur: ceterum ius commune seruabitur lib. 1. c. 53 in fi. quod vltimum vix est vt credam hodie sibi locum vendicare posse, cum sublata sit illa instantia cum sua intricata supputatione dierum. lib. 5. c. 3.

10 Vtrum autem sine citatione hæc prorogatio in vim rescripti fieri possit, & quando, vide quæ dicam infra de fatalibus, siue temporibus appellationis prosequendæ, ver. euenit.

11 Scire oportet, quod si hæc instantia labatur, per solum Principem instaurari poterit, sicut enim solus Deus mortuos viuificare, ita solus Princeps peremptam instantiam restituere potest. Capici. qui refert id tenentes decis. 165. in causa domini Comitis, per totum.

12 Hęc autem restitutionis petitio iustificatur à petentibus cum illa clausula, attento quod in prima instantia. Et quamuis tẽpore Staphi. hæc restitutio nõ daretur ꝑ signaturã, nisi cũ clausula re-

fectis

fectis expēsis, vt ipse testatur in suo tract. signaturæ, lib. 7. ver. quã. do instantia. quod etiã probatur ex statuto lib. 5. c. 3. ibi, & actor condemnetur in expensis: tamen frequentior & receptior fuit signaturæ stilus apponendi clausulam, refectis expensis, quatenus peremptio per partem fuerit acceptata: quia, si acceptatio præcessisset, videtur quodammodo efficacius parti acceptanti ius quæsitum: cui signatura iustitiæ præiudicare non vult.

13 Cautus igitur Rei procurator, cum primum instantiam lapsam videt, compareat coram Notario, & peremptionem instãtiæ animo sibi ius quærendi pro expensis, acceptet: quo fiet, vt si de ea acceptatione in commissione mentio non fiat, subreptitia censeatur: sicq; impetrans refectionem expensarum non euitabit.

14 Hoc loco animaduertendum censeo, quod actor, qui habet cõmissionem cum clausula, refectis expensis, non prius agere potest quam expensas refecerit, propter ablatiuum absolutum cõditionē importantē. l. à testatore. ff. de cõdi. & demon. l. ab emptione. ff. de pact. & ibi notat Bar. in prin. Alex. cons. 119. n. 1. vol. 1. etiã si cautionem offerret, Negusan. in tractá. de pigno. in 4. memb. 5. par. prin. n. 11. ver. tertia conclusio.

15 Perempta instantia, iure cõmuni acta omnia ordinaria pereũt. d. l. properandum. §. 1. vbi glo. & Bar. & tradunt omnes, d. l. 2. C. de eden. iure tamen isto omnia acta fidem faciunt, in quocunq;
16 iudicio, d. lib. 5. c. 3. ad fi. animaduertat tamē Actoris patronus, quod post instantiæ restitutionem acta omnia repeti debent, parte ad hoc specialiter citata per doctr. Bar. l. naturaliter. §. nihil cõmune. in 7. combina. nu. 32. ff. de acquir. posses. dicentis, quod, quotiescunque acta in alio iudicio probant, inter easdem personas debent repeti & reproduci in iudicio vbi fides eorum requiritur, cuius doctri. sequitur Alex. l. 2. ad fi. C. de eden. & consil. 82. col. fi. vol. 1. Ias. d. l. 2. qui alios id tenentes citat, n. 14. & ibi-
17 dem Deci. n. 33. qui declarat quod valet repetitio omnium actorum vnica citatione facta, Mathesi. 161. not. singularem. cum concordan. per prædictos allegatis.

Et quamuis Staph. in d. tract. lit. iust. lib. 7. ver. quando instantia. videatur tenere quod requiratur commissio, pro reiteratione actorum vnico contextu facienda in terminis statuti nostri quando est instantia perempta, hoc tamen nunquam receptum vidi, &

 merito

merito, quia ex sententia præfatorum doctorum, repetitio vnico contextu de iure fieri potest, & ex consequenti commissio non requiritur.

De sententiæ prolatione. Cap. XV.

1 *Forma citationis ad sententiam, in causa ordinaria.*
2 *Forma petitionis sententiæ.*
3 *Forma sententię.*
4 *Iuramentum in supplementum probationum.*
5 *Conclusio an sit necessaria iure isto.*
6 *Sententia in scriptis, à Iudice sedente, in ordinarijs proferenda est.*
7 *Principalis & Procurator ad sententiam citandi sunt.*
8 *Citationis diffusio quo modo & quo iure fiat.*
9 *Sententia libello conformis esse debet.*
10 *Iudex totam causam absoluendo vel condemnando decidere debet.*
11 *Iudex qui omittit condemnationem expensarum, vel ex causa absolutionem, victori de suo tenetur.*
12 *Victus victori, iure isto, ad expensas tenetur, licet cõdemnatus non sit remissiue.*
13 *Sportulæ iure ciuili sunt permissæ, & iure isto in causis ab initio tantum commissarijs, permittuntur.*
14 *Sportulę taxantur vt hic.*
15 *Citationis ad sententiam forma, in causis in quibus sportulæ debentur, & de modo illas deponendi.*
16 *Protestatio, in deposito sportularum omnino fienda.*
17 *Victor gratias agere de bene administrata iustitia, lata sententia debet, vel in parte acceptare si in parte sit fauorabilis.*
18 *Appellare à sententia contra, & in ea parte qua contra debet patronus.*
19 *Appellationem omittere procurator succumbentis impune non potest, & quando appellationem prosequi teneatur.*

1 HIs animaduersis citabitur reus illiusque procurator ad sententiam sub hac forma: Coram domino secundo Collaterali Ro. Palatii citetur Iulius Paulus ex aduerso principalis, & Marcus Antonius eius procurator, ad videndum deferri iuramentum in supplementum plenæ probationis, quatenus opus sit, necnon
2 ad concludendum & audiendum sententiam ad p.d. Instante Fabio Africano principali. Qua citatione legitime, vt supra de citatione dixi, executa, actor in iudicio comparens rei contumaciam accusabit, & petet sibi iuramentum in supplementum deferri, concludi, & pronuntiari in eius fauorem, & contra partem aduersam omni modo meliori. Ex tunc Iudex delato iuramento suppleto-

rio

rio (si id exigatur) concludet, & pronuntiabit, prout in cedula, quã ibi Notarius causæ leget, vsq; ad substantialia verba sententiæ, quæ Iudicis manu scripta esse debent: illa vero substantialia Iudex ore proprio legendo proferet, & Notarius de his rogatus testes adhibebit, quorum nomina in actis rediget. forma autem sententiæ hæc erit.

3 In Dei nomine Amen. Nos Sẽpronius Philaretus foro Sẽproniẽsis Iuris vtriusq; Doctor, Capitolini fori secũdus Collateralis, cognoscentes de lite, causa, & cõtrouersia, quæ corã nobis versa fuit, & nunc vertitur, indecisa, inter Fabium Africanũ agentẽ, & Tuberonẽ Campanum, illius procuratorẽ, ex vna, & Iuliũ Paulũ reum conuentũ, & Marcum Ant. eiusdem procuratorẽ, ex alia, de & super venditione palatii nuncupati Labeonis in foro Olitorio, rebusq; aliis in actis causæ & causarũ prædictarũ latius deductis, coram nobis introductis virtute petitionis, siue libelli, cuius tenor talis est. Coram vobis, &c.

Vnde viso per nos dicto libello, visisq; articulis, exceptionibus, testiũq; depositionibus, ac iuribus omnibus, & monumentis, hinc inde productis, & exhibitis, ac actis hinc inde factis, partibusq; cum eorum procuratoribus & aduocatis informantibus & allegãtibus in iure & in facto sæpe sæpius auditis, visoq; extractu omnium actorum, (si adsit) visoq; voto assettamẽti (si adsit) visaq; postremo citatione ad hanc nostrã sententiam audiendã pro hac die & hora coram nobis legitime facta talẽ inter dictas partes de voto totius assettamenti (si adsit) sententiam damus, proferimus, & promulgamus in his scriptis, & in hunc, qui sequitur, modũ.

Christi benedicti, eiusq; gloriosæ Virginis matris Marię nominibus inuocatis, pro tribunali sedentes, solumq; Deũ præ oculis habentes, talem inter partes prædictas de voto totius assettamẽti (si adsit) sententiam damus, proferimus, & promulgamus in his scriptis, & in hunc, qui sequitur, modum, Quia dicimus, &c.

Hęc autem verba; quia dicimus, vsque ad sententiæ finem propria manu ipsius iudicis vt dixi scribenda erunt. Quibus Iudex in hanc formam se subscribet: Ita pronũtiaui ego Sempronius Philaretus, secundus Collateralis.

4 De iuramento in supplementum probationum deferendo, quando & cui deferri debeat, late per Doct. & maxime Ias. l. ad-

monendi.& præcipue in repetitione.ff.de iure iuran. qui alios cũmulat, ibi; qui indiget, recurrat.

5 Conclusio quodammodo pro forma hoc in loco fit. nam tertia dilatio, vt supra suo loco dixi, vim conclusionis obtinet. igitur quæ de conclusione quæruntur, ibi quærenda & disputanda erũt. statutum enim nostrum lib.5.c.1. post tertiam dilationem, post habitis aliis solemnitatibus iuris, nihil aliud quam sententiæ prolationem requisiuit.

6 Sententia tamen in scriptis, vt dixi, & ab ipso Iudice sedente pro tribunali proferẽda erit, quia alias non teneret.l.1.& fi. & ibi omnes. C.de senten. ex breui. recitan.

7 Quod procurator & principalis secundum traditam formam citentur, necessario requiritur, vt dixi supra de in ius vocando, & iure ciuili consonum est.l.1.C.de senten. late per Alex. l.nihil.C. de procu. licet secus sit iure Canonum, glo. c.querelam.extra de deci. Rom.sing.20.quod lex prima. Sed si plures procuratores habeat reus, omnes citentur, ne clienti litem facias, dum quæris sustinere, quis ex pluribus procuratoribus litis dominus per litis contestationem effectus citari debuerit, vt verbis illis statuti satisfiat, ibi; in qua etiam procurator citari debeat. lib.5.c.4. qua cautela vitabis opiniones, de quibus per Doct.o.l.nulla.& d.l.nihil. C.de procu.

8 Accidit frequenter, quod Iudex ea die, qua reus ad audiendã sententiam vocatus est, eam proferre aut nolit aut non possit: & tunc facta per actorem debita instantia, Iudex consueuit, ne omnino petentem spernere videatur, citationem ad p.d. diffundere; exemplo. l.2.§.si quis in iudicio. ff.si quis cautio.& eius quod dicit Bal.l.1.nu.18.ver.& si illa die.C.quomod.& quan.iudex. qua die actoris procurator coram Iudice sedente comparere debet, & repetita citatione & illius diffusione, iterum rei cõtumacia accusata, pro sententia instare: nam si Iudex alia die quam citationis, seu illius diffusionis sententiã ferret, nihil ageret, Bar.l.fi.§.fi. ff.quod vi aut clam. Abb.post Inn. Ant.Archi. & Rotam. c. cum dilecti.n.18.ver.7. de dolo & contu. Alex.l.4.§.Iulianus.n.48.ff. de dam.infec. Deci.c.consuluit.col.fi.extra de offi. dele. qui dicũt hanc esse magis commu. opi.

9 Sententia autẽ, libello seu petitioni conformis esse debet, cum

vltra petita iudicis officium se non extendat.l.vt fundus. ff.commu.diuidun.l.si ex testamẽto. cum concor.ff. de exceptio.rei iud. nisi forte in rescissoriis.l.bouem.§.aliquando. ff.de ædili edic.Ro. consi.648.quoties.Bal.l.pen.nu.7.C.de ædili.actio. & propterea Iudex hoc diligenter animaduertere debet.

10 Debet etiam animaduertere quod totã causam decidat & terminet absoluendo,vel condemnãdo prout sibi iustum visum fuerit,alias sibi ipsi litem faciet,ex statuto lib.5.c.1.in fi. & sententia forte non valebit.l.in hoc iudicio.ff. fami.ercisc.l.etiam.ff.de mino.vbi Docto.c.cum inter.ex.de re iud. vbi Canoni. & maxime Fely.qui ponit hãc regulam cum quatuordecim limita. à nu.13. vsque ad nu.19.quo in loco bellissime distinguit Fely.in prima limi.inter vnum,vel plura capitula, & quando dicatur separatũ & quando connexum,animaduertendum tamen est, quod Fely.in loco prædicto,col.4.vers.primo nisi sit actũ,&c. dicit quod quando est actum quod iudicetur super toto,etiam tacite, vt ipse exẽplificat in causa conuentionis & reconuentionis, tunc Iudex debet omnino super toto,etiam si essent capitula separata,pronuntiare.quo fit vt stante statuto nostro prædicto, per quod præcipitur super toto pronuntiari, quod si secus fieret etiam in casibus limitationum Fely.sententia esset nulla, propter formam statuti non seruatam,stante præsertim clausula irritanti in confirmatione statutorum, per Pontificem apposita, lib.5.in fi. iunctis his quæ dicit Ias.l.pacta quæ cõtra.nu.11.C.de pact.Sarnen.in reg. de Idiomate.q.8.

Vnum etiam admoneo de mente Fely. vbi supra,col.4.ver.2. restringe.quod licet sentẽtia esset nulla,si Iudex in parte summæ petitæ condemnaret,& in reliqua non absolueret.l.1.cum nota. C.si aduer.rem iud.l.quid tamen.ff.de arbi.iunctis his quæ proxime retuli, si tamen vel ex oppositis cõtra actorem exceptionibus,vel ex verbis narratiuis sentẽtiæ,aut alias posset percipi animus iudicis absoluendi in reliquis,censeretur reus ab omissa parte absolutus, & sententia sustineretur: quod mihi valde notandum visum est.

11 Aliud etiam non omitto,quod quamuis alias Iudex, qui omitteret condemnationem expensarum,vel ex causa absolutionem, de suo victori teneretur.l.properandum.§.sin autẽ alterutra. vbi

glo.&

glo.& omnes.C.de iud.tamen quia ſtatutum lib.1.c.98.mandat
12 quod victus victori teneatur reficere expenſas, etiam quod non fuerit victus ipſe in expenſis condemnatus, hoc caſu expēſarum condemnatio non erit neceſſaria, quia cōdictione ex ſtatuto debentur; vt infra ſuo loco latius proſequar.

13 Sportulas Iudicibus etiam delegatis accipere iure canonum inhibetur, c.cum ab omni.extra de vita & hone.cle.licet de cōſuetudine male obſeruetur, vt ibi per oēs, Iure ciuili vſque ad duos aureos pro qualibet parte ſunt permiſſæ.authen.de iudicibus, & vt nullatenus,&c.§ ne autem.gl.& Bar.authen.offeratur.C.de litis conteſt.Statutum vero lib.4.c.11.mediam quodammodo viā eligens, in cauſis mere commiſsariis tātum,& non in his, in quibus per commiſsiones iurisdictio excitatur, illas exigi permiſit, quarum quantitas alio ſtatuto, quod eſt lib.5.c.49.ſecundum valorem cauſarum limitatur, ita vt ad ſummū duo aurei noſtri temporis pro qualibet parte & non vltra exigantur, pœna iminēte Iudici recipienti & parti danti, vltra ſententiæ inualiditatē quæ ipſo iure inducitur, vt ibidem diſponitur.

14 Et quamuis, ex uerbis ſtatuti prædicti iunctis his quæ dixi ſupra de his qui foro capitolino ſubiiciuntur, & ex altero ſtatuto lib.4.c.10.per quod diſponitur, quod ex commiſſionibus in cauſa præſentatis forma procedendi & iudicandi à ſtatutis tradita non alteretur, appareat, ſportulas nō deberi in cauſis inter Ciues incolas & diſtrictuales, etiam ſi per commiſsionem ſint cepta, cū inter iſtos iurisdictio tātum poſsit dici excitata, ad Fel.c.licet in corrigendis.in prin.ff.de offi.ordi.qui late proſequitur, nihilominus ex conſuetudine (quæ plurimum in his attenditur, vt dicunt omnes, d.c.cum ab omni.de vita & hono.cleri.poſt Spec.de ſalariis.§.1.ver.ſi vero.& Anch.conſi.201.in princ.) receptum eſt, vt in cauſis ab initio commiſſariis etiam inter ſubiectos foro, ſportulæ debeantur.

15 Eo igitur caſu, quo ſportulæ ex conſuetudine debentur in citatione quæ fit ad ſententiam, ante verba illa ad videndum deferri iuramentum &c.apponuntur iſta, ad deponendum deponique videndum ſportulas, animo tamen repetendi, ex prædicto ſtatuto lib.4.c.11.& contumacia non deponentis ſportulas accuſata, deponit actor pro parte aduerſarij animo repetendi ab eodem,

&pro

16 & pro parte sua etiam: cum expressa protestatione, quod Iudici non consignentur, nisi si & quatenus de iure & ex forma statutorum debeantur, & non alias, &c. & similiter in termino diffusionis, si citationem diffundi cõtinget, in repetitione citationis depositum quoque sportularũ & protestationũ prædicta repetẽtur.

17 Hęc protestatio sustulit quandoque multas disputationes eorum, qui putabant Iudicem accepisse sportulas indebitas, & ex consequenti sententiam nullam esse, quia is qui deposuerat, protestatione iuuabatur, eo quia ipse non consignasset, nec consignari mandasset, ex statuto prædicto.

Lata igitur sententia partes actoris erunt, si suo clienti tota fauorabilis sit, eam approbare & laudare, & gratias iudici de bene administrata iustitia referre; sin autem partim fauorabilis, partim contra, acceptare quatenus pro parte sua faciat, & gratias, vt di-
18 xi, referre, quatenus contra & ab ea parte, qua contra appellare, vt infra tit. de appel. ver. effectus. latius prosequar.

19 Ceterum, quod ad formam appellationis illiusque prosecutionem attinet, loco proxime relato, ver. forma. latius attingã. sat enim hic fuit monere patronos, quod à sententiis contra, appellandum est, nam appellationem procurator qui causæ superfuit, impune non omitteret, nisi præsenti dño, vt appellaret, denũtiaret, aut pauper oĩno esset. l. inuitus. C. de procur. & ibi gl. Bar. Bald. Saly. Alex. & Ias. c. non iniuste. vbi Anto. Abb. & Imo. eod. tit. licet appellationem prosequi non teneatur, nisi etiam ad prosequendum appellationem fuisset constitutus, & simpliciter aut expresse acceptasset. Ro. decis. 21. si dominus. alias, de procura. 2. & 147. si procurator. alias, de procura. 9. in no. nam illud quod tenuit Alexan. d. l. inuitus. post Cyn. Ray. Bal. Ang. & Saly. quod procurator appellare non teneatur, si iuste succubuerit, & quod in dubio iuste succubuisse videatur, durum admodum, & inhumanum videtur, cum posit domino denunciando suæ fidei prospicere, & ius clientis & animum suum illæsum seruare, vt merito Ant. & Imol. per Alex. relati. & Rota decis. prædictis contrariũ sensisse credam.

LIBER

LIBER TERTIVS.

De causis executiuis. Cap. I.

1 *Instrumenta etiam publica iure ciuili non habent paratam executionem.*
2 *Guarantigia adinuenta, vt instrumentis daretur executio.*
Guarantigia quid sit & vnde dicatur. ibidem.
3 *Instrumentorum executio ex forma statutorum adinuenta.*
4 *Instrumentorum executio datur etiam instrumentis extra vrbem & districtum celebratis.*
5 *Exceptiones quæ possint opponi contra instrumenta extra districtum celebrata.*

1 VONIAM iure ciuili instrumenta quamuis publica paratam executionem non habent. l. minor vigintiquinque annis cui fideicommissum. vbi glo. Bart. & Bal. ff. de mino. nisi coram iudice & parte vera esse in eis contenta debitor confiteatur. l. si debitori. vbi Doct. ff. de iud. quo casu cõfesso decem dierum spatium ad soluẽdum datur; quare quærentes Doctores nostri cautelam inuenire, quo modo fieri possent instrumenta, quæ
2 paratam executionem haberent, guarantigiam adinuenerunt. quæ vox, vt sæpe à præceptore meo Andrea Alciato audiui Longobarda est, vt etiam probatur c. 1. §. si autem. de lege Conradi in vsibus feudo. licet ibi Bal. dicat, eam esse vocem Tusciæ, & Bal. sequitur Ias. l. error. nu. 25. C. de iur. & fac. igno. & Tiraquel. de constitut. in 3. par. limi. 30. nu. 48. quod affirmare nõ audeo ex illius legis conditore. Quicquid tamen sit, hæc vox idem sonat, quod confirmatio, vt qui vellet caute agere coram Iudice confessionem, instrumento mediante reciperet, quæ per Iudicem approbaretur. qua facta, nihil aliud actori faciundum remanebat, nisi vt præsentato coram Iudice confessionis instrumento, reo ad soluẽdum terminum dierum decem præfigi faceret, qui decem dies loco quatuor mensium qui iudicatis dabantur, ex communi Italiæ stilo subrogati fuerunt. gl. Bar. Bal. & Cast. d. l. si debitori. quo termino elapso, contra reum executio fieret. hincque fere per totam Italiam iuribus municipalibus, guarantigiæ forma tradita fuit, Iudicesque chartularij, qui cõfessionibus in instrumentis faciendis

ciendis præessent, constituti fuerunt: quam consuetudinem ad hæc vsque tempora regnum Neapolitanum & alia pleraque Italiæ loca retinuerunt, & retinent. de quibus quidem guarantigiis & illarum priuilegiis abunde per Benedictum de Bargis & alios tractatum est.

3 Vrbs vero nostra vlteriori compēdio, vt fides & pacta vberius seruarentur, & lites celerius dirimerētur, statuit, & mādauit, quod non solum publica instrumenta testamenta, sententiæ arbitria, & arbitramenta, sed etiam priuatæ scripturæ, executioni demandarentur, legali termino prædicto dierum decem ad defendendum, & opponendum certas releuantes exceptiones dato, prout infra singillatim prosequar.

4 Generaliter tamen sciendum est, quod executio instrumentorum, de qua in statuto nostro, non solum instrumentis in vrbe & districtu celebratis, sed etiam illis quæ extra districtum celebrata sint, cōceditur. Bal. l. 1. q. 4. C. ne fil. pro pat. Castren. l. à diuo pio. §. sententiam. num. 4. & ibi Alex. nu. 12. & Ias. nu. 24. ff. de re iud.

5 contra hæc tamen instrumenta extra districtum celebrata, non solum exceptiones à statuto permissæ, & aliæ de quibus infra suo loco dicam, oppōni poterunt, sed etiam omnes aliæ quæ in loco celebrati contractus opponi possent, vt dicit Bal. d. l. 1. q. 5. cum quo pertranseunt Castren. & Alex. loco præalleg.

De executione instrumentorum. Cap. II.

1 *Instrumenti executio an peti possit iure isto, vbi facta est personarum mutatio actoris vel rei.*

2 *Instrumenta an possint exequi contra heredes debitoris.*

3 *Instrumentum depositionis testium ad probandum mutuum an cadat sub dispositione de executione instrumentorum publicorum.*

4 *Instrumentorum publicorum appellatione quæ veniant.*

5 *Instrumentorum executio datur clericis contra laicos.*

6 *Forma petitionis executionis instrumenti.*

7 *Petitio executionis instrumenti an sit formanda in scriptis.*

8 *Instrumenta, quorum petitur executio, produci debent insimul cum petitione.*

9 *Clausula secundum formam statutorum quid operetur.*

10 *Forma citationis pro habenda executione instrumenti.*

11 *Reus citatus in causa executiua quid facere debeat.*

12 *Exceptiones, quæ à statuto permittuntur, contra petitam instrumenti executionem*

nem opp oni.
13 *Exceptiones, quæ possunt opponi vltra permissa per statutum contra executionem instrumentorum petitam.*
14 *Exceptiones, quæ respiciunt solemnitatẽ instrumenti, contra illius petitam executionem opponi possunt.*
15 *Statutum dans executionem instrumentis intelligitur de validis & valida requisita habentibus.*
16 *Exceptio simulationis in executiuis à statuto non excluditur.*
17 *Item & illæ, quæ ex corpore instrumenti eliciuntur.*
18 *Item & quæ executionem modificant.*
19 *Forma & terminus producendi exceptiones in executiuis.*
20 *Executionem instrumenti petens quo modo & infra quantum tempus suam intentionem liquidare debet.*
21 *Articuli quandocunque infra terminum in executiuis produci possunt, ad effectum vt altera pars respondere per verbum, credit, cogi possit.*
22 *Reus elapso termino, ac etiam elapsa instantia, absolutionem petere potest.*
23 *Actor in executiuis, infra quinque dies vtiles executionẽ obtinere debet, alioqui instantia peribit.*
24 *Prorogatio instantiæ, seu termini non debet esse longior prima.*
25 *Instantia perempta in executiuis quid agendum remissiue.*
26 *Testium publicatio quo modo petatur & detur in executiuis.*
27 *Forma citationis ad sententiam in executiuis.*
28 *Forma sententiæ in executiuis. & nu. 30.*
29 *Apodixa & mandatum quid differant.*
31 *Appellatio non debet omitti à succumbentis patrono in executiuis.*
32 *Sententia in executiuis an possit per Iudicem, qui eam tulit, reuocari.*
33 *Sententia in executiuis an sit interlocutoria, vel diffinitiua.*

1 QVi alicuius publici instrumenti vulgaris causæ (nam de dotalibus infra separatim dicam) executionem ex statuto lib. 1.c.75.& lib.5.c.5.habere cupit, in primis animaduertere debet, si ipse sit qui cum aduersario contra quem executionem petere vult, contraxerit. nam si personarum actoris, seu rei mutatio facta fuisset, executio peti non posset. lib.1.c.75.ad fi. nisi forte ius cessum actor à principali creditore haberet prout dicit ibidem statutum ver. quibus diebus. vbi expresse hoc disponit, & alias circumscripta speciali dispositione tenuit Bart. l.1.num. 22. ff.de actio. & obli. Bar.l. per diuersas. q.10.C. manda. Roma. consi. 142.cessionarius.

2 De hæredibus autem debitoris contrauersum vidi, duosque magnos aduocatos audiui, alterum asserentem iudicatum fuisse,

contra

contra heredem exequi posse, alterum contra. opinio tamen negantis contra heredem exequi posse, frequentioribus decisionibus (quantum mihi videre licuit) vallata reperitur, & à pluribus iudicio meo secuta, in terminis statuti nostri; in quo in principio requiritur, quod in instrumento apparere debeat, debitorem, contra quem executio petitur, principaliter obligatum, & rursus in fine restringitur, statutum locum non habere in illis instrumentis in quibus est facta mutatio personarum creditoris, vel debitoris, contentorum in instrumento. & clarum est, quod heres nõ potest apparere principaliter obligatus in instrumẽto: quia in eo non legitur: nec etiam potest dici persona in instrumento contenta. hanc igitur partem negatiuam in terminis prædictis tenuit Ang. l. postulante. in princ. ff ad Trebelli. & ibi sequitur Alexan. nu. 7. ver. circa. post Bal. l. 1. C. de executio. rei iudi. Abb. consi. 86. visis capitulis. nu. 4. post Bar. l. si decesserit. ff. qui satisda. cog. qui ex dictis Bar. d. l. si decesserit. & d. l. postulante. sentit distinctionem Ang. & Alex. idem tenuit Soz. consi. 120. cum præsenti. nu. 8. vol. 1. & consi. 293. præsens consultatio. nu. 1. vol. 2. & distinctionem Ang. & Alex. videtur sequi Ias. d. l. si decesserit. num. 13. & eam aperte tenuit Dec. l. nam heres. nu. 2. ff. de reg. iur. quem sequitur ibi Cagn. nu. 15. ver. limitatur.

Nec me mouet quod statuta lib. 1. c. 99. in fi. & lib. 4. c. 28. dum de feriis loquuntur, innuere videantur, quod etiam vbi facta est mutatio personarum, executiue agi potest: quia respõderi potest dupliciter, primo quod debet intelligi in illis executiuis quæ peti possunt contra heredes, vt sunt causæ dotales & testamentariæ de quibus infra: secundo quod potest intelligi de illa mutatione quæ fit per cessionem quæ in statuto de quo loquimur, excipitur: alioqui statuentes se incontinenti correxissent: quod minime dicendum.

3 Sed quoniam statutum, quod est lib. 1. c. 75. publicum instrumentũ requirit, dubitatum vidi, si de cõfessione debiti, vel de mutuo, aut deposito, aut simili per testes ad perpetuam rei memoriã examinatos (in casu in quo id fieri posset, & nota. in c. quoniam. frequenter. vt lite non conte.) constaret, eorundemque depositiones publicatæ fuissent, & desuper instrumentum confectum, nunquid & huius instrumenti executio peti posset, & posse tenuit

nuit Ang.l.fi.ex glo.in verb. depositionibus.C.de edic. diui Adria.tollen.Alex.consi.93.vol.6.Mathesi.nota.5.nota quod contractus depositi. Hyppo. sing.484. si vera loqui.Tiraquel.de retract.consanguinei.§.2.in glo.1.nu.14.in verb.monstres son con trait,quicquid tenuerit Ias.d.l.fi.

4 Nam publicorum instrumentorum appellatione omnia, quæ per publicam Notarij manum sunt authenticata, ex stricta significatione continentur, etiam si acta vel attestationes, aut quid tale sint, vt dicit Anto. de Canario in tracta. de executio. instru.quæst.35.

5 Rursus etiam dubitatũ vidi,nunquid clericis ex hoc statuto,cõtra laicos obligatos, hæc executio dari debeat, & dari verius est dummodo ab ipso clerico requisita à statuto seruentur.Bene.de Barz.in tract.guaranti.post Bal. & alios in 1.par.q.4.

6 Personis igitur circumspectis, Actor suam petitionem in scriptis formare debet.in qua facti serie narrata, vrbana requisitione allegata,vt supra in ordinariis dixi,ac instrumẽti præcisa expressione facta,petere debet per Iudicem pronuntiari,instrumentum quod tunc exhibeat,fore & esse exequendum, & debitæ executioni demandandum, contra debitorem & conuentum realiter & personaliter, pro summa in eo contenta damnis & interesse iuxta formam iuris & statutorum & pro præmissis mandatũ executiuum iuxta eorundem statutorum formam decerni relaxari omni meliori modo.

7 Quod petitio in scriptis fieri debeat, iure isto municipali non cauetur.& licet nonnulli sine scriptis petant, contenti sola instantia,quam post citationis relationem penes acta Notarij faciunt, tamen frequentiori vsu petitio in scriptis formari consueuit, qui frequentior vsus à legibus fomentum recipit.nam cum hic actor, durante instantia istius executionis instrumẽtum non liquidum, si forte liquidum non sit,vt multoties euenit,liquidare debeat, & liquidatio libelli oblationem requirat, vt dicit Bar.l.creditores. in 3.prin.q.nu.15.C.de pigno. consonum videtur, quod saltem petitio in scriptis formetur, postquam solemnitas ista à statuto nostro petitio saltem per modum memorialis, in scriptis fieri debet, Car.clemen.sæpe.§.non sic.num.3. de verb. signi. vbi & hoc tex.aperit.

8 Pro-

8 Productio autem instrumenti tunc fieri debet, cum executio petitur: quoniam, si produceretur post petitam executionem, videretur productum ad probationem, non ad executioné, & propterea in iudicio executiuo, vtpote deficienté eo, quod exequi petitur, obtinere non posset, argumento notato per Bal. l. plane. ff. quod falso tuto. Rom. consi. 300. in casu proposito prima fronte, circa med. qui docent differre vtrum ad probationem, vel ad executionem instrumétum producatur, & tenet expresse Firma. in suo reper. verb. guarantigia. ver. 3.

9 Clausula secũdum formam statutorum in petitione ideo adijci solet, vt, si quid minus in petitione cõtineatur, quam à statuto tribuatur, id etiam obtineat actor: quia paria sunt aliquid esse expressum vere, vel per relationem ad aliud. l. ait pretor. §. si iudex. vbi Bar. Alexan. & Ias. ff. de re iud. l. pen. C. de sent. quæ sine cer. quant. profe. cum simil. sicut etiam sententia quæ ad certũ relationem habet, tenet, & certa dr̃, vt late prosequitur Ias. d. §. si iudex.

De expensis autem nulla ex necessitate fit mentio in petitione, ex quo per statutum debentur à victo, vt supra dixi, & infra suo loco latius prosequar. ibi videbis, etiam si forte ex stipulatu debeantur.

10 Ea petitione formata citari debet Reus, & eius procurator; si procuratorem habeat, in scriptis personaliter, aut domi copia dimissa vt supra, sub hac forma: Corã Mag. D. pri. Collaterali. Ro. executio. instrumenti, citetur Aufidius Lingo, ex aduerso principalis, & Tiberius Macro eius assertus procurator, ad videndum productionem publici instrumenti vna cum summaria petitione dicendum, contra videndum admitti, & iurare testes super eiusdem instrumenti recognitione, quatenus opus sit, ad primam diem, instante Papirio Pæto principali: & contumacia accusata, actor instrumentum suum producat, cum sua petitione, & petat admitti, ac testes super recognitione inducat, & recognosci procuret, prout supra dixi de causis ordinariis in iurium productione. quod instrumentum & petitionem Iudex si & in quantum interloquendo admittet.

11 Reus ex aduerso cõparere, excipere, copiam petere, contra testes protestari, & petitam copiam infra terminum recipere similiter debet; quemadmodum supra de productione iurium in causis

ordinariis dixi, quæ hic breuitatis causa non repeto.

Habita copia, rei patronus diligenter animaduertat, num aliqua ex exceptionibus à statuto huic executioni opponi pmissis, principali suo competat, nam statutum lib. 1. c. 77. exceptionẽ fal-
12 sitatis, vsurarum solutionis siue satisfactionis pacti de non petendo perpetuo, vel ad tẽpus rei iudicatæ præscriptionis, & litis pendentis dumtaxat opponi permittit. Has igitur rei procurator infra decem dies vtiles à die datæ copiæ numerandos, si ea petita sit, vel à die productionis ipsius instrumenti, si ea petita non sit, opponat, & opposita probet: alioquin exclusus remaneret, nec vlterius ad probandum admitteretur, etiam si infra terminũ testes induxisset, & eorum iuramenta recipi fecisset, lib. 5. c. 5. iunctis his quæ supra dixi de tertia dilatione in causis ordinariis danda.

13 Et quamuis statutum nostrum per dictionem dũtaxat loquẽs, videatur alias exceptiones excludere, glo. l. 2. C. de patri. qui fil. dist. Dyn. c. in argumentum. de reg. iur. in 6. Ias. in l. si constante. nu. 86. ff. sol. mat. post Bal. l. ita nobis. C. de adulte. cum eius virtutis sit taxatiua, vt omnes casus non inclusos excludat. l. 1. & ibi Bar. ff. si quis ius dicen. non obtemp. notant Canoni. c. cum ecclesia. de caus. posses. & proprie. & maxime stante alio vrbis statuto lib. 1. c. 6. circa med. quo cauetur quod statuta seruentur sicut iacent, per quod fit, vt extensio nullo modo ad casus omissos fieri possit. Rip. d. l. si constante. col. 19. n. 83. vbi de hoc dat regulam, cum limita. nihilominus adhuc etiam aliquæ opponi poterunt,
14 vltra enumeratas per statutum. nam in primis contra formam instrumenti si aliquæ solemnitates deficiant maxime à statuto requisitæ, vt si minor, vel mulier donasset rem, quæ petitur sine consensu proximorum, aut curatorum lib. 5. c. 19. vel recepisse confessi fuissent, quæ à pari hoc casu procedunt, vt per Dec. consi. 132. nu. 1. & 2. Ruy. consi. 135. nu. 10. vol. 1. qui cumulãt; Aut si ex duobus Notariis non insolidum rogatis alter se non subscripsisset, lib. 3. c. 291. & 312. aut quid tale, huiusmodi exceptiones & opponi possunt & recipi debent infra terminum supra scriptum, nam
15 statutum intelligit de instrumentis validis, valida & solemnia requisita habentibus. Bar. l. non putauit. §. non quæuis. ff. de contra. tab. & l. diuus. ff. de test. mili. Bal. l. 1. C. de iur. & fact. igno. Alex. consi. 3. nu. 6. vol. 2. Afflic. deci. 283. diu est. in p. Rot. per Cassado

de re-

de rescrip.decis.10.Quare in hoc diligẽs patronus animaduertat, si quid contra solemnitates,aut contra Notarij personam excipere posset,quod ad inualiditatem tendat instrumenti,quoniam ab his exceptionibus exclusus non est.

16 Ex hoc etiam apparet, quod simulationis exceptio non excluditur,quando vires instrumenti & contractus eneruat ; quoniam instrumentum non est,quod est simulate conceptum, de quo late per Bal.l.vltima.§.in computatione.col.fi.C.de iur.deli.per Bar. l.2.§.& parui. col.2.ff. quod vi aut clam . per omnes.l.1.C.plus valere quod agitur per Anto.de Cana.in tract. de execu. instr.q. 13. per Tiraquel.de retract. consanguinei.§.1.in glo.2.nu.12.in verbo,à vend.Rota per Cassado.de rescrip.deci.10.nu.6.

17 Item & si quæ exceptiones ex instrumenti corpore colligi possent, vt si ex illicita expressa causa facta fuerit promissio , vel per metum à carcerato , & de vinculis , vel carcere in instrumento mentio fiat , vel conditio impleta non esset , aut is, qui petit pretium,rem non tradidisset,vel ex contrario,aut fideiussor conuentus sibi actiones cedi postularet , hæc etiam opponi possent , taxatiua non obstãte,quia ex eodem fonte proueniunt,vnde obligatio, & eam vulneratam prosequuntur,& concomitantur.Bal.l. ex placito.q.vltima. C.de rer. permu. Alex.consi.119.vol.1.qui late prosequitur per plura exempla.Ias.l.iuris gentium.§.quod fere.num.14.ff.de pact.Rota per Cassa.dicta decis.10.num.6.& sequen.de rescrip.

18 Exceptionem quoque executionis modificatiuam, vt obligatus(si de illis est cui hoc beneficium competit,)vltra quam facere possit non cõueniatur, opponere non prohibetur. Cast.post Bar. l.filius familias.ff.quod cum eo.Bal.l.plane.ff.quod fal.tuto.auct. Nec etiam cessionis bonorum.Bar.d.l.plane.istę enim exceptiones quia instrumentum non impugnant , à statuto opponi non prohibentur.

Postremo & contra præsumptiones, ex instrumento cuius petitur executio,resultantes; stante prædicto statuto excipi & probari poterit, glo. & Ias. post alios d.l.iuris gentium.§.quod fere. ff.de pact.

19 Has igitur exceptiones rei procurator, vt dixi,diligenter examinet,& si quas competere suo clienti putabit , eas in scriptis redigat,

digat,& infra decem dies vtiles omnino opponat, & demum in fabricatione & productione illarum, ac testium inductione, & examine, responsione aduersarij ad suas positiones, si quas exceptiones articulatas dandas duxerit. ac termini dictorum decem dierum vtilium prorogatione, per signaturam obtinenda obseruabit ea quæ supra dixi de exceptionibus in causis ordinariis dandis. nam elapsis decem diebus vtilibus à facultate excipiendi & probandi erit exclusus.lib.5.c.5. 1

20 Actor vero intra eosdem decem dies vtiles suum instrumentum si liquidatione indiget, vt puta quia mortem, aut superexistentiam alicuius, vel conditionis purificationem, vel implementum pro parte sua, aut quid tale probari oporteat, liquidare procuret, ex dicto statuto lib.5.c.5. nam vt in reo dixi supra ver. habita. non sufficeret testes induxisse, & iurasse, nisi plene infra terminum deposuissent. sed si probationem intra illos decem dies facere non poterit, ad signaturam pro prorogatione, seu termini noua præfixione recurrat, vt supra de lapsu tertiæ dilationis admonui. 2

In formãdis autem articulis, attendet, quid sibi ad liquidationem sufficiat, & id deducat, in productione vero eorundem, partis citatione, testium inductione & examine, ac pro habenda responsione à reo principali, seruet quæ supra dixi in ordinariis de positionibus & articulis.

21 Vnum tamen sciat, quod necesse non erit hoc in loco sequenti die post litis contestationem articulos producere, prout in causis ordinariis tenebatur, pro rei responsione habenda, sed sufficiet quandocunque intra terminum probatorium illos producat, cum hoc casu statutum non prouideat, & de iure in istis executiuis quæ plusquam summariæ sunt, etiam post conclusionem interrogationes prædictæ super positionibus fieri possunt.l.vbicunque. ff. de interrog.actio.c.sæpe. ver.interrogabit. vbi glo.& Car. de verb.sign. Fely.cap.cum Ioannes. num.11. vbi dicunt hanc communem, de fid. instrum. licet hæc conclusio post dies probatorios à statuto nostro præfixos aliquam dubitationem recipiat, quo ad partis instantiam, quia pars ab omni probatione exclusa videtur. Spec. de positionibus.§.4.ver.sed si ante conclusionem. quia per termini lapsum videtur actor exclusus 1 2

clusus, ab omni probationum genere dicto lib.5. c.5. vt dixi supra de dilationibus.

22 Elapsis istis decem diebus probatoriis, reus, si arbitrabitur actorem suam intentionem non probasse, instet se absolui: quod etiã post lapsum instantiæ fieri posse, supra de instantia in ordinariis docui; & aduersarium sibi in expensis condemnari properet.

23 Actor vero, si suam intentionẽ liquidauit, procuret infra alios quinque dies vtiles post lapsum dictorum dierũ decem, causam expediri, & reum condemnari, nec se arctet ad vltimam diem, ne pereat instantia. nam causarum istarum instantia est dierum vtilium quindecim. decem, vt dixi ad probandum, & quinque ad expediendum: quibus elapsis instantia perimitur ex statuto lib.5. c.5. igitur si putet aduersarium assettamenti votum petiturum, ipse locum occupet, illudque petat, & aduersario intimari faciat, qualiter in ea causa assettamenti votum petitum est, & reum ad informandum & informari mandãdum pro singulis diebus & horis citari faciat, & votum tradi Notario procuret, quod si hæc sibi sufficere non putet, & cautius agere intendat, commissionem impetret prorogationis istorum dierum, quæ etiam dari consueuit ad expediendum tantum, & antequam hæc tempora labãtur prorogari procuret.

24 Hæc prorogatio quæ iudicis arbitrio committi consueuit, ad lõgiorem terminum quam dierum à statuto præfixorũ à Iudice fieri non poterit ex Bal. c. fi. de consuet. quẽ sequitur Fely. in c. de causis. col.2. ver.2 limita. de offi. deleg. Hyp. sing.52. prorogatio. Marcus Blan. tract. de cõpromis. & arb. par.7. n.54. Soz. Iun. cõsi. 63. n.6. vol.2. igitur hic diligẽter attendendũ ne in foueã incidas.

25 Quod si perimatur instantia, actor & reus ea attendere debet, quæ supra de peremptione instantiæ in ordinariis dixi.

26 Si quis ex litigatoribus sibi testium publicationem necessariã duxerit, eam petere poterit & seruabit omnia quæ seruanda esse publicatione petita supra in ordinariis dixi. terminus autem ad opponendum ex statuto lib.5. c.5. est dierũ vtilium quinque, quo elapso, terminus ad causam expediendam aliorum dierum quinque ex eodem statuto, ex fine illorum quinque computabitur.

27 Dum igitur hæc instãtiæ tempora durant, (nam ea perempta, vt supra dixi, nihil ageretur) actor citari faciat reum, illiusque

procuratorem si quem habeat, vt supra de citatione ad sententiã dictum est, sub hac forma: Coram domino primo Collaterali Romana executionis instrumenti citetur Aufidius Lingo ex aduerso principalis, & Tiberius Macro illius assertus procurator, ad videndum pronuntiari instrumentum, in actis productum, fore & esse exequendum, & debitæ executioni demandandum, ac pro contentis in eo mandatum executiuum decerni & relaxari iuxta formam statutorum ad primam diem: & ea citatione Notario tradita, accusata contumacia instabit pro prædictis.

28 Tunc Iudex, sine alia solemnitate, pronuntiabit instrumẽtum fore exequendum, & debitæ executioni demandandũ, iuxta formam statutorum, & pro contentis in instrumento mãdatum executiuum, iuxta eorumdem statutorum formam concedet, & relaxabit, ex eodem statuto lib.5.c.5. ita ab vsu frequentiori recepto.

29 Et quamuis statutum prædictum videatur constituere differentiam inter mandatum executiuum & apodixam, ea tamen differẽtia verbalis est: quoniã idem in effectu est, relaxare apodixam, & mandatum directum executoribus de exequendo. quia tamen forte ea vox tunc frequẽtior erat, & magis plana, quam illa mandati, igitur statuentes ea vsi sunt. quod autem idem sit, apparet ex pluribus aliis statutis lib. eo.5.c.15. & c.50. lib.3.c.19.21.23.

30 Posset etiam Iudex ex eo statuto vlteriori compendio vti & relaxare mandatum, siue apodixam, pro contentis in instrumento, iuxta eiusdem statuti formam, quo disponitur vt Iudex sine alia solemnitate possit apodixam relaxare.

31 Ab hac sententia succumbentis procurator (si eam iniustam putet) appellationem non omittat, vt dixi in ordinariis, de cuius prosecutione infra separatim suo loco dicam. nam alia forma in istis, quam in ordinariis, seruanda est. sciendũ tamen quod Ang. consi.115. primo inquiramus. & Corn. consi.221. in hac. ad fi. vol.4. & Fran. Ripa in Rub. de re iud. nu.13. tenuerunt Iudicem,
32 qui pronuntiauit instrumentum exequendum, posse suam hanc sententiam causa cognita reuocare. quia interlocutoria dicitur: quod puto notãdum. nam de facili ex hoc colligi licet, præsertim iuncto statuto lib.5.c.4. ꝙ procurator si in hoc actu nõ citetur, nõ erit hæc interlocutoria nulla; dicit enim statutum, quod in execu-
33 cutione instrumentorum testamentorum, apodixarum, & in mis-

sione

sione in possessionem ex primo vel secundo decreto;& ad senten tiam audiendam, in qua procurator citari debeat, seruetur illa citationis forma, quam tradit. cum igitur faciat diuersum actũ sententiæ in quo requirit procuratorem citari, ab isto executionis instrumenti, apparet, quod sub illo sentẽtiæ nomine, hunc casum executionis instrumenti comprehendere noluit. arg. eorum quæ notat Rip. d. rub. versi. tertio limita. nu. 9. de quo etiam dixi supra de in ius vocando, ver.& quamuis.

De executione apocharum. Cap. III.

1 *Executio apocharum siue chirographorum eisdem modis petitur & regulatur quibus executio instrumentorum.*
2 *Apocha scripta vel subscripta manu debitoris probat etiam sine causa & partis præsentia.*
3 *Apocha sine die & sine loco etiam iure communi probat.*
4 *Apocæ quo modo recognoscantur.*
5 *Reus ad recognoscendum suam apocham captis pignoribus cogi potest.*
6 *Negans apocham, sua manu scriptam iure isto & ciuili punitur.*
7 *Comparatio literarum pro apochis recognoscendis, quo modo fieri debeat.*
8 *Reus an possit ad scribendum cogi vt comparatio fiat.*
9 *Recognitio apocę per testes quo modo fiat.*

1 Forma eadem, quam dixi seruari in executione instrumentorum, idemque modus, per omnia seruari præcipitur, in executione apocharum, lib. 1. c. 77. & lib. 5. c. 5. quas apochas iurisconsultus chirographos appellat. l. chirographis. ff. de admi. tuto. quo fit vt cum per omnia sint adæquata & respectu exceptionum, & respectu instantiæ & reliquorum, omnia sint seruanda in earundem executione, quæ seruari debere admonui in instrumentorũ executione. l. 1. vbi Bar. & omnes, de leg. 1.

2 Sed maius est apocharum, seu chirographorum priuilegium. nam quamuis obligatio instrumentalis sine causa, nec obligatoria, nec probatoria sit. l. cum de indebito. §. fi. cum concor. ff. de probatio. saltem quo ad plenam probationem, Spec. tit. de confes. §. nunc videndum. num. 7. ver. sed nunquid. Roma. consi. 373. in casu proposito. ver. ceterum. Alex. consi. 4. nu. 20. vol. 1. Hyppol. late in Rub. C. de proba. nu. 78. ver. scias. Item etiam quam-

uis partis pſentia ſit de ſubſtantia obligationis. l.certum.§.ſi quis abſente.ff.de confeſſ.l.quęcũque.ff.de actio.& ob.l.nuda.ff.de dona.Bar.l.Generaliter.n.5.C.de non nu.pec.nihilominus apocæ, etſi cauſam obligationis,aut partis præſentiam non contineant; adhuc executioni contra ſcribentem,ſeu etiam ſolum ſubſcribentem,demãdabuntur,d.c.76.Hoc tamen, quod de ſubſcribente dicitur,etiam ſi ſtatuto expreſſe non caueretur, idẽ iuris cẽſeretur, qđ de ſcribente.Doct.l.ſi ita ſtipulatus.§.Gryſogonus.ff.de verb. oblig.Alcia.l.procurator.verbo,præbendam.ad fi.C.de eden.

3 In eo autem quod ſtatutum neque diem neque locum requirit,iuri communi ſe conformem reddit.l.cum tabernam.§.idem quæſiuit.vbi Doct.ff.de pign. Alex.conſi.42. in cauſa & lite.in fi. vol.3.Matheſi.not.45.nota,quod tẽpus.Canoni.c.inter dilectos. de fid.inſtr.niſi ageretur de tertij intereſſe, Alex.conſi.105.num. 4.vol.3.Matheſi.d.not.45.

4 Ad recognitionem apocharum de quibus ſupra triplici modo
5 deuenitur, compellitur enim principalis (& erit primus modus) ad recognoſcendum,captis pignoribus,& mulcta indicta,lib.1.c. 79.Ro.conſi.373. in caſu propoſito.in pr.Dec.c. ſcripta.num.25. extra de fid.inſtr.

6 Quo in loco ſciendum eſt, quod, ſi reus neget apocham ſua manu ſcriptam,vel ſubſcriptam,& de mendacio conuincatur,punitur certa pecuniaria pœna, cuius medietas parti,& alia fiſco applicatur, in quibus cõdemnari per iudicem in executione debet ex prædicto ſtatuto lib.1.c.76.licet iure communi propriam abnegans ſcripturam in duplum petitę ſiue ſolutæ ſummæ puniatur. authen.contra qui propriam, vbi Doct.C.de non nu.pec.igitur interrogati rei,vt pœnam & notam fugiãt, recognoſcere eorum ſcripturam ſaluis exceptionibus conſueuerunt.

7 Alius & ſecundus modus traditur à ſtatuto, vt per comparationem literarum recognitio fiat.d.c.76.ſed hic modus difficilis admodum eſt,vt dicunt Doct.l.comparationes.C. de fid.inſtr. Afflic.deciſ.181.in quodam proceſſu.nam ea priuata ſcriptura,quæ ad comparationem faciendam producitur, trium teſtium ſubſcriptione notata eſſe debet,quorum teſtium ſubſcriptio recognoſci ſaltem per duos ex ſubſcribentibus debet,vt tex.ibi aperit.& Docto.declarant; & literæ ad literam,tractus ad tractum, ſyllabæ ad

ſyllabam

ſyllabam, dictionis ad dictionem, non autem in vniuerſo, comparatio fieri debet. igitur vſu eueniente, quæ ibi notantur actoris & rei procuratores aduertent: nam & ibi vtrum comparationis remiſſio ad alium iudicem fieri poſſit, notatum inuenient: & vide quæ dixi ſupra de productione iurium, verſ. hæc de recognitione.

8 Illud non omittam, quod iudex, ſi ei videbitur, reum ad ſcribẽdum cogere poterit, vt comparatio fieri poſſit. Paul. de Caſt. d.l. cõparationes. Ang. §. ſi quis igitur. in authen. de inſtr. caute. & fi. Abb. & Card. d.c. ſcripta. vbi Deci. eos refert, nu. 25. extra de fid. inſtr. quamuis & hoc periculoſum ſit, tum propter malitiam ſcribentium, cum etiam propter ætatem, & alia quæ literas & characteres diuerſificare poſſunt, vt præfati Docto. & Afflic. d. deciſ. 181. n. 5. aduertunt.

9 Tertius eſt modus traditus per ſtatutum, vt per tres teſtes, qui cognoſcant manum & ſcripturam ſcribentis, recognoſcatur: quod ſufficere diſponitur etiam ſi teſtes celebrationi ſcripturæ præſentes non fuerint, lib. 5. c. 29. cum alias iure communi nõ ſufficeret recognitio per teſtes, qui præſentes non fuiſſent, etiam ſi aſſererent ſe notam habere manum, tractus & characteres literarum ſcribẽtis. Are. conſ. 64. diligenter. Afflic. d. deciſ. 181. in quodam proceſſu. Alex. conſ. 150. n. 21. vol. 5. Gramma. qui prædictos & alios refert, deciſ. 84. fuit producta. in prin. & deciſ. 93. in cauſa illuſtris. ad fin.

In reliquis autem hic attendenda erunt quæ ſupra de executione inſtrumentorum dixi eſſe ſeruanda.

De executione inſtrumentorum in forma Cameræ celebratorum. Cap. IIII.

1 *Obligationis in forma cameræ executio quo modo petatur.*

2 *Appellare non licet, vbi confeſſio in vim obligationis in forma cameræ facta fuit, etiam quo ad effectum deuolu.*

Etiam facto depoſito. ibid.

3 *De nullitate confeſſionis debiti dici poteſt, licet appellare non liceat.*

4 *Citationis forma in petenda executione obligationis in forma cameræ.*

5 *Exceptiones quæ contra petitam executionem obligationis in form. cam. opponi poſſunt.*

6 *Reo nihil contra petitam executionem obligationis in forma Cameræ opponente abſ-*

te absque aliqua citatione post facienda, relaxatur mandatum, secus si opposuerit.

7 *Instantia petitæ executionis obligationis in forma cameræ annalis est.*

1 SI quis creditor debitorem vel ad factum vel ad dandum in forma Cameræ Apostolicæ obligatum habeat, sciet sibi breuiori via succursum esse, quam per remedium executionis instrumēti, de quo supra dictum est. nam hoc casu propter confessionem, quæ fit in iudicio in vim dictæ obligationis vel ab ipso reo, vel ab eius procuratore, de quo in dicta forma, statutum voluit non so-
2 lum exequi posse, sed etiam appellationem denegauit, etiam deposito facto; vt colligi licet ex statuto, lib. 5. c. 5c. & in hoc amplius est priuilegium huic obligationi à statuto traditum, quam à rescriptis summorum Pontificum; siquidem illorum vigore appellatio sine executionis retardatione admittitur, sed ex eo statuto omnino appellatio etiam facto deposito prohibetur, & etiam facta executione, vt dicit Capic. dec. 34. in causa Magnifici Andreæ. n. 3. post Abb. in c. ad reprimendam. col. pe. de offi. ordi.
3 De nullitate autem dici poterit, secundum Cast. l. fi. C. de edic. diui Adria. tol. quem ibi sequitur Alex. n. 28. ver. In ea. qui etiam remissiue dicit, an & quando liceat querelari.
4 Forma huius executionis petendæ talis erit. præparato instrumento in publicam formam redacto, in quo clausula constitutionis procuratorum ad confitendum debitum sit extensa, citabitur reus sub hac forma: Coram magnifico primo Collaterali Romana cōsensus præstandi, citetur Cassius Longinus ex aduerso principalis ad videndum productionem publici instrumēti in forma cameræ celebrati, videndum admitti iurare testes super illius recognitione, quatenus opus sit, necnon faciendum consentire Macrinum ius habere prætendētem super agro, de quo in eodem instrumento iuxta eiusdem instrumenti formam & tenorem, alias confitendum debitum & cōtra ipsum relaxari mandatum executiuum, ad primam diem. quo facto, actor accusata contumacia rei, instrumentū producet, & illud recognosci per testes idoneos procurabit, iuxta tradita supra de productione iurium in ordinariis: qua recognitione facta, & de molestiis siue prætentionibus docto. petat per Iudicem aliquem ex procuratoribus, siue Notariis quem propius habebit, ad id debitum confitēdum cogi pro-

pter

pter speciale irreuocabile mandatum in obligatione prædicta ad confitendum debitum in personam omnium procuratorū & Notariorum factum & appositum, qua confessione facta, ex tunc Iudex mandatum decernet, & relaxabit, nisi infra decem dies, siue currentes, siue utiles, aut alium terminū sibi bene uisum, reus vel soluerit vel aliquid releuanter opposuerit, & probauerit.

5 Releuanter opposuerit, & probauerit, intelligo ego de opponi permissis exceptionibus, de quibus per Cass. de mu. peti. deci. unica. & de rescrip. decis. 10. n. 6. quamuis crediderim in casu nostro nō tantum illas tres exceptiones solutionis, falsitatis & simulationis, de quibus per Cassa. ubi supra, sed etiam omnes alias, quas supra de executione instrumentorum enumeraui. ver. habita, & sequen. opponi posse, causis & rationibus, de quibus ibi.

6 Si igitur infra eum terminum nil reus probabit, uel releuanter deducet, absque aliqua citatione contra ipsum mandatum executiuum relaxabitur, & realis & personalis executio fiet, ast si quid deduxerit, vel probauerit, ex quo res in controuersiā deducatur, tunc noua citatione opus erit, & euacuatis oppositis pro parte rei, mandatum relaxabitur, & executio committetur.

7 Instantia huius causæ annalis est: quia, ut dicit statutum, d. lib. 5. c. 50. non petitur hoc casu executio instrumenti à Iudice, sed est iam ex partis confessione concessa, & non amplius decretum de exequendo, sed effectus executionis quæritur: quia tamen causa ciuilis est, sub annali instantia concludetur, lib. 5. c. 3.

De stilo Curiæ cum multis notabilibus quæstionibus circa hanc obligationem doctissime & egregie tractauit d. Ant. Massa, excellentis ingenii vir, & quem maxime colo. ibi quod amplius desiderabis, inuenies.

De executione instrumentorum dotalium.

Cap. V.

1 *Executio instrumentorum dotalium, petitur ex forma, qua executio instrumenti vulgaris causæ.*

2 *Executio instrumenti dotalis peti potest ab vxore soluto matrimonio, tam à mariti heredibus quam à promissoribus dotis. & nu. 6. 10.*

3 *Maritus cui dos soluta non est, executionem dotalium instrumentorū petere pōt.*

4 *Priuilegium executionis instrumenti dotalis, datur causæ.*

5 *Statutum in vno ex correlatiuis, etiam in alio statutum censetur.*

6 Execu-

6 Executio instrumenti dotalis contra quos petatur.
7 Executio instrumenti dotalis, an competat filiæ contra patrem vel illius hæredes, si ipsa stipulationi præsens non fuerit.
8 Actio de dote, communis est patris & filię, si filia sit in patris potestate.
9 Executio instrumenti dotalis, ab uxore matrimonio constante, etiam si vir ad inopiam vergat, peti non potest.
10 Viro vergente ad inopiam, quomodo dos ab vxore repetatur.
11 Fideiussor pro dote, in quibus casibus interuenire possit.
12 Executio instrumenti dotalis, peti potest contra tertios possessores, etiam principali non excusso.
13 Quod procedit si nulla sit specialis hypotheca. & nu. 14.
15 Lex generaliter loquens an causam dotis complectatur.
16 Hipotheca generali, magis consulitur mulieri, quā speciali, aut vtraq; simul.
17 Nisi adsit cautela, de qua hic.
18 Cautela est, vt Notarij post generalē & specialem hipothecam, subijciant clausulam, quod specialis generali non deroget, nec econtra.
19 Feudalia bona, iure isto, etiam sine dominij assensu, obligari possunt pro dote, si feudum sit annorum triginta.
20 Emphyteotica bona, iure isto pro dote obligari possunt.
21 Obligatio rei emphyteoticæ, pro quantitate quæ cum vero valore concurrit, vt suspecta, facit rem incidere in commissum.
22 Executionis dotalis priuilegium, datur non solum instrumentis dotalibus, sed etiam quibuscunque scripturis ex quibus aliquid debeatur, sub nomine dotis.
23 Chirographum dotale, an demandetur executioni, sicut & dotale instrumentū.
24 Instrumentorum appellatione, an veniat chirographum in statutis.
25 Dictio, alius, intelligitur de simili.
26 Executio dotalis instrumenti, peti potest per vxorem superstitem, etiam si maritus non promisisset dotem expresse restituere.
27 Donatio propter nuptias quanta sit, tam marito quam vxore cum liberis & sine, prædecedentibus.
28 Lucrum dotale quod debetur marito, vxore prædecedente sine liberis est quarta pars dotis, deducta funeris impensa.
29 Donatio propter nuptias, an debeatur de dote promissa & cauta.
30 Donationis propter nuptias lucrandę pactum, semper censetur appositum, nisi sit expresse remissum.
31 Sponsa præmoriente, vtrum donatio propter nuptias iure isto debeatur.
32 Executio instrumenti dotalis, potest peti pro vestimentis lugubribus.
Pro alimentis quoque. ibid.
33 Alimenta & fructus dotis, taxantur iure isto ad rationem septem cum dimidio, pro quolibet centenario.
34 Statutum taxans alimenta pro dote, in magna ęquitate fundatum est.
35 Alimenta viduæ, à quo tempore debeantur, remissiue.

36 *Actio ad repetendum dotem, mulieri competit statim soluto matrimonio, licet exercitium actionis differatur per sex menses.*
37 *Statutum quod dos non repetatur ante sex menses, non procedit, si dos consistit in immobilibus.*
38 *Exceptiones quæ possint contra petitam executionẽ instrumenti dotalis opponi.*
39 *Exceptio quæ opponitur contra liquidationem instrumenti dotalis, non dicitur opponi contra executionem.*
40 *Instantia petitę executionis instrumenti dotalis quæ sit, & quod sit annalis.*
41 *Dos an in aliquo statuto esset in instantia priuilegiata.*
42 *Instantia sententiæ prolatione finitur.*
43 *Instantiam esse breuiorem, vtrum sit fauor vel odium.*
44 *Terminus tam ad probandum quam ad excipiendum, petita executione instrumenti dotalis, est dierum vtilium decem.*

1 QVI dotalis instrumenti executionem habere cupit, eam formulam seruare debet quam supra tradidi titulo de executione instrumentorum, sicque actor, vt ibi dixi, infra decem dies vtiles suam intentionem iustificabit, & si quid liquidandum erit liquidabit, & reus suas exceptiones deducet ex statuto lib. 1. c. 76. De instantia autem infra ver. instantia. angustior tamen excipiendi facultas reo datur, vt dicam infra proxime ver. due.
2 Ius petendi horum instrumentorum executionem, competit mulieri illiusque heredibus & habentibus causam ab ea, ut dicit statutum d. lib. 1. c. 79. & hoc, siue mulier repetat dotem pro eius parte marito aut socero, siue depositario traditam, siue etiam illã petat ab his, qui pro ea dotem promiserũt, vt videtur innuere statutum prædictum ibi, contra debitores & eorum heredes, & c. de quo tamen infra latius, ver. contra debitores.
3 Maritus quoque si ei dos soluta non sit, huius statuti fauore vti poterit, in ea petenda à socero illiusque heredibus, promissoribus dotis, & aliis de quibus paulo infra dicam, & hoc ex generali-
4 bus verbis ipsius statuti in principio, ex quibus datur priuilegium instrumento dotali, contra dotis debitores. cum igitur priuilegium detur causæ, & instrumento dotali, ad omnes personas transire censendum est, ad quas ius dotem exigendi transit. l. in omnibus causis id obseruatur, vbi Deci. & Cagno. & l. pri-
5 uilegia. ff. de reg. iur. Maxime quia maritus & vxor sunt correlatiua, & statutum in vno non solum in fauorabilibus, vt est casus de quo loquimur, sed etiam in odiosis ad aliud ex correlatiuis

exten-

extenditur. l.fi. in verb. æqua lance. vbi hoc Bal. not. C. de diuor. l. non tantum. ff. de reg. iur. Cagno. qui prædictos refert, d.l. in omnibus. n. 12. Et quod priuilegium summarij processus quod competit mulieri & eius patri, in repetendo dotem, competat marito, & eius patri illam petendo, tenuit Bal. nouell. in tracta. dotis par. 9. priui. 12. & rursus par. 12. col. 2. & n. 72. & quasi per totam illam partem, & ita vsu receptum est.

Contra debitores & hæredes eorũ, & quoscunque possessores bonorum, tacite vel expresse obligatorum, depositarium dotis, & bona eius, instrumenta prædicta exequi posse statutum prædictũ disponit, d. lib. 1. c. 79. Quod quidem, quantum attinet ad extraneos, qui dotem pro muliere promiserunt, expeditum est, l. vnica. §. accedit, vbi Bal. & Saly. C. de rei vxo. actio. l. si extraneus. in fi. ff. de dot. promiss. etiam si mulier promissionis tempore absens fuerit, & nullus pro ea receperit, d. §. accedit, & l. fi. in princ. C. de iur. dot. Bar. cons. 123. factum sic se habet Titius, Alex. cons. 4. nu. 20. vol. 2. Deci. cons. 35. in primo.

7 Sed quantum ad patrem promittentem illiusque heredes attinet, si mulier promissionis tempore absens fuerit, dubitatum scio: Videbatur enim quod matrimonio soluto, mulieri contra patrẽ & illius hæredes ex propria persona, actio dari non deberet, sed requiri vt hæredes mariti mulieri vel exactam dotem præstarent, vel actionem cederent, ex l. si socer. §. Lutius. ff. sol. mat. & l. si pro te. C. de dot. promissio. quod semel Neapoli ex iussu Sacri Regij Concilij factum vidi; licet Decius d. cons. 35. contrarium sentire videatur.

8 Prædicta autem de muliere sui iuris intelligenda sunt. l. 2. in princ. ff. sol. mat. ceterum si in patris potestate, sit mulier matrimonio soluto, si dos repetatur, patris & filiæ communis est actio, d. l. 2. §. quod si in patris. & §. voluntate. cum lege sequẽti, vbi Doctores late de hoc. ff. sol. mat. sed si à patre, marito soluta non fuerit, quid dicendum erit, visendus erit Deci. cum relatis per ipsum d. cons. 35. per totum.

9 Rursus prædicta de executione petenda intelligenda sunt matrimonio soluto, per mortem mariti, secus autem si mulier matrimonio constante viro ad inopiam vergente dotem repetat, quoniam eo casu beneficio huius statuti de executione instrumento-

rum

rum dotalium, non iuuabitur; sed agere debebit dato libello & lite contestata prout in ordinariis; & secundum iuris regulas. l. si constante. in prin. ff. sol. mat. & l. vbi adhuc. & authē. donationē, C. de iur. dot. ita mandante statuto, d. lib. 1. c. 77. ver. si vero.

10 Contra fideiussorem quoque qui pro dote intercessit, in casibus in quibus pro dote fideiussor dari potest, statutum extendi arbitror: nam fideiussor debitor est, quia ab eo inuito debitum extorqueri potest. l. debitor. ff. de verb. sign. presertim concurrente statutorum nostrorum dispositione, secundum quam fideiussor beneficium discussionis, etsi illi non renuntiauerit, allegare non potest, lib 1. c. 103. & sic ab initio pure debitor est.

11 Casus autem in quibus fideiussor pro dote interuenire possit, enumerat Lupus, c. per vestras. circa fi. vers. quinto, cum dicit tex. mandamus fol. 168. extra de don. inter vir. & vxo. & Rip. d. l. si constante. nu. 12. ff. sol. mat.

12 Dixi supra ver. contra. executionem horum instrumentorum peti posse contra quoscunque possessores bonorum, tacite vel expresse pro dote hipothecatorū, hoc quidem magnum videtur dotis priuilegium, vt liceat mulieri petenti vel repetenti dotem; principali non excusso, & bonorum ab ipso principali debitore possessorum prosecutione, relicta, tertium possessorem, contra iuris regulas, impetere. authē. hoc si debitor. C. de pign. tamen ab opinionibus multorum non discrepans, multi siquidem non paruæ auctoritatis viri tenuerunt de iure communi idem esse, quod statutum disponit, licet eorū opinio reprobetur à Bar. d. l. si constante. nu. 72. quem ibi sequitur Alex. n. 25. ff. sol. mat. quorum Bar. & Alex. opinionem, magis communiter receptam testatur Negusan. in tracta. de pigno. in 1. memb. 8. par. prin. vers. nono fallit, n. 23. cum quinque sequentibus.

13 Et si per specialem hipothecam mulieri prouisum non sit, stante statuto nostro, contra tertium possessorem rem generaliter hipothecatam occupantem, procedi absque dubio poterit, l. creditoris. ff. de distractio. pigno. vbi Bar. l. generalite. in prin. ff. qui pot. in pig. hab.

14 Sed si quædam specialiter obligata habeat mulier, alia vero generaliter, velitque relicta speciali hipotheca, contra tertium possidentem rem generaliter hipothecatam habere recursum, an ei

licitum

licitum sit, dubitatum pluries vidi, & quidem pro parte negatiua est tex. in l. 2. C. de pigno. per quem prohibetur creditor relicta speciali hipotheca contra secundum creditorem rem generaliter hipothecatam possidentem, venire; quem tex. in dote etiam procedere intelligit Roma. cons. 187. in re præsenti, circa med.

Sed qui contrarium sentiebant, ea potissimum conclusione innitebantur, quod lex generaliter loquens causam dotis non complectitur; & ex ea arguebant causam dotis sub dispositione d. l. 2. non complecti.

15 Hæc conclusio, quod lex generaliter loquens non cõprehendat causam dotis, etiam si eo casu, quo generalis lex emanauit, dos specialiter priuilegiata non reperiatur, fuit Saly. in l. fi. in 4. not. C. de iur. dot. quam secutus fuit Ias. l. 1. in tertio not. in 1. lectu. ff. sol. mat. & cons. 171. col. fi. vol. 4. Bal. Nouell. in tracta. dotis in 6. par. priui. 47. n. 11. Soci. cons. 46. n. 25. vol. 4. Lupus in repeti. rub. extra de don. inter vir. conclu. 16. Barba. in addi. ad Bal. c. 1. §. donare. qualiter feudum alienari possit. Negusan. qui dicit hãc commun. in d. tracta. de pigno. in 1. membr. 8. par. prin. n. 23. ver. tamen. Franc. Balb. in tracta. de præscri. in 2. par. 5. par. princ. q. 8. ver. vndecimo limita.

16 Contrarium vero quod lex generaliter loquens causam dotis complectatur, nisi dos specialiter eo casu priuilegiata reperiatur, tenuerunt Bal. l. in fraudem. §. fi. ff. de testa. mili. Afflic. super cõsti. regni fol. 223. col. 3. Deci. cõs. 5. & 301. Paris. cõs. 17. col. fi. vol. 1. Grat. cons. 130. col. 2. vol. 2. Maria. iun. cons. 12. col. 3. vol. 2. præceptor meus D. A. Alcia. lib. 4. paradox. c. 10. circa med. & l. 1. in verb. semper. ff. sol. mat. Rip. l. 1. n. 14. ff. sol. mat. Cagno. l. 1. n. 16. ff. de reg. iur. latissi. Tiraquel. de retraict. lignagier. §. 1. in glo. 14. n. 105. vbi post subtilem & seriosam disputationẽ suprascriptam cõclusionem firmat. ex quibus concludendum videtur, vt mulier nõ possit relicta speciali hipotheca, contra tertios possidentes bona generaliter hipothecata venire, quia dos hoc casu nullum priuilegium habet. & secundum hanc semel iudicatum vidi.

17 Ex his, vt arbitror, apparet consultius esse mulieri generalẽ tantum hipothecam super omnibus mariti bonis, quam generaliter quędam, quędam vero specialiter hipothecata habere, siquidem virtute generalis, & contra secundos & contra quoslibet posses-

sores,

sores, ex statuto nostro nullo discrimine habito procedere poterit, & ita magis expedire asserit Cremens. sing. suo 53. obligati & Cassane. in consue. Rub. Descenses.§.6.nu.10.ideoque cauti Notarii quando generalem & specialem hipothecã in obligationibus deducunt, clausulã illã subnectere solent, ita vt specialis hipotheca generali nõ deroget, nec ex cõtrario, quod est vtilissimũ.

Nunquid autem disposita in d.l.2.C.de pigno.locũ sibi vendicẽt si possideat secundus creditor vel etiã si possideat tertius non creditor, vel etiam ipse debitor, visendus erit Soz.cons.198.pri. aspectu.col. pe. ver.pr.arbitror. vol.2.& Negusan.d.tracta. de pigno.in primo memb. 8. par.nu.20.

19 Sed quid si feudalia bona sine assensu domini fuerint pro dote mulieri obligata, nunquid & super illis executio peti poterit, & constat iure isto posse, dummodo obligatus feudum illud spatio annorum triginta possederit, etiam si de inuestitura seu iure ipsius feudatarij non appareat, ex statuto d.lib.1.c.77. licet iure cõmuni feudum pro dote sine domini voluntate obligari non possit, vt dicit Alex. post Bal.& Rom.l.si constante.nu.25.ff. sol.mat. quod est in iure clarissimum.

20 Res quoque emphyteotica iure isto municipali pro dote obligari poterit, lib.1.c.123.quod intelligẽdum arbitror etiam si pro integro ipsius rei valore obligetur, cum alias iure communi ex quacunq; causa, dummodo verum rei valorem non attingat, obligari possit.l.si ab eo. ff.de pign. Azo.in summa.C.de seruitu. col. fi.l.tutor.§. etiam.vbi Castren.ff.de pigno. actio. vbi quod etiam in generali hipotheca veniat, de quo etiam per Ias.l. fi. n.107.C.
21 de iur.emphy.Nam si obligatio fieret pro concurrenti quãtitate veri valoris ipsius rei, tunc vt suspecta sine domini consensu non admitteretur, quia talis obligatio alienatio cẽsetur, & deuolutioni locum facit. Cast.l.si res obligata.ff.de leg.1.glos. & Bar.l. qui habebat.ff.de leg.3.quam deuolutionem cum statutum excludat, intelligo ego eo casu, quo deuolutioni locus esset.

22 Quibus instrumentis hæc executio concedatur, videndum est: Et quidem ex statuto nostro datur instrumentis dotium donationis propter nuptias, & alimentorum, & quibuscunq; alijs, ex quibus aliquid debeatur, sub solo nomine dotis, vt puta, si instrumentum contineret donationẽ pro dote, si instrumentum testamenti

I vel co-

vel codicilli contineret legatum dotis, vel quid tale, dummodo instrumenta in publicam formam manu publici Notarii redacta essent, ex dicto lib.1.c.79.

23 Sed de chirographis dotalibus (nam plerumque dotes chirographis promittuntur) vtrum huius statuti priuilegio gaudeant, dubitatum vidi, non sine effectu: cum multum differat executio instrumentorum dotalium ab executione instrumentorũ vulgarium causarũ, quibus executiones apocharum æquiparatæ sunt, lib.1.c.76.& lib.5.c.50.tum propter exceptiones,tum etiam propter instantiam,de quibus paulo infra dicam.

Pro parte negatiua, quod priuilegium instrumentis dotalibus concessum,ad apochas dotales non extendatur,allegabatur dictũ Bar.& Bal.l.1. C.de iura.calumniæ. vbi dicunt ipsi quod ex quo secundum communem vsum loquendi, (qui in statutis cõmuniter attẽditur,vt dicit Bal.l.labeo.ff. de supel.legata.late per Fely.
24 in procε.decreta.col.3.& 4.) instrumentorum appellatione non comprehenduntur chirographa,quod statutũ loquens de instrumento,chirographum non comprehendat, sequitur Roma. cons. 22. nescio quid.in 2.dubio. Aret.cons.51.col.1.in fi. vers.tunc succedit,præsertim cum statuentes in casu nostro vt diuersa considerauerint instrumenta & apochas,nam quia viderũt in c. de executione instrumentorum lib.1.c.75. apochas non cõprehendi,ideo aliud capitulũ de executione apocharũ post prædictum fecerunt, & d.lib.5.c.50.de apochis expressam mẽtionem fecerũt. Nec versiculus & quæcunq; alia, in statuto nostro positus,apochas cõpre
25 hendere potest,cũ dictio, Alius,intelligatur de similibus. gl.l.si fugitiui.vers. alia.C.de ser.fugit.latissi. Maria. Iun.cons.160. n.13. vol.2. Erit igitur intelligendũ de aliis instrumentis, vt puta donationis vel legati,ex quibus aliquid debet pro dote,& ꝑ cõsequẽs ex hoc statuto executio dotalis chirographi peti non poterit.

In contrarium & pro parte affirmatiua arguebatur à maioritate rationis,quod argumentum est in iure validum,authen.multo magis.C.de sacrosan.eccle.& dicebatur, quod si statutum priuilegium executiuum instrumentorum vulgarium causarum ad apochas vulgarium causarum extẽdit,& eisdem apochis eandem executionem,quam publicis instrumẽtis concessit,multo magis credendum est sub illa generalitate verborum, & quęcunque alia, apochas

apochas dotales, quæ causam magis priuilegiatam continent, voluisse complecti, cum etiam dotalia instrumẽta amplioribus prærogatiuis & fauoribus, quam vulgarium causarum instrumenta, prosequatur: nam contra hæc septem vel octo exceptiones, cõtra illa tres tantum opponi posse permittit. item & ab absurdo vitando, quod & ipsum est in iure validum argumentum. l. cum absurdum. ff. de colla. bon. Absurdũ enim esset quod apochæ priuatarũ & vulgarium causarũ, essent magis priuilegiatæ quã apochæ dotales, & in hanc partem tamquam benigniorem Iudices descendebant, de ea tamen causa inter partes transactum extitit.

26 Sed quid si maritus qui dotem recepit, aut recepisse confessus fuit, nihil de restituenda dote eo dotali instrumento cauisset? an & tunc illius instrumenti executio ex hoc statuto peti poterit? & posse tenuit Cast. l. exigere dotem. circa med. ff. de iudi.

Pro quibus rebus hęc executio peti possit, sciuisse non erit inutile. Et quidem pro dote donatione propter nuptias & alimentis dari, dubium non est, ex prædicto statuto lib. 1. c. 79. in prin. quæ
27 donatio ne erres, quia multis statutis implicita est, in summa ita distinguitur: Si maritus decedit superstite vxore sine liberis, vxor quartã partem dotis ad proprietatem, & vsumfructum lucratur: Si vero liberi superstites sunt, tunc eam quartam partem lucratur mulier ad vsumfructum tantum; ideoque mulier ipsa, datis fideiussoribus cauebit, se eam donationem vsufructu finito restituturam illis personis, ad quas de iure reuertetur, d. lib. 1. c. 77. Si vero vxor prædecedat, superstite marito sine liberis, maritus quartam partem dotis & ipse quoque ad vsumfructum & proprietatem lucratur: liberis vero extantibus totam dotem lucratur, ad vsumfructum, quam cõmunibus illius matrimonij liberis reseruare tenetur, hæc lib. 1. c. 77. lib. 4. c. 21. lib. 5. c. 22. quod lucrum deducta fu-
28 neris impensa intelligitur lib. 5. c. 23. funeris enim impẽsa æs alienum dotis est. l. impensa. la pri. & l. Celsus. ff. de religio.

Sed nunquid tam dotis datę quam promissæ quartam partem superstes lucretur, & statutum lib. 4. c. 21. mandat donationem lu-
29 crari, siue dos soluta fuerit in pecunia, siue pignore tradito, vel fundo dotali constituto, vel aliter satisfacta fuerit, ex quo verbo, satisfacta, iudicatum vidi per Rotam, donationem deberi mulieri, eius dotis, quam pater pro ea muliere ad certum terminum solue

re promiserat, & fideiussorem de soluendo præstiterat, nam dicebam ex fideiussoris præstatione, marito satisfactum uideri per tex. ad hoc ualde notandum. §. uenditæ. insti. de rerum diui. de quo per Boc. dec. 22. & seq. Gui. Pap. deci. 430. incipiente, Supra. & 565. in contractu matrimonii. n. 3.

30 Sed & quamuis nihil de donatione propter nuptias lucranda inter contrahentes actum fuerit, si expresse cautum non sit donationem non deberi adhuc donatio conditione ex statuto nostro peti poterit, lib. 4. c. 21. & lib. 5 c. 22.

31 Sponsa autem præmoriente (quia statutum de uxore & marito loquit & in specie de matrimonio consummato, lib. 5. c. 22.) quid dicendum sit, uisendus est. Abb. c. ex publico. col. pe. in fi. extra de conuers. coniuga. & in cons. 1. Deci. cons. 540. per totum. Ias. l. si donaturus. §. fi. ad fi. ff. de condit. causa data. Hyppo. sing. 106. qui de proximo. Rip. in Rub. ff. sol. mat. n. 68.

32 Peti poterit hęc quoq; executio pro ceteris iuribus dotalibus, ut sunt vestimenta lugubria, quę marito & vxoribus debentur, altero præmoriente ex statuto lib. 1. c. 77. & lib. 5. c. 23. nam cū hæc accessoria doti sint, non male cum dote horum accessoriorū executio petetur, ex reg. accessorium. de reg. iur in 6. et. l. cum principalis. ubi Deci. & Cagno. ff. eo. tit.

Pro alimentis quoque, hæc executio peti poterit, ex apertissimis statuti verbis, li. 1. c. 79. in pr. de quibus quando aliter quam executiue petantur, infra separatim suo loco tradam.

33 Interim tamen sciendum erit, alimenta tam uiro petenti dotem, quam vxori repetenti, ad rationem septem cum dimidio pro quolibet centenario, taxata & definita esse, lib. 1. cap. 78.

34 lib. 5. c. 20. quæ statuta in magna æquitate fundata sunt, vt dicit Alex. cons. 31. n. 5. uol. 6. quæ quidem alimenta debentur ab eo, qui tenetur uel dotem soluere, uel restituere, a die moræ. d. lib. 1. c. 78. uer. & habeat locū. & d. lib. 4. c. 20. quibus etiā in locis tradit ꝙ ex pignore dotali percepti fructus, in sortē non cōputantur.

35 Sed à quo die alimenta viduæ debeantur, & vtrū ab heredibus dotem restitui oportere ignorantibus, ante certiorationem peti possint, & quid durantibus sex mensibus à statuto indultis, dicam infra titulo de alimentis.

36 Hæc actio ad repetendam dotem, mulieri soluto matrimonio statim

statim competit ad prædicta, licet executio non detur, & actio intentari non possit, ante sex mensium lapsum à die obitus mariti, ex prædicto statuto lib. 1. c. 77. ex quo statuto, tempus anni datum à l. vnica. §. exactio. C. de rei vxo. actio. recisum est. scire tamen actionem statim soluto matrimonio natam esse, prodesse poterit ad multa, de quibus per Negusan. in tracta. de pigno. in tertio memb. 8. par. prin. in prin.

37 Quod dicit statutum prædictum lib. 1. c. 77. dotem ante sex menses repeti non posse, velim intelligas si dos in pecunia sit, sed si dos in re immobili constituta esset, arbitror statim & actionem & actionis exercitium soluto matrimonio natum esse, ex d. l. vnica. §. exactio. C. de rei vxo. actio. nam statutum, tempus anni miserationis causa à lege indultum diuidere voluit, non autem legis dispositionem in eo quod statim restitui debet, & potest, corrigere. & ita iudicatum fuisse scio.

38 Excipiendi facultas contra hæc dotalia instrumenta angustior est, quam illa, quæ contra vulgarium causarum instrumenta concessa est. nam statutũ d. lib. 1. c. 79. illas duas tantum, falsitatis & solutionis, siue satisfactionis, opponi posse permittit, ceteris exclusis. Non tamen simulationis exceptionem exclusam esse arbitrabor, neque illas quæ executionẽ modificant, vt dixi supra de executione instrumentorũ ver. & quamuis, & ver. ex hoc. & sequẽti.

39 Hæc autem vera esse arbitror & procedere, si contra instrumẽtum exceptio opponatur: ceterum, si contra liquidationem ipsius instrumenti exciperetur, latior esset facultas, vt si quis agens matrimonium probare vellet vel mortem, pro instrumenti dotalis liquidatione, vt declarat multum notabiliter Bal. l. si causam n. 11. ver. hoc modo. C. de execu. rei iudi. & eum sequitur Hyppo. sing. 168. æqualitas.

40 Instantia causæ huius quæ sit, diu disputatum vidi, altera partium asserente esse dierum quindecim vtilium, ex generali dispositione statuti de executione instrumentorum lib. 5. c. 5. & illls quindecim elapsis, instantiam perimi: altera negante, & asserente, generali illius statuti de executione instrumentorum dispositione, causam dotis non comprehendi: res in tres quæstiones scindebatur.

Prima vtrum generalis dispositio causam dotis cõplecteretur,

& in hac, ne idem repetam, supra ver. contrarium vero. conclusi opinionem tenentium legem generaliter loquentem causam dotis includere nisi dos eo casu antiquiori lege priuilegiata reperiatur plurium auctoritate fulcitam.

41 Secunda cōclusio erat resultans ex prædicta, præsupposita opinione proxime relata pro vera, si dici posset dotem in instantia à veteri statuto lib.1.c.79. priuilegiatam fuisse, ita vt non comprehenderetur sub dicto nouo statuto lib.5.c.5. Circa quam conclusionem pars, quę asserebat in antiquo statuto dotem in instantia priuilegiatam fuisse, fundabat se in verbis ipsius statuti, lib.1.c.79. ad fi. ibi, sic tamen iudex faciat, quod dicta executio instrumentorum dotalium vsq; ad venditionem seu dationem insolutum infra viginti dies vtiles à die productionis instrumenti, finalē sortiatur effectum. ex quibus verbis arguebant illi, ex antiquo statuto executionem instrumentorum dotalium, viginti dierum vtilium instantiam habuisse, quæ ex illorum lapsu nō perimebatur, lib.2. c.4. vnde inferebant quod si in primo statuto priuilegiata in instātia fuerat, in noua generali dispositione executionis instrumētorum, respectu instantię non comprehendatur: arbitror tamē il-
42 los viginti dies, de quibus in dicto statuto c.79. pro instantia nō esse, siquidem instantia sententię prolatione finitur. l. properandum. in pri. vbi omnes. C. de iudi. & tamen statutum præcipit omnem executionem intra illos dies viginti finiri.

43 Tertia conclusio erat, nunquid esset fauor vel odium quod dotalium causarum executio sub breui instantia dicti statuti lib.5.c.5. complecteretur, qui negabant complecti, adducebant pro se dictum Paul. de Cast. l.1.n.5.ff. sol.mat. vbi dicit quod arctare instantiam dotis esset potius odium quam fauor.

Contra vero dicebatur admodum fauorabile & reipublicæ & mulieri esse quod dotium causæ breuiorem instantiam haberent, & lites citius terminarentur, ad quæ allegabantur ea, quæ dixi supra de instantijs causarum ordinariarum ver. fauorabile. & illud quod multi egregij Doct. concludunt, d.l.1.ff. sol.mat. dum tenēt instantiam dotalis causæ non terminari triennio sed biennio. sentiunt.n. fauorabile esse ut breuiorē habeat instantiā & exinde arguebāt, quod ex quo generalis dispositio statuti lib.5.c.5. respectu instantiæ fauorabilis erat, quod etiam dotales causas includeret,

sicut

sicut & fauorabilis dispositio generalis, etiam clericos complecti tur. Bal.l.cunctos populos.col.11. ver. sed vlterius quæro. n.15.C. de summa trini. Anto.de But. & Abb.c.quod clericis.de foro cõpe.Sozi.qui testatur de commu cons.241.col.1.& fi. vol.2.

His tamen & quamplurimis aliis per doctissimos viros tũc adductis non obstantibus, quia seniores procuratores asserebãt sub illo statuto lib.5. c.5. ab initio non fuisse dotales causas comprehensas,& quia euidenter apparebat propter nimiam breu tatem instantiæ ad expediendum datæ, ex dicto statuto lib.5.c.5. nempe dierum vtilium quinque, raro causas infra illam instantiam expediri, & sic aperte de odio constabat, fuit per dominos tunc de assettamento conclusum,& ab inde citra pluries tentum & iudicatum, vt instantia causæ executionis dotalium instrumentorum, annalis sit; & sub statuto generali lib 5 c.3. concludatur, quæ sen tentia multam in se æquitatem continet. Quare quæ dixi supra de instantia causarum ordinariarum, hoc in loco attendenda sunt. Ceterum circa ea quæ hic remanent implenda, ea attendenda sunt, quæ supra de executione instrumẽtorum dixi. Dum
44 interim meminerimus terminum ad probandum & excipiendũ esse dierum vtilium decem, d.l.b.2.c.79.& similem illi de quo infra titulo proxi. vers.testes.

De executione ultimarum uoluntatum. Cap. VI.

1 *Testamentorum executio aut codicillorum quo modo petatur.*
2 *Exceptiones contra petitam executionem testamenti vel vltimæ voluntatis intra octo dies opponi debent.*
3 *Executio vltimarum voluntatum cognoscitur sola facti veritate inspecta.*
4 *Petitio executionis vltimæ voluntatis procedit quomodocunque sola facti narratione formetur.*
5 *Testes qui iurauerunt in termino petita executione vltimæ voluntatis poterunt etiam post terminum examinari.*
6 *Forma decreti in concedendo executionem vltimarum voluntatum. & nu.9.*
7 *Beneficium inuentarij facit tutum heredem à captura personali, quæ à statuto conceditur.*
8 *Fideicommissarij possunt petere executionem fideicommissi remedio statuti.*
10 *Instantia petitæ executionis vltimæ voluntatis annalis est.*

1 QVi alicuius testamenti codicilli, aut alterius vltimæ voluntatis ex statuto, lib. 1. c. 81. executionem habere vult, suam petitionem formabit, & concludet vt dixi supra de executione instrumentorum, quam petitionem vna cum testamento producet, & in citatione, admissione, recognitione & reliquis, ea similiter obseruabit, quæ ibi seruari oportere dixi. Itē & reus in exceptionibus & actor in liquidatione & replicationibus ab ea forma nō recedent.

2 Latiores tamen excipiendi habenas habet hoc casu reus. nam statutum nullam exceptionibus metam ponit, nisi respectu temporis, quia exceptiones opponi & probari præcipit intra octo dies continuos, à tempore productionis testamenti numerādos, & propterea & dilatorie & perēptorie, de quibus dixi supra titulo de causis ordinariis in principio ver. exceptiones, opponi po-
3 terunt. nam quamuis ab hoc statuto pro formula in hoc iudicio tradatur, vt simpliciter & de plano sine strepitu & figura iudicij, omni iuris solemnitate omissa procedatur, non tamen defensiones reo competentes, & quæ ius illius tangunt, tolluntur, sed tantum quæ ordinem & solemnitatem iudiciorū; vt infra prosequar in titulo de causis summariis uer. tertium.

4 Item & actor pinguiori Mineruа petitionem formare poterit. nam propter statuti nostri dispositionem etiam sine conclusione legitima, sed cū sola narratione facti petitio sustinebitur. Bar. d. extrauag. ad reprimen. uerb. figura, uer. itē an requiratur petitio, & eum videtur sequi Card. d. cle. sæpe. quæſ. 17. de quo latius infra de causis summariis d. ver. tertium.

5 Testes qui intra terminum iurauerunt, post lapsum illius examinari poterunt. nam in hoc statuto nō fuerunt apposita illa verba, quæ illorum examen post lapsum termini excludūt, de quibus supra in tertia dilatione causarum ordinariarum dixi; Iuramentū calumniæ (si altera partium petat,) nullatenus omittatur. gl. d. cle. sæpe. verb. non excludi, & ibi Card. & Imol. licet omissum (si non sit ab altera partium petitum) processum non vitiet, vt ibi dicitur & Bar. not. d. ver. figura.

6 Elapsis igitur octo diebus continuis, actor citari faciet reum, & instabit pro executione, sicut dixi de executione instrumentorū, & Iudex pronuntiabit testamentum fore exequendum, in bonis

defuncti,& executio realis & personalis fiet vt dicit statutum in vltimis verbis.de qua re tñ latius infra de executione rei iudicatę

7 ver.testamentorũ. Hoc quod dixi de personali executione verũ est,nisi hæres beneficio legis & inuentarij tutaretur,ex Bar.l.fi.§. in computatione.ad fi.C.de iure deli.& Dec.l.si debitori.nu.18. C.de pac.Alex.l.postulante.nu.4.ff.ad trebel.

8 Remedio quoque huius statuti fideicommissarij pro fideicom misso consequendo vti poterunt.Ange.§.illud.in prin. ver.item. nota ex isto.principio.authen.de hæredi.& falci.

9 Poterit quoque hoc etiam casu Iudex pro contentis in vltima voluntate relaxare mãdatum executiuum.Bar.d.extrauag.verb. figura.ad fi.vbi quod hæc sententia in scriptis iure ciuili necessario non est proferenda.

Hoc in loco quæ supra dixi de publicatione testium, illorumque reprobatione,assettamenti voto, & appellatione, in tit. de executione instrumentorum pro repetitis haberi volo, vt & illa, vt ibi dixi,seruentur.

10 Instantia autem annalis erit,& ideo quæ de annali instantia supra dicta sunt,hic diligenter attende:nam quamuis statutum pręcipiat iudici,vt infra quindecim dies causam expediat, non propterea ex illorum lapsu instantia peribit, quia id statutum non declarat,ex altero statuto.lib.2.c.4.

De executione sententiarum & laudorum. Cap. VII.

1 *Executio rei iudicatæ duplici via peti potest.*

2 *Iudex vnus sententiam alterius sine ipsius licentia iure communi exequi non potest.*

3 *Arbitria arbitramenta & lauda sicut sententiæ iure isto exequi peti possunt.*

4 *Forma proceden di petita executione sententiæ,vel laudi, remissiue.*

SAtis implicite de executione sententiarum & laudorum tractatur,per tria vel quatuor capitula. lib.1.c.91. 92.93. & 171. in quibus promiscue de sententiarum,laudorum & arbitramentorum executione,& tam vnicæ quam confirmatæ sententiæ traditur.Ego quantum potero materiam hanc explicare conabor partim hic,partim infra tit.de executione rei iudicatæ, in principio.

1 Scien-

1 Sciendum igitur est quod iure communi, duplici via sententiæ, quæ transiuit in rem iudicatam, executio peti potest, vna implorando iudicis, qui eam tulit, officium, vel alterius iudicis, cuius fori sit reus, cum literis tamen iudicis qui sententiam tulit, pro eiusdem sententiæ executione, & hoc casu summarie proceditur.

Alia via est, vt intentetur actio iudicati, seu in factum, coram quocunque iudice ordinario: & tunc eodem iure communi, requiritur libellus, litis contestatio, & alia solemnia iudiciorum: & hæc fuit distinctio Bar. post Spec. communiter approbata. l. intra dies. ff. de re iud. vbi eam communiter receptam dicunt Io. o. Comen. Ias. & Rip. licet ipse Ias. & nonnulli alij in aliam sententiam transire videantur. & cum Bart. transeunt fere omnes. l. à diuo pio. §. sententiam. ff. eod. tit. de re iud. ad quam quæstionem & distinctionem tollendam, statutum prædictum lib. 1. c. 91. & c. 92. voluit, vt omnes sententiæ, à quibus omnino non est appellatum, seu intra debitum tempus appellatio prosecuta, debita executioni demandentur, speciali exequendi formula tradita eo. lib. c. 93. quo fit vt etiam in casibus in quibus actio iudicati intentanda erat, dato libello, & iuris ordine seruato; ex suprascriptis statutis summarie & executiue procedi posit.

2 Et quia iure communi, vt prædixi, vnus iudex sententiam per alium latam exequi non potest, etiam si eiusdem ciuitatis sit, & potentiæ paris, sine voluntate & rescripto iudicis qui eam tulit, intelligo per viam officij implorati, vt dicit Bar. d. §. sententiam. in secunda quæst. quem ibi sequuntur ceteri in hoc concordes, igitur statuentes, vt facilius iudicatum exequi posset, sublata hac difficultate disposuerunt. d. lib. 1. c. 92. vt quilibet Iudex Capitolinus, teneretur ad partis petentis instantiam, exequi sententias suprascriptas.

3 Rursus quia dubitatum fuerat à Doctoribus, an arbitria & lauda pareret actionem, vel iudicis officium, & nunquid executioni per quemlibet iudicem mitti debeant, aut posint; & an Arbitri licentia requiratur, de quibus late per Bar. Ang. Rapha. Imo. Alex. & Ias. d. l. à diuo. §. sententiam. in 6. quæst. de re iud. statutũ nostrum, vt iurgia compescerentur, mandauit dictis. c. 91. & 92. vt Arbitrium arbitramẽtum, siue laudum, (nam hæc differunt inter se

ter se vt per Bar.l.societatem.§.arbitrorum.ff.pro socio) quibus, infra tempus debitum,(de quo lib.1.c.166.& 170.)cõtradictum non est, seu quæ in rem transiuerunt iudicatam, per quemlibet iudicem Cu.Cap.executioni demandaretur, & quod ex arbitriis & arbitramentis,& laudis ex compromissis, cum pœna vel sine, descendentibus,oriatur actio & exceptio,sicut ex sententia, quæ in rem transiuit iudicatam.

4 Modus autem procedendi in his executionibus satis aperte traditur à statuto d.lib.1.c.93.de quo & reliquis quæ hic subnectenda essent videbis infra de executione rei iudicatæ,præsertim versi.qui igitur.ibi prosequar.

L I B E R Q V A R T V S.

De causis summariis. Cap. I.

1 *Summariarum causarum iure isto species quinque.*
2 *Causæ in quibus proceditur simpliciter summarie.*
3 *Causæ in quib⁹ proceditur summarie & de plano sine strepitu et figura iudicij.*
Causarum summariarum priuilegium.ibidem.
4 *Causæ in quibus proceditur iuris solemnitate omissa.*
5 *Causarum,in quibus proceditur iuris solemnitate omissa,priuilegium.*
6 *Causæ in quibus sola facti veritate inspecta proceditur.*
7 *Causarum in quibus sola facti veritate inspecta proceditur priuilegium.*
8 *Causæ in quibus proceditur nõ solum,sola facti veritate inspecta,sed etiam extraiudicialiter & omnibus horis & diebus etiam festis.*
9 *Miserabilium personarum appellatione an veniant viduæ & mercatores itinerantes remissiue.*
10 *Citatio in causis quantuncunque summarijs & cuiuscunque speciei nunquam remittitur.*

1 MVltipliciter summarię causæ in hoc statutorum volumine consideratæ fuerunt. siquidem statuentes in aliquibus procedendum esse summarie tantum, tradiderunt; in aliquibus sine figura iudicij, in aliquibus etiam omni iuris solemnitate omissa, in aliquibus quoque sola facti veritate inspecta, & in aliquibus etiam vltra prædicta extraiudicialiter, omnibus horis etiam diebus festis. Quæ species(prima excepta) parum aut nihil, quo ad modum

modum procedendi & exceptionum admiſsionem,& iuris quæſiti conſeruationem differunt.quia quemadmodum iuris quæſiti exceptiones,& defenſiones in ſummariis ſimplicibus, non auferuntur,ita nec in illis,in quibus ſola facti veritate inſpecta proceditur.Bar.in extrauag. ad reprimendum. verb.videbitur, quo modo in cri. leſæ maie. proce. quem ſequitur Matheſi. ſing.14. not.quod vbi,& Fely.c.canonum ſtatuta. nu.52.ver.2.nota, de conſti.& ex conſequenti tanto minus tolluntur in ceteris minus priuilegiatis, licet quo ad modum decidendi, & in his, quæ dependent à mero iudicis arbitrio,plurimum differant,vt infra ſuo loco proſequar.

2 Sub prima igitur ſpecie cauſarum,earum ſcilicet,quæ ſummarium tantum habent proceſſum, ſunt cauſæ inueſtimenti facti, ideſt cum miſſus in poſſeſſionē ex primo decreto ab aliquo propria auctoritate eijcitur,de quo lib.1.c.49.quo caſu ſtatutū prædictum ſine libello procedi permittit, qui niſi à ſtatuto remitteretur,requireretur omnino, quoniam in cauſis ſimpliciter ſummariis,nihil remittitur ordinarij proceſſus niſi quo ad dilationū amputationem.Papien.in forma libell.in actione reali,verb.ſummariæ.nu.13.per iura ibidem per eum allegata, & voluit Card. d.Cle.ſæpe.nu.21.de verb.ſign.Bar.in d.extrauag.ad reprimen. in verb.ſummariæ.cum concor.reliqua vero quæ in d.c.49.continentur,per alia ſtatuta immutata ſunt.

3 Sub ſecunda ſpecie ſummariarum in qua proceditur ſummarie & de plano ſine ſtrepitu & figura iudicij, ſunt cauſæ fiſci Ro. Po.lib.1.c.12.& c. 68. item & cauſæ, in quibus de reuocatione alienationum ſimulatarum ageretur, lib. 1.c.74. quarum cauſarum priuilegium traditur per tex.glo.& Doct. Cle.ſæpe.de verb. ſig.ſiquidem expedientur ſine libello,litis conteſtatione,ac ceteris ſolemnibus iudiciorum,vt ibidem proſequuntur Doct.maxime Inno.& Car.ac etiam Pap.in prælleg. libell. actio. real. ver. ſummariæ.late per Bar.d.extrauag.ad reprimen. verb.figura,cū concor.Iuramentum tamen calumniæ non remittitur ſi petatur, vt notant Doct.præfati.& ſequitur præfat.Pap.vbi proxime.nu. 7.per Bar.d.verb.figura.circa med.

4 Tertia eſt cauſarum ſummariarum ſpecies: in qua proceditur iuris ſolemnitate omiſſa:ſub qua ſpecie rediguntur à ſtatuto om

nes

nes causæ mere possessoriæ & interdictorũ, & omnes causæ, quæ iure communi summariæ sunt, circa quas nihil statuta disponũt. lib.4.c.6.iuncto.lib.1.c.52.ibi,nec alias iuris solemnitates obseruare: Item causæ alimentorum,lib.1.c.78. de quibus paulo infra, suo tit.dicam: item repetitionis expensarum post rem iudicatam, si illarum condemnatio fuerit in sententia omissa, lib.1.c.98.de quibus infra,tit.de expensis. item si fideiussor aut expromissor à mandatore, aut reo debendi, liberari vel sibi alium indemnitatis fideiussorem dari petat,lib.1.c.104.quod petere ex eo statuto potest,etiam quod principalis conditionem suam non deteriorauerit, vel ipse fideiussor condemnatus nõ sit,aut quod diu in obligatione non steterit,licet iure communi cõtrarium sit.l.si pro ea. cum nota.C.manda.item si emptor petat rem emptã exonerari, vel à molestiis liberari.lib.1.c.112.item etsi communis rei diuisio petatur,lib.1.c.132.vel si quis in diuisione facta petat se etiam dato fideiussore,contra inquietantes manu teneri,lib.1.c.136.itẽ si quis à non habente potestatem carceratus,se vel eius fideiussorem,liberari,& fideiussorẽ,seu obligationem extortã, vel instrumentum per vim & metum celebratũ, aboleri & cãcellari petat, lib.1.c.73.item si duo interdicto retinendæ possessionis contendant:quo casu statutum etiã specialem procedẽdi formam dedit.

5 lib.4.c.25.de qua infra separatim:Quarum quidem causarũ priuilegium vltra suprascriptarum priuilegium, quod est etiam istis cõe, traditur per Bar.l.filiusfamilias.ff. de dona. & ibi Imo. per eundem Bar.Bald.Alex.& Ias.l.milites.C.de mil. test. per Abb. Fely.Aret.& Dec.c.dilecti filij. extra de iud. Tollitur siquidem omnis solẽnitas iuris ciuilis, & remanet quæ sunt de iure naturali,vel gentiũ.Bar.d.l.filius.n.4.Fely.d.c.dilecti.n.3.Dec.ibid.n.4. Et propterea poterit Iudex testes sine iuramento recipere,& illis fidem adhibere.Bar.d.l.filius.nu.5.Ro.cõs.20.viso puncto.Anch. d.Cle.sæpe.Alex.d.l.milites.nu.6.& est cõis secundum Fely.d.c. dilecti.n.5.Non tñ parte absente,vt dicit Bar.ibidẽ. Nam citatio non remittitur,neq; hoc neq; sequenti casu, qui magis etiã priuilegiatus est.Fely.d.c.1.nu.52.de cõsti.Dec.d.c.dilecti.ante nu. 5.de iudi. item & testes,qui iure ciuili sunt inhabiles,si iure naturali, vel gentiũ inhabiles non sint,hoc casu recipientur.Bar.d.l.filius.nu.6.Abb.& Fely.d.c.dilecti. Vtrum autem festis diebus in

honorem

honorem Dei introductis procedi posset. Bar.d.l.filius.nu.5.tenuit posse, quem sequitur Anch.d.Cle.sæpe.Ang.d.l.milites.Roma.in repet.rub.ff.de arbi.quæst.18.ver. an hoc casu.contrariam sententiam tenuit Rom.d.l.filius.& ibi Imo.& Alex.d.l.milites. nu.5. nisi statutum vlterius procederet, prout in sequentibus casibus factum fuisse demonstrabo. Hos sequitur Papien.in d.sua prati.in forma libelli realis. verb.summariæ, tenens idem de feriis repentinis causa principis. num.5.& 6. & cum istis, Felyn.d. c.dilecti.num.4.& cum Alexan.d.l.milites.videtur ibi Ias. in pr. & Dec.d.c. dilecti. colum.3.versi.2. infertur. & ita vsu quoque receptum est.

6 Quarta est species causarum summariarum, in qua non solum præmissis priuilegiis, sed etiam sola facti veritate inspecta proceditur, sub qua includuntur causæ, in quibus de summa viginti quinque ducatorum, vel re valorem prædictum non excedente agitur; item causæ pensionum casalium, prædiorum, pretij herbarum, & domorum, responsionum vinearum, & mercedis, cuiuscunque summæ & valoris existant.lib.5.c.2.item causæ forensium, idest aduenarum districtualium, clericorum & curialiũ, qui forum rei sequuntur.lib.4.c.4.quo in loco æqualitas in probationibus seruari præcipitur, quod est non modici momenti per ea quæ supra dixi de priuilegio probationũ in tertia specie sum-
7 mariarum. Harum quippe causarum, de quibus loquimur, maximum est priuilegium. nam vltra priuilegia tribus supra scriptis speciebus attributa, poterit condemnari reus, quamuis in petitione vna causa esset expressa, & alia probata. Deci.d.c.dilecti. ante num.4.post Anto.de But.& Alex. vbi per eũ, item & in alio quam sit petitum, condemnatio fieri poterit, Ias.l.vinum.col.15. ff.si cer.pet.dummodo aliqualiter petitio congruat. Gramma.deci.19.nu.6. Nam hoc casu latiores habet habenas Iudex, quam superioribus haberet. Anto. de But.c.2.in 5. nota. de iur.calum. Rom.consi.20. viso puncto.ad fi.Fely. c.olim.nu.7.de accusa. & c.1.col.17.ver.& si dicatur.de constitu. poterit siquidem manu regia vti.Bar.in d.extrauag.ad reprimen. verbo, videbitur.prope fi. Ias.l.certi.§.si nummos.nu.33.ff.si cer.pet.Item ex persuasiuis probationibus motũ animi sui informare, & iudicare. Ias.ibidẽ. n.32.Deci.post Bal.& Aret.d.c.dilecti filij.ante nu.4.item & po-

teri

terit iudicare, sicut & Deus esset iudicaturus. Gramma. deci. 62. n. 31. & decis. 19. nu. 4. & sequen. post Georg. Natam in repet. Cle. sæpe. de verb. sig. & Claudium de Seisello. l. beneficiũ. C. de consti. prin. & Bal. quem corrupte allegat Gramma. qui hoc tenuit. l. fi. in fi. prin. C. de iur. delibe. & est commu. opi. vt dicit Dec. d. c. dilecti. nu. 3. circa med.

8 Quinta & vltima causarum summariarum species à statuto nostro considerata est, in qua non tantũ sola facti veritate inspecta, sed etiam si iusta subsit causa extraiudicialiter, & omnibus horis etiam diebus festis, arbitrio iudicantium procedi potest, sub qua specie sunt causæ censuum, canonum, & locationum, quarumcũque, in quibus de iure non potest quæstio dominij, vel possessionis referri, de quibus per Bar. & Saly. l. si quis conductionis. cum concor. C. loc. item causæ Hospitalium, miserabiliumque personarum, & omnes causæ quæ de iure celeritatem desiderant, lib. 4. c. 5. & c. 4. & lib. 5. c. 2. item & causæ mercedum & miserabilium personarum, lib. 5. c. 2. Harum causarum priuilegium vltra suprascripta, est apertũ vt procedatur singulis horis, extraiudicialiter, & diebus festis: quod vltimum, vt dixi in tertia specie nisi expressum esset ex receptiori conclusione fieri non posset.

9 Vtrum autem appellatione miserabilium personarum viduæ diuites & pupilli diuites veniant, (nam de pauperibus non dubitatur vt tenent omnes l. 1. C. quan. Imperator inter pupil. & vid.) videas per Alberi. in dicto verb. miserabilis, & late per Neuizza. in syl. nupti. §. in dubio. quo modo iudicandum à num. 27. vsque ad 36. qui & de mercatoribus itinerantibus & de pauperibus differit.

10 In vnoquoque tamen actu ex suprascriptis citatio & notificatio partis requiritur, nam hæc nullatenus remittitur, vt supra dixi ex Fely. d. c. 1. num. 52. de consti. & Deci. d. cap. dilecti. ante num. 5. de iud.

Generalis forma procedendi in summariis. Cap. II.

1 *Citationis in summarijs forma.*
2 *Citationis executio in summarijs quo modo fieri debeat.*
3 *Petitio in summarijs sufficit verbalis, dummodo in actis redigatur.*

4 Exe-

4 *Executio in summarijs quo ordine fieri debeat.*
5 *Contumax in summarijs quandocunque compareat refectis expensis auditur.*
6 *Executio in contumaciam facta, reo etiam comparente & contumaciam purgante, non restituitur nisi reus caueat.*
7 *Actor si malit in summarijs iure iurando negotium dirimere potest iure isto etiamsi nihil probauerit.*
8 *Eligens viam probatoriam si probare non potuit, an ad iuris iurandi religionẽ deuenire possit.*
9 *Terminus ad probandum in summarijs altera partium petente præfigi debet.*
10 *Sententia in summarijs non fertur in scriptis, sed loco sententiæ relaxatur mandatum.*
11 *Procurator in summarijs in relaxatione mandati an vna cum principali citari debeat.*
12 *Statutum mandans dominum & procuratorem ad sententiam citari intelligitur de definitiua.*
13 *Citari in intermedijs summariorum causarum tam principalis quã procurator potest, licet secus in ordinarijs.*
14 *Iuramentum calumniæ petitum in summarijs omitti non debet.*
15 *Publicatio testium in causis summarijs peti potest.*
16 *Appellatio à diffinitiua in summarijs regulariter datur.*
17 *Monitorij via quo modo procedatur in summarijs.*
18 *Monitorium resoluitur in simplicem citationem, reo comparente.*
19 *Confitenti se debitorem datur terminus ad soluendum dierum octo vel decem.*
20 *Instantia causarum summariarum annalis est.*

VT igitur procedendi modum in summariis generaliter tradam, qui colligitur ex statutis lib 1.c.52. & lib.5.c.2. (nam & singulariter de aliquibus tractare propono) dico quod in pri-
1 mis citandus est reus ad respondendum petitioni primo pro prima, & nuntij relatione data contumaciaque accusata, actor petat quæ sibi deberi prætendet, & ex tunc iudex mandabit aduersarium citari pro secunda, quod decretum, etiam quod iudex non interloquatur ab actuariis, apponi consueuit.

2 Citatio hoc casu, quamuis in scriptis soléniter non redigatur sufficiet; si modo, coram quo, in qua causa ad quem actum, & ad cuius instantiam continebit, & mandatarius si non personaliter reum apprehenderit, citationis copiam, vel in ostio affixam, vel in manibus domesticorum reliquisse attestetur, vt supra de citatione tradidi, & est expressum lib.1.c.40. lib.4.c.3. & lib.5.c.4. nam non sufficeret si copiam non relinqueret, reo personaliter non

non apprehenso.

3 Verbalis petitio in actis per Notarium redacta, sufficit. Bar. d. extrauag. ad repri. verb. figura. vers. item an requiratur petitio. Docto. omnes d. cle. sæpe. de verb. sig. & cauetur expresse dictis statutis, lib. 1. c. 52. & lib. 5. c. 2.

4 Si nec ad secundam, nec ad tertiam citationem cōpareat reus, iudex in tertia decernet, & relaxabit mandatum executiuum, cum quo fiet executio realis, vt prius tamen incipiat à mobilibus, & semouentibus. l. à diuo pio. §. in venditione. ff. de re iudi. dummodo non capiat prohibita si alia sint. l. obligatione generali. cum sequen. ff. de pign. Negusan. in tract. de pign. in 2. memb. 2. par. vbi late, & ego inferius suo loco prosequar.

5 Et licet, executione nondum facta, quandocunque reus comparuerit, & suam contumaciam per refectionem expensarū purgauerit, mandatum reuocari debeat, & res ad terminos litis conte
6 statæ reducatur, tamen si post factam executionem compareret, executio non reuocatur, nec bona ablata restituuntur nisi de iudicio sisti idonee caueret. c. quoniam frequenter. §. in alijs. extra vt lite non contesta. Ias. l. sciendum. col. 2. vers. 2. limita. ff. qui satis. cogan.

7 Quod si reus litem contestetur, Actor, si maluerit negotium iurei urando terminari, iusiurandum ipsi reo offerre poterit, qui aut iurare, aut referre, aut soluere cogetur, ex prædicto statuto lib. 1. c. 52. quod & iuri consonum est. l. manifeste. cum nota. ff. de iure iuran.

Et ex hoc statuto tollitur quæstio, nunquid, si actor nihil de sua intentione probauerit, reum ad iurandum vel referendum cogere possit, aut eo casu omnino reus absoluendus sit, de qua d. l. manifeste. vbi Ias. latissime, & per Hyppo. sing. 83. in ore vulgi.

8 Sed stat difficultas, quid si actor, spreta religione iurisiurandi, viam probatoriam elegerit, & in termino præfixo suam intentionem non iustificauerit, nunquid posit ad iurisiurandi religionem redire: & quidē pro vtraq; parte sunt magnæ auctoritatis viri, communior tamen conclusio videtur esse, vt non liceat, per tex. qui vix cauillationē recipit. l. siquis iusiurandum. in prin. C. de rebus credi. ibi, absurdum est enim cum desperauerit aliam probationem, ad religionem conuolare, de quibus abunde per

K Boe. dec.

Boe.dec.95.vbi relatis Doctoribus vtranque opinionem tenentibus,dicit hanc esse commu.licet asserat per suum consilium aliter fuisse iudicatum,& hoc satis etiam aperte innuit statutum nostrum d.lib.1.c.52.vbi post lapsum termini mandat iudici,vt caussam per se ipsum expediat,contentus in principio & actori & reo electionem iurisiurandi dedisse.

9 Si vero actor suam intentionem per testes, vel aliunde quam per iusiurandum probare maluerit,iudex terminum vtrique parti(si altera partium petierit) dierum vtilium quinque præfigere debet ex eodem statuto lib.1.c.52.intentione autem probata citabitur reus illiusque procurator, si aliquis in ea causa fuerit con
10 stitutus,ad videndum relaxari mandatum:illiusque contumacia accusata,Iudex mandatum relaxabit,neque hoc casu sentẽtia inscriptis requiritur, authent. nisi breuiores . cum nota.C.de senten.ex breui.recitan. Alex.l.milites.nu.9.C.de mili.testa.

11 Quod dixi procuratorem citandum in relaxatione mandati, velim intelligas me dixisse, vt te tyronem admoneam,vt potius cautela abundes,dum res est integra. Ceterum putarem hoc casu vtriusque,scilicet procuratoris & domini citationẽ non requiri: quia in istis summariis, vt dixi supra in tertia summariarum specie,omnis solemnitas iuris ciuilis sublata est, & remanẽt tantum quæ iuris naturalis sunt ex senten. Bar. Fely. Decij & aliorum ibi relatorum:& tamen dubium non est iure nostro municipali adinuentum esse, vtrunque citari debere, sumpto argumento ex l.1. cum not.C. de sent.Cui conclusioni, vt vtriusque citatio non requiratur, adstipulatur. quod dicit Rip. post Alex. in rub.ff.de re iud.nu.14.tradens omnem sententiam in causa summaria appellari interlocutoriam,& rursus quod ibi traditur per omnes sub nomine sententiæ in statutis interlocutorias non contineri.

12 Nec omitto quod statutum disponens,dominum & procuratorem citari debere,quod est lib.2.c.4.de definitiua,haud dubie sensisse videtur;dum ponit eam citationis formulam,qua in definitiuis & ordinariis vtimur.

13 Ex his alia quoque oritur limitatio ad ea,quæ dixi supra de in ius voc.ver.quid si procurator.dum dixi in intermediis iudiciorũ citandum esse procuratorem cum quo lis est contestata,& nõ dominum,quoniam illud intelligendum est in aliis quã summariis

causis

causis, in quibus iuris solemnitate omissa procedēdum est, vt proxime dixi, quoniam in his sufficit, vel dominum, vel procuratorē citasse, vt dicit Bar. in extrauag. ad reprimē. in verb. figura. prope fi. quem sequitur Comens. l. furioso. ff. de re iud. & Rom. l. stipulatio ista. §. si stipuler. ff. de verb. oblig. Et licet Bar. opi. videantur aliqualiter impugnare Alex. & Ias. d. l. furioso. quo ad quæstionem an non citato & absenti ius sententiæ fauorabilis quæratur, tamē in suprascripta opinione cum Bar. transire videntur, quem in hoc non impugnant.

14 Iuramentum calumniæ si altera partium petierit omittendum non est, vt dixi supra in secūda specie causarum summariarū, nisi in casibus à statuto expressis, lib. 5. c. 2. qui sunt in causis à 25. ducat. infra, ac pensionibus casalium, prædiorum, pretij herbarum, & bonorum, responsionibus vinearum, & mercedis, cuiuscūque summæ & valoris existant, in quibus est expresse remissum.

15 Publicatio testium peti poterit, & testes ex aduerso inducti reprobari, vt infra de causa possessorij & interdictorum, versi. publicatio. & supra de testimoniorum publicatione in ordinariis.

16 Ab ea relaxatione mandati nisi agatur de summa infra decem (de quo tamen infra) appellare licebit, & propterea, durante tempore ad appellandum, executio non fiet, quia facta, si postmodū appellaretur, per viam attentati veniret reuocanda. c. non solum. de appella. in 6.

17 Via quoque monitorij prædicta expediri poterunt ex statuto lib. 5. c. 2. fiet enim in scriptis præceptum à Iudice reo, vt infra triduum sub pœna soluat vel impleat, quæ per actorem prætenduntur, cum clausula tamen, quod si quis se grauatum senserit, cō pareat iustitiæ complementum recepturus, quibus diebus elapsis citato reo ad videndum se declarari incidisse pœnas in monitorio contentas, & loco pœnarum decerni mandatum executiuum pro re, vel summa in ipso contenta, & illius cōtumacia accusata, Iudex interloquendo, mandatum relaxabit cum intimatione, vel sine, prout ei magis ex causarum, & personarum qualitate videbitur expedire: in reliquis vero si actor neget procedetur vt supra proxime dixi.

18 Hoc in loco sciendum est, quod reo comparente, monitorium resoluitur in simplicem citationē, & contenta in eo non sunt lo-

co petitionis, sed articuli qui postea dātur (si via probatoria eligatur) erūt petitionis loco, & propterea deberet in eis clausula, quibus veris existētibus, apponi, vt dicit Paris. cons. 113. monitoriū. vol. 4. sed ipse de stilo Roma. Curiæ & in eo reo qui non negauerat contenta in monitorio loquitur, nos autem statuto innitimur qui formulam tradidit. d. lib. 5. c. 2. ideoque putarē etiam absque ea clausula quæ loco petitionis sit, & absque articulis, processum sustineri posse.

19 Prædicta de reo negante dicta sunt: ceterum si reus compareat & actoris intentionem confiteatur, si terminum ad soluendū petierit, dierum octo indulgetur ex statuto lib. 1. c. 57. quamuis vt plurimum detur dierum decē ex gl. & Bar. l. si debitori. ff. de iud.

20 Meminisse autem oportebit instantiam causæ huius annalem esse ex statuto lib. 5. c. 3. qui annus incipit ex eo die quo lis habetur pro contestata, is est in istis summariis dies, in quo de meritis causæ tractari cœptum est, vt dixi supra lib. 2. de instantia. versi. dixi. ibi videas.

De causis possessoriis & interdictorum. Cap. III.

1 *Petitio in causis mere possessorijs & interdictorum quo modo formetur, & exhibeatur.*
2 *Petitorum concernentia nunquid possint deduci in possessorijs remissiue.*
3 *Instantia causarum interdictorum & possesoriarum annalis est.*
4 *Publicatio testium potest peti in causis possessorijs & interdictorum.*
5 *Appellare non licet in causis mere possessorijs & interdictorum nisi in casibus remissiue notatis.*

1 SEd quoniam in causis mere possessoriis & interdictorū, quæ sub tertia summariarum specie continentur, ex statuto lib. 4. c. 6. petitio in scriptis dari, & causæ ipsæ per sententiam decidi ex præscripto quodammodo curiæ stylo consueuerunt, ideo in causis præmissis formanda erit petitio secundum subiectam materiam, vt dixi supra de libello in causis ordinariis, crassiori tamen Minerua formata sustinebitur propter summariam naturam eidem à prædicto statuto attributam, vt dixi supra de causis summariis, versi. tertium. qua formata citandus erit reus, iuxta formam citationis supra traditæ in productione libelli

in causa

in causa ordinaria, reproductaque citatione & admissa petitione, absque alia litis contestatione dandi erũt articuli, & verificanda extrema, quibus verificatis instabitur pro sententia, parte citata, iuxta formam citationis ad sententiam in ordinariis supra traditam: terminus autem dierum quinque vtilium ad probandum vtrique parti, si altera partium petat præfigetur, ex statuto de summariis loquente, lib. 1. c. 52.

2 Nunquid aliqua petitorium concernentia deduci possint, videbis infra titulo, si plures eandem rem possidere contendant, versi. verba statuti.

3 Instantia tamen in istis cum in ceteris omnibus summariis, vt paulo ante dixi, annalis est ex prædicto statuto, lib. 5. c. 3.

4 Publicatio testium peti poterit tum in ista cũ etiam in quibusuis summariis & quorumuis interdictorum, si enim dicta testium non publicarentur, impugnatio auferretur & defensio. Bar. in extrauag. ad reprimen. verb. figura. vers. & an requiratur publicatio, & ex consequenti testes ad reprobationem poterunt induci & examinari. iux. c. præsentium. §. testes. de testi. in 6. quod in istis sine dubio procedit, vt colligi licet ex disputatis per Capici. decis. 55. in causa magnifici, licet secus esset in causa retinendæ de qua paulo infra versi. sub eadem tertia.

5 Appellare autem hoc casu nõ licet iure ciuili (quod in hoc foro, vt sæpius dixi, cessante dispositione statutaria attenditur) ex sententia Bar. & Bald. & aliorum. l. 1. C. si de momen. poss. fuerit appella. quod intelligunt aliqui ad effectum suspensiuum, id est vt executio sententiæ impediatur, sed ad effectum deuolutiuum, vt scilicet facta executione posit cognosci per Iudicem ad quẽ, vtrum bene, vel male fuerit iudicatum, hoc non prohibetur. Afflic. decis. 269. iudices. Paris. qui eum sequitur. consi. 108. nu. 20. vol. 1. sed hoc, an verum sit videndus erit Deci. l. 1. num. 6. C. de bono. possess. sec. tab. is enim attestatur magis commu. teneri, nullo modo appellari licere, & hoc iure vtimur. dat tamen sex notabiles limitationes ad hanc conclusionem, quas ibi videbis, cui addes in prima limitatione de mixtura, quæ dixit Bal. consi. 141. col. fi. lib. 1. sæpius per dominos de Rota approbata, & quæ ipsemet Dec. dicit consi. 28. nu. 2.

Si fideiussor se eximi ab obligatione petat. Cap. IIII.

1 *Fideiussor si petat se ab obligatione eximi, vel sibi alium indemnitatis fideiussorem dari, quomodo procedere debeat, & de citationis forma.*
2 *Fideiussor quibus casibus iure communi se à fideiussione liberari petere possit.*
3 *Fideiussor de euictione an possit petere se eximi à fideiussione iure isto antequã euenerit euictio.*

1 SI fideiussor se à fideiussione eximi, vel alium indemnitatis fideiussorem sibi dari petat non solum præmisso, sed etiam alio breuiori modo sibi ex prædicto statuto lib.1.c.104. consulitur: siquidem habito instrumento in publicam formam, vbi de fideiussione constat, citari faciat reum ad videndum productionem certorum iurium & actorum, dicendũ contra, videndum admitti iurare testes super illorũ recognitione, quatenus opus sit, & ad eximendum infrascriptum instantem à fideiussione pro aduersario facta in fauorem Sempronij, seu dandum alium fideiussorem indemnitatis iuxta formam statutorum: alias videndum contra ipsum decerni & relaxari mandatum. Qua citatione executa, & relatione per nuntium facta, & contumacia accusata, producetur instrumentum, & testes qui recognoscant, inducentur, & iudex mandatum relaxabit, nisi ad primã, vel secundã, vel etiam si sibi videbitur, nisi infra decem cũ intimatione, vel sine eius arbitrio, & ex tunc reo cessante, executio fiet realis siue personalis donec reus impleuerit prædicta, ex præallegato statuto lib.1.c.104.

2 Istud statutum exorbitat à iure communi: nam fideiussor talẽ exemptionem iure communi petere non potest, nisi vel ipse condemnatus fuerit, aut diu steterit in obligatione, vel si obtulit, cõsignauit vel deposuit debitum, aut quarto si hoc actum sit, seu quinto si debitor sua bona dilapidet, vt notatur. l. si pro ea. C. mãda. & l. Lutius Titius. ff. mãda. Afflic. dec. 241. quidam Notarius. nu. 3. ver. 2. quæritur, item vel sexto nisi fideiussor pure forma guarantigiæ, vel alia quæ haberet executionem paratam, obligatus esset. Cyn. & Bal. l. certum. C. fam. ercis. Alex. cõsi. 58. n. 6. vol. 6. & consi. 72. visis. vol. 2. & l. frater à fratre. col. 2. ver. si esset condemnatus. ff. de condic. inde. Hypp. in Rub. de fideiuss. n. 293. & 295. vers. 39. quæro. & nu. 216. versi. 31. quæro. Quamuis contrarium tenuerit Benedic. de Barzis in tracta. Guarantigiæ. in 6. par. 2. par. princ.

princ. quem sequi videtur Cur. Iun. l. si ego. num. 4. ff. si cert. pet. Sed & si duo sint insolidum, vel æque principaliter obligati, dicētur inter se fideiussores, respectu commodi qđ ad alium peruenit, vt voluit Bar. l. reos. in princ. ff. de duob. reis. quem ibi ceteri sequuntur. Castren. consi. 331. in causa Syluestri. vol. 2. in princ. qui dicit dici vere fideiussor: sequitur Alex. consi. 41. nu. 2. vol. 5. Ruy. consi. 142. ad fi. vol. 1. Dec. cōsi. 7. in princ. & consi. 266. vbi videtur distinguere inter statuta odiosa, vel fauorabilia, de quo Roncaga. d. l. reos. in prin. nu. 18.

3 Circa istud statutum dubitatum aliquando vidi, vtrum locum habeat in fideiussore, qui de euictione promisit, idest an is se eximi à fideiusſione, vel alium sibi fideiussorem indemnitatis præstari, petere possit? & non esse locum statuto nostro hoc casu tentum fuit, ea ratione, quia fideiussor euictionis ante secutā euictionem nō dicitur in obligatione stetisse, Bar. post Iac. de Are. Cy. & alios. l. facere. ad fi. ff. sol. mat. & ibi sequitur Alex. qui alios cumulat in prin. vbi etiam tractat quid in casu in quo fideiussor loco fideiussoris dari debet per Reum, si creditor alium recipere non velit, & opi. Bar. sequitur Affli. dec. 241. quidam Notarius. nu. 3. versi. secundo quæritur.

Si plures contendant se eandem rem posſidere. Cap. V.

1 *Possidere si plures certent, quo modo procedendum sit.*

2 *Iudex altercantibus partibus super possessione seu retinendæ interdicto, possessionem ad se auocare debet.*

3 *Terminus quinque dierum vtilium auocata possessione præfigi debet.*

Succumbens in iudicio retinendæ ad cauendum de non turbando iure isto cogi debet. ibidem.

Possidere altero ex altercantibus constituto, succumbēti terminus ad agendum præfigi debet. ibidem.

4 *Appellare non licet à sententia in possesſorio retinendæ lata.*

5 *Publicatio testium in interdicto retinendæ peti potest, licet reprobari non possint.*

6 *Petitorium concernentia in iudicio retinendæ iure isto & communi probari possunt & probasse multum refert.*

1 SVb eodem tertio capite summariarum causarum continentur etiam causæ possessorij quodammodo retinendæ, lib. 4. c. 25.

25. scilicet cum plures se certant eandẽ rem possidere. Dixi quodammodo, quia hoc interdictum proditum à statuto, differt in aliquibus ab interdicto retinendæ, vt refert Capici. decis. 13. circa prin. Istud autem remedium principaliter adinuentum est, ne partes ad arma deueniant, vt refert idem Capic. ibidem. de men. Butrij. Bal. Ias. & aliorum relatorum per ipsum in dicta decis. 13. & in decis. 55. in causa Magnifici. & tenuit Bal. l. ordinarij. n. 9. C. de rei vend. & quia ciuilis & naturalis ratio suadet, vt antequam de dominio, aut de possesione cognoscatur, terminetur vter ex colligatoribus partes actoris, & vter rei sustinere debeat. §. retinendæ. insti. de interdic.

Cum igitur casus euenit, & altercando siue prçuiis monitoriis de non turbando, siue inhibitionibus de nõ accedendo ad posses
2 sionem, aut quouis alio modo ad iudicem deuẽtũ fuerit, iudex sequestrata, aut penes se ipsum auocata possesione rei de qua litigatur, (in quo tamen actu requiritur causæ cognitio & partis citatio. Ang. consi. 107. Iacobellus, & Lucas, in fi. Frãc. Cur. in tract.
3 sequest. par. 1. n. 11.) Iudex ipse terminũ quinque dierum vtiliũ ad probandum vtrique parti statuet, quo elapso, illum qui melius & aptius de actuali possesione & iure docuerit, in possesionem manuteneri mandabit, ac etiam manu militari adhibita, manutenebit, cogendo etiã aduersarium ad cauendum de non turbãdo, sub certa pœna, eoque possessore & reo cõstituto, terminũ duorum mensium actori ad agendum possessorio recuperandæ, siue alio remedio, vel interdicto, sibi à iure, vel statuto prodito præfiget, quo elapso si agi cœptum non fuerit, actori illi quo ad possessorium perpetuum silentium imponet: sin autem agi cœptum fuerit, causam intra dies viginti expediet, hæc ex prædicto statuto, lib. 5. c. 25. non tamen minor instantia erit quam annalis, vt supra
4 pluries dixi. & ab hac sententia retinendæ possesionis non licebit appellare, vt in dicto statuto exprimitur ad finem.

5 Publicatio testium peti poterit, licet eorum dicta reprobari nõ possint, quia iudicij natura hoc non patitur, vt dicit Capici. in causa Magnifici, dec. 55.

6 Verba statuti nostri ibi qui melius aptiusque de possesione & iure eius docuerit, non sine effectu apposita fuerũt, si quidem voluerunt quod in termino quinque dierum, litigatores non solum

probationes actualis possessionis, sed etiam iuris & proprietatis facere possent: de quo vidi alias Iudices dubitantes, quod tamen etiam circumscripto statuto est iure communi expeditum, & summopere prodesse posset, quando in tempore numero & aucto ritate probationes possessionis essent ab vtraque parte pares. tūc enim probanti de dominio possessio restitueretur, vt dicit Bar. l. si. col. fi. ver. si vero vterque probauit. C. vti possi. & l. si de eo. §. fi. vbi dat cautelam, quod ille qui timet de dominio ex aduerso probari, det articulos & probet aduersarium non solum clam, sed etiam clam ab ipso, possedisse. ff. de acqui. pos. Bal. d. l. ordinarij. n. 10. C. de rei vend. Afflic. deci. 7. per totum, vbi dicit prodesse in quocunque iudicio possessorio, per reum articulum dominij produci, & admitti debere, licet illius cognitio in fine causæ reserue tur, præsertim si adhibeatur clausula, saluo iure impertinentium, de qua ibi in additione: quæ reseruatio ex statutorum nostrorū dispositione necessaria non est, lib. 5. c. 49. neque hæc repugnant cum his quæ dixi supra de admissione articulorum, ver. qua in re. quoniam ibi de omnino impertinentibus, hic autem non esse omnino impertinentes ex sententia suprascriptorum doctorum apparet.

De causis a decem scutatis infra a quibus appellare non licet. Cap. VI.

1 *Appellare non licet in causis à decem infra ex priuilegio Pauli Papæ iij.*
Quod intelligeiu causis pauperum & miserabilium personarum. ibid.
2 *Annuæ præstationes etiam infra decem non comprehenduntur in prohibitione de non appellando à decem infra, si quæstio sit an debeantur.*
3 *Annuæ præstationes an vt mobiles vel immobiles iudicentur.*
4 *Summę diuersæ si vna eademque actione debeantur, coacervantur ad effectum cognoscendi si appellare liceat vel non.*

1 CAusæ à decem scutatis infra, licet comprehendantur sub quarta summariarum specie, & in illis procedatur quemadmodū in summarijs procedi proxime dixi, nihilominus specialiter per rescriptum Pauli III. Pont. Max. in earum fauorē introductum est, vt in eis appellare non liceat. Quam quidē constitutionem verā esse intelligo in causis pauperum & miserabiliū personarū, prout ibi exprimitur: dicit enim supplicatio; Et vt facilius causæ pauperū miserabiliumq; personarū apud dictū Senatorem

& eius

& eius iudices cognosci possint, iuxta formam dictorum statutorum dignetur S. V. decernere & mandare, quod à summa scutorum decem infra, ipsi Senator & iudices procedere & terminare habeant sola facti veritate inspecta, & sine extractus confectione, & denique etiam in omnibus & per omnia prout Gubernator Vrbis in similibus procedere solet, & c. In his igitur causis & personis, in quibus ratio dispositionis cessat, dispositionem quoque cessare censendum arbitror. l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patr. l. cum pater. §. dulcissimis. de leg. 2. l. nomen filiarum. de leg. 3. cum simi. nec ad alios quam nominatos iudices priuilegium extenditur, nempe Senatorem & iudices. Sozi. cons. 39. n. 6. vol. 4.

2 Rursusque eam dispositionem locum non habere credidi etiã inter personas hic comprehensas, in annuis præstationibus, scilicet quoties de solutione alicuius annui census ageretur, licet ipsa annua præstatio esset infra summam decem constituta, & hoc si in dubium reuocatum fuisset, vtrum deberetur, vel si ageretur vt quis ad eam soluendam singulis annis in futurum condemnaretur: quoniam eo casu hic redditus seu annua præstatio iudica-
3 retur vt res immobilis, & quid perpetuum vt latissime congerit Tiraquell. in tracta. de retraict. lignagier, in §. 1. in glo. 6. à n. 3. vsq; ad nu. 11. etiam si adesset pactum de retrouẽdendo, vt ipse declarat ibidem, n. 8. & æstimari deberet ad rationem quinque pro centenario, vel ad summum decem: secus autem si non refricaretur dominij quæstio, super dicta annua præstatione, sed reus vel solutionem vel quid tale allegaret, quoniam eo casu postquam dies cesserit, is redditus vt res mobilis cessaretur, vt ipse Tiraquell. amplissime declarat, vbi supra, n. 10. vers. secũdo principaliter limita, post Bal. Sozi. Rip. & Alcia. ubi per eum, & ex consequenti sub dicta constitutione (si modo personæ essent de illis) comprehenderetur.

4 Sed quid si petantur octo ex causa uenditionis uini, & sex pro pretio frumenti pariter uẽditi, & condẽnatio sequatur, utrum & hoc casu appellare liceat: & quamuis diuersę sint summæ, quia tamen unica actione exempto petuntur, appellari posse tenuit Io. de Ferra. in tracta. de appella. n. 153. per l. si qui separatim. §. si quis cum una actione. ff. de appel. facit quæ dicit Ruy. cons. 12. nu. 40. vol. 3.

De caufis mercedum. Cap. VII.

1 *Mercedum caufæ priuilegium.*
2 *Opere ad menfuram vel æftimationem proprijs calce & cementis facto, an dicatur caufa mercedis.*
3 *Salaria artium quæ ingenio perficiuntur, remiffiue.*

1 MErcedum quoque caufæ (quæ & ipfæ fub quarta fummariarũ caufarum fpecie complectuntur) aliud etiam fpeciale priuilegium fibi ex præfcripto curiæ ftilo vendicarunt, vt reus (fi de fumma à decem infra agatur) non nifi facto depofito audiatur, ad quod faciendum vnica citatione monitus, & intimatione fecuta, captis pignoribus coercetur, nec ante audietur quam depofitum fecerit, vel, vt dictum eft, realis executio facta fuerit. Si vero de fumma maiori agatur, ad deponendum vel cauendum cogitur. Hoc autem adinuentum fuit, vt caufæ huiufmodi, quæ vt plurimum pauperum funt perfonarum, & fudorem vultus vel ingenij folertiam habent annexam, celerius & facilius expediãtur.

2 Sed circa hanc mercedis caufam dubitatum quandoque vidi, quid fi architector, fiue faber, vt fæpiffime euenit, domum fiue illius partem fuis calce, cementis, & operibus pro certa mercede fiue auerfione, fiue ad menfuram, feu etiam ad æftimationem cõduxerit, vtrum & illius caufa mercedis cenferi debeat? & quidem fi in folo meo infulam tuis cementis & operibus ædificandam lo cauero, vel vnico pretio, vel pretio certo in fingulas menfuras, quas cannas hodie appellant, conftituta; erit locatio & agetur locati & merces dicetur, & depofitum, vt dixi, fiet, quia hoc principaliter agitur vt factum præftetur, licet fecundario veniant & cementa: at fi de pretio æftimando actum fuerit, tunc non competet actio locati, fed præfcriptis verbis & ex confequenti depofito locus non erit. hæc ex l. item fi pretio. §. cum infulam. ff. loca. & ex Bar. & Caft. l. 2. §. adeo. eo. tit. locati. Bal. l. contractus. col. 3. ver. quæro de fecunda perfectione. C. de fide inftr. Alex. ad Bar. d. l. 2. §. adeo. ff. loca. ex quibus ad fimilia facile extenfio fiet.

3 De falariis autem artium quę ingenio perficiuntur, habetur. l. 1. §. ludi. vbi Bart. ff. de var. extraord. cogni. & per Alexand. vbi proxi. dixi.

De causis alimentorum. Cap. VIII.

1 *Alimentorum causæ summariæ sunt.*
2 *Alimenta quæ dotium occasione debentur, quomodo petantur.*
3 *Alimēta tam pro viduis matrimonio soluto, quam pro maritis onera ferentibus, ad septem cum dimidio pro centenario taxantur.*
4 *Alimenta pro alijs, quam vxore & viro à statuto taxata non sunt, ideo arbitraria.*
5 *Alimenta à quo tempore viduæ debeantur.*
6 *Alimenta pro sex mensibus, datis heredibus mariti ad restituendam dotem, vbi & quomodo debeantur. & nu.8.*
7 *Vidua pro sex mensibus quibus stat in domo mariti, ea facere debet quæ constante matrimonio faciebat.*
9 *Vidua nolens pro sex mensibus cum heredibus mariti alimentari, deducere debet lucrum operarum.*
10 *Alimentorum priuilegium est personale, ideo cessa actione de dote cessionario, alimenta non debentur pro futuro.*

1 ALimentorum causæ summariæ sunt in pri. summariatum ca. li.1.c.49. item & in 3. lib.4.c.6. iuncto lib.1. c.52. nam cum istæ alimentorum causæ iure communi summariȩ sint. Bar.l.Mela.ff.de alimen. & ciba.lega. Cassad. de mutuis petitio.decis.1.in pri. ex dictorum statutorum dispositione sub dicto tertio c. rediguntur ex lib.1. c.78. ad fin.

In istis igitur, vt supra in generali forma procedēdi in summarijs tradidi, procedetur.

Hæc velim intelligas in aliis personis, quam in enumeratis, lib.1.c.78. qui sunt maritus, vxor, pater, filius, nurus, & reliqui ibi nominati: quoniam in illis, procedendi modus satis apertus traditur ex eo statuto.

2 Sed & si alimenta dotium occasione debeantur, quarum dotium sint instrumenta celebrata, etiam via executiua peti poterunt, vt dixi supra de execu. instru. dota. vers. pro alimentis, sic quoq; si ex testamento debeantur, via executionis testamenti, de qua supra, si id magis expediens visum fuerit, petentur.

3 Hæc autem alimenta tam pro viduis quam pro maritis qui matrimonij onera sustinent, taxata sunt ad rationem septem cum dimidio pro quolibet centenario, lib.1.c.78. vers. alimēta, & lib. 4.c.20. Quod statutum, vt dixi supra de executione instrumentorum

nim dotalium, vers. pro alimentis. & seque. in magna æquitate fundatum est, vt dicit Alex.cons.31.nu.5.vol.6.circumscripto autem statuto quid esset tenēdum, quia sunt opi. videnda erit deci. Afflic.284.vbi rationabilis & notabilis distinctio late per Plotum de in litem iurando.§.11.n.14.& seq. Nunquid autem ex eo statuto alimenta taxante inducatur actio siue condictio ad petendum, visendus Sozi.quod non, cons.126.vol.1.in fi.& 180.col.fi.vol.2. Ias.l.de quibus.col.17.ff.de legi.

4 Reliqui vero quibus alimenta debentur taxatam summam à statuto nō habent, ideo iudicis arbitrio vtentur.

5 Subnectam tamen circa alimenta, quæ dotis contemplatione debentur, aliquas quæstiones, quas vidi de facto, & primo à quo tempore viduæ, hæc taxata alimenta debeantur, & quidem videbatur à die obitus mariti vel saltem elapsis sex mensibus datis à statuto lib.1.c.77.ad dotem repetendam, de quibus statim dicam, qui miserationis gratia in locū anni de quo in l. vnica. §.exactio. C.de rei vxo.actio. à statuto subrogantur, deberi. cum eo termino elapso hæredes mariti videantur in mora restituendi. argum. l.fin.§.pe.C.de iur.dot. sed tamen à die petitionis per viduam faciendæ deberi resolutum vidi, ex verbis statuti ibi, si vero alimenta petantur per viduam, &c. quia statutum non exprimit nisi casum petitionis, & propterea omissus remanet in dispositione iuris communis.l.commodissime.cum concor.ff.de lib.& posthu.statutum siquidem qualitatem petitionis requirit & propterea illi locus aliter esse non potest nisi illa verificetur. l.1.§.ait prætor.ff.ne quid in flu.pub.vbi Bar.Deci.cons.222.viso.nu.2.igitur antequā mulier petat, statuto locus nō est.l.ita stipulatus 2.§.1.ff.de verb. oblig. præsertim quia statutum hoc, dum dat fructus ad rationem septem cum dimidio pro quolibet centenario, est contra ius commune, licet in se vt dixi contineat æquitatem, & ex consequenti stricte intelligendum.l.3.§.hæc verba.vbi Bar.ff.de nego. gest. cū late congestis per Tiraquel.in tract.de retraict.lignagier.in procemio.n.60.& 62.nam vt dixi supra ver. hæc autem.statutum quod est lib.4.c.20.actionem non inducit, ex quibus remanet, ante petitionem, fructus non deberi ex hoc statuto.

6 Pro sex mensibus quibus actio ad repetendum dotem non datur, alimenta in domo mariti præstari debent, quia sine dote & fructi-

fructibus mulier esse nõ debet,& ita communiter receptum fuit, vt attestatur Castren.l.diuortio.in princ.vers.in glo.2.ff. sol.mat. in domo tamen mariti præstari debent vt dixi, si in ea condecen-
7 ter mulier stare possit; & heredes mariti petant, in qua mulier otiosa stare non debet, sed ea facere quæ constante matrimonio faciebat, vt dicit Castren. d.l. diuortio. n.9. & 10. quę alimenta etiam consequi poterit mulier extra domum mariti, si nolit cum heredibus habitare, dummodo deducat id quod in domo heredum sua industria lucrari posset, si de illis est mulier quæ operari cõsueuit, vt dicit Capici. post Bar.Bal.& Ias. decis.24.n.8.& 10. vel taxata summa à statuto, nempe septem cum dimidio pro quolibet centenario contenta esse debet.

8 Et prædicta alimenta, horum sex mensium à statuto ad dotem restituendam indultorum, si mulier non petat, post lapsum sex mensium, sibi non debebuntur, quia iam apparet alimentata, & propterea vidi nobilem quãdam cautam mulierem, cum videret
9 sibi moram factam in alimentorum præstatione, mutuã sumpsisse, seu sumpsisse simulasse pecuniam, ex quo mutuo obtinuit alimenta præterita ex sententia eiusdem Cast. d.l.diuortio. nu.6. & Ias.n.19.& 21. Cor. cons.106.vol.2. & Bologni. cons.16.& Capici. d.decis.24. n.9. quidquid dixerit Deci. l.de alimentis. C.de transac. in qua l. diuortio. reperies apud scribentes quid si dos sit in rebus stabilibus quæ statim redeunt ad vxorem matrimonio soluto, & quid si partim in stabilibus partim, in pecunia consistat, & quid si fructus dotis alimenta excederent, ibi Bar.nu.1. Imol. nu.4.Ale.nu.18.

10 Personale est priuilegium hoc fructuum, respectu viri & mulieris, & propterea si cedatur actio de dote, etiam post moram non transibit cum priuilegio fructuum in cessionarium. Alex l.in insula.§.vsuras.ad fi.post Bar.Bal.Spec.Fed. & alios de quibus ibi per eũ.ff. sol.mat. Cauti igitur esse debẽt, & qui cedunt & qui cessionẽ recipiunt, quia aliquos vidi aliqñ deceptos remansisse.

De conuento pro re mobili non possidente immobilia. Cap. IX.

1 *Conuentus pro re mobili si immobilia in districtu non possidet de iudicio sisti cauere tenetur.*

2 *Conuento pro re mobili cauere cessante res petita sequestratur.*

Restat

1 REstat circa summarias causas vnum animaduertere, quod si quis petat rem mobilem siue data petitione vt in ordinarijs (si rei valor summam ducatorum vigintiquinque excedat) siue vt in summarijs (si infra summam præfatam res sit) siue etiam ante iudicium cœptum actione ad exhibendum agere intendat: quod si timeat rem alienari vel rem pro re supponi, & reus immobilia in territorio seu districtu vrbis non possideat, quod citato reo ad cauendum de iudicio sisti, & de non baractando, & repræsentando rem petitam seu petendam, & eo contumace existente
2 Iudex sequestrum, nisi infra certos dies vel etiam certum tempus suo arbitrio, ex rei & litigantium qualitate decernet, & rem tertio tradet speciali prouisione statuti lib. 1. cap. 103. quod maximum actori remedium est, tum propter exhibitiones, & recognitiones testium in iudicio faciendas, de quibus toto titulo ad exhibendum, tum etiam propter celere in ea exhibitione facienda remedium, ab ipso statuto proditum: causæ igitur summariæ ita se habent.

LIBER QVINTVS.

De appellationibus & re iudicata. Cap. I.

1 *Appellare à definitiua & viua voce, & in scriptis, quisque potest.*
2 *Appellatio in scriptis, infra octo dies à die latæ siuæ, interponi debet. & n. 11.*
3 *Appellans viua voce, in continenti appellare debet. (& 12.*
Appellans viua voce, quid exprimere debeat. ibid.
4 *Appellare in continenti non videtur vtile, nisi in casu de quo hic. & nu. 6.*
5 *Fatalia computantur à die interpositæ appellationis.*
7 *Incontinenti appellatum quando dicatur.*
8 *Appellans viua voce, saluo iure appellandi in scriptis, iterum poterit in scriptis infra legitima tempora appellare.*
9 *Fatalia appellationis interpositæ viua voce & post in scriptis, computantur à die interpositæ appellationis in scriptis.*
10 *Appellans viua voce, saluo iure appellandi in scriptis, si Iudex præfixerit certum terminum ad redeundũ pro apostolis, non poterit extra illum terminum in scriptis appellare.*
11 *Appellationum tempora idest decendium, de momento ad momentum iure communi computantur.*
12 *Appellationum tempora idest dies illi octo ad appellandum, computantur iure isto,*

isto, excluso die latæ sententiæ.

13 *A, præpositio diem celebrationis actus cui præponitur excludit.*

14 *Ficto contumaci, an liceat a die scientiæ iure isto appellare.*

15 *Forma appellationis in scriptis.*

16 *Appellans in scriptis quæ necessario in sua appellatione exprimere debeat.*

17 *Apostoli separatim ab appellatione peti possunt.*

18 *Apostoli sæpius vnico contextu peti possunt, & si semel tantum fuerint petiti, sufficere posset.*

19 *Appellatio à sententia, plura capitula continente, in partibus facientibus contra, & non in alijs, interponi debet.*

20 *Cautela appellandi in partibus facientibus contra, vnde eliciatur, & cuius sit vtilitatis.*

21 *Appellatio limitata, limitatum parit effectum, tam respectu rei quam personæ.*

22 *Appellationis cedula non est necessario iudici legenda, sed sufficit dicere; appello prout in ista cedula*

23 *Appellationis interpositæ Notarius met rogari debet, qui & testes adhibere debet.*

24 *Notarius non debet recipere albam paginam loco cedulæ appellationis, etiam si de appellante confidat.*

25 *Appellare volens, iudice non reperto, potest coram egregia persona protestari, & testimoniales recipere.*

26 *Diligentia reperiendi iudicem an sufficiat semel & quandocunque facta.*

27 *Appellans à pluribus iudicibus, coram omnibus vel eorum maiori parte, coniunctim vel diuisim appellare debet.*

28 *Contumax fictus à vero, in appellatione à statuto, non distinguitur.*

ACTENUS de causis in prima instantia dictum est, nunc de causis appellationum prosequar: in his igitur causis in quibus appellare permittitur, duplici modo à definitiua appellare licet. Viua
1 voce scilicet & in scriptis, & hoc est in appellãtis electione. l. 1. in fin. cum. l. sequen. ff. de appella. l. litigatoribus. C. eod. titu. dummodo meminerimus si in scriptis
2 appelletur, appellandum esse infra octo dies à die latæ sententiæ ex statuto lib. 1. c. 161. de quo infra.

3 Qui viua voce appellat in continenti appellare debet. l. 2. ff. de appella. l. litigatoribus. C. eo. Bar. l. 1. §. libelli. ff. de appella. Bal. d. l. litigatoribus. nec est necesse aliud exprimere quã dicere; appello à tali sententia per te lata in fauorem aduersarii mei contra me, vt dicit d. l. 2. & Bart. & Bald. in locis præalleg.

4 Sed

4 Sed hæc in appellando incontinenti diligentia, non minus no cere potest quam prodesse, nam iure cautum non reperitur secũdum Cassado. de appella. decis. 6. in prin. quod quis debeat in-
5 continenti à sententia appellare, nocere autem potest secundum Bald. l. litigatoribus. quia ab eo die fatalia computari incipiunt, Fely. c. quod ad consultationem. col. pe. vers. decima cõclusio. de re iudi. & sic tempora prosecutionis appellationis cum tali diligentia abbreuiantur.

Nam aut sententia appellationem admittit, aut nõ: si admittit, tam dicetur attentatum illud quod fiet pendente tempore ad appellandum, si post intra legitima tempora fuerit appellatum, quã illud quod fiet appellatione interposita & pendente. c. nõ solum. vbi omnes de appella. in 6. & propterea videtur cautela potius nocens, maxime si sententia plura capita contineret, à qua consulte vt infra dicam, appellandum esset.

6 Posset tamen aliquo casu prodesse, vt si dubitaretur si causa appellabilis esset nec ne, aut etiam si de executione timeretur quæ damnũ maxime propter possessionis commodum afferre posset, vt cũ ea appellatione iudex superior adiretur, & inhibitio extorqueretur, vel etiam si iudex appellationi deferendo, iurisdictionẽ à se abdicaret, vel quid tale, quod scias non successurum si iudex si & in quantum appellationem admitteret, vt infra prosequar: quare diligens causæ patronus quid magis expediat in suo negotio subtilissime perpendet.

7 Incontinenti autem appellatum fuisse dicetur, si antequam iudex ex tribunali recesserit, fuerit appellatum, licet ad alios actus & ipse & appellans diuerterint, Docto. l. 1. ff. de appel. Cast. l. 1. §. biduum. col. 2. ver. sed pone iudex. ff. quan. appellan. sit.

8 Si is qui viua voce appellandum duxerit facultatem sibi appellandi in scriptis, reseruauerit, iterum appellare poterit infra tem-
9 pus ad appellandum sibi vel à statuto vel à iure præfixum. et tũc fatalium computatio à tempore secũdæ appellationis in scriptis interpositæ fiet, vt voluit Pau. de Cast. l. cum procurator. §. si dominus. ff. de no. ope. nun. quidquid dixerint Bar. & nonnulli alij, & Cast. sequitur ibi Alex. n. 16. dicẽs commu. & Ias. n. 12. & ante eos tenuit Sal. l. si quis libellos. col. pe. & fi. C. de appel.

10 Sed hæc vera sunt & procedunt, nisi iudex eo tẽpore quo viua

voce appellatum fuit, præfixisset appellanti certum terminum, ad redeundum pro apostolis, puta trium aut quinque dierum, quoniam si appellans intra illum terminum non rediret, uel ante lapsum illius termini aliam appellationem in scriptis, quam sibi reseruauerat, nõ interponeret; appellando post illum terminum nihil ageret, quia suæ appellationi renuntiasse censeretur. c. ab eo. de appel. in 6. Cle. quamuis. eo. tit. ita notab. determinat Saly. d. l. si quis libellos. ad fi. quem sequitur Philip. Franc. c. tua nobis. vbi pulchre de hoc in vlti. quæst. in fi. post Bal. & Floria. vbi per eũ extra de appella.

Et propterea alias dicebam quod is qui viua voce appellauerat, & iudex appellationem si & in quantum admiserat, quo casu tenebatur suæ appellationis instrumentum infra quinque dies à die appellationis, coram Capitaneo appellationũ repræsentare, ex statuto lib. 1. c. 162. & iterum septimo die in scriptis appellauerat, & primæ appellationis instrumentũ infra quinq; primos dies coram Capitaneo non repræsentauerat, quod in hac secunda appellatione audiendus non erat, quia primam deseruerat, quia lapsus termini statutarij ad repræsentãdum præfixi, desertionem induxerat ex sententia proxime relatorum doctorum.

11 In scriptis aũt appellatio infra octo dies à die latę sententiæ cõputandos interponi debet, ex statuto nostro, lib 1. c. 161. licet iure communi proditum esset, deberi infra decem dierum spatium ex tempore sententiæ, & sic de momento ad momentum computandorum appellari. authen. hodie. ubi Doct. C. de appella. Fel. c. quod ad consultationem. n. 26. extra de re iud. vbi dat cautelam quod qui appellat vltima die decendij, horam apponere debet, & idẽ tenet Alexãdri. c. personas. co. 2. de appe. & ante eos tenuit Paul. de Cast. l. 1. §. biduum. n. 4. ff. quan. appellandum sit, & hæc tempora potuerunt à statuto limitari & restringi, vt dicit Abb. c. cum sit Romana. col. 3. de appel.

12 Sed licet iure communi tempora, vt dixi, de momento ad momentum cõputentur, in casu tamen statuti nostri exclusa die sen-
13 tentiæ tota dies octaua erit appellantis, quia A, præpositio excludit & separat diem latæ sentẽtiæ. l. à calligato. C. de nup. vbi Cyn. & gl. l. ratio. §. cum per venditorem. ff. de act. emp. Bal. Cast. Alex. & Ias. l. 1. in prin. ff. si quis cautio. gl. c. statutum. in glo. magna, vbi

Imo.

Imo.& alij de preb.in 6.late per Tiraquel. de retract.lignagier.§. 1.in glo.an & Giorg. quæ est glo.11.n.51.qui latissime cõgerit,& per Sarnen. in regu. de infirmis resignan.q.37.n.3.

14 An autem, ficto contumaci liceat infra octo dies à die scientię non obstante statuto nostro appellare, vide Aymo. Crauetta. de Antiqui.tempo.par. 11. n.2.qui post Corneum, cons.17.col.4. vol.1.tenet quod possit.

15 Forma appellationis de qua hactenus hæc est: A quadã prætensa definitiua sententia seu vim definitiuę habente lata vt dicitur, & promulgata per vos Magnificũ dominum secundũ Collateralẽ in causa & causis, quæ coram vobis verti dicebantur indecisæ, inter Lutium Titium reum cõuentum ex una, & Caium Menniũ agentem ex alia, de & super prætensa restitutione prætẽsi fideicommissi, rebusq; aliis,&c. Procurator & eo nomine præfati Lutii Titii ad sanctissimũ dominũ nostrum Paulũ Papã III. eiusq; sanctam Sedem apostolicam D.Capitaneum appellationum Vrbis omnemq; alium iudicem competentem in his scriptis prouocat & appellat,petens sibi de apostolis instanter & instantissime sæpius & sæpissime responderi omni meliori modo.

16 Ex his quæ retuli,tria sunt necessario exprimenda. primũ quis appellat,secũdum à quo Iudice, tertium à qua sententia, idest,in qua causa:& hæc tria colliguntur ex dicta l.1.§.libelli.ff. de appel. & ibi Bar.& ceteri qui etiam notant,quod etiam si non exprimatur nomen causæ, dum tamen sententia per aliquam demonstrationem certam designetur, sufficit.

Addo & quartũ ut exprimatur ad quem appelletur, nam licet iure canonum per uerba illa;ad Sanctissimum,&c. appellatio teneret, quia appellatio ad Papam omisso medio ualet & tenet. c. si duobus.extra de appell.cum concor.iure tamen ciuili, quod in hoc foro seruandum dixi, talis appellatio non teneret,nisi id forte per errorem,ut dicit tex.l.1.§.si quis appellatione.ff. de appellat.ideoq; in suprascripta formula verba illa;omnemq; alium iudicem competentem,adiecta sunt, vt omnem tollant ambiguitatẽ, & validam omnino appellationem reddant.

17 Requiritur & quinto quod petantur apostoli, & licet hoc necessario non fiat cum appellatione, quia possunt separatim ab appellatione peti,gl.l.1.ff.de libel.dimissio. & l.iudicibus. C.de appella.

pella. tamen ex communi vsu vt dicit Bar.d.§.apostoli.n.7.receptum est, vt insimul cum appellatione petantur.

18 Sexto requiritur quod apostoli instanter & sæpius petantur,& quamuis hoc interpellatis seu renouatis vicibus iure antiquo faciendum esset. l.1.ff.de libel. dimisso. hodie tamen vnico contextu petiti sufficiunt, Clemen. quamuis.de appella.

Sed & si semel errore vt accidit petiti fuerint apostoli,& iudex detulerit,appellatio non vitiatur,vt dicit Rota de appella.46.si appelletur à definitiua.alias, 351.in nouis.

Tribus enim illis primis pro substantia requisitis, seruatis, in ceteris potius mens quam verba appellantis consideratur, vt dicit Specu.de appella.§.qualiter. alias, sequitur videre. in fi.

19 Quod si forte sententia ut sæpissime euenit, plura capitula, & ex his quædam fauorabilia, quædã vero contraria contineat, tũc in appellatione,ante verba illa;ad Sanctissimũ,&c.hęc verba subnectenda erunt videlicet ; in parte & partibus articulis & capitulis contra præfatum principalem suum facientibus, & non alias, aliter,nec alio modo.

20 Effectus istorum verborum maximus est, & est optima praxis sec.Abb.in c.Raynaldus.in 5.not.extra de testa.& c.cum Ioãnes. col. pe.extra de fid. instr.quem sequitur Fely.c.significauerunt. col.2.n.3. de exce.& Phil.Franc.c.si duobus.de appel. siquidẽ li-

21 mitata appellatio limitatũ parit effectum tam respectu rei quam personæ,ut pulchre prosequitur Paris.cons.66.videtur.col.5. per totum.Et propterea non poterit appellatus si ipse appellare omiserit ab his quæ contra eum fuerant pronuntiata,appellationi taliter limitate interpositæ inhęrere;cum si simpliciter fuisset appellatum,non posset appellans in præiudicium appellati,appellationi renuntiare,Rota de re iud.23.Iudex ad quem.alias incipit, si à definitiua.alias.365.in no. Decius c.ex parte 2.n.7. ff. de rescrip. & c.oblatæ.n.4.de appel.Anto.de But. Abb. & Philip.Franc. c.si duobus.extra de appel. Quinimmo si simpliciter fuisset appellatum,is qui nõ appellasset, posset appellationem prosequi,Rot.d. decis.365.Abb.Phil.& Dec.d.c.si duobus.l.ampliorẽ.vbi Cyn.& Bal.C.de appel. licet idem Dec. d.c.si duobus.ad fi. tenere videatur nihil referre vtrum quis limitate vel simpliciter appellet,quasi simpliciter appellans, quatenus contra appellasse videatur, & nõ

à toto,

à toto, cuius dictum non puto uerum, tum ex superius dictis, cũ etiam ex dictis per eundem Decium ibidem, n.18. & nu.19. Quo in loco animaduertendum ad ea quæ notant ipse Decius & reliqui Doct.d.c.si duobus.respectu connexorum, & separatorum capitulorum, quę consulto omitto, ne hoc in loco totam appellatio-
22 nis materiã transtulisse velle videar. Quamuis autẽ, vt dixi, in scriptis appellandum sit, non tamen iudici necessario legenda aut recitanda est appellatio, sed sufficit ut iudici dicatur; appello prout in ista cedula. c.appellatio.de appellatio.in 6. quæ cedula Notario vel actuario illius causæ vel alteri Notario, dummodo Nota-
23 rius sit, dari debet, qui ex eo actu instrumẽtum celebrare debet, vt notat Fontana in addi.ad gl.in ver.proponis.in d.c.appellatio. Et hoc in tantum verum est, quod testes etiam adhiberi debent, de quo alias satis vidi in facti cõtingẽtia dubitatum, per nota. per dictam glos. & Docto. c. quoniam contra falsam. extra de prob. sed tamen tentum fuit testes requiri, per dictum Phi.Fran.c.1.col. 4. versi.in ea glos.de appella. in 6.

24 Consueuerunt Notarii, fidem appellantium sequendo, alba pagina clausa, quasi in ea appellatio sit scripta, recepta, se de appellationis interpositione rogare, quos grauiter errare dicit Bar. l.contractus. in princi.C.de fid.instrum. cum prius eam recipere debeant, quam instrumentum stipulari, vel in actis appellatum fuisse asserere.

25 Coram Iudice, ut prædixi, cum reuerentia debitoque honore hæc appellatio est interponenda.l.omnẽ honorem.C. quan.prouo.non est necess. & c. vt debitus.extra de appel. Quod verum si eius copia in publico haberi possit, alioqui nec in domo, nec in hortis, nec in suburbanis quærendus est, sed coram honesta persona, qui Notarius esse potest, protestari debet appellare volens, se libenter appellaturum, & apostolos petiturum, prout in cedula quam in manibus habeat, si iudicis copiam habere posset, & propterea requirat Notarium, vt de eius diligentia fidem faciat, & ipse de apostolis respondeat, qui Notarius testimoniales dare debet, idest de prædictis omnibus instrumẽtum celebrare, & facti testimonium reddere, de hoc est tex.l.1.§.dies.ff.quando appellandum sit. & tenuit Egi.decis.381.si post sententiam.

26 Sed stat difficultas, utrum hęc diligentia fieri debeat in ultimo

momento temporis ad appellandum, an sufficiat medio tempore facta, absque eo quod in momento repetatur: quam quæstionem subtilissime disputat Cassado. de appel. decis. 8. & refert Rotam tenuisse sufficere semel factam diligentiam, licet non in momento, & ita seruatum vidi, per rationes appellationi fauentes, in ambiguo, per eum recitatas, licet ipse dicat dubium, principis declarationem exposcere.

27 Quod si plures fuerint Iudices qui sententiam tulerint, vt si capitolino aliquis ex rescripto principis fuisset adiunctus, vel magistri viarum qui duo sunt: Tunc ab omnibus aut à maiori eorum parte erit appellandum: appellatio tamen separatim poterit interponi. Clemen. si à iudicibus. de appel. Rota, de appel. decis. 20. alias, 222. nota quod vbi appellatur à tribus, in antiquis. & similiter eis vel eorum altero non reperto, quo ad singulos præscripta diligentia facienda est.

28 Statutum nostrum lib. 1. c. 161. postquam terminum octo dierum ad appellandum præscripsit, protestatur neminē ignorantiā allegantem, auditurum, cum satis sit citationem ad sententiā audiendam præcessisse, & ipsam sententiam, quam diffidationē appellat, in loco publico fuisse promulgatam; nec verum à ficto contumace distinguit, cum alias ficto contumaci tempus ad appellandū non nisi à die notitię computatur. Rota de dolo & cōtu. deci. 11. alias, 49. in nouis, de quo dixi supra eo. ver. an autem ficto.

De Apostolis. Cap. II.

1 *Apostolorum species enumerantur:*
2 *Iudex denegans respondere de apostolis, non pot est vlterius in causa procedere.*
3 *Iudex requisitus pro apostolis & tacens, habetur pro deferente.*
4 *Iudex requisitus pro apostolis, qui dixit; dabo sine termini præfinitione, habetur pro deferente.*
5 *Iudex q dixit; do apostolos, intelligitur dedisse dimissorios. nel ēt detulisse. n. 6.*
7 *Iudex dans acta pro apostolis, detulisse intelligitur.*
8 *Iudex istius curiæ pro apostolis requisitus, si deferre appellationi vult, si & in quantum admittere appellationem consueuit.*
9 *Appellationē admittiēs si & in quantū, defert quatenus ius deferat, & nō aliter. Clausula, si & in quantum, in decretis, quid operetur. ibid.*
10 *Appellationem admittere si & in quantum, & non admittere nisi si & in quātum, in substantiā & effectu non differt.*
11 *Iudex volēs super apostolis deliberare, pōt appellantē ad iuris terminū monere.*

Aposto-

1 APoſtolorum, ſecundum Speculum in titulo de appel. §. ſequitur videre. Alij dicuntur conuentionales, ſcilicet cum pars appellata iudice refutante vel tacente vel in caſibus in quibus extra iudicium appellatur, appellanti conſenſit, & vult vt de appellatione cognoſcatur. circa quos videnda ſunt quę tangit Rota per Biſgnetum de appel. 18. à grauamine: Alij ſunt teſtimoniales, de quibus dixi ſupra proxime ver. coram iudice. Alij dimiſſorii, qui & reuerentiales dicuntur, de quibus d. l. vnica. de libellis dimiſſo. & 2. q. 6. poſt appellationem. & licet Speculus vbi ſupra videatur ponere dimiſſorios cum reuerentialibus vt diuerſos, tamen inter eos differentia non eſt, vt dicit Io. Ferra. in tract. de appel. c. 6. n. 142. de men. Butr. & Abb. niſi ſi iuxta ſtilum Ro. Cu. reuerentiales in forma dati fuiſſent, quia tūc ex præſcripto Curiæ ſtilo quædam ſubaudiuntur, ideſt quatenus procurator, quatenus in termino, & quatenus à definitiua, quibus deficientibus cenſentur dati refutatorii, & ſententia tranſit in iudicatum, vt dicit Caſſado. de appella. deciſ. 7. num. 5. Alii vere dicuntur refutatorii, per quos apparet quod iudex appellationi nō defert. l. quoniam. & l. à proconſulibus. C. de appel.

2 Iudex igitur requiſitus alteros ex his apoſtolis dare tenetur, alioqui ſi expreſſe negaret, proceſſus per ipſum poſtea factus irritus eſſet, vt dicit tex. c. ab eo. & ibi notant Docto. de appella. in 6.
3 vel etiam ſi taceret idem eſſet, ex illo met tex. quinimmo vt dicit Francus d. c. ab eo. col. pen. & fi. iudex habetur pro deferēte, adeo, quod ſi poſt vellet dare refutatorios, & citaret appellantem ad recipiendum, nō valeret dare refutatorios, & proceſſus adhuc nul
4 lus eſſet. Plus etiā dicit ibi Francus, quod ſi iudex diceret; dabo, ſine temporis determinatione, adhuc pro deferente haberetur, quæ omnia ſunt diligenter animaduertenda.

5 Sed & ſi reperiretur ſcriptum, Lutius Titius appellauit & iudex dedit apoſtolos, intelligitur de dimiſſoriis, vt dicit Abb. antiquus, & ſequuntur cęteri. c. dilectus, de appella. quos refet Rom. ſing. 151. dicam tibi. Quia & is qui petit apoſtolos, dimiſſorios petiiſſe intelligitur, vt dicit gloſ. cap. 1. verb. petat apoſtolos. de appella. in 6.

6 Si iudex etiā ſimpliciter appellanti reſpondendo dicat; do apoſtolos, nullo alio verbo adiecto, detuliſſe appellationi & reuerentiales

tiales dedisse intelligetur. Bal.l.appellatione.n.14.C.de appella.
7 Quod etiam dicendum erit, si iudex se dare acta pro apostolis dixerit, Rota de appella.decis.8. alias,70. si iudex.in nouis.
8 Ex præscripto tamen quodammodo nostræ Curiæ stilo iudex pro apostolis requisitus, si appellationi deferre velit si & in quãtũ admittit, & tunc Notarius ita annotare solet. Qui D. Iudex existens &c. dictam appellationem admisit si & in quantum.
9 Et quamuis decretum istud conditionẽ in se continere videatur, quæ vt plurimum in decretis laudabilis non est, de quibus cõditionibus abunde per Fely. c.cum contingat.n.11.de offi. deleg. tamen hoc casu non solum ualet, sed etiam producit egregium effectum: nam si appellatio est interposita in casu prohibito, habebitur pro non admissa, & iudicis ligatæ manus non erunt, nec parti appellatæ aliquod erit præiudicium paratum: si vero appellatio de iure admittenda venit, iudex sibi & appellanti prospexit, ita de hac clausula scribit Vitalis Gamba. in suo tractatu clausularum, in clausula, si & in quantum, & in specie Fel.c.cum contingat.n.13.de offi. dele.post Angelum, Roma.& alios de quibus ibi per eum, & hoc etiam tenuerunt Phil. Franc.& Alexandri.c.sæpe contingit.ille col.2.vers.si vero Iudex. iste col. quinta. vers. quid autem si Iudex dicat.extra de appel. & per Roma.cons.501. col. 2.vbi etiã de vi istius clausulæ fere in omnibus actibus remissiue.
10 Vidi aliquos iudices erubescentes amico refutatorios dare, vel dubitantes vtrũ appellatio sit admittenda nec ne, decreta seu responsiones verbis concipere negatiuis, dicendo; nõ admitto nisi si & in quantũ, qui omnino nihil agunt, quoniã aut habentur pro non respondentibus, cũ verba ista nullã conformitatẽ cũ petitione apostolorũ habeant, & sic tanquã tacentes censentur appellationi detulisse, vt dicit Card.Clem.quamuis.§.fi.vers. tertio quæro.de appel. vel faciunt idẽ, quod fecissent cũ verbis affirmatiuis, secundũ Fely. d.c.cũ contingat.n.13.quod verius puto; debent igitur aut aperte refutatorios dare, si credunt appellationi locum non esse, vel si & in quantum, vt prædictum est, tute sine læsione iurium partium, admittere.
11 Quod si sibi satis apertũ nõ sit q̃d respõdere debeat, vel ex quauis rationabili causa, sibi videatur super respõsione cogitandũ, poterit appellantẽ ad terminũ iuris monere vt pro apostolis redeat.
De ter-

De termino iuris. Cap. III.

1 *Terminus iuris, qui iure communi est dierum triginta, iure isto est dierũ quinque, qui computantur vt hic.*

2 *Iudex non potest petentem apostolos, iure isto ad longiorem quinque dierum terminum monere.*

3 *Terminus iuris iure isto, an sit ille idem numero & substantia cum termino ad repræsentandum appellationem.*

4 *Iudex pro apostolis requisitus, iure communi vsque ad vltimum momentum appellantem potest suspensum retinere.*

5 *Iudex non potest impetrari sine apostolis.*

6 *Apostoli sunt pars integralis appellationis.*

7 *Tempora interponendæ & prosequendæ appellationis, sunt à iure distincta, & vno pendente alterum non currit, & iudicis interim conquiescit officiũ.*

8 *Tempus vnum & idem non potest operari circa diuersa.*

9 *Apostolos petiisse, in quacunque parte quinti diei, an sufficiat, etiam si iudex illos non dederit.*

10 *Apostoli recipi seu peti, & appellatio Capitaneo cum illis repræsentari, omnino infra quinque dies à die appellationis interpositæ debent.*

11 *Apostoli an debeant necessario vltima die termini iure isto peti.*

12 *In termino & intra terminum quid differant.*

13 *Termino iuris pendente, iudici & parti intimare iure isto est inbibitum.*

1 TErminus iste, licet de iure triginta continuorum dierum sit. l.iudicibus.C.de appella.c.ab eo.eod.tit.lib.6. qui hodie numerantur à tempore appellationis interpositæ, vt dicit Rota de appella.decis.5.alias,29. fuit dubitatum. tamen à statuto nostro lib.5.c.48.abbreuiatur, & reducitur ad illa met tempora quæ fuerant data per aliud statutum lib.1.c.162.ad repræsentandum appellationem iudici ad quem, qui sunt quinque dies à die appellationis interpositę, voluitque statutũ illud, quod iudici non liceat
2 ad longiorem terminum monere, & quod sufficiat in dicto termino & qualibet parte ipsius diei pro apostolis rediisse, seu illos petiisse; & insuper mandat quod termino iuris pendente, nec per iudicem, nec per partem intimatam, aliquid posit innouari.
3 Statutum istud nonnullas probabiles induxit difficultates, & pri.in facti contingentia quidam monitus ad terminum iuris vltima die termini rediit pro apostolis, cuius appellatio fuit admissa si & in quantum. hic infra alios quinque dies appellationem co-

ram

ram Capitaneo repræsentauit, pars appellata prætendebat appellationem desertam, quia dicebat debuisse repræsentari infra illos met quinque dies, infra quos apostoli peti possunt, & se fundabat in verbis statuti ibi; terminus iuris intelligatur ille idem terminus, qui datus est à statuto ad repræsentandum appellationem iudici ad quem, si ille idem, ergo in vno eodemque termino debebant omnia impleri.

Pars vero appellans dicebat statutum illud exorbitãs & odiosum debere interpretari secundum iuris communis regulas, & propterea, cum iudex possit tenere impeditum appellãtem, an-
4 tequam illi de apostolis respondeat, vsque ad vltimum momentum, vt dicit gl. Clem. quamuis. verbo, vel intra. de appella. Rota
5 per Cassa. de appella. decis. 8. nu. 5. & sine apostolis non possit Iudex impetrari, vt tenet Cõpilator in decis. Rotæ 357. aliàs de appella. 41. in no. & Fely. c. personas. ante numerum quintum de appella. & seruat curiæ stilus, & per consequẽs, nec iudici ad quem appellatio repræsentari. l. vna. ff. de libell. dimisso. l. præses. C. de appella. qui tex. est vnicus in iure ciuili secundum Bal. ibi: & quidem optima ratione, quia sine apostolis appellatio integra non
6 dicitur, quippe cum apostoli sint appellationis pars integralis secundum eundem Bal. l. eos. §. apostolos. in prin. C. de appella. Rota decis. 366. alias de appell. 50. si appelletur. in no. si igitur idem numero & substantia esset terminus ad repræsentendum cum termino ad redeundum pro apostolis, sequeretur quod esset in potestate iudicis quemlibet appellantem opprimere, quia posset ipsum vsque ad vltimum momentũ suspensum tenere, in quo momento non posset & respõsum accipere, & Iudici ad quem repræsentare, & sic appellatio desereretur, quod non est verisimile statuentes voluisse qui remedium appellationis non respuerunt, igitur non de eodem termino numero & identitate dierum, sed numero tantum intelligendum est.

7 Secundo, quia de iure tempora appellationum feriatim reperiuntur à lege præstituta & distincta. Alterum enim est ad appellandum, alterum ad petendum apostolos, alterum ad petitos præsentandum, alterum ad prosequendum, quos enumerat Alexandri. c. personas. col. 2. de appella. & interim, aliquo prædictorum pendente, officium iudicis cõquiescit, vt ipse ibidem dicit. col. 4.

& ante

& ante eum tenuerat Bal.quem ipse non allegat in addi. ad Spec. in tit.de appella.in addi.magna.col.13.ver.quæ differentia, quæ tempora & dilationes in materia de qua loquimur,nō inculcantur,sed vna post aliam cedit.gl.l.2.verb.temporalem. c.de temp. appella.Bal.in dicta addi.col.14.versi. dilationes. facit dictū Bar.
8 consi.137.statuto communis Gualdi.n.2.qui dicit vnum & idem tempus non posse operari circa diuersa; & dictum Bal.l.fi.paulo ante fi.C.de executio.rei iudi. qui dicit quod quando duæ dilationes proueniunt à diuersis dispositionibus, nunquam vna aliā absorbet,sed successiue intelliguntur.

Ex his & aliis quæ hinc inde tunc adducta fuerunt, animus Iudicis diu stetit suspensus,& tamen vt arbitror de negotio transactum fuit.Quidquid tamen tunc dictum fuerit,arbitror terminū intelligi debere idem numero & substantia,motus per tex.& glo. c.ab eo.2.q.6.vbi terminus de quo in statuto, datur ad vtrumq;, scilicet ad petendum apostolos & ad præsentandum,& gl.aduertit fuisse legem illam in Codice Theodosiano,& propterea cum statutum redeat ad ius antiquum, non dicetur odiosum, nec exorbitans.

9 Secundo quia cessat ratio oppressionis appellantis ex dispositione eiusdem met statuti, si recte intueatur: nam vult statutum quod in quacunque parte diei sufficiat apostolos petiisse, & sic cessat ratio in contrarium adducta de momento, quia postquam Iudex semel in die termini,de quo statim loquemur,fuerit requisitus,siue apostolos dederit,siue nō,appellatio poterit repræsentari,quia petiti sufficiunt.

10 Sit igitur cautus appellans cui terminus iuris fuerit assignatus, vt intra eundem met terminum qui sibi ad repræsentandum appellationem à statuto datus est,& pro apostolis redeat,& appellationem Capitaneo repræsentet,alioqui eius appellatio deserta remanebit.

11 Alia ex eiusdem statuti verbis ibi in quo termino & quacunque parte illius diei &c. tractata quæstio fuit:quærebatur enim vtrum vltima die termini necessario apostoli peti deberent,vt statuto satisfieret,& an si secunda,vel tertia die petiti fuissent,sufficeret:litera enim statuti intelligere videtur de vltima die, quia ipsam vltimam diem terminum appellat, per verba illa & quacunque

cunque parte illius diei, & hoc est quod dicit glo. clem. quamuis.
12 verb. intra dictum. de appella. differunt enim hæc intra terminū & in termino: nam qui iussus est facere in termino, non potest ante vltimum diem facere: qui intra terminum, potest quandocunque, dummodo alias loco & tempore congruis, vt dicit gl. prædicta: Et ideo dicebat Pau. de Cast. l. item illa. in principio. ff. de cōsti. pecu. quod citatus ad articulandum ad octauam, non potest ante vltimam diem articulos dare, & glo. prædictam sequuntur Car. d. Clem. quamuis. §. similiter. versi. 3 quæro. de appella. Philipp. Franc. c. personas. col. 3. versi. & aduerte. & ibi Fely. col. 2. in pri. & Dec. nu. 12. extra de appella. facit dictum Cassado. de appella. decis. 8. num. 5. Quo in loco est animaduertendum, quod id quod dicit Francus ibi de penultima die, non est intelligendum, vt quis comparendo in penultima die satisfaciat termino, nisi ad diem penultimam sit monitus, & ita loquitur glo. quam Francus allegat, licet ipsius verba contrarium innuere videantur.

In contrarium quod petiti sufficerent quacunque die ex quinque, videbatur innui per statutum lib. 1. cap. 162. in quo dicitur; appellatio debet repręsentari infra quinque: cum igitur ille idem terminus detur per statutum nostrum ad redeundum pro apostolis, & in illo statuto sit apposita dictio, intra, dicendum videbatur quod ille terminus cū sua dictione, intra, esset repetitus: & ex cōsequenti ex supra relatis sufficeret quandocunque fuerint petiti, quia terminus cum suis qualitatibus repetitus censetur.

Attamen prior sententia verior est, tum ex prædictis, tum ex eo quia statutum expresse declarat, quod in termino & quacunque parte illius diei, & sic habet diem vltimā pro termino, & ab hac obseruatione cautus patronus non recedet.

13 Insuper statutum prædictum lib. 3. c. 48. vt tolleret ambiguitatem Doctorum disputantium vtrum pendente termino iuris iudici manus ligatæ cēseantur, de quo per Rotam deci. 128. alias, de appella. 19. in no. & per Alexandrinum. c. vt debitus. col. 27. ad fin. de appella. voluit quod isto iuris termino pendente, nihil per ipsum iudicem, nec per partem certioratam de eo, possit innouari.

Sit igitur cautus appellans, vt si timet interim aliquid exequi posse per aduersarium, ei per mādatarium insinuet, qualiter pro

parte

parte sua fuit appellatum à sententia lata in illa causa, & per iudicem ipsi appellanti datus terminus iuris, & insinuationem siue intimationem huiusmodi Notario reportet, vt possit petere, si aliquid per aduersarium appellatum fieri contingat, via attentatorum & innouatorum reuocari.

De præsentatione Appellationis coram iudice ad quem. Cap. IIII.

1 *Appellatio repræsentari coram Capitaneo intra quinque dies, à die qua fuit interposita, debet.*

2 *Appellatio potest repræsentari à quolibet, etiam sine mandato.*

3 *Sede Capitanei vacante, appellatio repræsentatur Conseruatoribus, per acta eiusdem Notarij appellationum.*

4 *Conseruatores, sede Capitanei vacante, decreta interponunt.*

5 *Capitaneus recepto instrumento appellationis à definitiua, statim debet inhibere.*

6 *Appellatus cauere debet, ne appellatione pendente, aut tempore ad appellandum aliquid innouet, quia attentaret.*

1 APpellans igitur recepto appellationis & apostolorũ instrumento, illud intra quinque dies à die appellationis numerandos, & sic exclusa die appellationis, debet coram Capitaneo appellationum repræsentare, in qua repræsentatione nulla alia solemnitas requiritur, nisi quod instrumẽtum Notario causæ tradatur, qui illius præsentationem in actis annotabit, nec iudicis aliter decretũ requiritur, nam statutũ quod est lib. 1. c. 162. nihil aliud quã repræsentationẽ intra dictum terminum fieri requirit.

2 Controuersum vidi nunquid sufficeret huiusmodi repræsentatio à quolibet facta, vel requireretur, vt de mandato repræsentantis constaret, & tentum fuit cuiusuis præsentationem sufficere, quia iudex à quolibet sine mandato potest impetrari, præsertim iure ciuili, quo hic vtimur. l. vniuersis. C. de precib. impe. offe. & sufficit ratihabitio. Spec. in tit. de appella. §. nũc breuiter. nu. 14. faciunt dicta per Cassado. de appella. decis. 4.

3 Sed quoniã sæpe contingit sedem Capitanei, tempore repræsentandarum appellationum vacare, ideo statutum lib. 1. c. 174. voluit quod loco Capitanei repræsententur Cõseruatoribus, &

loco

loco Notarij Capitanei appellationum rogaretur & fidem facerer Notarius Cameræ, quod quidem respectu Notarij ideo statutum introduxit, quia Notarij Capitanei qui duo erant, non erant perpetui, sed mutabantur, lib. 1. c. 172. hodie vero quoniam Notarius est perpetuus, non Notarius Cameræ, sed Notarius Capitanei, etiam sede ipsius Capitanei vacante, repræsentationes & om
4 nia acta etiã dicta sede vacante occurrentia, annotat, sicque Conseruatores tempore prædicto inhibent, prorogant, & super aliis incidentibus prouident, vt statuto prædicto cauetur.
5 Huiusmodi instrumento repræsentato si cognouerit Iudex appellatum fuisse à definitiua (nam de interlocutoria paulo infra dicam) statim inhibere debet Iudici à quo & parti appellatæ, ne cõtra appellantem & eius bona aliquid innouet, etiam sub pœna, quæ leuis à statuto inducitur, lib. 1. c. 173.
6 Et in hoc animaduertet appellatus, siue actor quod neque pendente termino ad appellandum, quod supra dixi esse octo dierũ, neque pendente appellatione, aliquid contra appellantem innouet, quoniam vltra pœnam à statuto declaratam, adest & legalis quæ est, vt omnia tanquam attentata reuocentur. c. non solum. cum concor. & notatis de appella. in 6.

De deposito faciendo in executiuis. Cap. V.

1 *Appellans in executiuis, depositum infra triduum summæ iudicatæ facere debet.*
2 *Condemnatus ad factum in executiuis tenetur deponere quãtum aduersarius, Iudice taxante, sua interesse putauerit.*
3 *Appellans in executiuis, si sit actum de re immobili, rem penes idoneum, infra triduum in sequestrum ponere solet.*
4 *Causæ patrimonij fisci, executiuis, in deposito faciendo per appellantes, æquiparantur.*
5 *Aequiparatorum vbi par est ratio, par esse decisio debet.*
6 *Depositum in re immobili, in defectum pecuniæ faciens, rem liberam, non litigiosam, & plus valentem, etiam ad electionẽ appellati, deponere debet.*
Deponens res immobiles, ad pecuniam condemnatus, si minus valentes deponat, appellationem deserit. ibid.
7 *Pauper, qui non potest summam indicatam, nec in pignoribus, nec in immobilibus deponere, probata paupertate infra triduum, ad prosequendum appellationem, admitti debet.*

8 Pau-

8 *Pauper in pecunia & pignoribus, etiam infra summam centum, deponere poterit immobilia, paupertate probata.*

9 *Forma cedulæ depositi.*

10 *Tertius appellans à sententia lata in executiuis, depositum facere non tenetur.*

11 *Terminus ad faciendum depositum, à statuto in executiuis præfixum, per iudicem suspendi non potest.*

12 *Dilatio data à lege sine ministerio iudicantis per iudicem immutari non potest. & præsertim si pœnam iniungit. nu. 13.*

14 *Quod limita dupliciter vt & nu. 15.*

16 *Deposito non semper locus est quando in sententiæ mandatum executiuum relaxatur, sed tantum quando via executiua est actum.*

1 QVi appellat à sententia, vel decreto, executionis instrumentorum apocharum, testamentorum, sententiarum, laudorum & similium si qui sunt, aliquid aliud vltra appellationis repræsentationem facere tenentur. nam summam iudicatam, aut pignora æquiualentia infra tres dies, à die repræsentatæ per eum appellationis, apud aliquem idoneum campsorem, vel alium fide & facultatibus idoneum (nam ita etiam receptum est) deponere tenetur, etiam si appellatus depositum non requisiuerit. quod si summa sit maior ducatis centum, (intelligo de ducatis, de carlenis decem pro quolibet) & reus persona quæ verisimiliter tot pignora non habeat, poterit res stabiles plus valentes ad electionem partis aduersæ infra triduum prædictum deponere, alias appellatio remanebit deserta, & prima sentẽtia firma erit ex statuto lib. 1. c. 166. & lib. 5. c. 50.

2 Quod si appellans fuerit condemnatus ad factum, tenetur deponere, quantum appellatus iurauerit sua interesse, iudicis taxatione præcedente, ex eodem statu. lib. 5. c. 50. Et quamuis hoc casu tempus non adiiciatur, intelligo id fieri debere infra triduum post iuramentum ab appellato præstitum, & taxationem à iudice factam, & denuntiationem factam appellato, nam ignoranti & agere non valenti præfinita tempora nõ currere sæpissime rescriptum est: l. 1. in fi. C. de anna. excep. Bal. l. eos. §. apostolos. n. 6. C. de appella. Cur. Senior consi. 32. nu. 11.

Circumscriptis enim verbis illis in statuto nouissimo, de quo supra, appositis, etiam si appellatus non requisiuerit, quæ nõ aderant in primo statuto, ex lapsu dierum, sine requisitione & petitione appellati, non remanebat appellatio deserta, quia terminus

nus præfixus sine partis requisitione de se non sufficit.l.4.§.hoc autem iudicium.vbi Bar.in princ.ff.de dam. infec. Castren.l.peto.§.fratre.nu.3.de leg.2.Hyppo. de Marsi. in sua praxi crim.§.nunc videndum.nu.5.

3 Quod si super re immobili exequendum esse pronunciatum esset,vt puta,si executio testamenti ad rem legatam,aut donationis ad rem donatam consequendum,vel quid tale, petita fuisset, tunc ex veteri priori statuto,res penes idoneam personam sequestrari debebat,quod fiebat parte appellante requisita. non enim pœna desertionis non facienti proponebat,vt proxime dixi. per nouissimum autem statutum nihil disponitur: nam de summa tantum iudicata, non autem de re statutum loquitur, nec ab re: nam non ita de facili actor,qui ad rem egit, sicut qui ad pecuniã frustrari potest, siquidem res vitio litis affecta etiam si alienaretur,cum vitio transiret.l.fi.C.de litig.l.per diuersas.cum nota.C.manda.sunt tamen nonnulli qui etiam in casibus supra narratis, depositum faciunt quos non nisi laudare possum, cum clientem extra dubium ducant,de quo etiam infra de causis nullitatum, versi.ex contrario.

4 In casibus autem patrimonium fisci tangentibus idem dicendum est quod in executiuis, ex dicto priore statuto lib.1.c.166. versi.& idem fiat. illæ enim causæ ex eo statuto causis executiuis æquiparatæ sunt, æquiparatorum autem par esse debet decisio vbi ratio par existit.l.si furiosi.C.de nup. glo. cap.1.versi.declaramus.ne clerici, vel monaci. lib.6. Roma.consi.179. colum.4. versi.3.respondetur.Crotus in repeti.l.1.col.4.versi. quarta conclusio.de lega.1.

5 Sed quoniam eo casu, quo depositum in re immobili fieri licet,electio est appellati:animaduertet ipse appellatus, vtrum depositum ab appellante factum sit in re libera non litigiosa,& quæ cito emptorem reperiat,quod si talis non sit,eligere debet aliam rem per appellantem deponẽdam.nec hoc statutum à iure communi exorbitans est, quoniam creditor qui generalem hipothecam habet,meliorem eligere potest.l.creditoris. vbi Bar.notat id esse contra opinionem Rusticorum.ff.de distrac.pig.Alexan.l.in quartam.nu.6.ff.ad l.falcidiam.quam electionem creditor denũtiare,statim debet appellanti, nam triduum ad deponẽdam rem

electam

electam non ante appellanti currere incipiet, quam ei electio fuerit denunciata, per ea quæ paulo ante notaui versi. quod si appel-
6 lans fuerit. Sciet quoque deponens ex verbis statuti prædicti lib. 5. c. 50. quod si rem minus valentem deponet, appellatio deserta remanebit.
7 Sed si appellans ita pauper sit quod depositum summæ in qua fuerit condemnatus, nec in pignoribus, nec in immobilibus facere possit, tunc studebit intra triduum, si id fieri poterit, suam paupertatem probare, qua probata ad prosecutionem appellationis, sine deposito admittetur. l. 2. ff. de custo. reo. ver. vel qui per inopiam. Crem. sin. 121. statuto cauetur. Mathesi. nota. vlt. nota quod
8 licet. ex quorum rationibus idem puto dicẽdum siquis infra summam centum condemnatus in pecunia, vel bonis mobilibus depositum facere non valeret, vt probata paupertate ad rei soli depositum admittatur.
9 Forma depositi si de eo Notarius non rogetur, hæc est. Ego Sẽpronius Ruffus habeo penes me ducatos quinquaginta, quos deposuit Lutius Flauius in causa prætensi legati inter ipsum Lutiũ appellantem ex vna & Quintium Furium appellatum ex alia, coram Magn. D. Capitaneo appellationum Vrbis vertente, quos ad omne mandatum eiusdem D. Capitanei consignare promitto & in fidem hanc scripsi & subscripsi. Datum, &c.
10 Dubitatum vidi quandoque si tertius qui se ex sententia, siue decreto executionis, de qua tractamus, lædi putat, à sententia appellet, vtrum & ipse depositum facere teneatur? & non teneri cõclusum fuisse scio, per nota. per Barba. clem. vt calumniis. nu. 28. de re iudi. per Fely. c. exceptionem. nu. 25. de exceptio. per Ias. late. l. à diuo pio. §. si super rebus, nu. 17. de re iud.
11 Rursus etiam dubitatum vidi, de alia notabili quæstione, quidã qui appellauerat in quadam causa in qua depositũ fieri debebat, ad hoc vt depositum euitaret, causam attẽtatorum confinxit, & nactus Capitaneum iudicem propitium, decretum impetrauit, vt tempora ad faciendum depositum non currerent, donec attentata discuterentur. Cum autem in materia attentatorum succubuisset, & exinde appellatio remansisset deserta, vt infra suo loco dicetur, quærebat appellans desertionem hanc ex termini suspensione per iudicem facta sustinere. dicebam nõ posse,

quia licet terminus ad prosequendum appellationem qui est appellanti & appellato communis, suspendi posſit per partes, vt infra de fatalibus dicetur, tamē quando terminus est datus vni parti, ad aliquid faciendum pro validitate appellationis, vt est in decennio dato ad appellandum, vel alio ad redeundum pro apostolis vel simili, illa tempora nec per cōpromiſſum, nec per expresſum, aut tacitum consensum partium suspendi possunt, vt dicit Card. clem. quādiu. nu. 6. & ibi Imo. nu. 3. de appell. Bal. authen. ei qui. nu. 10. C. de tempo. & repa. appel. Alex. l. properandū. nu. 16. C. de appella. duabus moti rationibus: prima, quia hic terminus datur vni parti ad implendum. secunda, quia impeditur iurisdictionis translatio, vt facit statutum in casu nostro: nam causa censetur deserta, deposito non facto, & sic non deuoluta, si non deuoluta Capitaneus nihil in ea statuere poterit, quia incompetens Anch. de mente Ioannis And. consi. 284. Et fere in propriis terminis est glo. c. cum sit. in glo. magna. in principio, versi. quæ-
12 dam tamen. extra de appella. quæ dicit quod cum dilatio datur à lege sine ministerio iudicantis, quod tunc per iudicem immutari non potest, cuius glo. opi. dicit commu. Imo. ibi, col. 2. versi. sed quantum. & sequitur ibi Francus, col. 3. versi. & ideo. quam etiā dicunt commu. Rapha. Iaſ. & Rip. qui alios cumulat. l. 2. ff. de re iudi. & clariſsime per Fely. in casu quando statutum pœnam
13 iniungit, vt nostrum statutum facit. d. c. cum sit. colum. 2. versi. limita quarto.

14 Hæc tamen limitantur, & non procedunt duobus casibus, primo, quando publica vtilitas suaderet supersedendum esse: secundo, si aliter agendo res esset scandalum paritura, vt dicit Panor-
15 mi. d. c. cum sit. & Bar. l. 2. ff. de re iudi. vbi & Alex. & ita declarari obtinui. Quæ decisiones & auctoritates in statutis nostris menti tenendæ sunt, quoniam in eisdem multi à lege termini dantur, sine iudicantis ministerio, & multi frequenter in eorum suspensionibus errant.

16 Verba illa, & apodixarū concesſione, in statuto prædicto lib. 5. c. 50. apposita, ne quis ambigat perinde sunt, ac si dixisset & mandati executiui relaxationes, nā cum statutum lib. 5. c. 5. volens cō sulere breuitati, facultatem dedisset iudici, vt vel pronuntiaret instrumentum esse exequēdum, vel simpliciter relaxaret apodixā,
idest

idest breuem schedulam per quam mandatur executori, vt de bonis condemnati auferat, vel inuestiat victorem in immobilibus, aut ipsum reum capiat ne hoc casu dubitaretur si nihil de exequendo dixisset, sed mandatum decreuisset, an & tunc deposito locus esset, igitur post verba illa, à pronuntiis de exequendo, alia illa & apodixarum concessione, subiecit. non igitur quoties iudex in aliis summariis mandata huiusmodi decernit, deposito locus erit, sed tunc demum cum executio de qua loquimur fuerit petita, & pro ea facienda mandatum relaxatum, vt ex statuti verbis colligitur, & vsu receptum est.

De appellationibus ab interlocutoriis & deposito faciendo. Cap. VI.

1 *Appellare ab interlocutorijs, & quibus casibus permittatur.*
2 *Appellatio ab interlocutorijs non viua voce, sed in scriptis fieri debet.*
3 *Appellatio ab interlocutoria, quæ continere necessario debeat.*
4 *Appellatio ab interlocutoria, quæ exprimit grauamen non nominatim, sed per relationem ad acta, non sustinetur.*
5 *Appellatio ab interlocutoria sustinetur, si vna ex pluribus expressis causis sit vera.*
Appellatio ab interlocutoria, valet sine expressione causæ, in septem casibus hic notatis. ibid.
6 *Causa omissa in appellatione ab interlocutoria, durante tempore ad appellandum potest addi.*
7 *Appellatio ab interlocutoria, cui iudex detulit etiam viua voce & causa non expressa facta sustinetur, saltem in vim remissionis.*
8 *Appellatio ab interlocutoria, sine causæ expressione, valet quando iudex sine strepitu & figura iudicij, vel iuris ordinibus & solemnitatibus omissis, cognoscit.*
9 *Appellatio ab interlocutoria, per manus Notarij actuarij illius causæ interponi debet iure isto, iure communi secus.*
10 *Forma appellationis ab interlocutoria.*
11 *Iudex à quo ab interlocutoria appellatur, friuole appellanti refutatorios dare debet.*
12 *Notarius de appellatione ab interlocutoria rogatus, testes adhibere debet.*
13 *Iudices consueuerint quandoque appellantes ab alijs quam permissis interlocutorijs reponere, ad effectum melius deliberandi, qui postea procedendo ad vlteriora, censentur actum confirmare.*
14 *Appellationes ab interlocutorijs, regulantur in terminis ad appellandum, re-*

præsentandum, & prosequendum sicut illie à definitiuis.

15 *Appellans ab interlocutoria in casu permisso, summam certam pro pæna depo nere tenetur.*

16 *Parte tamen petente.*

17 *Capitaneus in appellationibus ab interlocutorijs, & in vrbe, non nisi parte citata inhibere debet.*

1 HAæc de appellationibus à definitiuis. ceterum si ab interlocutoria appelletur (nam quibusdam casibus litis ingressum impedientibus, & qui ad merita reseruari non possunt tantum; abrogato statuto lib.4.par.1.c.15.per qđ appellationes ab interlocutoriis oĩbus casibus iure ciuili permissis, admittebantur) statutũ lib.5.c.49.ante definitiuam appellare permittit, vt sunt si de competentia, vel incompetentia iudicis agatur. si de litis pendentia, re iudicata, lite finita transactione, excommunicatione maiori, pacto de non petendo ad tempus, excipiatur; si iuramento litis decisiuo locus sit, nec ne quæratur, si petatur, vel negetur cõpromissum fieri debere, si ordo substantialis præposteratus esse dicatur, si de causa præiudiciali obiiciatur, si terminum ad perficiendum inuentarium iux.l.fi.C.de iure deli. pendere dicatur; & aliis forsan casibus quibus per statuta prohibetur audientia, vel actio agenti denegatur expresse; si inquam à tali interlocutoria appelletur.

2 In primis animaduertendum erit vt appellatio interponatur

3 in scriptis; nam hoc casu viua voce appellare non licet: secundo quod causa grauaminis in ipsa appellationis schedula inseratur, & exprimatur, at de vtroque est tex. & ibi Docto. c.cordi.de appel.in 6.tertio quod petantur apostoli, vt dicitur d.c.cordi.& hæc tria tanquam de substantia obseruanda dicit Frãcus d.c.cordi.in princ.licet decem requisita adnotasset Rom.consi.501.vt declarationem accipiat.

4 Et illud secundum, quod expresio causæ, adeo necessario requiritur, quod licet esset dictũ ex causis ex actis collegibilibus, nisi certa pars actorum nominatim exprimeretur, appellatio sustineri non posset; prout nec etiam si vna, vel plures causæ expressæ essent, prosecutio ex causa non expressa admitteretur,

5 quamuis ex pluribus expresis vna vera sufficeret, vt hæc omnia nominatim prosequitur Philipp.Franc.vbi supra colum.1.&

& seq.

& seq. Qui regulam prædictam quinque notabilibus limitationibus restringit. Prima si esset appellatum, ab habente vim definitiuæ: Secunda si appellaretur in maioribus casibus soli Papæ reseruatis: Tertia si ab ea interlocutoria appellaretur, quæ habeat in se patentem iuris errorem, de quo constet, aut constare posset ex allegationibus iuris: Quarta si in ea interlocu-
6 toria expressa sit causa à iure reprobata: Quinta si durante tempore ad appellandum dato, causa ommissa subnecteretur. Ad-
7 do & ego sextam, si iudex appellationi detulisset, quia tunc etiam viua voce interposita appellatio, & causa grauaminis non expressa deuolueret, si non in vim appellationis, saltem in vim remissionis factæ per iudicem, vt dicit Rot. per Bisgnet. de appella.decis. 18.à grauamine, vel interlocutoria.Franc. cap. vt debitus.in vlt.quæst.extra de appella. & hæc si vera vt arbitror, magna est limi. ad d.c.cordi. quod intellige, vt infra proxime verbo, iudex.

8 Item & septimam quando esset statutum, aut rescriptum quod in appellationibus procedatur solemnitatibus & iuris ordinibus non seruatis, vel sine strepitu & figura iudicij, quoniam eo casu appellatio & sine scriptis & sine causæ insertione etiam ab interlocutoria, sustineretur, sec.Philip.Franc. d.c.vt debitus.in 7. quæst.versi.aduerte tamen ad vnam.de appella. quæ etiam limitatio si vera est & ipsa quidem notabilis est, alias quoque limitationes tradidit Alex.d.c.vt debitus.col.22.ver. stat ergo conclusio.de appel.quas hic transcribere non curaui, cum etiam earum aliquæ sint reprobatæ.

9 Vltra prædicta tria, est & quartum necessario à statuto nostro requisitum, scilicet, vt hæc ab interlocutoria appellatio per manus Notarij actuarij interponatur: nam licet appellatio à definitiua & hæc de qua tractamus, iuris dispositione, posset per quemcunque notarium scribi, & per testes probari, vt dicunt Docto. d.c.cordi. tamen hæc ab interlocutoria ex statuto nostro per actuarium & non alium interponi debet impedimento cessante, lib.5.c.52.

Ceterum si quis interlocutorias à definitiuis, & eas à mixtis, earumque reuocationes approbationes & materias cognoscere volet, vltra notata ꝑ scribẽtes Iuristas & Canonistas in Rubricis

de senten.& re iud.& l.quod iussit.ff.eod.tit.videat Alexandri.c. cum cessante.à 6.col.vsque ad fi.extra de appella.

Forma appellationis de qua tractamus hæc erit.

10 Quamuis Illustris D. Senator opposita litis finitæ exceptione, non ante ad vlteriora in negotio principali procedi posset, quam ea plene & mature discussa esset, nihilominus vestra Illustris dominatio in causa & causis quæ coram ea verti dicũtur indecise inter Sempronium Attalum agentem pro prætenso fideicommisso ex vna, & Lutium Quintium reum cõuentum ex alia, non animaduerso quod pro ipsius Lutij Quintij parte exceptio litis finitæ fuerat opposita,quæ processum etiam ex forma statutorum impediebat, ad importunam, vt creditur partis aduersæ instantiam ad litis contestationem,pronuntiamque de habendo eam pro contestata, exceptionem præfatam tacite reijciendo,vt dicitur deuenit,perperam tamen & de facto cum reuerentia:qua de re Procurator eiusdem Lutij Quintij sentiens ex præmissis, se partemque suam enormiter læsos,& grauatos,timensque in futurũ enormius lædi,& grauari posse,à dicta contestatione litis reiectioneque exceptionis litis finitæ,totoque vestro processu, omnibusque inde secutis,ad sanctissimum D. Nostrum Papam,eiusque sanctam sedem Apostolicam,D.Capitaneum Appellationũ vrbis, omnemque alium iudicem competentem, in his scriptis prouocat, & appellat,petens sibi de apostolis instanter,& instantissime sæpe & sæpius responderi,omni meliori modo.

11 Iudex tunc si friuole, aut iniuste viderit appellatum, refutatorios dabit,sin minus ex præscripto curiæ stilo si & in quantum appellationem admittet.Quo casu meminisse oportebit quod si vel causa,vel scriptura esset omissa,hæc delatio cõditionalis,ad limitationem supra proxime relatam.versi.& illud.de mente Bisgneti non sufficeret,quia non plus iudex tribuisse velle apparet, quã ius deferat,de quo supra de apostolis.versi.& quamuis.

12 Notarius in interpositione huius appellationis testes adhibere & in publicatione eorundem nomina (sicut in ceteris instrumentis fieri consueuit)annotare debet, vt dicit Franc.d.c.cordi. col.4.versi.in ea gl.in fi.

13 Sed quia nõ solum in prædictis casibus permissis, sed etiam in non permissis,vt à præfixionibus terminorum, ab admissionibus

iurium,

iurium,multisque similibus, appellationes sæpissime interponũtur,licet à statuto respuantur, lib.5.c.59. consueuerunt iudices, qui forsan plenam causæ cognitionem non adhibuerunt, cupiuntque, vt nulli præiudicium inferatur, taliter appellantes reponere,quod est in pristinum statum,in quem appellãs ipse erat, ante illatum grauamen animo melius cogitandi reponere,vt dicit Rota decis.392.si auditor.alias,de probatio.12.in no. & tunc vt dicit dicta decisio,si iudex ad vlteriora procedit,censetur actũ confirmare,ad quæ faciunt notata per Alexandri.d.c.cum cessante.col.pen.ver.8.est quæstio.de appel.

14 Hæ autem appellationes eisdem modis, & temporibus quibus illæ à definitiuis ad Capitaneum repræsentabuntur, nam prorogationes & intricationes, quæ per statutũ lib.4.c.15.indultæ fuerant per statutum lib.5.c.3,sublatæ fuerunt.

15 Ceterum statutum prædictum lib.5.c.49.quod ius canonicũ, in istis appellationibus coarctauerat,& iuris ciuilis rigorem quodammodo relaxauerat,vt appellanti,& appellato succurreret, voluit quod appellans coram Capitaneo non audiretur, nisi certæ quantitatis pecuniarum pro litis extimatione,in pecunia numerata,vel pignoribus duplum valentibus, apud camerarium olim, nunc apud Notarium, vel campsorem per appellatum eligendũ, depositum faciat,quas pecunias in euentum,quod appellans succumberet vltra expensas in quibus condemnaretur, consignari voluit appellato, vt appellantes non ita temere ad appellandum prosilirent.

16 Sed quoniam statutum,nec tempus ad depositum faciendum appellanti præfixit,nec pœnam,nisi audiẽtiæ denegationis,adiecit;studebit appellatus, vt depositum faciat appellans, ad id eum coram Capitaneo in ius vocando,quo appellante cessante depositum facere;Capitaneus appellationem reijcere debet,quoniam statutum audientiam mandat denegari,& hoc si iudex à quo appellationi detulisset,quia tunc inhibitione nõ multum indigeret appellans propter abdicatam à iudice iurisdictionem, sed si simpliciter non detulisset;tunc cum Capitaneus in appellationibus ab interlocutoriis & in vrbe non nisi parte citata debeat inhibe-
17 re,lib.1.c.173.appellatus cum primum coram Capitaneo ad videndum inhiberi se citatum senserit, opponat appellantem au-

diendum non esse, donec deposuerit, vt supra, sicque appellans, vel sua frustrabitur appellatione, vel depositum facere cogetur.

De reiectione appellationum, tam ab interlocut. quam a defini. & pronuntia desertionis. Cap. VII.

1 *Capitaneus appellationum quæ attendere debeat, antequam de meritis cognoscat.*
2 *Forma citationis in reiectione appellationis.*
Reiectio appellationis quando fiat. ibid.
3 *Appellare non licet à pronuntia desertionis.*
4 *Instantia dicitur prima, fatalia secunda.*
5 *Appellare an & quando licet à reiectione appellationis.*
6 *Appellare licet à pronuntia qua se iudex incompetentem declarat.*
7 *Appellatio est defensionis species iure naturæ inducta.*
8 *Sportulæ in reiectione appellationis & desertionis pronuntiatione debentur ex consuetudine.*

ANtequam iudex appellationum, de meritis causæ (siue à definitiua, siue ab interlocutoria appellatum sit) cognoscere incipiat, transportatis, vt infra dicam, vel etiam non transportatis actis, si id partes petant, animaduertere debet, vtrum in casibus
1 permissis, & an debito tempore fuerit appellatum, & an intra dies quos supra à statuto præfinitos diximus, fuerit appellatio interposita & repræsentata, & alia impleta, quæ supra circa depositum implenda esse prædiximus, quæ si impleta nō fuerint, vel in casibus non permissis appellatio interposita sit, Tunc appellan-
2 te legitime citato ad videndum reijci appellationem (& quatenus facta fuerit inhibitio) moderari inhibitionem, seu ad videndum pronuntiari appellationem desertā prout in quolibet actu in facti contingentia statutum dictabit, iudex interloquēdo pronuntiare debet appellationem reijciendam, & inhibitionem (si ea vt prædixi emanauerit) moderandam esse, ex statuto lib. 1. c. 173. vel causam, seu appellationem desertam dicto lib. 1. c. 173. & lib. 5. c. 50. & 54.
3 Ab hac pronuntia appellare non licebit ex statuto lib. 5. c. 54. quod statutum licet loquatur de instātia, seu verius de fatalibus,
4 (nam instantia dicitur prima ad l. properandum. C. de iudi. fatalia secunda, quia illi præstituti dies in fatum litem & causam transire

ſire faciunt, ex Bal.l. fi.in prin.col.3.C.de tempo.& repa. appel.) tamen cum iſta fatalia regulariter computentur à die appellationis, Cle.ſicut. de appella. Abb. & ceteri, c. ex ratione. extra eo.tit.de appel. quidquid ex datis pro forma à ſtatuto vel à lege deſeritur, fatalium deſertionem inducit: & hæc in his quę deſertionem ſapiunt nullam dubitationem recipiunt.

5 Ceterum ſi appellatio reijciatur, quia prætendatur in caſu non appellabili appellationem fuiſſe interpoſitam, ſi expreſſe appellatio non ſit prohibita, vt in obligationibus in forma cameræ ex ſtatu. lib.5.c.50. aut in mere interlocutorijs.lib.5.c.49. tũc à reie

9 ctione appellare licere puto; quia nullo iure prohibetur, nam licet ſit interlocutoria, tamen quia iudex ſe incompetentem pronuntiat, & à ſe iuriſdictionem abdicat, vim definitiuæ habet. c.ſignificantibus. de offi.deleg. Fely.late.c.qualiter & quando.in prin. n. 9.extra.de accuſa.de quo per Rot.de appel.12.alias,86. in nouis. & per Franc.c.ex ratione.col.23.ver.ſecundo quæritur, an ſentẽtia lata ſuper deſertione, de appel. & in dubio pro appellatione,

7 quod liceat reſpondendum, c.vt debitus.cum glo.extra de appel. eſt enim appellatio ſpecies defenſionis de iure naturæ inducta, vt per Sozi. qui plura pulchra in conſ.39.n.9.vol.4.

8 Sportulæ quoque his caſibus capit.ex conſuetudine debentur, vt dixi infra, de ſenten. prolatio.uerſ. ſportulæ. & propterea formiter, vt dicam infra, de ſenten. prolatio.uerſ. ſportulæ.deponi debent etiam aduerſ. citato.

De proſecutione cauſæ appellationis. Cap. VIII.

1 *Acta prioris inſtantiæ, coram Capitaneo per Notarium primæ inſtantiæ moni tum. tranſportari debent.*

2 *Acta tranſportata coram iudice ad quem, debent per inſtantem, parte formiter citata repeti. & num.4.*

3 *Productio realis, actorum prioris inſtantiæ, coram Capitaneo fieri debet.*

4 *Acta inter eaſdem perſonas in eadem cauſa, ſemper fidem faciunt.*

5 *Sententia an debeat cum actis tranſportari.*

Actorum appellatione an veniat ſententia. ibid.

6 *Appellationis cauſa, ex repræſentatione inſtrumenti & actorum tranſportatione & repetitione; iure iſto dicitur inſtructa.*

Præſen-

1 PRæſentato coram Capitaneo, vt prædixi, appellationis inſtrumento, inhibitioneque, ſi id expedire videbitur, conſecuta, acta omnia prioris inſtantiæ coram Capitaneo repræſentanda erunt: Sed quoniam appellantes, vt plurimum differunt, procurabit appellatus vt monitorium à Capitaneo decernatur, directũ Notario prioris inſtantiæ, vt acta omnia ſatisfacto ſibi de competenti mercede, tranſportet & aduerſæ parti, vt de ſua rata ſatisfaciat, & ſic regeſto completo quem extractum non male appellãt (nam regeſtum quaſi iterum geſtum dicitur, extractus quaſi ab originali exemplatus) curabit is cuius intererit cauſam expediri, vt per Notarium prioris inſtantiæ ad Notarium Capitanei trãſportetur, qua tranſportatione facta, ille idem qui expeditionem procurat, acta omnia in parte & partibus repetet, parte ad id legitime citata vt ſupra in productione iuriũ in ordinariis dixi eſſe ſeruandum, in qua citatione non ceſsabit altera pars etiam pro ſe & in parte & partibus repetere, & quatenus contra impugnare.

2 Productio actorum omnino requiritur, alioqui ſententia per Capitaneum ferẽda viribus non ſubſiſteret, vtpote lata non viſis actis, vt notant Doct. c. Eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſti. c. tum ex literis. de reſti. in integr. Alex. ad Bar. l. prolatam. C. de ſenten. & inter. omni. iudi. & nouiſſime Rota per Caſſado. de appella. 2. num. 10. late per Deci. qui dat concor. l. is apud quem. num. 34. C. de eden.

3 Et quod productio realis requiratur, tenet Bar. l. naturaliter. §. nihil commune. in 7. combi. verſ. ſit tamen cautus. ff. de acqui ren. poſſeſſi. ſequitur Alexand. conſ. 82. col. fin. verſ. nec obſtat. vol. 1. Matheſila. not. 161. nota. ſingularem docto. vbi addi. plena per Fel. d. c. Eccleſia ſanctæ Mariæ. nu. 16. ad fi. de conſti. & Dec. d. l. is apud quem. nu. 32.

4 Et licet in eadem cauſa ſemper fidem faciant acta, vt dicit Rota deciſ. 410. ſi poſt definitiuam. alias, de re iud. 20. in no. & not. Spec. de confeſſionibus. §. nunc videndum. nu. 3. tamen in reproductione in cauſa appellationis facienda, erit neceſſaria partis citatio. d. l. de vno quoque. ff. de re iudi. Bal. l. ſi quando. quæſt. vlti. C. de teſti. Ang. l. properandum. §. ſin autem reus. n. 2. C. de iudi. Rota deciſ. 10. fuit dubitatum. alias, de fide inſtrum. prima. in no. Hyppo. ſing. 30. tu ſcis. nam quod dicit Alex. d. l. is apud quem.

nu. 7.

nu.7. quod non requiratur noua productio in successore, procedit eadem instantia durante, secus autem si alia sit instantia, vt ipse Alexan. aduertit in sequenti nu. ad fin. & declarat Dec. d.l. is apud quem. nu.33.

5 Sententia quoque cum hisce actis transportari debebit, tum quia actorum appellatione & sententia continetur, vt dicit Abb. c.cum I.& A. nu.5. extra, de re iud. Bar. l. in fraudem. §. neque. ad fi. ff. de iure fi. de quo per Lanfrancum de Oria. in c. quoniam contra. nu.9. extra de probatio. tum quia reus qui suam appellationem iustificat, sententiam transportare tenetur, vt dicit Bald. in addi. ad Specul. in tit. de appella. in 2. addi. col.14. vers. ille qui appellat. de quo latissime per Barba. Cle. vt calumnijs. num. 16. de re iudic.

His quidem reproductis causa dicetur instructa, nam ex statuti nostri dispositione quod est lib.1. cap. 163. instrumentum appellationis est pro libello & intentione appellantis, nec alia litis contestatio, nec iuramentũ calumniæ aut veritatis requiritur.

De suspicione Capitanei, deque Consultore eligendo. Cap. IX.

1 *Suspectus Capitaneus quomodo allegetur.*
Capitaneus in principio litis, aut alias tempore debito à quolibet suspectus allegari potest. ibid.
2 *Consultor eligetur, allegato suspecto Capitaneo & qua forma.*
3 *Forma citationum in electione consultoris.*
4 *Forma extractionis consultoris.*
5 *Consultore electo recusante, alius eligitur vt hic.*
6 *Suspectorum allegatio in genere, vt omnes auditores, &c. non admittitur.*
7 *Cautela est vt tantum suspecti, non autem confidentes, nominentur.*
8 *Tempora electionis, expectationis & acceptationis consultoris, in fatalibus non computantur.*
9 *Consultor etiam extra vrbem, ex causa eligi potest.*
10 *Tempus debitum, ad allegandum Capitaneum suspectum quod sit.*
11 *Sententia lata per iudicem legitime recusatum est nulla.*

QVoniam autem frequenter euenit, quod appellantes aut appellati suspectum habent Capitaneum, ad quem ex forma statutorum supra appellandum esse diximus, ne litigatores cogerentur

rentur

rentur suspectum iudicem habere, vtque ambages.l.apertissimi.
1 cum aliis iuris canonicis disputationibus cessarent, uoluit statutum lib. 4. c.12. quod si quis nollet iudicium Capitanei subire, posset in principio litis aut alias tempore debito, ipsum Capitaneum suspectum allegare, & consultorem petere, qua allegatione & petitione secuta, is cuius interest, causam expediri, electionem Consultoris procurabit.

2 Sed quia statutum prædictum & aliud lib.5. c.41. disponunt, quod quatenus partes intra triduum de consultore non concordauerint, Capitaneus modo, vt infra dicetur, consultorem eligat,
3 igitur inoleuit praxis, ut citetur aduersarius, ad dandum darique vidẽdum listam suspectorum & confidatorum pri. pro pr. ad p.d. & deinde, secundo pro secunda, & subsequenter, tertio pro tertia, in quibus diebus seu saltem tertia die, dari debent nomina suspectorum in vno folio, & confidatorũ in alio, si id partibus placuerit. Quibus impletis altera die citabitur aduersarius ad uiden-
4 dum extrahi consultorem, in quo termino Capitaneus appellationum, in primis animaduertet nomina confidatorum si dabuntur, & si in illis aliquis erit quem fidum sibi ambæ partes nominauerint, illum consultorem esse declarabit, sin autem eliget decem iuris peritos, à partibus nõ nominatos, eorumq; nomina separatim descripta & inuoluta, in urnam coniiciet, sorteq; unum extrahet, hicq; consultor erit. Reliquorum autem nomina per Notarium, aliquo sacculo inclusa, & partium sigillis (si id eis visum fuerit sin autem aliorũ) signata, conseruabuntur donec electus acceptauerit. Qua acceptatione secuta, aliorũ nomina per Notariũ
5 describentur in actis, sin autem electus recusauerit onus, significata parti recusatione, eandemq; citata, alius extrahetur, & alius, donec unus acceptauerit, quæ formæ ex suprascriptis duobus statutorum capitulis, eliciuntur.

6 Illud autem sciendum est, quod allegatio suspectorum in genere, vt omnes auditores, omnes canonici, omnes Romani, & similia non admittitur, ex statuto lib.4.c.12. quod à iure communi nõ abhorret. Ias.d.l.apertissimi. n.10.C.de iud.

7 Ex his, quæ narrauimus, apparet, patronũ animaduertere debere, & mature consulere clientem. quos habeat suspectos, vt eorum nomina in scriptis edat, quodque cauere debet nomina con

fidatorum

fidatorum dare, nam si aduersarius cum eo non concurret, in aliquo ex illis, non poterunt eorum nomina in urnam poni, quia à partibus nominati reperiuntur, ex prædicto statuto lib.4.c.12. sicque illis omnino carebit.

8 Hæc autem intermedia tempora electionis, expectationis, & acceptationis Consultoris in fatalibus non computantur. lib.1. c.167.lib.4.c.12.& expressius lib.1.c.89. ver.tempus autē. quod & iure communi cautum est, Ruy.cons.172.n.8.vol.4. Hyppo. singu.51.instantia.

9 Poterit ex iusta causa consultor extra vrbem eligi, & tunc tempora prorogari debent, iuxta locorum distantiam, quæ nec ipsa in fatalibus computabuntur, ut dicunt statuta præallegata lib. 1. c.167. & lib.4.c.12.

10 Tempus debitum præponendæ suspicionis à statuto requisitū (nam in initio litis vnicuique licere clarum est) erit vsque ad sententiam exclusiue, si talis causa allegetur, quæ superuenerit post consensum in iudicem, & sit legitima, ad Fely. c. insinuante. nu.8. de off.delega.& Ias.l.apertissimi.n.12.C.de iud.ideoq; qui cautè procedunt, cum talis ab aduersario allegatur suspicio, si causa legitima vel probabilis allegatur, de facili eam admittunt, ne fugiēti aduersario, ansam præbeant vlterius protelandi, vt sæpius factū vidi. Dare autē regulam quādo liceat, vel quando non liceat, nimis seriosum, & quodammodo extra propositum mihi esse videtur, cum multiformiter possit euenire.

11 Si quis autem, spreta aduersarii protestatione, per quam petierit consultorem debito tempore eligi, affectatam sentētiam à Capitaneo reportauerit, nihil aget quoniam sententia nulla est, ex præallegato statuto lib.4. c.12. Geminia. c.iudex ab apostolica. n.12.de off.dele.in 6.& ibidem Philip.Franc.n.7. Abb. post alios quos allegat. c.cum speciali.n.12.in fi. de appel. Alex. post Bar.l. quia poterat.col.4.sub n.8.ff.ad Trebel.& cōs.89.vol.1. Claudius Aquen.d.l.quia poterat.nu.13.qui dicit commu. & quo ad ius ciuile quod attēdimus sine dubio procedit, & proprie in ordinario de quo loquimur tenuit Alex.cons.183.n.4.ver.nec etiam prædictis obstat.iuncto ver. necobstat huic secundæ opinioni.n.5. vol. 2.præpositus.d.c.cum speciali.in fi.in ult. quæst.nu.41. & præsertim in vers. solutio hic non allegatur, &c. de appel.

De of-

De officio Consultoris. Cap. X.

1 *Officium consultoris quod sit. & nu. 5.*
2 *Consultor post acceptationem, consilium, intra decendium dare debet, alias mulctatur & illius officium expirat. & nu. 9.*
3 *Tempus datum Consultori, poterit per signaturam prorogari.*
4 *Consultore electo, Capitaneus super intermedijs prouidet, quia Consultor iurisdictionem non habet.*
6 *Consultor, votum sua manu scriptum, subscriptum & sigillatum, Notario tradere debet.*
7 *Forma Consilij.*
8 *Consilio semel Notario tradito, consultor illud amplius repetere non potest.*
10 *Sportulæ consultoris sunt tantundem quantum Capitaneo pro illis debetur.*

1 Consultor intra decem dies post oneris acceptationem, consilium in scriptis dare tenetur, alioqui eius iurisdictio expirat,
2 & alius iuxta traditum supra modum eligi debet, ex statuto prædicto lib. 1. c. 167. & litem suam consultor faciet, vt infra. igitur cõsueuerunt electi, acceptationem differre, vsquequo fuerint à partibus plenissime informati, biduoque aut triduo antequam consi-
3 lium præbeât, acceptare. Quod si forte post acceptationem dubia aliqua emerserint, vel impedimenta, adeo quod non speretur, intra illud decendium consilium dari posse, tunc is qui eum consultorem sibi seruatum vult ad signaturam recurrit, ab eaque Capitaneo committi petit, vt terminum Consultori datum proroget, quam deinde prorogationem parte citata fieri procurabit, nec ad longiorem terminum decendii, vt supra dixi de executione instrumentorum, vers. hæc prorogatio.

Quamuis autem sententia, huius electi iudicio, dari debeat; tamẽ Capitaneus in intermediis iudex remanet, omniaque acta, vt sunt iurium productiones, impugnationes, testium receptiones, publicationes, prorogationes & similia, coram Capitaneo facienda erunt. Quibus visis tandem Cõsultor ipse, principalis negotii decisionem dabit, ex statuto lib. 1. c. 89.

Consultor igitur, cum sciet se electum, acta sibi transportari expectet, quibus transportatis, beneque pensatis, partes non semel sed pluries & ad plenum audiet, cumque pedes fixerit, intentione sua non aliter propalata, Notarium accersiri iubeat, coram quo

quo & testibus onus acceptabit, subsequēter intra terminum decem dierum, non tamen ante biduum vel triduum, vt dixi, ne minus mature de negotio cognouisse dicatur, & litigatoribus scrupulum iniiciat, ad Fel.c. Ecclesia sanctæ Mariæ. n.16.de con-
6 stitutio.per Deci.l.is apud quem.n.36. Ç.de eden. iterū accersito Notario actuario, votum suum scriptum & subscriptum sua manu, ac clausum & sigillo suo munitum, lib.1.c.167.præsentibus testibus & hoc annotante ipso Notario, tradet, nec in hoc partis citatio requiritur, cum actus iudiciarius non sit.

7 Forma Consilii hæc erit.

Magn. D. Capitanee in causa uertente inter Anienum Milonem appellatum ex vna, & Titum Vulturium appellātem ex alia, de & super prætensa legitima paterna, rebusque aliјs, &c. mihi consulendam remissa, visis actis, iuribus, testibus, & attestationibus transmissis, partibusque cum eorum procuratoribus & aduocatis informantibus in iure & in facto sæpe sæpius auditis, sum in voto partes dominationis vestræ esse in pronuntiando male appellatum per Titum Vulturium & bene iudicatum in Anieni Milonis fauorem, & ita pronunciet omni meliori modo, ex ædibus nostris die, &c.I.consultor.

Et quoniam eadem est facultas consultoris in corrigendo, supplendo, emendando, & confirmando sententiam, sicut & Capitanei; ideo quoque ea, quæ de Capitaneo inferius dicam, titulo de sententiæ prolatione, hic repetitā esse volo.

8 Animaduertat igitur consultor, antequam consilium actuario tradat, ut rebus rite recteque pensatis id faciat, nam post consiliū traditum, non habebit facultatem illud vlterius repetendi, quia functus officio dicitur Alexandri.c.cum cessante.col.17. vers.19. fallit. de appella. Qua in re multos grauiter errasse cognoui.

9 Sciat etiam consultor, quod si post acceptationem, consilium intra decendium non tradet, parti ad interesse tenebitur, & pœnam soluet, lib.1.c.89.& c.167. vbi est pœna centum ducatorū, partim parti, partim fisco applicanda, & lib.4.c.12. vbi est pœna ducatorum vigintiquinque, nec vlterius in causa illa eligi poterit, d.lib.1.c.89.

10 Sportulę autem consultoris ex consuetudine sunt eædem quæ Capitanei, idest, tantundem quantum pro Capitaneo taxatum

esse

esse dicemus. nam quod salarium ipsi Consultori debeatur, innuitur statuto prædicto lib. 1. c. 89.

De iustificatione & impugnatione sententiæ. Cap. XI.

1 *Causa appellationis iustificari potest ex nouis testibus & instrumentis, dummodo pars iuret de nouo reperisse.*

2 *Testes in prima instantia inducti, & iniuria iudicis non recepti, poterunt in secunda instantia examinari, quamuis non sint de nouo reperti.*

3 *Testes examinati in secunda instantia, etiam iurante producente de nouo reperisse, si apparent in prima instantia inducti, non probant.*

4 *Testes de nouo reperti in secunda instantia, an debeant recipi, non obstante publicatione in prima instantia facta.*

5 *Testes examinati in secunda instantia, producente non iurante, quia aduersarius iuramentum non requisiuit, probant.*

6 *Iurans de nouo testes aut iura reperisse, si alias de periurio conuictus sit, non admittitur.*

7 *Producens testes nouiter repertos, vltra duas vices non admittitur.*

8 *Appellare ab interlocutorijs latis per Capitaneum quomodo, & quando possit.*

1 SEd quia ex statuto lib. 1. c. 163. causa appellationis per nouos testes iustificari aut impugnari non poterat, licet ex nouis instrumentis & priuatis scripturis iustificari, aut impugnari potuisset, editum fuit aliud statutum, lib. 5. c. 53. Quo cauetur, causam appellationis iustificari & impugnari posse, ex testibus de nouo repertis, qui tã super articulis in prima instantia datis, quam super articulis in causa appellationis dandis, induci possunt, dummodo pars iuret, de nouo reperisse, & idem disponitur de instrumentis, & aliis scripturis.

Plures ex his statutis quæstiones exortas vidi, & alias notaui,
2 de quibus probabiliter dubitari posset, & primo quid si testes fuerunt in prima instantia inducti & nominati, iudex tamen eos admittere noluit, vtrum in hoc iudicio, ita prohibente statuto (nam clarum est non nuper, sed in prima instantia repertos fuisse) admitti debeant? & arbitror admitti debere, per dictũ Alexãdrini c. vt debitus. col. 28. vers. tertio fallit. de appel. statutum enim negligentem aut differentem producere, ex presumpta calumnia excludit,

excludit, & propterea si purgata calumnia per iuramentũ, quod sint de nouo reperti, producentẽ admittit, iure etiã admittere debet eũ qui iudicis iniuria à productione in priori instantia exclusus fuit, cui nec negligentia nec dolus aut calumnia obiici potest.

3 Secundo dubitari potest, & dubitatum vidi, quid si in prima instantia fuerint testes nominati, non tamen examinati: in secunda vero instantia iidem testes medio iuramento producentis, quod essent de nouo reperti, iterum inducti & examinati fuerint, post modum vero detectum fuerit non fuisse nuper, sed iam in prima instantia repertos, vtrum illis esset fides adhibenda? & iudicatum scio, fidem adhiberi non debere, ex dicto Paul. de Cast. l. si cum patruo. C. commu. utriusq; iudi. quem laudat, & sequitur Fely. c. pastoralis. nu. 27. vers. limita tertio. de exceptio. & c. ex parte. nu. 6. de rescrip. Hyppo. sing. 297. testes de nouo.

4 Tertio dubitari probabiliter posset, quid si in prima instantia fuerint attestationes publicatæ, vtrum in secunda instantia poterunt alii testes de nouo reperti induci & examinari? & uidetur dicendum quod nõ, quia cum post publicationem traditum sit pro regula à iure, quod testes recipi non possint. authen. at qui semel. ubi Bar. C. de proba. c. fraternitatis. extra de testi. Cle. 2. eo. tit. & quando statutum permittit recipi de nouo repertos in secunda instantia, intelligi debet nisi alia lex obstet, ad nota. per Bar. l. prætor. 2. §. eritque differentia. uers. 2. casu. ff. ui bon. rap. Roma. cõs. 379. in fin. Alex. cons. 50. in fi. vol. 2. Sozi. cons. 95. nu. 3. vol. 1. in contrarium tamen facit, quia etiam post publicatum sicut & post conclusum, testes de nouo reperti admitti debent, vt dicit Hyppo. post Bar. Bal. Ang. & alios per eum relatos. l. 1. §. fi. nu. 17. ff. de quæstio. quod etiam supra firmaui, dum de publicatione in prima instantia dixi.

5 Rursus dubitari posset: quid si testes per producentem simpliciter, idest, non expresso, quod essent de nouo reperti producti fuissent, aduersario citato, qui nihil opposuisset, vtrum eorum testimonium probaret? & probare dicit Fely. d. c. fraternitatis. n. 5. vers. sed in quantum. extra de testi. Ias. qui late examinat in repeti. d. l. admonendi. n. 11. in fi. ff. de iure iur. cautus erit igitur in hoc is contra quem testes in secunda instantia producuntur, vt exceptionem præsertim hanc opponere non omittat.

6 Sed si is qui nouos testes aut noua iura reperisse asserit & iurat; alias de periurio conuictus fuisset, non admitteretur, sicut nec vl-
7 tra duas vices ad huiusmodi productionem admitti deberet, vt dicit Iacobi. de santo Georg. d. l. admonendi. nu 9. & Iaf. ibidem in repetit. n. 60. quæ tu patrone diligenter obserua, nam tunc iste qui exclusus est ex periurio, alia via de nouo reperisse probare debet, vt statuto admittenti repertos de nouo locus sit, vt colligi licet tum ex ratione statuti, tum ex dictis Iaf. & Iacobi. vbi supra.
8 Quoniam autem frequenter euenit, quod Capitaneus in processu, interlocutorias secundum rei exigentiā profert, ideo is qui ex interlocutoriis se grauari senserit, appellare poterit ad Senatorem ex statuto lib. 4. par. 1. c. 15. quo casu seruanda erunt ea omnia, quæ seruanda esse dixi, supra de appellatione ab interlocutoria, tam de instantia quam de temporibus, & deposito, ac de casibus, in quibus licet vel non licet appellare: nam illa duo, quæ in dicto statuto c. 15. continentur, scilicet de instantia quindecim dierum, & de appellatione à desertione, sunt correcta, primum per statutum lib. 5. c. 49. vbi depositum surrogari videtur in locū quindecim dierum, vbi etiam causæ appellabiles declarantur, secūdum est correctum per statutum lib. 5. c. 54. quo cauetur à desertionis declaratione non appellari.

De fatalibus siue temporibus appellationis prosequendæ. Cap. XII.

1 *Fatalia ex statuto sunt mensium sex*
2 *Fatalia computantur à die appellationis interpositæ.*
3 *Fatalibus lapsis sententia remanet à iure confirmata.*
4 *Fatalium prorogatio à signatura petitur.*
5 *Fatalia secunda debent esse breuiora primis.*
6 *Fatalia, quando possint vltima die, sine partis citatione prorogari.*
7 *Rescriptum Papæ, ante citationem partis, fidem non facit.*
8 *Menses sex qui dantur à statuto pro fatalibus, computantur dierum triginta singuli & non vt menses occurrunt.*
9 *Forma citationis, ad videndum pronuntiari causam desertam.*
10 *Iudex coram quo appellatio deseritur, potest vel causam desertam pronuntiare, vel executionem concedere.*
11 *Iudex qui pronuntiauit appellationem desertam, potest appellantem & docentem non esse desertam, reponere in pristinum.*

12 Fata-

12 *Fatalia non currunt, durante compromisso, vel impedimentis, de quibus hic.*
13 *Attentatorum iudicio pendente non currunt fatalia.*
14 *Quod verum si pronuntietur extare attentata, alias secus.*

1 FAtalia siue tempora prosequendarum appellationum, licet iure communi varia sint, de quibus per Iuristas in toto titulo C. de temp. & repara. appell. et latissi. per Canoni. quorum hodie seruatur decisio in c. ex ratione. extra de appella. statuto tamen nostro nouissime, cum multipliciter dies quidam & diuersi, diuersarum caussarum respectu, præstituti fuissent ad spatium sex mensium, uniformiter prefinita fuerunt, lib. 5. c. 3. qui sex menses
2 computari debe, ēt, ut supra dixi à die appellationis. Clemen. sicut. de appell. Abb. d. c. ex ratione. in pri. notabili, extra eo. tit. de appella. licet hodie de consuetudine à die repræsentati instrumē
3 ti appellationis numerentur: quo semestri elapso causa remanet deserta, & prima sententia remanet à iure confirmata, & facit transitum in rem iudicatam. authē. ei qui. & ibi doct. C. de tempo. et repa. appella. c. personas. et c. cum sit. et c. reprehensibilis. cum concor. & ibi nota. per docto. extra de appella. Rota de appel'a. 14 alias, 98. in no.
4 Cautus igitur appellantis patronus, cum uiderit prope esse ut tempora labātur, ad signaturam recurret, porrectaq; supplicatione impetrare conabitur, temporum siue fatalium prorogationem, quæ sine scrupulo iudicis arbitrio concedi solet, qua impetrata parte legitime citata, Capitaneus ad quatuor menses prorogare consueuit, & merito, quia debent esse secunda fatalia breuiora pri-
5 mis, ut dicit Staphi. de literis Gra. et iusti. in 7. part. uers. fatalia prorogantur.
6 Euenit quandoque ut patronorū uel etiam clientum negligentia tempora adeo angustentur, ut pars nec legitime nec etiam ad statim in prorogatione facienda citari possit. quo casu aliquibus uisum fuit, quod si ultima dies termini sit, quod iudex sine citatione prorogare possit. arg. nota. per Bar. l. si de meis. §. fi. ff. de arbi & l. item illa. in pr. n. 5. ff. de const. pecu. & per Sozi. l. si quis arbitratu. col. 10. n. 30. uer. 2. limi. ff. de uerb. oblig. facit quod uoluit Capic. decis. 165. in causa Domini Comitis, ubi ipse uidetur uelle quod in restitutione instantiæ, quam insufflationem spiritus vitæ appellat, partis citatio non requiratur per text. l. 2.

§.1.uerſ.quod ſi ita.C.de tempo.& repa.appell.

Sed uereor contrariam ſententiam in caſu noſtro veriorem eſſe, in quo prorogatio in uim reſcripti principis fieri debet. quo-
7 niam reſcriptum non ante citationem partis, fidem facit, vt in terminis dicit Caſſado. poſt Bart. Egidi. & Roma. de appella.deciſ.7. ad fi. quo fit, vt cum reſcriptum non probet iudex in uim illius prorogare non poſsit,nec aliqua lege quod uiderim cauetur quod hæc prorogatio fieri debeat,prout erat in caſu d. l. 2. verſ. quod ſi ita. vbi Imperator pollicetur ſe reparationem conceſſurum, quinimmo ſtatutum lib. 1. cap. 53. verſ. ſic tamen, omnem prorogationem excludit ſalua ſolius Romani Pontificis auctoritate.

Crederem tamen quod ſi ſemel parte citata fuiſſet præſentatũ reſcriptum, quod daretur facultas prorogandi pluries,vt multoties euenit, quod eo caſu vltima die prorogatio fieri poſſet,ſine citatione, quia ceſſat ratio Caſſadori, & ſubintrat ratio d.l.2.verſ. quod ſi ita.præſertim ibi, cum non dubius, ſed notus omnibus dies fatalis appareat.

8 Sed dubitatum uidi circa horum ſex mẽſium computationem, quomodo ea fieri debeat, an vt menſes ſe offerunt quorum aliqui ſunt triginta unius,uel etiam uiginti octo dierum, an omniũ ſpatium triginta dierum numero exæquaretur, & declaratũ vidi ſingulos menſes de quibus in ſtatuto noſtro,triginta dierũ intelligendos & cõputandos eſſe.Dec.l.vbi lex.in 2.limita.ff.de reg.iu. Bal.l.eos.§.ſin autem circa fi.C.de tempo.& repa.appell.glo.l.fi. §.ſin autẽ dubius.in uerb.ſexaginta.C.de iure delib.Ant.de Bu. c.licet.in fi.de ſupple.negli.præla.& ibi Abb.Alex.conſ 114.col. fi.ad fi.vol.5.& cõſ.42.col.1.uerſ.& ſic videtur.uol.3.&.l.cũ biſſeſto in apoſtil.ff.de uerb.ſig.Phi. Franc.c.quam ſit.col.2.de electi. in 6.qui communẽ uſum loquẽdi atteſtatur.Sal.l.fi.in prin. uerſ. in textualibus.ibi Ang.C.de temp.appella.Sozi.reg.318.menſis. Alcia.d.l.cũ biſſeſto.faciũt l.miles.§.ſexaginta.ff.de adul.l. ædiles aiunt.in pr.ff.de ædili.edic.et authen.iubemus.C.de iud.quod & poſtea reperi tenuiſſe Tiraquel.ad l.ſi unquam.in uerb.ſuſceperit liberos. nu.169.C.de reuocan.dona.

9 Si igitur appellati patronus cognouerit, ex dierum ſupputatione & lapſu appellationem eſſe deſertam, citato legitime appellante(nam

te (nam hoc casu citatio omnino requiritur, Alexādri.c.ex ratione.col.19.vers.circa secundam quæstionem. de appel.) ad videndum pronuntiari causam desertam, & fatalia perempta, iudex si sibi ita esse constiterit, iuxta petita pronuntiabit, & hæc pronuntia siue ipsa desertio, rem faciet iudicatam, etiam ex statuto, lib. 5.c.54. à qua etiam pronuntia appellare non licet, vt proxime relato statuto cauetur, licet alio statuto, quod est lib.4.par.1.c.15. appellatio permitteretur, vt etiam de iure permittitur, ad Franc.c. ex ratione in 9. quæst.princ. de appel. quod hoc nouissimo statuto correctum est.

10 Quamuis autem inter Iuristas & Canonistas controuertatur, vtrum iudex ad quem, possit post desertionem, primam sententiam confirmare vel exequi, aut executio ad primum iudicem omnino reuerti debeat, de quibus latissime per Fely. qui alios cumulat.c.ex parte.col.5.n.9. de rescrip. & per ipsum & Franc.c.ex ratione.col.28.vers.sexto quæro.de appel. tamen statutum, de quo loquimur, lib.5.c.54. aperit, quod hic iudex qui de desertione cognoscit, poterit ad partis appellatæ electionē aut executionē concedere, aut super desertione pronuntiare. stilus autem siue praxis petendi executionem sententiæ, suo loco tradetur.

11 Sed & si appellatio ab huiusmodi desertionis declaratione à statuto nostro prohibeatur, vt dixi supra prox. de reiectione appel.vers. ab hac. putaui tamen quod si appellans doceret de sua diligentia, & appellationem re uera non esse desertam, quod iudex qui eam desertam pronuntiauerat, posset & deberet appellantem ab huiusmodi pronuntiatione in pristinum statum reponere, vt dicit Rot.de appel.9.alias,74.& eo.tit.12.alias,86.in no.sequitur Phil.Franc.d.c.ex ratione.col.23.vers.secundo quæritur, à sententia lata super desertione, per quas decisiones cum semel in facto contigisset id fieri obtinui.

12 Meminisse oportebit in dierum supputatione, si forte inter partes compromissum in hac secunda instantia factum fuisset, vel cōuentum quod per certa tempora lis suspenderetur, aut induciæ essent, tempora per quę compromissum, aut suspensio durauit, computanda non esse. Clem.quamdiu.de appel. Abb.c. ex ratione. col.2.vers.sed circa.& ibi Fely.col.1.vers.secūdo, dum firmat. & Philip.Franc. qui late prosequitur, col.7. vers. sexto quæritur.

an idem, extra de appella. penes quem Philip. ibi, cognoſcere poteris, de aliis impedimentis quæ occurrere pendentibus fatalibus poſſunt, & quæ ipſo iure curſum fatalium impediant, & quæ reſtitutioni in integrum locum eſſe faciant. nam de temporibus petitionis & electionis conſultoris dixi ſupra de ſuſpicione Capitanei, verſ. hæc autem.

13 Sed & admonere libet, quod & multoties euenire vidi, quod multi appellantes qui appellatum diutius fruſtrare volunt, pendẽte appellatione cauſam attentatorum introducunt, putantes donec materia attentatorum diſcutiatur, in principali negotio ſuperſedendum eſſe, & fatalium curſum impediri, ad Fely. poſt Butri. Abb. & Ro. vbi per eum. c. ex ratione. col. 2. n. 4. de appella. c.
14 non ſolum. eo. tit. in 6. quorum quidem ſententia ita demũ procedit, ſi is qui de attentatis oppoſuit, in ipſa cauſa attentatorum obtinuerit, Rot. deciſ. 102. alias, de appel. 15. in no. Milis in ſuo reper. in verb. attentata. Alexandri. c. ex ratione. col. 6. verſ. quarta principalis. & ibi Franc. col. 9. verſ. circa tertium. & ibidem Fely. nu. 15. de appella. & propterea caueant ne ſibi interim fatalia labantur, ipſique ſuo gladio pereant.

De ſententiæ prolatione. Cap. XIII.

1 *Capitaneus appellationum, poteſt ſententiam primi iudicis confirmare & infirmare, & alia quæ hic dicuntur.*
2 *Appellatio, omnem cauſam, tam negotij quam nullitatis, ad Capitaneũ deuoluit.*
3 *Sportulæ Capitaneo pro definitiuis tantum ex ſtatuto debentur, licet de conſuetudine dentur etiam pro habentibus vim definitiuæ.*
4 *Reiectio appellationis, & deſertionis pronuntiatio, definitiuæ non ſunt.*
5 *Sportulæ pro Capitaneo debent deponi parte citata, & præuia proteſtatione de qua hic remiſſiue. & nu. 7.*
6 *Sportulæ non debentur, in cauſis mercedum & miſerabilium perſonarum.*
7 *Forma citationis ad ſententiam coram Capitaneo appellationum.*
8 *Forma ſententiæ definitiuę per Capitaneum appellationum ferendæ.*
9 *Appellare non licet à ſententia Capitanei, in eo quod primę eſt conformis.*
10 *Capitaneo declarante nullam primam ſententiam, etiam ſi iterato condemnet in eiſdem, appellatur ad Senatorem, coram quo erit in ſecunda inſtantia, & non in tertiam.*

Cauſa

1 CAusa igitur instructa partibus plene auditis iudex quid agendum sit mature circumspicere debet, nam si viderit sententiā bene latam, illam confirmabit, si male latam, infirmabit, concipiendo verba bene vel male fuisse iudicatum, vel appellatum, & ideo sententiam confirmandam vel infirmandam, ad Bar. l. si expressim. col. prima, de appella. & si prima sententia quæ reū appellantē condemnauit sit iniusta, pronuntiabit male iudicatū & bene appellatū & appellantē absoluet, si vero appellatū absolutū iniuste cognouerit, male iudicatū & bene appellatū pronūtiabit, & appellatū condemnabit, in id in quo de iure veniet condemnandus. Poterit etiam partim confirmare, & partim infirmare, sicut per diuersa sententiæ capitula viderit expedire. Necnon, & primam sententiam modificare poterit, addendo, corrigendo, minuendo, & modificando. Quod si primam sententiam nullitatis vitio subiacere cognouerit, pronuntiare poterit super vacuo appellatum, quia sententia nulla, & insuper eodem contextu vel condemnare vel absoluere in negotio principali, prout
2 sibi suadebit iustitia, quoniam per appellationem omnem caussam ad Capitaneum deuolutam esse intelligitur. Hæc nuncupatim traduntur per statut. lib. 1. c. 173. quæ semper inuiolata seruata fuerunt, & ita fere se habent de iure communi, ad Bart. & Docto. l. si expressim. ff. de appella. & l. pri. C. quando prouoca. non est necesse.

3 Sportulæ in omnem casum, siue causæ sint commissariæ ab initio, siue non, Capitaneo debentur; cuius quantitas moderatur à statuto lib. 5. c. 55. & licet statutum illud prouideat, quod sportulæ tantum pro definitiuis debeantur, tamen ex consuetudine etiam in interlocutorijs vim definitiuæ habentibus dari consueuerunt,
4 vt in reiectionibus appellationum, & pronuntijs desertionum, quæ definitiuę non sunt, vt dicit Rota de appella. 12. alias, 86. in no. & Francus, c. ex ratione. col. 23. vers. secundo quæritur, an sententia lata super desertione, extra de appel. & hæc cōsuetudo erit attendenda per ea, quæ supra dixi, in prima parte in titulo de sententiæ prolatione in ordinariis, vers. sportulas. Vltra quā præfinitam quātitatē, si iudex acceperit punitur, si pars dederit punitur, & sententia nulla remanet, ex suprascripto statuto. Igitur in depo
5 sito faciendo adhibenda erit protestatio, de qua dixi, dicto titulo

de ſententiæ prolatione in ordinariis, verſ. eo igitur caſu.
6 Cauſæ mercedum & miſerabilium perſonarum ab hac ſportularum ſolutione excipiuntur, ex dicto ſtatuto. Igitur iudices ab illarum exactione caueant. quæ autem dicantur miſerabiles perſonæ, dixi remiſsiue ſupra titulo de cauſis ſummariis, verſ. vtrum autem appellatione miſerabilium perſonarum.
7 Sportulis igitur præparatis citabitur reus, illiuſque procurator ſub hac forma: Coram D. Capitaneo Appellationum Ro. Caſalis citetur Titus Vulturnius, ex aduerſo principalis, & Aufidius Bollio eius procurator, ad deponendum deponique videndum ſportulas, animo tamen repetendi, deferri iuramentum in ſupplementum quatenus opus ſit, concludendum & audiendum ſententiam ad 1. d. inſtante Nigidio Figulo princ. Quod ſi cauſa de voto Conſultoris cognoſcetur, tunc hęc erit forma: Ad deponendum deponiq; videndum ſportulas tam pro D. Capitaneo quam pro D. Conſultore, animo tamē repetendi, videndum iurare teſtes ſuper recognitione manus & ſigilli D. Cōſultoris aperiri conſiliū, concludendum & audiendum ſententiā ad 1. d. Quo termino ſeruato, vt dixi ſupra, de ſentētiæ prolatione in ordinarijs, iudex vel iuxta ſuum iudicium vel Conſultoris conſilium (vt res erit) pronuntiabit. Forma ſententiæ definitiuæ hæc erit.
8 Nos Caius Menius I.V.D. ad præſens Ro.Po. & Capitolinæ Curiæ appellationum & nullitatum Capitaneus, cognoſcētes de lite & controuerſia, quæ primo corā d. primo Collaterali, & nunc corā nobis in ſecunda inſtantia pendet indeciſa, inter Aulum Poſtumium appellantem, & Mutium Scæuolam, eius procuratorem ex vna, & Publium Cornelium appellatum, & Quintum Tuberonem, eius procuratorem ex alia, de & ſuper vendicatione agri Bouillæ nuncupati, rebusque aliis in actis cauſæ, & cauſarum huiuſmodi coram nobis introductis virtute inſtrumenti appellationis, cuius tenor talis eſt: In Dei nomine, &c. Vnde viſo per nos dicto appellationis inſtrumēto, ac actis & iuribus tum prioris inſtantiæ coram nobis tranſportatis: cum etiam coram nobis factis & celebratis, partibusq; cum eorū procuratoribus & aduocatis informantibus, & allegantibus tam in iure, quam in facto, ſæpe ſæpius auditis, omnibusque mature viſis & conſideratis, quæ videnda & conſideranda fuerunt, viſaq; poſtremo citatione (& il-

(& illius diffusione, si diffusa fuerit) ad hanc nostram sententiam audiendam pro hac die & hora coram nobis legitime facta, talẽ in huiusmodi causa inter partes prædictas, (de voto Africani Cõsultoris, si votum dederit) sententiam damus, proferimus, & promulgamus in his scriptis, & hunc, qui sequitur, modum, & formam videlicet.

Christi Benedicti, eiusque Gloriosæ Matris virginis Mariæ nominibus inuocatis pro Tribunali sedentes, & solũ Deum præ oculis habentes per hanc nostram definitiuam sentẽtiam, quam (de voto Consultoris, si aderit) ferimus in his scriptis pronuntiamus, sententiamus decernimus, & declaramus. & hic iudex sua manu verba sententiæ subnectet.

9 Ab hac sententia si fuerit primæ sententiæ conformis, non licebit appellare, ex statuto lib.4.par.1.c.16.& lib.5.c.47.licet iure communi secus s.l.vnica.C.ne liceat in vna eademque causa tertio prouoc, de quo late per Francũ, c.si recte.alias, directe. de appella.col.3.versi.2.conclusio. quod intelligitur à qualibet parte vt ibi ipse declarat. nam si is, qui in prima instantia obtinuit, in secunda succumberet, non esset propterea is, qui succubuit in secũda, prohibitus appellare.

10 Et quoniam, vt prædixi, Capitaneus nulla declarata priori sententia, poterit iterato super negotio principali pronuntiare, animaduertendum erit, quod si ab ea sententia Capitanei, quæ scilicet primam sententiam nullam declarauerit, & ipse iterato pronuntiauit, appellari contingat, appellatio ad Senatorem interponenda & repræsentanda, iustificanda & prosequenda erit, eodem modo quo dixi faciundum corã Capitaneo ex statuto lib.4.par.1.c.15.arbitror quoque quod sufficeret appellationem intra quinque dies coram Senatore repræsentasse, quia hæc coram Senatore secunda instantia erit, & non tertia; cũ prima sententia sit nulla declarata, & in secunda instantia appellatio repræsentatur intra quinque, lib.1.c.162.

De tertia seu ulteriori instantia. Cap. XIIII.

1 *Appellatur à Capitaneo ad Senatorem, si sententia Capitanei non sit primæ conformis.*

2 *Appel-*

2 *Appellatur rursus ad Capitaneum, si tertia sententia Senatoris non sit nec cum prima, nec cum secunda conformis.*
3 *Appellatio in tertia instantia debet intra triduum repræsentari.*
4 *Termini abbreuiantur in tertia instantia, quia etiam fatalia angustantur.*
5 *Terminus iuris datus per Capitaneum appellationum, est dierum trium.*
6 *Appellationum causæ, eodem modo instruuntur in tertia instantia, sicut in secunda.*
7 *Senator in tertia instantia est suspectus, si in prima ipse, vel sui officiales iudicauerint.*
8 *Persona dicitur eadem, quamuis dignitas, vel officium mutetur.*
9 *Fatalia tertiæ instantiæ sunt mensium quatuor.*

1 SI igitur secunda sententia primæ sententiæ conformis in totum, vel in parte non fuerit, licebit pro ea parte pro qua conformis non fuerit, appellare, ex statuto lib. 1. c. 167. quæ appellatio ad Senatorem negotium deuoluit ex statuto prædicto.

Sed si Senator sit, aut illius collaterales qui primam sententiā tulerint, consultor eligi debet, vt infra dicam, versi. si in prima.

2 Sic & si sententia in tertia instantia per Senatorem ferenda nec cum prima, nec cum secunda conformitatem haberet, iterato ad Capitaneum appellandum esset: & si Capitaneus de aliis prioribus cognouisset, consultor omnino esset eligendus, eo modo quo supra de electione consultoris dictum est, ex statuto lib. 4. par. pri. c. 16.

3 Seruatis igitur in appellando solemnitatibus quæ supra seruanda esse dixi, appellatio coram Senatore intra triduum à die appellationis interpositæ repræsentanda erit, lib. 1. c. 167. nam in locum illorum quinque dierum, qui dantur à statuto ad repræsentandum in secunda instantia, in tertia tres merito subrogantur,
4 cum termini abbreuientur quando instātia, seu fatalia angustantur, Inno. c. de causis. in pri. extra de offi. deleg.

5 Hoc in loco animaduertendum est, quod si quis à Capitaneo appellans ad iuris terminum monitus esset, iuris terminus esset dierum trium, cum sit ille idem terminus qui ad repræsentandā appellationem datur, lib. 5. c. 48. & sic dierum triū ex statuto prædicto lib. 1. c. 167.

6 Appellatione repræsentata, quæ dixi obseruanda esse in secūda instantia, hic in tertia attendenda erunt cum circa reproductionem & repetitionem iurium, cum etiam obseruationem desertio-

sertionum, iustificationem & impugnationem appelationum,& reliqua quæ ibi notaui.

7 Si in prima instantia Senator,aut illius officiales qui primus & secundus Collaterales sunt, iudicauerit, consultor iuxta modum supra in secunda instantia traditum,eligi debet,cuius consilio ipse Senator causam decidere debet, & quamuis disputari posset vtrum eo casu quo Senator,aut illius officiales in prima instantia iudicauerint, Consultor petentibus tantum partibus, vel etiam non petentibus eligendus sit, per ea quæ dixi supra in ordinariis de præfixione dilationum,tamen admoneo patronum qui clienti suo consulere vult, vt Consultorem iuxta formam supra traditam eligi procuret, ex qua electione non solum disputationem, & dubium euitabit,sed etiam labori,quod in informando assettamentũ subire posset,facillime parcet,& se vnius Consultoris voto liberabit,licet consultius sit in dubiis articulis quatuor quam vnius votum habere.

8 Dubitari posset circa hanc personarum identitatem,quid si ille,qui vt Capitaneus iudicauit,efficiatur Senator,vel primus, vel secundus Collateralis, vel ex contrario, vtrum ille sit à facultate iudicandi exclusus, adeo quod electioni Consultoris locus sit, & locum esse Consultori tenuit,Bart.l.eos.in princ.quæst.2.C. de appella. faciunt dicta per eundem.l.nemini.C. de aduoc. diuer.iudicio.

9 Fatalia huius tertiæ instantiæ quatuor mensium,sunt ex statuto lib.5.ca.3.& propterea qui ea labi viderit,& sua interesse arbitrabitur,illorum prorogationem à signatura obtinebit, vt supra dixi de fatalibus causæ appellationis, quo in loco videre etiam licet quæ ibi circa impedimenta & restitutiones, & reliqua animaduertenda censui.

De reductione sententiæ arbitrorum,deque illius nullitate. Cap. XV.

1 *Vir bonus lites detestatur.*
2 *Iudex potest partes ad compromissum cogere,remissiue.*
3 *Compromissum inter consanguineos vsque ad certum gradum, certis casibus fieri præcipitur.*
4 *Item inter Barones & populares litigantes.*

5 *Appel-*

5 *Appellare non licet à sententia arbitrorum: etiam iure communi. nu. 12.*
6 *Nullitas sententiæ arbitrorum, potest deduci iure ciuili intra annos triginta: iure isto intra decem dies. nu. 7.*
8 *Causa nullitatis sententiæ arbitri, intra dies quinque vtiles iustificari debet. Quod statutum videtur mutilum. nu. 10*
9 *Clausula, prima sententia firma maneat, quid operetur in statuto de quo hic.*
11 *Depositum an & quando fieri debeat, in causa nullitatis sententiæ arbitri.*
13 *Reductionẽ sententiæ arbitri ad viri boni arbitrium petens, quid & intra quantum tempus facere debeat, & de forma petitionis.*
14 *Reductionem sententiæ arbitri petens, litem non contestatur, nec aliquas alias iuris solemnitates seruare, quam de grauamine docere tenetur.*
15 *Dies decem dati ad dicendum de nullitate sententiæ arbitri, vel petendam reductionem, computantur à die scientiæ, si citatio ad sententiam non præcessit.*
16 *Depositum fieri debet vt hic, si dicatur de nullitate, aut petatur reductio sententiæ arbitrorum, inter consanguineos latæ.*
17 *Iurans non petere reductionem, an excusetur si intra dies decem reductionẽ non petierit, quia absolutionem non impetrauerat.*
18 *Iuramentum in compromisso appositum, intelligitur si æque arbitretur.*
19 *Modica læsio, non facit esse locum reductioni, & propterea non est petenda.*
20 *Iudex super reductione aditus, poterit de nullitate cognoscere. Et quid ex contrario remissiue ibidem.*
21 *Læsio & iniquitas sententiæ arbitrorum, & ex nouis iustificari potest.*
22 *Arbitri ab arbitratoribus, & sententia laudo differunt, & quo modo cognoscantur remissiue.*
23 *Statuta ista restringentia tempus dicendi de nullitate, & petẽdi reductionem, non loquuntur de arbitratoribus, nec de laudis.*
24 *Sententiæ appellatione, non venit laudum.*
25 *Casus omissus in statutis remanet in dispositione iuris communis.*
26 *Reductio laudi arbitrorum, poterit peti intra annos triginta.*
27 *Causa reductionis laudi licet posset deduci intra annos triginta, tamen in iudicio deducta debet terminari intra sex menses.*
28 *Causa reductionis laudi pendente, exequi non potest.*
29 *Sententia arbitrorum, seu laudo arbitratorum confirmatis, an liceat vlterius appellare.*

1 QVi iudicia subire detestantur, quod virum bonum decet. l. item si res. §. fi. ff. de aliena. iudicij muta. causa facta. gl. l. illud. §. quid tamen. ff. de trib. actio. eorum controuersias & quęstiones in arbitros, siue arbitratores compromittunt, de quibus multi, &
2 quidem egregij viri, plenissime tractarunt: multoties quoque à iudice partes compromittere coguntur, vt per Fely. extra de treuga &

gã & pace. in rub. & in c.pastoralis. de rescrip. late per Marcum
3 Ant. Blanc. in tracta. de Arbi. quæst. quarta. Sed & statuta nostra inter consanguineos certi gradus & affines primi gradus affinitate durante compromissum in causis non liquidis certis modis & temporibus fieri præcipiunt, de quibus abũde, lib. 4. par. pri. c. 9.
4 & lib. 5. c. 40. & 42. Sed & si lis inter magnates, & Illustres quos Barones appellant ex vna, & ciues siue aliquos de populo ex alia orta sit, & ciuis siue popularis compromissum fieri petat, causa ipsa compromitti debet in duos populares, de quo per statutum
5 lib. 1. c. 150. & lib. 3. c. 41. his igitur casibus si per arbitros pronuntiatum fuerit, non licebit appellare ex statuto lib. 1. c. 169. & 170. Sed ne sine remedio oppressus relinqueretur, statuta prædicta voluerunt, quod si quis prætenderet arbitrorum sententiam nullam, aut se ex ea enormiter læsum, posset de nullitate dicere, aut reductionem ad arbitrium boni viri petere, vt statim dicam.
6 Si igitur nulla arbitrorum sententia prætendatur, quamuis iure communi de illius nullitate dici posset intra annos triginta. l. sicut. C. de præscrip. trig. anno. c. in nostra. extra de procura. late per Franc. c. dilecto. in 5. quæst. princ. extra de appell. tamen per statutum quod est lib. 1. c. 169. ea nullitas deduci debebit coram Capitaneo appellationum intra dies decem, à die lati arbitrij
7 numerandos, coram quo intra dictum decendium, patronus suam petitionem parte legitime citata offerre debebit, post cuius petitionis oblationem, lite aliter non contestata, ceterisque iuris solemnitatibus omissis, (nam hæc à statuto lib. 1. cap. 170.
8 in fine remittuntur.) Actor suam nullitatem intra quinque dies vtiles à die dictæ oblatæ petitionis numerandos, iustificare debebit, quibus quinque diebus elapsis, & nullitate non iustificata, prima sententia arbitri firma remanebit, vt dicit statutum prædictum lib. 1. cap. 169. ex quibus statuti verbis ibi; prima sen-
9 tentia firma remaneat, tenuit Corne. consi. 302. visa petitione. col. pen. & fin. quod nec etiam per viam exceptionis nullitas vlterius deduci poterit, de quo amplius infra suo loco me dicturum spero. Breuissima sunt hæc statuti tempora, & vix est vt intra q̃nque dies vtiles possit nullitas deduci & iustificari, & ex his quæ dicuntur in alio & sequenti statuto post prædictum, multo-
10 ties credidi dictum statutum d. c. 169. esse mancum, & mutilum,
vt in

vt in eo deficiant illa verba quæ in sequenti capitulo, quod est eodem lib. 1. c. 170. admodum simili prædicto c. 169. leguntur, vide-
12 licet quibus elapsis iudex allegationibus partium auditis, causam decidat intra quindecim dies vtiles, à die petitionis in antea numerandos, quo etiam loquendi modo statuentes in plerisque locis vsi sunt, sed cum meum non sit corrigere statuta, & emēdatiorem codicem non inuenerim, admoneo patronum, vt in prorogationibus à signatura obtinendis studeat, alioqui clientem in periculum detrudet.

De deposito autem, an & quando requiratur, vide quæ infra proxime dicam, versi. meminisse. & in titulo de nullitatibus. versi. diligenter. vsque ad versi. in termino.

Qui vero omissa nullitate, vel quia nō adsit, vel quia eam prosequi nolit, sed grauamen illatum ad boni viri arbitrium reduci cupit (quoniam & ipse quoque appellare prohibitus est, tum iure communi. l. pri. vbi Docto. C. de arbitris. de quo late per Marcum
13 Ant. Blanc. qui ponit regulas & limitationes. d. tracta. de compromis. q. 10. in pri. cum ex statuto nostro de quo loquimur, lib. 1. c. 170.) intra decendium à die latæ sententiæ numerandum, parte legitime citata, suam petitionem offerre debet, in qua facti serie narrata, ac expressa læsione, vt melius potuerit, concludendo, petet sententiam ad boni viri arbitrium reduci, qua petitione
14 oblata intra quinque dies vtiles à die dictæ petitionis numerandos, de iniquitate & enormi læsione docere debet. Quibus elapsis curabit, vt causa intra alios decem dies vtiles terminetur, nam si per iudicem intra dictum tempus non terminetur, prima sententia firma remanebit: qui igitur tempus labi dubitabit, prorogationibus à signatura impetrandis innitetur.

Super huiusmodi autem reductione, nō opus erit alia litis contestatione, aut quauis alia iuris solēnitate, sed sola veritate inspecta procedi debet, vt dicit statutum prædictum c. 170. in fine.

15 Sed quoniam hæc duo statuta, de nullitate & reductione loquentia, dicunt supputationem dierum decem, ad dicendum de nullitate, reductionem petendam à die latę sententiæ faciendam esse, animaduertendum duxi hoc ita demum verum esse, si pars in prolatione sentētiæ fuerit legitime citata, alioqui nō nisi à die scientiæ computabuntur, vt dicit Aymo. Crauett. de antiqui. tem po. par.

po.par.2.nu.2.post Corn.consi.17.col 4.vol.4.
16 Meminisse etiam oportebit, quod si sentētia, vel etiam laudū; de quo infra dicturus sum, inter consanguineos latum fuerit, is qui vel de nullitate dicit, vel reductionem petit, depositum intra triduū facere debet: vel si de re immobili agatur, res ipsa in sequestrum dari debet, vt infra dicam titulo de causis nullitatum. versi. diligenter. vsque ad versi. in termino.
17 Sed quid si quis iure iurando in compromissi celebratione affirmauerit, se reductionem sententiæ arbitri non petiturum, & intra decem dies nō petierit, vtrum ex hoc excusari debeat, si post decem dies, iuramenti relaxatione impetrata, velit reductionem petere, quasi antea non potuerit, iuramenti vinculo obsistente? & excusari non posse respondit Fely. c. ex trāsmissa. col. 1. versi. pro tanto dixit Ludouicus, extra de præscriptio. post Ludo. Ro. vbi per eum quem sequitur apostilla ad Lanfrancum in tracta. de arbi. in vlti. par. q. 14. in pr. ea ratione quia sibi imputandū est quod intra terminum iuramenti relaxationem non petierit. Sed hæc
18 conclusio etiam ex alio capite vera est: nam iuramentum in compromisso appositum, recipit tacitam conditionem, si æque arbiter fuerit arbitratus. l. si libertus iurauerit. ff. de ope. liber. Bar. l. si societatem. §. arbitrorum. nu. 31. ff. pro socio. & l. fi. vbi Ias. latissi. ff. qui satisda. cog. per Canoni. c. quintauallis. extra de iure iur. donec igitur apparuerit arbitrum æque arbitratum esse, altera partium interim reclamante, neque pœna committetur, neque periurium erit detectum, vt dicunt Doct. in locis præallegatis.
19 Vnum admonere volo patronum, vt se diligenter informet à Cliente in quota parte sit læsus. nam si læsio esset modica, tunc reclamandum non consulat. nam in modica quantitate arbitros lædere posse compertum est, Bar. d. l. societatem. §. arbitrorum. n. 25. versi. quæro quæ dicatur magna. ff. pro soc. Soz. consi. 120. nu. 7. vol. 2. Dec. consi. 39. iuridicum. in fine.
20 Sed nunquid iudex super reductione ad arbitrium boni viri aditus, posit de nullitate laudi cognoscere? & posse tenuit Franc. c. dilecto. in 15. quæst. princ. extra de appell. post Archi. Butri. Panor. & Imol. vbi per eum, ea ratione quia reductio sapit naturam appellationis, & totum negotium deuoluit. Quid autem ex contrario, id est, nunquid iudex super nullitate aditus posit de læsione co-

ne cognoſcere per Franc.d.c.dilecto.q.30. qui idẽ tenet & refert eos qui contrarium ſenſerunt.

21 Et quamuis ſtatutum in aliis prohiberet appellationem iuſtificari ex nouis, vt ſupra de iuſtificatione appellationis dixi, tamen hoc caſu permittit ſimpliciter de iniquitate & enormi læſione probari, quod & iure communi permittitur, Lanfranc. in d.tracta.de arbi.in vlt.par.q.16.poſt Bar.d.§.arbitrorum. qui tantum loquuntur de arbitratore, vt infra dicam.

22 Hæc duo ſtatuta, de quibus tractamus, vt ex eorum lectura apparet, loquuntur de ſententiis arbitrorum, de laudis autem arbitratorum nihil omnino diſponunt, & tamen longa eſt differentia inter arbitros, de quibus in iſtis ſtatutis fit mentio, & qui aſſumũtur ad litis deciſionem, & arbitratores qui aſſumuntur, vt plurimum ſuper contractu, de quorũ differentia & modo cognoſcendi viſendus eſt Bar.d.§.arbitrorum.q.1.n.7.cum quinque ſequẽtibus.& Bal.l.1.col.1.verſi.item oppo.C.eo.tit. Lanfranc.d.tract. de arbi.in vlti.par.q.1.cum quatuor ſequen.

23 Cum igitur hæc duo ſtatuta lib.1.c.169.& 170. vt prædixi loquantur de ſententiis arbitrorum, de laudo autem & arbitratori-
24 bus nullam omnino faciant mentionẽ, & ſententiæ appellatione laudum non contineatur, vt dicit Lanfranc.d.tracta.de arbi.in 1.par.nu.38.vbi additio, puto ego, ſaluo ſemper iudicio meliori, quod alia ſit ſeruanda forma in reductione petenda à laudis arbitratorum, ſi vt arbitratores processerunt & laudarunt, quam quæ traditur à ſtatutis prædictis, & hæc erit iuris cõmunis, quia caſus
25 omiſſus in ſtatuto in iuris diſpoſitione remanet.c.2. de translat. epiſ. Soz.conſi.9.nu.4.vol.1.& in caſu omiſſo ad ius ciuile recurrendum eſſe voluit ſtatu.lib.5.c.37.

26 Hoc igitur caſu reductio peti poterit intra annos triginta, ſecũdum magis commu.opinio.de qua per Doct. d.§.arbitrorum, & per Canoni.c.quintauallis.extra de iure iur.per Lanfrãc. in d.tracta.de arbi. in vlti.par.q.20.& per Marcum Ant.Blanc.in tracta. de compromiſſis.in vlt.par.nu.18.verſi.ſecus.

Et quamuis longa ſit diſputatio, vtrum hoc caſu reductio peti poſſit, ſiue appellari, quod à pari procedunt ſecundum Mar.Ant. Blanca.d.tract.de arbi.in vlti.par.nu.11.vt ipſe ibidem diſputat, tamen in caſu noſtrorum ſtatutorum res eſt ſine dubio, quoniam ex ipſis

ex ipſis datur executio ſententiis arbitriis & laudis,lib.1.c.92.& propterea reductio hoc caſu abſque dubio,& intra prædicta iuris communis tempora peti,vt arbitror,poterit.

Nec obſtat prædictis ſtatutum,quod proxime retuli lib.1.c.92 dum dicit,quod iudex teneatur exequi arbitria & lauda quibus non fuerit contradictum, quia non ex hoc reclamādi facultatem aufert,nec tempus ad eandem interponendam à iure datum minuit,aut tollit:& illa verba ſtatuti prædicti,& non eſt facta proſecutio appell.intra tempora à ſtatuto præfixa, referri non poſſunt ad aliud quam ad verbum ſententiæ de quo in principio cum ab arbitris ſit,vt dixi,appellatio prohibita ex dicto ſtatuto 170.Quin immo in caſu prædicto non ſolum poterit reductio peti, ſed corā iudice ſuper executione adito,exceptiones nullitatis & enormiſſimæ læſionis deduci,vt dicit Lanfranc.d.tract.de arbi.in vlti.par. q.20.verſi.ſecundus caſus.

27 Sed poſtquam cauſa huiuſmodi reductionis laudi fuerit in iudicio deducta,quantum tempus dabitur ad proſequendum reclamationem, ſiue petitam reductionem? & aliqui tenuerunt eſſe idem tempus quod datur cauſæ principali, quod tempus ex ſtatuto noſtro eſt vnius anni,lib.5.c.3.alij vero quos refert Lanfranc. d.tracta.in vlti. par. quæſt.21.tenuerunt eſſe idem tempus quod eſt præfixum cauſæ appellationis, quod eſſet ex prædicto ſtatuto ſex menſium: & quamuis hæc ſecunda opinio mihi magis conſonet, rationibus adductis à Doctoribus eam tenentibus quas hic conſultò omitto, tamen ipſe Lanfrancus primam opinionem de conſuetudine ſeruari teſtatur, cui contradicere non audeo.

28 An autem pendente cauſa reductionis laudi ad viri boni arbitrium exequi poſſet,ſtatutum quod proxime retuli lib.1.c.92.videtur innuere quod nō:nam illa tantum lauda executioni demandari præcipit, quorum virtus per reclamationem, vel contradictionem non eſt ſuſpenſa, & ita etiam circumſcripto ſtatuto tenet Panor.& Imol.d.c.quintauallis. extra de iure iur. quos refert Franc.d.c.dilecto.in decima princ.quæſt.in quarta limita. Et per conſequens,ſi quid reclamatione pendente innouetur, per modum attentati veniet reuocandum ad c.non ſolum.cum nota.de appella.in 6.

29 Quid autem si arbitrorum sententia, siue arbitratorum laudũ, fuerint à Iudice de reductione cognoscente confirmata, an tunc vlterius appellare, siue reclamare liceat? visendus erit Lanfranc. d. tracta. de arbi. par. vlt. q. 22. & Philipp. Franc. d. c. dilecto. in 10. princip. quæst. versi. 4. limita. & omnino Mar. Ant. Blanc. d. tracta. de compromissis, in vlti. par. nu. 19. qui late disserit recitando fundamenta octo, vel nouem Doctorum tenentium appellare non licere, & aliorum fere duodecim Doct. tenentium appellare licere, & nonnullorum distinguẽtium inter laudum arbitratorum, & sententiam arbitrorum, & alios qui propter dubium cõsulere noluerunt, magis communem tamẽ opinionem esse quod liceat appellare, dicit Paris. consi. 45. nu. 93. vol. 1. post Alex. consi. 106. viso themate. vol. 3. licet Blanc. ipse aliter sentiat & distinguat.

LIBER SEXTVS.

De Causis nullitatum. Cap. I.

1 *Nullitatum causæ, quinque modis cognosci & deduci possunt.*

2 *Statutum de causis nullitatum lib. 1. c. 157. tractat de illis, quæ principaliter et de per se in iudicium deducuntur.*

3 *Forma petitionis exhibendæ in causa nullitatis, principaliter intentatæ.*

4 *Generalis petitio & libellus nullitatis sustinetur, parte nõ opponente, alias nullitates exprimere tenetur.*

5 *Causa nullitatis principaliter intentata, non requirit iure isto neque libellum neque litis contestationem, de iure communi secus.*

6 *Nullitas principaliter deducta, debet iustificari intra octo dies vtiles, & intra alios septem expediri, alias lis ipsa & instantia perit.*

7 *Prorogatio termini tam probatoriũ quam ad expediendum, in causa nullitatis, à sola signatura datur, & in ea vigilandum.*

8 *Signatura non dat restitutionem, instantiæ si labatur, in causa nullitatum, & datas reuocat, quia cum instantia ius perit.*

9 *Depositum quando in causis nullitatum fieri debeat, & nu. 11. & 12.*

10 *Equiparatorum, vbi par est ratio, par etiam esse debet decissio.*

13 *Citatio partis, in repetitione, seu productione actorum, pro iustificatione nullitatis, omnino requiritur.*

14 *Instantia causæ nullitatis, est dierum vtilium quindecim iure isto, iure communi secus: qui dies à die oblatæ petitionis numerantur. nu. 15.*

16 *Iudicis officium quod sit, nullitate principaliter intentata.*

17 Ap-

17 *Appellare licet in causa nullitatis principaliter introducta, siue pro nullitate, siue contra pronuntietur.*
18 *Commissione impetrata & præsentata, pro causa nullitatis principaliter intentanda, an instantia computetur à die præsentationis, vel citationis partis.*
19 *Commissio est loco libelli.*
20 *Citatio est initium cuiuslibet processus.*
21 *Desertio in dubio non est iudicanda.*
22 *Iudex aditus super nullitate sententiæ, an & quando possit merita tangere.*
23 *Executio sententiæ an & quando fieri possit, pendente causa nullitatis principaliter intentata, regu. cum limita. vt nu. 25. 26. & 28.*
24 *Sententia nulla nec titulum præbet, nec bonam fidem inducit.*
27 *Captura personalis an dicatur actus irretractabilis, ita vt suspendat executionem, nullitate pendente.*
29 *Reus in causa nullitatis quid attendere debeat.*
30 *Moderatio inhibitionis in causa nullitatis principaliter intentatæ peti debet, vt stet sine præiudicio legitimæ executionis.*
31 *Sportulæ an debeantur pro moderatione inhibitionis, in causa nullitatis cū clausula, vt stet sine præiudicio legitimæ executionis.*
32 *Interlocutoriarum sentētiarum, de nullitate an & coram quo Iudice dici possit.*
33 *Statutum, quod de nullitate post annum agi non possit, an excludat post annum excipientem.*
34 *Remedia omnia temporalia ad agendum, sunt perpetua ad excipiendum.*
35 *Statutum probibens de nullitate agi post annum, non excludit casus hic enumeratos.*
36 *Nullitas patens, sufficit quod iudici demonstretur, cuius partes erunt potius nihil agere, quam exequi & si exequatur appellabitur.*
37 *Replicare de nullitate, in terminis statuti nostri post annum non licet.*
38 *Replicans dicitur agere, ad effectum de quo hic.*
39 *Nullitate insimul cum appellatione deducta, si senteutia fuerit confirmata, de nullitate vlterius dici non poterit: quod limita, vt nu. 40.*
41 *Appellatione deserta, in qua nullitas etiam fuerat deducta, non erit facultas dicendi de nullitate præclusa.*
42 *Clausula, saluo iure dicendi de nullitate, in appellatione quid operetur, & an sit necessaria.*

1 AVSAE nullitatum de mente Philippi Franchi qui egregie de illis tractauit in cap. dilecto. de appella. quinque modis cognosci possunt. primo per viam appellationis appellando à sententia nulla: secundo dicendo de nullitate incidenter, & accessorie ad appellationem, quia in omni appellatione tacite nullitas in-

 cluditur

cluditur. tertio de nullitate expresse insimul cum appellatione. quarto principaliter & de per se, absque aliquo remedio appellationis principaliter iudicem adeundo. quinto per viam exceptionis, coram iudice exequente. inter quos modos maximum discrimen colligitur, vt ipse Francus late prosequitur. d.c. dilecto. quæst. 54.

2 De quarto igitur modo loquitur statutum de quo tractare hic intendo, lib. 1. c. 157. quod facile dignoscitur ex verbis statuti requirentis oblationem petitionis & præfigentis terminum ad probandum & dantis instantiam ad expediendum, ex quibus hæc argui & demonstrari dicit Franc. d. q. 54. circa med. versi. his sic præmissis. & rursus in q. 11. Et vere & proprie dicere de nullitate est adire iudicem per viam querelæ. c. cõcertationi. & ibi Archidiac. de appella. in 6. l. si expressim. ff. de appell. idem Lanfrancus, d. c. dilecto. quæst. 27. versi. & præmitte.

3 Qui igitur nullitatẽ alicuius sententiæ diffinitiuæ (nam de interlocutoriis infra dicam) coram Capitaneo appellationum, principaliter introducere vult, is suam petitionem formabit, in qua narrabit seriem facti, dicendo sententiam contra se latam per Labeonem iudicem vitio nullitatis subiacuisse & subiacere, causis & rationibus ex actis colligibilibus, & suis loco & tempore deducendis, & allegandis, vel quia lata contra formam iuris & statutorum propterea concludendo petat dictam sentẽtiam nullam declarari, irritari, & annullari, siue irritam & nullã declarari, & aduersarium in expensis condemnari.

4 Hæc petitio ita generaliter sustinebitur reo non opponente, sed si is peteret causas nullitatis, siue ipsas nullitates exprimi, tũc actor cogeretᷓ exprimere, vt dicit Alexãdri. d. c. dilecto. in 5. prin. quæst. versi. succedit quæstio. Franc. ibidem, q. 13. & 14. quo in loco tractãt quid si libellus sit generalis, & prosecutio specialis, vtrũ succumbens ex speciali causa deducta, posit aliam deducere, & quid si libellus fuerit specialis, an & aliæ possint deduci, ad quem recurras, quia non intendo tam breui compendiolo totas materias quas perfuntorie attingo, pertractare.

5 Quamuis autem libellus & litis contestatio iure communi in hac principaliter intentata nullitate requireretur; secundum relata per eundem Francũ in d. c. dilecto. in vndecima & duodecima quæst.

quæst.& ex consequenti ordinarie procedendum esset,tamen statutum de quo loquimur,& libellum & litis contestationem excludit,sola petitione breuique termino ad probādum , breuiorique ad expediendum contentus.

6 Actor igitur post oblatam,parte legitime citata,petitionem,& obtentam inhibitionem,si id sibi expedire videbitur, transportatis quam primum poterit actis & processu prioris instantiæ, intra octo dies vtiles suam intentionem iustificare conabitur , quam si non iustificabit,sciat se à facultate iustificandi exclusum etiam ex apertissimis verbis statuti.dictio enim,alias, quæ verba illa ; lis & instantia peccat,præcedit;ad vtrunque casum porrigitur,scilicet, si intra octo non probatur, aut intra quindecim non expediatur. l.aliæ.cum præceden.ff.de iureiuran.Tiraquel.de retra.consang. §.8.in glo.6.nu.1.nam reliqui septem dies ad causam expediendam præfiguntur.

7 Igitur antequam petitionem offerat,diligens patronus præparabit omnia quæ ad iustificationem nullitatis deducendæ nouerit opportuna,ad hoc vt quasi ex promptuario intra terminum, probationem & intētionis iustificationem promere possit , quod si necessitas hæc , vt dico,fieri non permittat , tunc ad refugium signaturæ conuolabit,à qua nominatim prorogationem termini probatorij & decisorij (si dubitet intra terminum de quo statim dicam,causam expediri non posse)iudici committi obtinebit , & si vtrumque terminum prorogandum viderit opportunum,parte legitime citata ad dicendum contra commissionem in actis præsentatam , vel præsentandam,(si præsentata non fuerit)& videndum prorogari terminum , tam ad probandum , quam ad expediendum,iuxta formam illius, prorogationem à iudice cuius arbitrio committi solet,impetrabit , quæ ad tantundem terminum fieri debet , vt dixi supra de executione instrumentorum versi. hæc prorogatio.

8 Consueuerunt aliqui, vel versuti , vel etiam minus periti in supplicationibus prorogationum apponere verba illa ; committere & mandare , vt instantiam causæ huiusmodi , quæ in totum metam dierum quindecim vtilium incluso termino probatorio non excedit , quatenus duret proroget;quatenus vero lapsa sit , alium terminum loco instantiæ præfigat, attento quod

in prima instantia, sub qua iustificatione à minus in tanta negotiorum copia animaduertentibus Referendariis commissiones quandoque extorserunt, quærentes exinde lapsas instantias reparare. quod negotium cum per reformationem ad signaturam deferretur, demonstrato statuto per quod declaratur quod perempta instantia non solum instantia, sed etiam lis ipsa perit. d. lib. 1. c. 157. ex qua litis morte ius parti quæsitum intelligitur, sicut ex peremptione fatalium, cui iuri quæsito, obstante maxime Cancellariæ regula de iure quæsito non tollendo per signaturam derogatum non censetur, fuerunt per signaturam non semel, sed pluries commissiones restitutionis termini prædicti ad viam iuris reductæ. qua reductione stante, lis ipsa, & instantia, ac facultas vlterius de nullitate dicendi, perempta declarata fuit. igitur in prædicto, & sequenti termino aduigilandum censeo: quia ex negligentia maximum damnum clienti afferri posset.

9 Diligenter etiam animaduertere debet patronus, in qua causa de nullitate dicat, nam si causa principalis fuerit super executione instrumentorum, testamentorum, vel sententiarum, vel dicatur de nullitate laudorum, siue sententiarum arbitrorum, vel arbitratorum inter consanguineos latorum, & de pecunia, vel re mobili agatur, tunc depositum faciendum erit, iuxta formam supra traditam de deposito faciẽdo in causis appellationum, quod si quæstio fuerit de re immobili, eiusdem rei fieri debebit penes idoneam personam, per iudicem eligendam, sequestratatio, ad effectum, vt sequestrum vincenti restituatur, & hæc ex statuto lib. 1. c. 166.

Sed illud quidem statutum, quod non solũ in causa nullitatis, sed etiam in causa appellationis depositum fiat, cum terminum ad deponendum non præfigeret, nec actum irritaret, aut pœnam apponeret; videbatur quodammodo inutile, nisi pars aduersa depositum petiisset, igitur factum fuit aliud statutum quod est lib. 5. c. 50. quo cautum fuit depositum fieri debere intra triduum, à die repræsentatæ appellationis, etiam si appellatus non requisiuerit, alias quod appellatio remaneret deserta, vt dixi supra de deposito faciendo in executiuis, versiculo, circumscriptis.

Ex hoc igitur statuto tentum fuit etiam in causis nullitatum supra expressis, si de pecuniis, aut bonis mobilibus agatur, deposi-

tum

tum fieri debere, quoniam cùm iſti caſus per ſtatutum antiquum æquiparati eſſent, diſpoſitum in vno ex æquiparatis, in alio diſpo
10 ſitum cenſeri debet, ad gl. l. quod vero. ff. de legibus. quæ regula in caſu in quo eſt æquiparatio facta, vt eſt caſus iſte, abſque dubio procedit. Rom. conſi. 79. col. 4. verſi. 3. reſpondetur poſt gl. c. 1. verſi. declaramus. extra ne clerici, vel monaci, lib. 6. bonus tex. l. ſi furioſi. C. de nup. Crot. in repe. l. primæ. col. 4. verſi. quarta concluſio. de leg. 1.

Et ex contrario reſolutum fuit in realibus ſtatutũ lib. 1. c. 166. immutatum remanere, quia in nouis reformationibus, lib. 5. c. 50 nihil circa hunc caſum ſtatutum eſt, & ex conſequenti cum etiã diuerſa ſit ratio, quoniam ſtabilia præſertim vitio litis affecta, permutari aut occultari, vel transferri non poſsint ad l. fi. C. de litigio. & ſtatutum ſit exorbitans, extenſio fieri non debet, vt dicunt Doct. authen. quas actiones. C. de ſacroſan. eccle. & l. ſi vero. §. de viro. ff. ſol. mat. Iaſ. l. ſi arrogator. nu. 53. ff. de adoptio.

11 Et per hæc eadem iura dicebam, quod cum ſtatutum prædicto lib. 1. c. 166. loquatur de laudis latis inter conſanguineos, quod qui dicet de nullitate, vel reductionem petet alterius laudi, quam lati inter conſanguineos, depoſitum facere non tenetur, quia exorbitans ſtatutum de vno loquens, ad aliud trahi non debet, etiam ſi eadem ratio militaret, vt dicunt Doct. in proxi. præcecedenti verſi. relati.

12 Sed quamuis prædicta de depoſito faciendo in caſibus prædictis ita fuerint obſeruata, vereor tamen aliter intelligendum eſſe ſtatutum prædictum d. lib. 1. cã. 166. ſcilicet, vt locum habeat in ea nullitate, quæ inſimul cum appellatione, vel reclamatione eſt deducta, non autem quando nullitas principaliter & de per ſe intentatur, per ea quæ notabiliter dicit Francus, d. c. dilecto. q. 54. col. illius quæſtionis. 3. verſi. ſi vero quæratur: qui ex duobus fundamentis principalibus, primo videlicet, quia Rub. illius ſtatuti eſt de appellationibus. ſecundo quia ſtatutum eſt exorbitans, tenet in terminis fere ſtatuti noſtri, non intelligi de nullitate principaliter & de per ſe intentata, ſed de ea quæ inſimul cum appellatione deducitur: cuius contrarium conſuluit Alex. conſi. 225. col. 4. verſi. non obſtat dum quarto. vol. 6. tamen Alexan. ſuam intentionem iuſtificare videtur ex pluribus aliis ſtatutis quæ

erant in casu suo quæ in casu nostro non sunt. Sed & in casu nostro alternatiue casus nullitatis & reductionis laudi sunt appositi; cogitabis.

13 In termino igitur probatorio, vt ad processum redeā, pars aduersa, vel in ipsa actorum trāsportatione, vel in repetitione ipsorum actorum omnino citanda est, vt dixi supra de prosecutione causæ appellationis, verbo, & licet.

14 Elapsis diebus probatoriis & iustificatione facta instabitur pro sententia, quæ debet obtineri intra alios septem dies vtiles, (licet iure communi & statuto circumscripto haberet eandem instantiam quam causæ principales, vt dicit Alexandri.d. c. dilecto. in 3. q. principali. vers. sed operæpretium. Saly. l. fi. §. illud. in fi. C. de
15 tempo. appella.) ita vt intra quindecim dies vtiles à die oblatæ petitionis (& sic excluso die, per ea quæ supra dixi de termino dato ad appellandum) computandos, causa terminetur, alioqui nihil proderit intra octo iustificasse, quia nihilominus ius & instantia perimetur.

Vides temporum mutatio quid afferat hæc dierum modicitas, quæ tunc opportuna visa fuit, nunc in maximum litigatorum incommodum & dispendium vertitur, vix est enim, vt reminisci valeam, aliquam causam intra statutarium terminum, sine prorogatione decisam fuisse.

16 Iudex igitur si sententiam viderit nullam, eam nullam declarabit, sin minus, sentētiam rite & recte latam nulloque nullitatis vitio subiacere, & partem quæ nullitatem in iudicio deduxit, in expensis condemnabit, vel nullitatem reijciet, quod æquipollet.

17 Ab hac sententia vtrique parti, videlicet, siue declaretur nulla, siue nullitas reijciatur, appellare licebit, quia est definitiua & ordinarie in ea proceditur, de iure siue ex statuto nostro summarie, vt supra demonstratum est, & hoc in terminis tenuit Alex. d. c. dilecto. q. 11. & Francus ibi. q. 15. versi. sed quando. & q. 47. & ideo ab attentatis cauendum.

18 Libet hoc in loco quod semel disputatū vidi referre, pars quæ sententiam nullam esse prætendebat, commissionem impetrauerat, per quam causa nullitatis certæ sententiæ Capitaneó cōmittebatur, parte aliter non citata, inde ad aliquot dies partem citari fecit & inhibere obtinuit, inde ad nonnullos alios dies reus

in hoc

in hoc iudicio, prætendebat instantiā desertam,& dies à statuto
19 præfixos numerabat à die præsentatæ commissionis in actis, quā loco libelli esse asserebat.l.1.C.quan.libell.prin.datus,cum nota. Actor asserebat non esse desertam, & numerabat dies à citatione & inhibitione,fretus verbis statuti à die oblatæ petitionis.offerre enim intelligit lex parte vocata.authen.offeratur.C.de litis conte sta. secundo, quia statutum requirit processum, in iustificatione nullitatis, vt ex illius lectura patet, nam requirit iustificationem,
20 intra octo à die petitionis oblatæ, & tunc dicit Bal.l.1.in fi. C. quan.libel.princ.datus, quod requiritur citatio, quæ est initium cuiuslibet processus, allegat §.fi.insti.de perp.& temp. actio.& c. vlti. vt lite penden.in Clemen. Tertio, quia non dicitur causa in iudicium deducta ante partis citationem. c.forus.in principio.ex tra de verb.sign. nec per solam rescripti impetrationem reus vexari dicitur, vt dicit glo. in Clemen.1.in verb.vexare.de rescrip. quam sequitur Staphi.de lit.iusti.in pr.vers.derogatur. Ex aduerso allegabatur eadem Clemen. fi.vt lite pendente.& l.1.C.quan. libel.princ. datus,in quibus locis quo ad actorem lis dicitur pendere ex rescripti impetratione, sed hoc verum arbitror quantum ad effectum reuocationis attentatorum, & vt impetrans alium iudicem adire non posit; non autem quo adhoc, vt res in iudiciū deducta credatur, & instantia inchoata,neque etiam,vt pœnæ locus sit, nam vt dicit Ias. d.l.1.quando libellus princ.da.col.fin.in pri. impetrans contra patronum, non incidit in pœnam ante ci-
21 tationem,& hæc opinio mihi magis placuit,præsertim quia in dubio pro non desertione iudicandum. Rota per Cassa. de appella. decis.4. in fi.

22 Sed nunquid iudex aditus super nullitate posit merita tangere,& sententiā reformare,& Franc. d.c.dilecto.in 10.quæst.prin. de men.Bal.l.tale pactū.§.qui prouocauit.q.14.ff.de pac.& Imo. l.si expressim.ff.de appell.& Panor.in c.in literis.de offi dele.distinguit,quod aut petitum est in libello declarari sententiam,nullam, & in melius reformari,& iudex poterit,si modo nullitas nō resultaret,vel ex inepta actione vel inepto libello vel processu:secus autē si nullitas resultaret vel ex inepta actione,aut inepto libello vel processu:quoniā eo casu non possent p iudicē super nullitate aditum, merita tangi,quia deducta non dicuntur,vt ipse di

cit in

cit in dicta 10. q. vers.postremo. & hoc etiam tenet Alexandri. ibi, dicta quæst. 10.

Suprascripta conclusio, quod sententia possit reformari per iudicem super nullitate aditum si petitum sit, vera est, si sententia sit nulla & ante omnia declaretur nulla, quia non ante tangere poterit merita iudex, quam nullitatem declarauerit, & hoc si pars opponat, quo etiam casu, idest, parte opponente, processus super meritis erit nullus, alioqui si pars non opponit, poterit iudex, & nullitatis & reformationis negotium simul expedire, quinimmo & si sententia esset aliqua, & pars quæ obtinuit pateretur in hoc iudicio, de meritis disputari, posset iudex aditus sententiam reformare, vt late prosequitur Franc. de mente aliorum quos refert d. q. 10. vers. vlterius aduerte.

Cautus igitur patronus qui partes succumbentis tutabitur, si viderit ex priori sententia ius sui principalis læsum, & speret hoc demonstrare posse, in petitione formanda super nullitate, deducet etiam iniquitatem, petendo illam sententiam in melius reformari.

Patronus autem obtinentis, inuigilans protestationibus merita tangi non permittet, ante negotium nullitatis discussum, ne clientem etiam circa merita in periculum inducat.

23 Sed nũquid pendente discussione causæ nullitatis principaliter, vt statutum nostrum dicit intentatæ sententia exequi possit, aut interim executio suspendatur donec quæstionis nullitatis exitus appareat? & hæc quidem est quotidiana & vtilis quæstio, quã sæpissime agitatam vidi, & breuiter ex his quæ colligere potui, communis cõclusio est, quod executio non impediatur ex doctr. Inno. c. cum in iure. de offi. dele. per tex. l. 1. in fi. C. quando prouo. non est necess. Ang. & Imo. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudi. Rota. de exceptio. 3. alias, 280. in no. Vitalis Gamba. in tracta. clausularum. nil nouari nullitate pendente. Alexandri. d. c. dilecto. in secunda princ. quęst. vers. stat ergo conclusio. col. 34. Philip. Franc. ibidem in 10. princ. quæst. ver. circa tertium. Ruyn. cons. 59. nu. 8. vol. 5. quidquid tenuerint Paul. Alexan. & Rip. d. l. 4. §. condemnatum. de re iudi. quorum rationes euacuantur ex dictis per Alexandri. & Franc. vbi supra, & ideo si pendente nullitatis principaliter intentatæ quæstione, executio fieret non veniret in modum

modum attentati reuocanda, nisi demum obtinuerit agens in causa nullitatis sententiam nullam declarari, quia eo casu executio vna cum omnibus inde secutis, & res ipsa cum fructibus resti-
24 tueretur, sentẽtia enim nulla nec titulum nec bonam fidem præbet, vt dicit Rota, Alexandri. & Franc. vbi supra Alexan. d.l.4.§. condemnatum.col.5.n.15.ver. & ista opinio.

Ego quidem à tantorum patrum sententia discedere non audeo, sed considerabam quandoque in terminis statuti nostri, post deductam principaliter in iudicio coram Capitaneo nullitatem, executionem impediri ex duobus. primo, quia statutum terminũ angustauit & processum summarium fecit, & breuissimum; & tamen potissima ratio doctorum, tenentium executionem non suspendi, per iudicium principaliter intentatum, sed per exceptionem, quæ incontinenti probari potest, est illa, quia iudicium est ordinarium, exceptio summaria, ita Bal.l.1. C. ne liceat, tertio prouoca. Franc.d.c.dilecto.q.10.vers.circa tertium. Bar. Alexan. Paul. & ceteri, d.§.condemnatum. & illud incontinenti, siue intelligamus de arbitrario termino, vt dicunt.d.§.condemnatum.in fi. & ibi Rip. refert. vix est, vt iudex recisius tempus dierum octo vtilium arbitrari possit: siue igitur intelligamus de tempore, quod datur ad faciendum executionem in bonis pro pecunia, & tunc dico quod considerato statuto nostro, quod est lib.1.c.79. & lib.4. par.pri.c.24. in primis si exequatur super re mobili, actor per dies quindecim, super immobili per dies triginta; post executionem quiescere debet, & successiue pro extimatione bonorum immobiliũ alij dies quindecim intercedunt, & vltra prædictos alii quindecim in reliquis adimplendis, respectu vero mobilium requirũtur ad minus vltra primos quindecim alij sex, & sic viginti vnum, in quibus vix est, quod non sint quindecim vtiles dies, adeo quod quilibet ex istis terminis excedit terminum probatorium causæ nullitatis: nam elapso termino probatorio, quod diximus esse dierum octo vtilium, non est dubium, quod si nullitas non fuerit probata, possit iudex nullitatem reijcere. Nec me mouet, quod Doctores, d.§.condemnatum. & præsertim Rip. in fi. consideret, quod quando agitur rei vendicatione, non cadet istud tempus subhastationis, & propterea plene consultum non esset, quia respondetur de mente eorundem sic tenentium, quod datur termi-

nus ad

nus ad parendum sententiæ, qui terminus est dierum octo, licet non vtilium ex alio statuto lib. 1. c. 93. quod fere concurrit cum termino probationum nullitatum.

Secundo, quia statutum nostrum, vt calumniæ præsumptionē purgaret, voluit in causis executiuis, in quibus celerior expeditio requiritur siue agatur de pecunia deponi pignora, per dicentem de nullitate, siue agatur de re immobili, fieri sequestrationem, vt supra de deposito dixi, quæ vt dixi præsumptionem calumniæ tollunt, & compendium litis faciunt: nam vix est vt possent tot dies consumi in cognitione & probatione nullitatis, quot acquiruntur ex deposito facto. non enim dubium est etiam si incontinenti probatio non offeratur, eodem tempore quo fit executio, de nullitate cognosci posse, & tamen credo, quod depositum facere ab executione non differat, cum vtraque via res de manibus victi tollatur, cogitabitur.

25 Retenta igitur communi conclusione pro vera, etiam in terminis statuti nostri vt executio per pendentiam nullitatis non impediatur, limitatur non procedere nec locum habere quādo pars quæ de nullitate principaliter coram iudice dixit, compareret coram iudice exequente seu exequi volente, & de nullitate excipit, eamque nullitatem incontinenti demonstrat (non enim est prohibitum eodem tēpore de nullitate coram vno iudice principaliter dicere, & coram alio excipere, vt dicit Franc. d. q. 10. vers. sed aduerte, quod sola. Alex. d. §. condemnatū. n. 14. & 16. Vitalis Gamba. in tract. clausularū nil innoua. nulli. penden. n. 6.) tunc enim scilicet, quando etiā excipiendo deducitur nullitas de mente præfatorū doctorum, suspenderetur executio. sed hæc mihi non videtur limitatio ad regulā traditam, sed potius Cautela ad executionem fugiendam, vt de ea coram iudice exequente excipiatur, ex qua etiam alia constituenda est regula ex dictis Bart. & Docto. d. §. condemnatum. de quo infra aliquid attingam.

26 Secundo limitatur quando tractaretur de executione irretractabili, eo enim casu suspenditur executio etiam per nullitatem principaliter intentatam, quia cessat ratio quod nullitate detecta, possit sententia & executio retractari, & in hoc fere omnes consentiunt. Castr. d. l. 4. §. condemnatum. Ias. ibi, n. 22. & Rip. nu. 21. Alexandr. d. q. 2. vers. secundo fallit. col. 35. Franc. d. q. 10. vers. secundo

cundo limita. Quod tamen sublimitatur per eosdem, quando cõstaret de euidenti calumnia opponentis, vt tunc executio non suspendatur, & ex prædicta limitatione quando executio est irretractabilis inferebat Cast. d. § condemnatum. col. fi. vers. si autem petatur fieri. de mente Bal. l. 1. C. in integ. resti. pos. nil noui fieri.
27 quod hoc idem erit in captura personali, cum iniuria qua persona afficitur, sit irretractabilis, quem ibi sequitur Alex. n. 29. vers. & per istam, sed Ias. d. §. condemnatum. vers. tertio notabiliter. n. 21. & sequen. de hoc dubitat, quia etiam in executione in bonis facienda, aliqualis iniuria infertur, & tamen non suspenditur executio, de mente omnium cum quo expresse tenet Rip. ibi, col. 3. vers. pri. vt non procedat, nu. 22. Mihi si calculum afferre liceret, plus placeret prima opinio, tum quia seniorum & plurium auctoritate est fulcita, tum quia nulli dubium credo maiorem esse iniuriam personalem quam realem.

Et ex rationibus, & iuribus ac auctoritatibus præfatorũ Castr. Ias. Alexan. Franc. & aliorum proxime relatorum, alias cum in facto contigisset, quod fuisset petita executio cuiusdam testamenti pro consecutione unius vineæ, contra tertium possessorem qui in illa plura fecerat melioraméta, quæ probata erant in processu, & contra possessorem fuisset lata sententia, quæ fecerat rem iudicatam, dictumque esset de nullitate principaliter, & inhibitum, ac coram iudice exequente exceptum de nullitatibus, quæ ex actis constare dicebantur, & nihilominus festinans actor executioné fieri fecisset, obtinui eam executionem per viam attentatorum reuocari, quia huic reo pro melioramentorum recuperatione, nullo alio iure quam per retentionem, poterat esse consultum. l. si in area. vbi Docto. cum concor. ff. de condictio. indebi. Dec. post Bar. cons. 28. n. 2. sic igitur quia executio damnũ irreparabile afferebat respectu melioramentorũ, executionem fieri nõ potuisse declaratum fuit, & ex consequenti reuocata.

28 Tertio limitatur suprascripta regula nisi iudex de nullitate cognoscens, iudici exequenti inhibuisset ne exequeretur; quia tũc omnino in executione supersedendum esset ad c. non solum. de appella. in 6. & c. tuam. de ordi. cogni. ita Bal. l. 1. ff. de offi. cõs. & Imo. c. ex insinuatione. extra de procura. Specu. in ti. de libelli cõceptione. §. nũc videndũ. in fi. sed Inno. c. cũ in iure. extra de offic. deleg.

de leg. & Alexandri. d.c.dilecto.in dicto secundo membro, vers. tertio fallit.& Francus, d.q.10.vers.tertio limitanda. tenent contrarium, videlicet, quod executio, etiam per inhibitionem factã iudici exequenti, non impediatur, & si fiat executio propterea re uocari non possit, quod etiam tenuit Rota, dicta decis.280. alias, de exceptio.3.in no.& Paul.de Cast.qui videtur distinguere, vtrũ fuerit præuentum cum inhibitione, vel cum executione.d.§.condemnatum. col.1.nu.3. ipse quoque concludit, quod si executio fiat, non retractabitur, & idem tenet Alex.ibi, n.15.Rip.autẽ, d.§. condemnatum. col.4.nu.28. pro omnium concordia dicit, quod cõcurrentibus his tribus executio non sustinebitur: primo, quod quod iudex nullitatis præuenerit iudicem executionis: secundo, nullitas etiam per modũ exceptionis coram iudice exequẽte fuerit proposita: tertio, quod iudex nullitatis ipsi iudici exequenti inhibuerit, addo ego & quartum, quod allegetur de nullitate cõ stare ex eisdem actis & reuolutione chartarũ, vel simus in aliquo ex casibus, de quibus per Alexandri. d.c.dilecto.in 9. q. princip. vers.facite regulam negatiue.per ea, quæ dixi supra in prima limi tatione, alioqui cum de se exceptio non impediret, nisi probatio incõtinenti offerreretur, vel essemus in casibus suprascriptis, nec etiam principalis petitio de per se suspenderet, nec etiam inhibitio, vt dictum est, non video quomodo hæc omnia simul iuncta hoc efficere possent, cũ virtus vnius hoc casu nõ augeatur ab alio.

29 Vt igitur ad praxim redeamus, is contra quem libellus nullitatis offertur, & cui inhibitum fuerit, animaduertere debet quæ cõtra sententiam seu processum nullitates ex aduerso obijciantur, quas si veras aut probabiles esse viderit, seu etiã tales quæ ipsum in ambiguum trahant, executionem non procurabit, ne malum ex malo producat: scire enim debet, quod si succumbet, executio & inde secuta omnia maximo clientis dispendio, & sua ignominia, vt supra proxime dixi, reuocabuntur; igitur illarum defensioni, & quatenus vere existant sanationi, potius quam vlteriori executioni incumbat: si vero friuolas minimeque releuantes esse viderit, tunc ne iudicem qui inhibuerit contemnere videatur
30 (quamuis ex sentent. a rel torum supra, vers. sed nunquid. executio fieri possit impune) moderationem inhibitionis (si inhibitum fuerit) procurabit, quæ fieri consueuit per iudices, quibus nullitates re-

tes releuantes non ostenduntur, sub hac modificatione, vt stet sine præiudicio legitimæ executionis, & hæc inhibitionis moderatio, parte legitime citata fieri debet.

31 Qui eam inhibitionis moderationē facilius obtinere volunt, consueuerunt sportulas pro Capitaneo deponere, quæ hoc casu nullatenus debētur, cum statutum de sportulis, lib.5.c.55. pro definitiua sententia sportulas exigi iubeat, & sat est, quod trahatur ad habentes vim definitiuæ, vt sunt desertiones, absque eo quod extendatur ad meras interlocutorias, vt est hæc inhibitionis moderatio: igitur ab illarū exactione prudētes iudices cauere debēt.

32 Hæc, quæ diximus de introductione & prosecutione causæ nullitatis coram Capitaneo facienda, de sententiis definitiuis intelligi volo: nam quamuis etiam ab interlocutoria certo modo, de quo supra suo titulo dixi, appellare permittatur, non tamen de nullitate interlocutoriæ, coram alio iudice quam coram ipso, qui interlocutoriam tulit, cognosci poterit, vt dicit Franc. de mente relatorum per ipsum, d.c.dilecto. quęst.19. qui etiam dicit, quod appellatio ab interlocutoria non deuoluit causam nullitatis ad iudicem ad quem, nisi ipsa nullitas pro causa grauaminis, vt esset pręposteratio ordinis, denegatio compromissi, vel quid tale, exprimeretur, & nisi attentata facta post illam appellationem per viam nullitatis reuocari peterentur, (nam attētata etiam per viā nullitatis reuocari possunt, quia omne attentatum est nullum, licet non ex contrario, Rota, de appella.prima.& secundum alium ordinem etiam pri. in no. Fran.c.sepe. in glo. ratam. de appella. Decius.l.1.C.de.bo.pos.sec.tab.) his enim duobus casibus, iudex appellationis ab interlocutoria de nullitate cognoscere posset, alias si nullitas in interlocutoria prætenderetur, iudex qui de causa principali cognoscit, adiri debet, vt dicit Franc. de mēte Inno. Bald. Ang. & Imo.d.c.dilecto.quæst.27.vers.tertio limita.qui limitat in delegato, vt possit adiri superior super nullitate interlocutoriæ, ibi videas.

Hactenus de exercitio nullitatum in iudicio principaliter deductarum, sed quoniam statutum prædictum lib.1.c.157.in fine, per modum regulæ tradit de nullitate post annum à tempore sententiæ numerandum, agi non posse, restringendo tempus quod erat de iure communi annorum triginta. Alex. d. c. dilecto. col. 13.vers.

13.verſ.tertia eſt quæſt.poſt Spe.Imol.et alios ubi per eũ, videndum erit de duobus, primo nunquid ſtatutum excludat excipere uolentem, ſecundo nunquid omnes nullitates poſt annũ ſint excluſæ, aut adhuc aliquę reſeruatæ cenſeantur.

33 Prima quæſtio ex opinionibus dificilis redditur, nam Io. de Ferra.in ſua praxi,tit.de forma execu.ſenten.diffi.uerſ.quid ſi ſtatuto.n.11.tenuit in terminis ſtatuti dicẽtis, quod de nullitate ſententię poſſit dici intra decẽ dies, a die ſententiæ quod lapſis decẽ diebus,neq; agendo neq; excipiẽdo dici poſſit.idem voluit Paul. de Caſtr.in ſimili ſtatuto,conſ.288.ad primum reſpõdetur quod dicta pronuntia. col.2.uer.circa ſecundum.uol.1. & hoc uidetur comprobaſſe Alex.conſ.105.col.2.uol.5.& conſ.225.col.3.uol.6 & Corn. conſ.302.col.fi.uol.1.

Contrariam uero ſententiam in terminis ſtatuti noſtri loquentis per uerbũ agere,tenuit Franc.d.c.dilecto.q.54.col.eius quæſt. 3.uer.his ſic præmiſsis.motus quia uerbo actionis de quo in ſtatuto noſtro non continetur exceptio .l. verbum oportebit. cum nota,ff. de verb. ſig. Bal.l. peremptorias.verſ.quid ſi ſtatutum.nu. 35.C.ſententiam reſcindi non poſſe. qui dicit quod ſtatutum excludens ab agendo, non intelligitur excluſiſſe ab excipiendo, niſi de exceptione ſpecifica & expreſſa mentio fiat, vt ibi in ſequẽti q.n.36. hoc idẽ voluit Bar. in materia odioſa & exorbitanti prout in caſu noſtro .l.1.in princip.ff. de except. Et quia generaliter
34 traditum eſt quod omnia remedia temporaria ad agendum, ſunt perpetua ad excipiendum.l.pure.in fi.cum concor.ff.de exceptio. doli. & Francum ſecutus eſt Card. Alexandri.d.c.dilecto. quæſt. 14.col. eius quæſt.3. cum tribus ſequentibus. verſ. ſed nu nquid ſi ſtatutum aſſignet tempus. & hanc ſententiam nuncupatim tenuit Corn.d.conſi.302. col.2. verſ. præterea. vol.1. & cum hac etiam tranſire videtur Bertrandus,conſi.127.verſ.ad octauum. vol.3. & Gozadi. conſi.72.col.fi.verſ. non obſtat. & vere in terminis ſtatuti noſtri ſi diligenter illius verba intueantur,hæc quæſtio dubitationem non recipit.

Non obſtant contraria recte per præfatos Franc. & Alexandr. euacuata,quia in terminis noſtris reſponderi poteſt, & primo ad dictum Ioannis de Ferra.in dicta praxi,quod ipſe loquitur in terminis ſtatuti prohibentis dici poſſe, quod verbũ cum ſit generale compre-

comprehendens & actionē & exceptionem, vt ipse sentit, nimirū si secundum ipsum, casum exceptionis comprehendat, consilium vero Alexan. 225. lib. 6. loquitur eo casu quo iam facta erat executio, & implorabatur iudicis officium, pro rescissione ex capite nullitatis, quod diuersum est à casu nostro, vt ex se patet, & apparebit ex sequentibus, & tamen nō constat ibi quæ essent statuti verba, vtrum talia quæ etiam exceptionem comprehendere possent, quo etiam modo respondetur ad cōs. eiusdem 105. vol. 5. Sic etiā per verbum, dici, conceptum erat statutum, de quo loquitur Pau. de Cast. d. cons. 288. Corne. vero d. cons. 302. col. pe. ver. nec obstat. firmat eam conclusionem in casu suo, quia in eo duo concurrebant, quæ in casu nostro cessant, primum quod statutum loquebatur per verbum, dici: secundum quod statutum vlterius progrediendo declarabat, qđ elapso termino, sentētia remaneret valida & firma, in quibus verbis se firmat, quibus circumscriptis ipse tenuerat opinionē secundā, ex quibus facile colligi licet, veram esse in casu nostro conclusionē, vt post annū de nullitate excipi possit.

35 Sequens quæstio est dubia, perplexa & intricata, nunquid per statutum nostrum per quod post annum de nullitate agi non posse cauetur, omnis nullitas censeatur exclusa, & quidem arbitror magis communem sententiam esse, non oēs exclusas esse. Philip. Franc. d. c. dilecto. q. 54. col. eius q. 3. vers. si vero quæratur. & Alexandri. ibidē, q. 14. col. eius q. 3. vers. sed nunquid si statutum. qui quamuis inculcare videantur casum simplicem, cum casu quando statutum appellationem & nullitatem conculcauit, quod non est factum in statuto nostro, tamē illius rationes etiam ad simplicem casum statuti nostri adaptantur, eorumque sententia benignior & humanior esse videtur, mentique statuentium propior. Nam nullitas quę causatur ex alio statuto, vt puta in casu nostrorum statutorum, si non fuisset adhibitum in sententia votum assettamēti, quod erat petitum, vel datæ dilationes statutariæ, quæ petitæ fuissent, hæc non censebitur sublata, quia verisimile non est, quod statuentes qui decreuerant in specie illam sententiam nullam esse, voluerint se corrigere in generali hac traditione, & ex termini lapsu illam sententiam validare, quam nullam declarauerant, ita Alexandri. d. c. dilecto. quæst. 14. vers. quinto fallit, & ibi Francus, q. 52. vers. quarto limi. sequitur Rip. licet non loquatur quan-

do terminus est præfixus à statuto d. §. condemnatum. nu. 13. & quia generalis exclusio remediorum intelligitur de competentibus iure communi, non autem de iure speciali, vt dicunt omnes post glo. fi. l. postquam liti. C. de pac. sequitur Balb. de præscrip. in quarta par. 4. par. quæ. 29. n. 6. Simili quoque modo verisimile nõ est, quod nullitas illa, quæ prouenit ex defectu omnimodæ iurisdictionis, reiecta censeatur, vt dicit Alexandri. vbi supra, & Sozi. cons. 274. col. fi. vol. 2. & cons. 83. pro clariori. vol. 4. Deci. cons. 8. col. fi. & cons. 35. col. pe. dixi omnimodæ iurisdictionis, vt intelligas me non sentire de omni iurisdictionis defectu, vt declarat Paris. cõs. 109. n. 3. vol. 4. Item nec illa, quæ est notoria & patens per inspectionem actorũ. Bertrandus cons. 127. vers. ad octauũ. vol. 3. Gozadi. cons 72. col. fi. Item & nonnullę aliæ notatę per Fran. d. q. 52. quas videtur repetere. q. 54. col. eius q. fi. & per Alexandri. vbi supra, & per Alex. l. pri. §. & parui. in addi. ad Bar. ff. qđ vi aut clam. quas diligens patronus in facti contingentia videre poterit.

36 Et in omnem euentum, quando nullitas est patens, ceteris quidem cessantibus omnibus, remedium est vt dicta nullitas coram iudice exequente etiam post annum & quandocunq; deducatur, & illi demonstretur, illiusq; officiũ imploretur, ne sententiã, quæ sententia vere non est, exequatur, partesq; ipsius iudicis erunt in non exequẽdo, & in sũma potius silere quã exequi debet. Anch. cõs. 208. iudex de iure. n. 6. & 7. Bal. cõs. 119. statuto cauetur quod turbans aliquem in sua possessione. vol. 2. vbi per l. si feriatis. ff. de fer. & l. 2. ff. de pen. dicit quod quãdo nihil venit extrinsecus probandũ, sufficit quod nullitas demonstretur iudici, & ille iudex ex tali sententia ius reddere non potest, & ex se videndo nullam nõ confirmabit, nec infirmabit, sed non exequetur, & idẽ tenuit cõs. 225. visis prædictis actis diligenter inspectis. vol. 5. vbi dicit, quod si iudex exequeretur, posset appellari, & idem quod non debeat exequi, tenet Roma. cõs. 42. col. pe. vers. quarto faciũt, quę notãt Docto. l. vbi pactum. C. de transac. vbi ipse Bal. n. 10. vers. expedita glo. & ibi Ias. n. 12. & Iacobi. de S. Geor. n. 14. & 15. erit igitur cautela, vt iudici exequi volenti demonstrentur nullitates patẽtes ex actis, & ipse exequi non poterit, & quatenus exequatur appellabitur, vt dicit Bal. vbi supra, sed patentes & releuantes nullitates esse debent.

37 Sed nunquid in terminis statuti nostri post annum replicare de nullitate liceat, vt puta Sempronius, qui in iudicio petitorio succubuerat, petit à Caio rem à qua per iudicis sententiam fuerat eiectus, Caius excipit de sentẽtia, & eius auctoritate dicit se tutũ. Sempronius replicat sententiam nullam, & causam possessionis illi non præbuisse, nunquid huic Sempronio de nullitate post annum replicare liceat? & scio pluries per dominos de Rota tentum
38 fuisse non licere: quia is qui replicat dicitur agere, principaliter enim agit, & exceptionem remouet, iuxta doctr. Pau. de Cast. l. 1. in pri. C. de ord. iudi. & tangit Franc. d. c. dilecto. nu. 4. vers. tertio quæro. extra de appel. Dec. c. à nobis. sub n. 8. vers. secundo, & sequen. de excep. & est tex. l. quæsitum. in §. fi. vbi Bar. in summa. ff. de pecu. æque enim imputari potest actori cur in termino non egit, & cur non replicauit, quia vtrunq; in eius fuit potestate.
Illud insuper notãdum, quod nullitas mixta cum spolio post lapsum anni etiam in modum explicationis proponi poterit, & ita pluries per DD. de Rota tentum fuit, vt per Achillem de constitutio. 9. & Puteum eo. tit. decis. 21. in fin. per ea quæ tradunt Doct. l. 2. in prin. ff. de verb. oblig. Sozi. cons. 39. n. 12. vol. 4.
.. Hactenus tractatum est de casibus, quando nullitas separatim ab appellatione aut agendo aut excipiendo deducitur, sed quid si insimul cum appellatione de nullitate dictum fuerit, vt docent
39 Doct. l. si expressim. ff. de appel. & prima sententia confirmata fuerit, & de nullitate doctum non fuerit, vtrũ de nullitate dictæ primę sententiæ vlterius dici possit? & hoc casu statutum lib. 1. c. 158. inhærendo iuri communi, per ea quæ notantur per Bar. d. l. si expressim. ff. de appe. & per Alexãdri. d. c. dilecto. col. 39. vers. vndecimo. est quæstio. disponit, quod appellãs vlterius super nullitate dictę primæ sententiæ non audiatur, ea ratione, quia potuit de nullitate docere, & sic exceptionẽ & principalẽ petitionẽ excludit, & quãuis ratio statuti sit admodum debilis, quia etiã docere potuisset, si simpliciter appellasset, quia simplex appellatio etiã nullitatẽ deuoluit. l. quædã. ff. fami. ercis. l. carmelia. ff. de iur. pat. Bar. & alij d. l. si expressim. ff. de appel. tamẽ stat decisio statuti quod amplius super dicta nullitate non audiatur, quod & principalem petitionem & exceptionem excludit, per ea, quæ supra dicta sunt.
40 Hęc ego intelligo vera nisi in prima sententia esset expressus

iuris error, vel calculi, vel alia nullitas euidens ex actis, vel si in hac secunda continuaretur nullitas, quæ erat in prima, puta, ex defectu personæ, tunc enim arbitror non solum non confirmari primam, sed etiam hanc secundā nullitatis vitio subiacere. Fran. d.c. dilecto. q.41. Alexandri. ibi, q.10. ver. sed quæstio stat quid si expresse cōfirmat, Fely. c. ea quæ. col.1.n.2. extra de re iud. Dec. c.1. col.fi. in fi. extra de confir. vti. vel inuti. Paris. cōs.109. vol.4. qui restringit defectum iurisdictionis quando esset omnimodæ.

41 Sed quid si fatalia causæ appellationis in qua erat deducta nullitas deserantur, an & tunc videbitur hic qui nullitatem cum appellatione deduxerat, à facultate dicendi de nullitate exclusus, & de hoc statutum non loquitur, & propterea tamquam casum omissum remanere arbitror dispositioni iuris communis: l. si cum dotem. ff. sol. mat. c.2. extra de transla. epis. Sozi. cons.9. nu.4. vol.1. non enim plus disponit quam loquatur. Bal. l. si testamentum. C. de testa. Iure igitur communi sublata non cēsetur, Bal. l. si expressim. col.5. vers. quæro quando. nu.10. Bal. l. qui testamento: in fin. ver. ultimo nota. ff. de excusa. tuto. post Inn. c. sæpe. extra de appel. tenuit etiam Francus, d. c. dilecto. quæst.58. refert, & transit Ias. l. contra maiores. in fin. uer. C. de inoff. testa. addi. ad Bar. d. l. si expressim. in verb. quæro quando.

42 Aliqui uero appellantes qui timent in statutum incidere, & nolunt posse de nullitate ad libitum docere, sibi ius dicendi de nullitate in appellatione expresse reseruāt, sed hos videtur redarguere Alex. cons.59. col.3. vers. sed quando nullitas. n.8. vol.4. quia secundum ipsum, iudex tunc non poterat super nullitate pronūtiare, quia non est petitum, sed quidquid ipse dicat, veritas est quod eo casu poterit pronuntiare superuacuo appellatum, quia sententia nulla, & dicunt Doct. d. l. si expressim. & d. c. dilecto. & sic quāuis expresse forte, si vera sunt quæ ipse dicit, non posset sententiā nullam declarare, tamen effectus erit idem: consilium igitur meū est, ut appellans uel nihil de nullitate dicat, uel facultatem dicendi de ea sibi exprese reseruet; & per hæc ad laudem omnipotentis Dei sit expeditus hic nullitatum compendiosus tractatus, qui mihi difficillimus fuit, nec mirum cum eximii ingenii Alex. in fi. d. c. dilecto. exclamauerit tunc sibi bibendum & pede libero terram pulsandam.

LIBER

LIBER SEPTIMVS.

De causis restitutionis in integrum. Cap. I.

1 *Restitutio in integrum est remedium extraordinarium, quod regulariter cum ordinario non concurrit.*
2 *Restitutio in integrum quid sit.*
3 *Restitutio in integrum principaliter, coram iudice ordinario Rei, vel ad id specialiter delegato, peti debet.*
4 *Restitutio incidenter petitur coram iudice, qui de principali causa cognoscit.*
5 *Restitutio in integrum quando principaliter, & quando incidenter petita dicatur, & de modo cognoscendi differentias ipsarum.*
6 *Forma petitionis restitutionis in integrum, principaliter petitæ.*
7 *Forma petitionis restitutionis in integrum, incidenter petitæ.*
8 *Clausula apponenda, si restitutio in integrum pro maiore petatur.*
9 *Causa per quam restitutio petitur, est exprimenda in petitione: & an discutienda ante omnia. nu. 10. & quid iure isto. nu. 11.*
12 *Restitutionem in integrum petens, se læsum enormissime allegare debet, quia pro levi læsione non datur.*
13 *Restitutio in integrum principaliter non petitur à procuratore sine speciali mãdato, secus si incidenter petatur.*
14 *Tutor, curator, syndicus & alij qui à lege habent administrationem, absque alio speciali mandato, restitutionem in integrum petere possunt.*
15 *Restitutione in integrum principaliter petita lis est intra biduum contestanda.*
16 *Terminus probatorius, in causa restitutionis in integrum principaliter petita, est dierum vtilium decem.*
17 *Instantia causę restitutionis in integrum principaliter intentatæ, est dierum vtilium viginti, quibus elapsis perimitur.*
18 *Restitutio incidenter petita, intra dies duodecim vtiles terminari debet, alias habetur pro non petita.*
19 *Restitutione petita lex inhibet interim innouare, & iudex si ab eo parte citata petatur, inhibere debet, cessante manifesta calumnia.*
20 *Restitutione pendente regulariter exequi non potest. fallit. nu. 21. 23. 25. 26. & 27.*
22 *Restitutionis causa in profanis, per signaturã committitur prout de iure.*
24 *Duæ conformes iure isto habent vim trium, & ideo omnes disputationes de iure communi in tribus, habent locum in duabus.*
28 *Pendente causa restitutionis in integrum, si executio fiat per modum attentati, reuocabitur.*
29 *Restitutio in integrum principaliter, intra quadriennium à die grauaminis, quod est ab initio vtile, peti debet.*

30 *Restitutio in integrum aduersus omissam appellationem vel quid tale, an peti debeat intra tantundem tempus, vel intra quadriennium.*
31 *Ecclesia in quocunque casu & termino sit læsa, habet quadriennium ad restitutionem petendam.*
32 *Minor & ecclesia, quantum ad restitutionem in integrum, pari priuilegio videntur honorati.*
33 *Instantia causæ restitutionis in integrum perempta, an & ius perimatur.*
34 *Instantia causæ restitutionis perempta, per signaturam datur restitutio.*

1 QVI læsus ordinario auxilio destitutus est, is ad extraordinarium restitutionis in integrum remedium cõfugere debet: nam istud cũ ordinario non concurrit, & vbi adest ordinarium, cessat. l. in causæ secunda. ff. de mino. vbi omnes nisi plenius forte per extraordinarium prouideretur, vt dicit Bar. l. fi. C. si aduers. rem iudi.

2 Est autem restitutio in integrum prioris status vel iuris vel audientiæ reintegratio. l. quod si minor. §. restitutio. ff. de min. c. auditis. de resti. in inte. Alex ãdri. c. ex ratione. col. 29. vers. restat. de appel. Paris. cons. 105. nu. 4 vol. 3.

3 Hic igitur qui se læsum sentit, & restitutionem in integrum postulat, ordinarium iudicem adire debet, qui reo competens sit. l. fi. C. vbi, & apud quem cognitio. c. cum ex literis. extra eo. ti. Zabarel. Cle. 1. nu. 13. eo. tit. Vel iudicem delegatum à principe petat, & hoc si principaliter restitutioné petat: nam si incidenter pe-
4 tatur, quilibet iudex; qui de principali cognoscit, de hac incidenter cognoscere poterit. l. 1. C. de ordi. iudicio. glo. fi. d. l. fi. C. vbi & apud quem. de quo omnino per Alex. l. nam postea. alias incipit, si is qui temporali. §. si minor. nu. 5. & 6. & ibi Ias. nu. 14. ff. de iure iur. qui declarant & limitant.

Ex hoc tu patrone facile cognosces, quod hoc remedium principaliter coram Capitaneo appellationum peti non poterit, quia ordinarius non est, nisi ad hoc specialiter delegaretur, quia limitatam appellationum & nullitatum, habet iurisdictionem.

5 Prius igitur quam vlterius progrediamur, opportunum erit cognoscere qñ incidenter, quandoue principaliter restitutio petatur: nam non solum hoc necessariũ erit, vt sciamus quem iudicem adire debeamus, sed etiã vt modus procedendi sit nobis notus, siquidẽ, & à iure cõmuni & à statuto diuersæ formæ præscribũtur.

Riccar-

Riccardus de Sal. cuius opi.refert & sequi videtur Compil.decis.Ro.in decis.9. alias,de resti.in integ.3.in no. distinguebat hoc modo, Aut quis vult petere non solum,vt sententia contra se lata rescindatur, vel aduersus præscriptionē restituatur, sed etiā vult quod sibi aliquid ab aduersario restituatur, quod ab ipso petente vel per sententiam, vel per contractum,vel per præscriptionē est ablatum, & penes aduersarium reperitur;& tunc quia non solum intentat remedium rescindens,sed etiam rescissorium,debet principaliter restitutionem petere, & hoc casu litis contestatio requiritur: Aut vero intentat remedium rescindēs tantum,vt quia petit se in integrum restitui aduersus omissam appellationem, aut aduersus rem iudicatam,per quam tamen nihil ab eo est ablatū, vel aduersus promissionem, seu obligationem per eundem in aduersarii fauorem factam,vel aduersus aditam hereditatem,& tunc quia nihil abest ab eo quod sit penes aduersarium,dicitur incidēter petita restitutio, & litis contestatio non requiritur, & summarie proceditur : & hanc opinionem sequi videtur Ant. de But. in c.2.n.19.& col.fi.extra de offi.iudi.& ibi Fely. col.pe.vers.limita. Alexandri.c.dilecto.in 4.quæst.prin.col.eius quæst. 3. vers.in hac perplexitate, de appella. Hanc etiam distinctionē videtur sensisse Cyn.authen.si omnes. C.si minor.ab here. absti.licet in finalibus verbis videatur se remittere ad glo. in d.c.2.vel potius illam glo. pro auctoritate allegare:& quod Cynus tenuerit hanc quam retuli opinionem,& non opi.dictæ glo. dicit expresse Bal.d.authen.si omnes.col.2. vers.breuiter.

Alia fuit opinio glo.d.c.2. vt si quis petat se restitui contra aliquem certum aduersarium,tunc requiratur litis contestatio. si vero petat se restitui aduersus proprium factum, vt est aduersus aditionē hereditatis,tunc non fiat litis contestatio. & per consequēs incidenter petita censeatur.d.c.2. & dicit Imo. d.c.2.nu.12.vers. in eadem,quod illam glo.sequuntur communiter legistæ in d.authen. si oēs. & allegat Cyn.d.authen.si omnes.qui vt dixi hoc nō dicit,allegat etiam Bar.d.authen. si oēs. & l.ne quicquā.§.vbi decretum.ff.de offi.procon. qui se remittit ad nota.per glo.& Cyn. vbi supra. Ipse vero Imo.videtur se inuoluere,& tandem tenet, quod si partes sint præsentes quando agitur contra certam personam,quod lis contestetur, & sic principaliter intentatur:si absen-

tes, debeat expectari in actionibus personalibus, quod labatur ter minus per iudicem præfigendus & in realibus fiat missio in possessionẽ, & hæc dicit menti tenenda, quia legislę non perfecte declarant, & ipse fatetur non intellexisse materiam nisi tũc, & cum hac opinione in effectu videtur transire Bal. d. authen. si omnes. col. 2. vers. breuiter. vbi dicit quod si sint aduersarij certi & pręsentes, debet fieri contestatio; si absentes, debet expectari vel prouideri, vt ipse dicit: si vero aduersarii sint incerti, & ipse aduersus suum factũ restitui petat, tunc non sit contestatio necessaria, & hanc Bal. opi. dicit veriorem, & eam sequitur Abb. d. c. 2. n. 9.

Rursus Bal. in addi. ad Spe. in tit. de rest. in integ. ver. restitutio in integrum. potest implorari, dicit, quoties petitur restitutio ad fundandam originem petitionis, dicitur principaliter petita, & contestatio requiritur, quoties vero ad fundandam exceptionẽ, vel replicationem, tunc dicitur incidenter peti, & contestatio non requiritur: & hæc opinio, si recte aduertatur, est eadem in effectu cum illa Riccardi de Salyceto, quia primo casu petit sibi restitui & tolli impedimentum, secundo vult se tueri ab aduersario petente.

Abbas iterum in c. suscitata. n. 5. extra de resti. in integ. tenet, quod principaliter dicatur intentari quando quis principaliter illam in iudicio deducit, (intelligo suo proprio motu non ab aduersario præuentus aut impulsus) & tunc siue petat restitutionem aduersus sententiam, quæ transiuit in rem iudicatam, siue contra cõtractum, censeatur principaliter petita, & non distinguit hoc casu vtrum hæc restitutio fiat ad recuperandum quod agens amiserat, & penes aduersarium erat, vel etiam quęrat cauere ne in futurum amittat, quando vero dicit ipse petitur super aliquo incidenti, lite tandem in iudicio deducta, tunc censebitur incidenter petita, & contestatio non erit necessaria. Videtur ergo innuere, quod si aduersarius meus peteret executionem sententiæ, quę transiuisset in rem iudicatam, ego vero peterem me restitui in integrum aduersus illam rem iudicatam ex aliquo capite legitimo, quod restitutio diceretur incidenter intentata eo casu, & hoc idẽ voluisse videtur Franc. c. ex ratione. col. 14. vers. de secũdo. extra de appel. præsupponendo in terminis suis quod erãt deserta fatalia.

Bar. vero d. l. nam postea. §. si minor. in principio. vers. ego dico. post

post gl. ibi videtur velle idem in effectu: quod Abb. d. c. suscitata. dicit enim ipse quod dupliciter restitutionis in integrum materia tractari potest, principaliter & incidenter, & vis est in modo proponẽdi: igitur in terminis d. §. si minor. dicit ipse, si minor detulerit aduersario, à quo ipse pecuniam petebat iusiurandum, & aduersarius iurauerit se nõ debere, poterit minori duplici via succurri, vno modo, quia poterit ordinarium cõpetentem iudicẽ adire, & petere se in integrum restitui, aduersus delatum iusiurandũ, & tunc dicetur principaliter intentata: alio modo, quia si aduersarius qui iurauit, instabit pro absolutione, ipse replicabit se ex delatione iuramenti læsum, & sic petet se in integrum coram illo iudice restitui, vt aduersario silentium super exceptione imponatur, & hæc dicetur incidenter petita, & Bar. ibi sequitur Pau. de Cast. col. 1. ver. ex secũda parte nota. & Alex. col. 2. versi. 2. nota. nu. 4. qui dicit secundam partem Bar. idest, illud quod dicit per modum replicationis, restitutionem peti posse quando etiam ab aduersario aliquid petitur, verum esse & procedere in casu illius. §. in quo remanserat obligatio naturalis. sed vbi fuisset extincta ipso iure actio, ipsi minori competens, puta per acceptilationem, aut vsucapionem, tũc omnino esset principaliter restitutio intentanda, quia incidenter peti non posset, & Bar. sequitur ibidẽ Ias. col. 2. versi. gl. 1. nu. 9. qui dicit quod cum Bar. transeunt ceteri, & hanc opi. in effectu sequi videtur Cur. Iun. l. 1. nu. 91. ff. de iuris. om. iud. licet per verba diuersa.

Ex hoc opi. cõflictu duæ principaliores opiniones colligũtur, vna est Riccardi & sequacium, alia Bar. d. §. si minor. & sequaciũ & pro clariori intelligentia sunt considerandi tres casus, prout illos considerat d. Ant. de Bu. d. c. fi. num. 19. Primus est, quando quis implorat iudicis officium super restitutione, contra aliquem aduersarium, ad hoc vt aliquid sibi detur, vel fiat ab ipso aduersario. Secundus casus est, quando quis implorat dictum officium etiam principaliter, vt vinculum, vel impedimentum remoueatur, non tamen vult aliquid sibi dari, vel fieri ab aduersario. Tertius est casus quando quis incidẽter in iudicio actione super alio principali pendente, se in integrum restitui petit. Vt igitur ad opiniones redeam, Riccardus & sequaces tenuerunt quod in primo tantum casu necessaria esset litis contestatio, in secũdo vero

& tertio

& tertio casu non esset necessaria & incidenter petita censetur. Bar. vero & sequaces tenuerant, tam in primo, quam in secundo casu necessariam esse litis contestationem, in tertio vero casu non esse necessariam, sicque respectu primi & tertij casus oēs concordant, respectu vero secundi casus est variatio, nam Riccardus, vt retuli, voluit in dicto secundo casu, litem non esse contestandam. Bar. vero & sui distinguunt, & dicunt quod isto secundo casu, & principaliter, & incidenter restitutio peti poterit, & vis erit in modo proponendi: nam si is contra quem lata est sententia, vel qui se aduersario obligauit, vel hereditatem inconsulte adiuit, proprio motu, antequam ab aduersario præueniatur iudicem adeat, & se in integrum restitui aduersus præmissa petat, tunc dicetur principaliter restitutio intentari, quod Anto. de But. d.c.fi.nu.19. non negat, & verba hoc sonant: nam hoc principaliter in iudicium deducitur, vt petens restituatur: si vero aduersarius præuenerit, & executionem sententiæ, vel instrumenti, aut legati in testamento facti in iudicium petierit, & conuentus restitutionem in integrum aduersus sententiam, vel rem iudicatam, aut aduersus obligationem, aut aditam hereditatem petat, tunc dicetur incidenter petita, quia in litem incidit hæc restitutionis petitio, & hoc casu litis contestatio nō requiretur: & hæc opinio ita distinguens mihi magis arridet, & credo eam plurium auctoritate fulcitā, nam eā, vt supra retuli, tenuit Bar. d.§.si minor. Bal. in d.addi.ad Spec. Abb. d.c. suscitata. Pau. de Cast. Alex. & Ias. qui testantur commu. d.§.si minor. & Cur. Iun. d.l.1. & ab ea, tanquā communi, arbitror recedendum non esse. tu igitur causarum patrone diligenter hæc recole, quia ego multum laboraui antequā intelligerem & in vnum congererem, & secundum hanc distinctionem statuere voluisse, satis aperte videntur compilatores statutorum nostrorum, lib.1. cap.66. & 67. de quibus tractamus.

His igitur cognitis, qui restitutionē principaliter petere vult, suam formabit petitionē, in qua narrabit læsionē, & causam, seu causas exprimet ex quibus restitutionē se mereri ꝑtēdit, & desuper iudicis officiū implorabit, cuius forma hæc fere esse poterit:

6 Coram vobis Illustr. Senatore comparet procurator & eo nomine Casṡij Longini contra, & aduersus Titium Vulturtium dicens, & exponens non in modum solemnis libelli nisi si & quatenus

nus opus sit, sed qualis, qualis petitionis & facti narrationis, quod alias de præterito anno ipse Cassius principalis suus, cum esset minor annorum viginti, conuentus in iudicio coram d. primo Collaterali à prefato Titio aduersario, super vendicatione prædij Formiani, ipse minor sententiam contra se reportauit, quæ in rem transiuisse dicitur iudicatam, cuius sententiæ vigore aduersarius præfatus in possessionem dicti prædij missus fuit in graue damnum & præiudicium dicti sui principalis, ad quem iure dominij, vel quasi dictum prædium spectat, & pertinet, prout suis loco, & tempore docere paratus est. Quare procurator prædictus petit, dictum principalem suum minorem, & enormissime læsum, aduersus dictam rem iudicatam in integrum restitui: & cognito de bono iure ipsius principalis sui super dicto prædio dictum aduersarium ad illius relaxationem fructuumque indebite perceptorum, & percipiendorum, restitutionem cōdemnandum fore & esse, & condemnari, condemnatumque iuris remediis opportunis ad id faciendum, cogi & compelli, dictoque suo principali ius & iustitiam ministrari, non solum prædicto sed etiam omni alio meliori modo officium vestrum misericorditer desuper implorando.

7 Si vero incidenter restitutionē petere voluerit, forma hæc erit:

Coràm vobis, &c. narrans quod pendente lite inter præfatum principalem suum minorem ex vna, & prædictum aduersariū ex alia de & super, &c. dilationes statutariæ præfixæ & lapsæ fuerunt propter quas præfatus principalis suus à facultate probandi & iustificandi suam intentionem, siue exceptionem (si reus sit) exclusus dicitur, quare cum ex prædictis enormiter sit læsus, cum suas habeat in promptu probationes releuantes, suam intentionem iustificantes, petit dictum suum principalem aduersus lapsum termini prædicti, & omissas probationes in integrū restitui, ad hoc vt suas probationes facere possit, dictoque suo principali, &c.

8 Sed si maiores sint qui in integrum se restitui petent post allegationem causarum, in conclusione adijcient clausulam illam, etiam ex clausula generali, si qua mihi iusta causa esse videbitur, de quibus in toto titulo. ff. ex quibus causis maiores in integrum resti. sicque ex variis causarum figuris libellum cautus patronus formare poterit.

9 Causam

9 Causam autem, per quam restitutionem in integrum clienti deberi putat, allegare non omittet, quoniam illa omnino requiritur, quæ etiam antequam ad vlteriora procedatur, præsertim si principaliter restitutio petatur, discutienda est: siquidem qui in-
10 colorate se restitui petit, audiendus non est.d.l.nam postea.§.si minor.ff.de iure iuran.& ibi Bar.Pau. Alex. & Ias.Spec.de resti. in integ.§.qualiter. nu.2.Ang.l.1.nu.3.ff. de integr.resti. Rota de resti.in integr.pri.alias,2.& eo.tit.5.alias,77.in no.de quo tamen
11 vide omnino Ias.d.§.si minor. nu.19.quia discrepantia est inter Iuristas & Canonistas, nam Iuristæ, vt ipse ibi dicit, tenẽt sufficere summarie docere de causa, vt quis admittatur, licet in concedenda maturior causæ cognitio adhibenda sit, vt dicit Zabarel.d. cle.pr.de resti.in integ.quæst.20.quo in loco de mente Pauli de Eleazar.& Math. dicit, quod si incidenter pendente iudicio læsio causetur, tunc sufficit læsionem allegare, & hoc sequitur Afflic.decis.114.in sententia quæ diligenter obserua. de qua re infra verbo, ex his.

12 Est etiam enormis læsio allegãda & deducenda, siquidem pro læui, restitutio dari non debet. Abb.c.tum ex literis.in primo nota.extra eo.tit.de resti.in integ.

13 Illud quoque animaduertendum ante omnia erit, quod in petenda in integrum restitutione incidenter, sufficit generale mandatum, quod habebat procurator in causa, ast in principaliter intentanda, speciale mandatum requiritur.l.illud.§.fi.ff.de minor. vbi omnes.Ias.l.præses.nu.7.C.de transact. Abb.& ceteri, d.c.suscitata.extra de resti.in integ.quem Abb.videas omnino, n.6.qui declarat prædicta procedere in procuratore, non autem in tuto-
14 re, curatore, vel syndico, aut simili, qui à lege habent administrationem, quod nota.

15 Postquam igitur patronus libellum parte citata porrexerit, si ordinaria erit causa, per ipsum intentata, curabit quod lis intra biduum contestetur, ita mandante statuto lib.1.c.66.alioqui processus esset nullus, per ea quæ supra dixi de litis contestatione in ordi.& quia dies connumerantur, vt currunt, quia statutum de diebus iuridicis non dixit, ex statuto lib.1.c.162.igitur cautus patronus diem talẽ exhibitioni petitionis aucupabitur, qui habeat iuridicum subsequentẽ diem, in quo contestatio fieri possit: quæ con-

conteſtatio ſine cunctatione, & nulla interpoſita exceptione (niſi ea mandati, aut iuriſdictionis eſſet) ex hoc ſtatuto fieri debet, quamuis etiam reo conteſtare ceſſante pro conteſtata, ex eo ſtatuto habenda erit, in qua conteſtatione facienda pars erit citanda, iuxta formam traditam ſupra de litis cõteſtatione in ordi. mutatis mutandis & demptis demendis.

16 Ex his apparet quód ex forma huius ſtatuti non erit adhibenda ea cauſæ cognitio præambula, quæ de iure adhiberi cõſueuit, de qua dixi ſupra prox. verſi. cauſam. quia cum illa non adhibeatur poſt litis cõteſtationem, vt dicit Rota de reſti. in integ. 7. alias, 191. in no. & impoſsibile ſit vt intra biduũ adhibeatur, immo intra vnum tantum diem, cum in biduo litis conteſtatio fieri debet ad l. 1. §. biduum. cum nota. ff. quand. appellandum ſit. cenſetur à ſtatuto de neceſsitate excluſa.

17 Hac igitur facta conteſtatione, tam actor ſuam intentionem, quam reus ſuam exceptionem, intra decem dies vtiles probare tenentur, quibus elapſis iudex cauſam expedire tenetur, ſub certa pœna intra dies viginti vtiles, numerandos à die petitionis oblatæ, quibus elapſis inſtantia perimetur.

Scio iam toties monitum patronum reminiſci, ſi tempus labatur, ad ſignaturam recurrendum eſſe. igitur hic & ſequenti caſu eum monere ceſſo.

18 Aſt ſi incidenter reſtitutio fuerit petita procurabit petentis patronus, vt cauſa intra dies duodecim vtiles terminetur, alioqui hoc remedio deſtitutus, iudex ad vlteriora in cauſa principali, in qua reſtitutio eſt petita, procedet, ac ſi petita non fuiſſet, ex alio ſtatuto d. l. 1. c. 67. nec hoc caſu litis conteſtatio requiritur.

Ex iſtis duobus ſtatutis, clare colligitur ſtatuentes intellexiſſe principaliter, & incidenter reſtitutionem peti, iuxta diſtinctionẽ Bar. d. l. nam poſtea. §. ſi minor. quam ſupra dixi communem.

19 Qui libellum reſtitutionis producunt parti aduerſæ inhiberi, ne interim innouare audeat ipſa citata procurant, quæ inhibitio ad cautelã petita deneganda non eſt: quia ius inhibet niſi in manifeſta calumnia ſit petens, vt ſtatim proſequar.

20 Eſt igitur quæſtionis, nunquid pendente cauſa reſtitutionis in integrum, ſileat negotium principale, ita quod exequi nõ poſsit? & dicẽdũ eſt regulariter executionẽ ſuſpẽdi. l. vnica. C. in integ. reſti.

resti.postu. nihil no. Canon.c.suscitata.& præsertim Abb.nu.8. extra de resti.in integ.& est communis opinio legistarum, vt dicit Alex.l.4.§.condemnatum.nu.26.& ibi Ias. num.pariter 26.& Rip.n.30.ff.de re iudi.Vitalis Gāba.in tracta.clausu.in clausu.nil noua.in integr.rest.penden. Afflic.decis.356. fuit dubitatum.Parisi.consi.100.nu.80.& seq.vol.1.

21 Quæ regula limitatur primo, nō habere locum, vbi latæ essent tres sententiæ conformes, quoniam eo casu per restitutionem in integrum petitam non impediretur executio. Bal.l.1.ad fi.C.ne liceat tertio prouoca. Alex. d.l.4.§.condemnatum.nu.27.Paris. consi.109.nu.17.vol.4.& pro hac videtur esse Rotæ deci.2.alias, de resti.in integ.1. in no. Contrariam sentētiam tenuit Lauden. Doctor anti.quem refert Zabba.d.cle.vt calum. quæst.23.& hos sequitur Milis, qui late disputat in suo reper. in verb. executio trium sententiarum.Saly.qui reprobat dictum Bal.in d.l.1.C.ne liceat ter.prouoca.in fi.& cum hac videtur transire Ri.d.§.condēnatum.nu.31.Rota autem tempore Staphi. vt ipse dicit de resti. in integ.decis.1.modo tenuit vnam, modo aliam opi.ipse tamen Staphi.tenet cum Saly.cum hoc temperamento, videlicet quod vel ex antiquis, vel ex nouis aliquid demonstretur, per petentem restitutionem, quod excludat præsumptionem calumniæ, & hæc fuit etiam intentio Rotæ.d.decis.1.in no. de resti. in integ. & ita etiam ex prædictis, vt arbitror, rationibus, Rota temporibus nostris diuersimode iudicauit, dicit Pauazzo.in addi.ad dictam decis.primam, de resti.in integ.

Et quamuis in beneficialibus quando restitutio petitur à signatura aduersus rem iudicatam adhibeātur diuersæ clausulæ, vt est, parito iudicato, dimissa possessione, refectis expensis, & similibus de quibus per Staph.de lite.iusti.fol. secundum primam impres-
22 sionem.162.versi. quando est lata vna sentētia: tamen in profanis, de quibus loquimur, causa committitur prout de iure, nō autem restitutio datur, vt ipse ibidem dicit, versi.in profanis.& propterea circumscripto stilo Rotæ, in foro de quo loquimur seruabitur iudicio meo opi. Saly. quæ est communior, dummodo is qui petit, aliquid doceat, per quod calumniæ præsumptio cessat, vt supra dixi.

23 Hæc limitatio, vt executio etiam trium sententiarum impediatur,

diatur,rursus sublimitatur, & declaratur procedere in restitutione in integrum principaliter petita,si is qui eam petit, præuenerit executionem; alioqui si aduersarius prius executionem cœpisset, quam restitutio fuisset petita, tunc non superséderetur in executione. Alex.consi.62.nu.4.& 5.& consi.223.nu.6.vol.6.allegat Bal.l.fi.in 2.col.C.si ex fal.instr.tamen credo quod eo casu posset etiam incidenter coram iudice exequente intentari,& superséderetur per ea quæ supra de nullitate impediēte dicta sunt, & ideo Alexander non sine ministerio fundauit se in dictis consiliis,quod restitutio esset principaliter petita.

24 Et vnum notabis tu patrone,quod ea omnia quæ dicuntur de iure communi vendicare sibi locum in tribus conformibus, locū habent in statuto nostro, per quod duæ conformes habent vim trium,vt dicit Paris.consi.109.n.15.vol.4.post Bal.l.fi.col.fi.versi. sed nunquid.C.de senten.& inter.omni.iudi.

25 Secundo principaliter limitatur regula, vt non habeat locum, si petatur restitutio aduersus sententiā principis,quia tunc executio non impedietur.Ias.d.l.4.§.condemnatum.nu.28. & ibi Rip. nu.30.ff.de re iudi.Ruy.consi.59.nu.9.vol.5.

26 Tertio limitatur,vt executio non impediatur quādo esset præsumptio calumniæ contra petentem, iuxta clem.vt calum.de re iudi.quoniam eo casu data cautione de restituendo, iuxta formā dictæ clem.executio fiet. Abb.d.c.suscitata. nu.8.Alexandri. d.c. ex ratione.col.30.versi.si autem manifeste. de appella. Imol.d.c. suscitata.col.pen. versi. vel secundum.qui dicit commu. Ias.d.§. condemnatum.num.27.& Rip.ibi.num.30. Afflic.decis.356.fuit dubitatum.ad fi.

27 Sed hos omnes casus in quibus executionem fieri posse non obstante petitione restitutionis in integrum dixi,sublimitantur, siue declarantur procedere,vbi executio esset retractabilis,& per cautionem posset esse consultum:ceterum autem vbi per cautionem succurri non posset, vt si de vita hominis, vel carceratione tractaretur,executio supersedetur. Abb.d.c.suscitata.num.8.Alexandri. d.c.ex ratione. col.30.in fi. faciunt quæ supra dixi dum de nullitate tractarem in limitatione huic simili versi. secundo limitatur quando.

28 Ceterum sciet patronus quod si pendēte restitutione exequatur,

tur,

tur, præsertim post à iudice emanatam inhibitionem, etiam si ea inhibitio esset cum clausula prout de iure, antequã declaretur locum esse executioni, vel præstetur cautio, secundum causarum naturam & facti contingentiam, vt supra dixi, executio & inde secuta omnia per modum attentati reuocabuntur. Abb.d.c.suscitata.nu.9.quem ibi sequuntur ceteri. Alexandri.d.c.ex ratione.col. 30.versi.& si pendente. Quod est verum & procedit, si restitutio ante executionẽ esset petita, alioqui si cũ restitutio petitur executio facta reperiretur, non retractabitur, vt dicit Abbas vbi supra.

His igitur cõtra quem restitutio petitur, si se in casu executionis esse viderit, citato aduersario inhibitionis moderationem obtinere procurabit, vt supra de nullitate dixi.

29 Hoc beneficium intra quatriennium, à die illati grauaminis, vel postquã minor factus est maior, impetrari & expediri debet, alioqui petens excludetur ab eo.l.fi.C.de tempo. in integ. resti. cum ibi not. Clem.1.& ibi glo.de rest.in integ. Quod quadriennium est ab initio vtile, idest non incipit nisi à die scientiæ ignorãti, à die redditus absenti, à die quo maior factus fuerit minori, vt late prosequitur Dec. qui alios refert quos videre poteris con si.436.nu.9.Balb.in tracta.præscrip. in pri.par.6.par.prin.nu.28. versi. notandum. Postquam autem cœptũ est quatriennium, tunc est continuum, & currit sine intermissione, vt dicunt Docto.in locis proxime relatis.

30 Sed hæc de plano procedunt quando læsio causatur, vel ex cõtractu, vel ex sententia, vel ex cursu maioris temporis, quam sit quatriennium, difficultas stat quid si quis sit læsus, ex cursu minoris temporis, puta, vel quia non appellauit intra octo dies statutarios, vel non repræsentauit appellationem intra quinque, vel nõ fecit depositum intra triduum, aut intra sex menses causam appellationis expediri non curauit, nũquid dabitur integrum quatriennium, vel tantundem temporis, à die cessantis impedimen-
31 ti, quantum est illud in quo actus expediri debuit? Et quidem in ecclesia est expeditum, vt sit quadriennium.d.cle.1.ast in ceteris res adhuc controuertitur. Balb.in d.tract. præscrip.in pri.par.6. par.princ.dicit commu.legistarum opi. quod restitutio peti debeat intra tantum tempus, quantum est læsio, idest si læsus est in tempore ad appellandum, peti debeat intra octo dies, si ad repræ

sentandum,

sentandũ, intra quinque, & sic de reliquis, quibus elapsis postquã impedimentũ vt dixi cessauit, amplius peti non possit, licet, postquã restitutio est petita, facultas prosequendi & expediendi quadriennio duret de iure cõmuni. Afflic. vero decis. 175. vniuersitas, dicit quod quadriennium est vniformæ in omnibus causis, & enumerat Doct. qui hanc opi. tenuerunt, & dicit commu. & pro ea in consilio Neapo. fuisse iudicatum, & quantum mihi videre licuit,
32 hæc est magis cõmunis, præsertim cum minores & ecclesiæ sint in hoc pari priuilegio honorati, adeo quod dispositum in vno, in alio dispositũ censeatur, & quia cum esset iure ciuili dubium, decisum fuit iure canonico, & ex aliis rationibus quæ per Doct. allegatos per Afflictum deducuntur, quas hic referre non curaui, ne vltra mihi præscriptum finem vagarer.
33 Sed quid si instantia causæ restitutionis de qua tractamus principaliter, aut incidenter petitæ, perimatur, nunquid & ius petẽdi restitutionem peremptum esse censeatur? & quidem constat si iudex expresse restitutionem reiecisset, vlterius peti non posse. l. 1. & fi. C. si sæpius in integ. resti. postu. c. fi. extra. eo. titulo de resti. in integ. quia appellare debuit, is cui expresse denegata fuit. dicto c. fi. & hoc de plano procedit, nisi minor se restitui in integrum aduersus omissam appellationẽ ab ista denegata restitutione petat, vt d. l. 1. & fi. & d. c. fi. Vel nisi ex noua causa, q̃ nõ fuisset in primo iudicio introducta, vt l. 2. C. si sæpius in integ. rest. postu. Dec. d.
34 consi. 436. nu. 6. Sed quando lapsa est instantia, tunc poterit iterũ peti, vt ipsa instantia absque causæ cognitione restituatur per signaturam; quæ hoc passim concedere consueuit: quod quamuis sit gratiosum, vt patet ex allegatis per Capic. in decis. statim allegãda, tamen quia indistincte cõcedi solet, non est reputandũ impossibile, Castren. l. cõtinuus. §. cum quis. nu. 5. ff. de verb. oblig. Alex. & ceteri. l. apud Iulianũ. §. fi. de leg. 1. Dec. l. ea quæ raro. ad fi. ff. de reg. iur. & ideo à principe non denegatur. Capi. in decis. Regni Neap. 165. in causa domini comitis, quinimmo credo qđ hoc casu posset peti incidenter restitutio, aduersus huius instantiæ lapsum, coram iudice, qui de causa cognoscit, & esset concedenda. arg. l. & si sine. §. restitutus. ff. de mino.

Hæc circa statutum nostrum dixisse sat est, ceterum si quis amplius de casibus restitutionem merẽtibus aut non, & de libellan-

landi, excipiendi & articulandi forma scire cupit, videat Roffredum hoc eodē titulo, & Spec. isto met titulo. in quarto libro per Doct. c. tam ex literis. extra eo. tit. per Alexandri. & alios. d. c. ex ratione. col. 29. de appella. per Rotam eo. ti. in nouis & antiquis, ac antiquissimis Bisgneti, & per Ias. insti. de actio. §. rursus. in quibus locis de materia abunde tractatur.

LIBER OCTAVVS.

De executione rei iudicatæ. Cap. I.

1 *Sententias obtinere non proficeret, nisi debitæ executioni demandarentur.*
2 *Res iudicata dicitur, quando amplius appellari non potest.*
3 *Executio rei iudicatæ, iure communi & isto, duplici via peti potest.*
4 *Executionem rei iudicatæ habere cupiens, quid facere debeat.*
5 *Executio sententiæ cuiusuis ordinarij etiam si extra vrbem sit lata, iure isto peti potest.*
6 *Sententia sine actis an & quando sufficiat, pro petenda illius executione.*
7 *Sententia quando dicatur antiqua.*
8 *Laudum meretur eandem executionem quam sententia.*
9 *Executio rei iudicatæ, actione iudicati intentata, habet instantiam annalem.*
10 *Appellare licet à decreto de exequendo sententiam, actione iudicati intentata.*
11 *Executio rei iudicatæ, intentato iudicis officio, petitur coram eodem iudice qui sententiam tulit, vel confirmauit.*
12 *Executio rei iudicatæ iudicis officio, an & quando coram iudice à quo, vel ad quem, peti possit & debeat. & nu. 13. 14. & 15.*
14 *Appellatione deserta, quis iudex sententiam exequatur.*
16 *Appellatione deserta per lapsum fatalium, an requiratur iudicis ad quem declaratio.*
17 *Appellatione deserta per iudicem ad quem declarata, fides coram iudice à quo & parte citata produci debet.*
18 *Appellationi si renuntietur coram iudice ad quem, quis iudex exequatur.*

1 Ed quoniam parum esset sententias obtinere nisi eæ, debitæ executioni demādarentur, vt dicit gl. Rub. C. de exec. rei iud. necessario de ea tractādū erit: dicitur aūt res iudicata quando iam amplius appellari non potest. gl. l. 1. ff. de re iud.

3 Verum quia tres sunt modi per me supra traditi, quibus

ti; quibus ex forma nostrorum statutorum quod nostrum est, vel nobis debitum consequimur, videlicet ordinarie, executiue, & summarie, igitur de modo exequendi singulis casibus tradere libet, vt ex distincta traditione res plenius intelligatur.

3 Ante tamen quam ad prædicta descendã, sciendũ est, quod & supra titulo de executione sentẽtiarum explicui rei iudicatæ executionem iure communi duplici via peti posse: vna videlicet, vt adeatur iudex ordinarius & coram eo sententia exhibeatur & petatur, vt ipsa executioni demãdetur, & hic actionem iudicati intentare dicitur: alia quod imploretur officium iudicis qui sententiam tulit super sententiæ ab eo latæ executione.

De primo loquitur statutum lib. 1. c. 91. & c. 92. de secundo loquitur dictum c. 92. in secũda parte sui ibi, si vero ab eis fuerit appellatum, de vtroque loquuntur Bar. Alex. Ias. & Rip. l. intra dies. ff. de re iud. Alex. l. à diuo pio. in princ. nu. 21. illo. eo. tit. Fely. c. pastoralis. §. præterea. versi. gl. in versi. discussa. de offi. deleg.

4 Qui igitur actione iudicati executionem sententiæ definitiuæ, vel laudi, aut arbitramenti, aut sentẽtiæ arbitrorum habere vult, is ex suprascripto statuto & ex sententia Doctorum proxime relatorum, comparere debet coram iudice ordinario (& si sit idem qui sententiam tulit nõ coram eo tanquã is qui sententiam tulit, sed tanquã ordinario) debetque coram ipso ordinario suã sententiam parte ad id legitime citata. l. de vnoquoque. cum concor. ff. de re iud. exhibere, iuxta formam supra traditam in productione instrumenti, cuius petitur executio, illamque executioni debitæ demandari petere debet, & tunc iudex, ex statuto lib. 1. c. 93. mandare debet victo, vt intra octo dies det, faciat, soluat, & impleat quod in ipsa sententia continetur, quod mãdatum in scriptis fit, & de parendo appellatur, de quo infra tit. proximo. versi. commissum. quibus elapsis, si non impleuerit quæ in sentẽtia continẽtur, vel legitimam exceptionem opposuerit, vt infra dicetur, relaxabitur ipso pariter citato contra eundẽ mandatum executiuum, reale & personale, vt statutum prædictũ aperit, & ad executionem vt infra dicetur, procedetur.

5 Dies de quibus loquitur statutum d. lib. 1. c. 93. & qui in suprascripto mandato continentur, continui intelliguntur, ex statuto lib. 1. c. 162. versi. est quoque.

Et secundum prædicta poterit peti executio cuiuscunque sententiæ latæ à quo vis ordinario, etiam extra vrbem, vt late dicunt Doct. d. l. à diuo. §. sententiam. ff. de re iud.

6 Sed hic dubitari contingit, nunquid sufficiat sola sententiæ exhibitio absque actis, an etiam actorum productio requiratur? & quidem communis conclusio est Doctorũ, quod in antiquis acta non requirantur, & sola sententia plene probet, de qua per Grãma. decis. 24. Andreas de Maxo. & per Aymon. Grauettam, qui latissime disputat in tract. de antiqui. temp. par. 2. à principio vsq; ad finẽ. n. 8. post Cano. c. quoniam contra. de proba. & aliis locis de quibus latissime per eos, & hoc siue in sententia enuntientur acta, siue solemnitates in specie, siue in genere, siue sententia sit dicta contra præsentem, vel absentem, siue contra contumacem verum vel fictum.

7 Solum stat difficultas quando censeatur antiqua, nam aliqui tenuere de decennio, alij de biennio, quos refert Gramma. dicta decis. nu. 5. alij de viginti annis, alij de triginta, communis opinio est quod relinquatur arbitrio iudicis, qui pensata negotij & partium, ac iudicis qui sententiam tulit, qualitate, quanta fuerit fides adhibenda, & vtrum factum esse antiquum sibi videatur, statuet, præterquam in annis triginta, in quibus omnes citra distinctionem concurrunt, vt idem Aymo dicit d. par. 2. num. 20. ad hunc igitur recurres, quia multas & quidem notabiles quæstiones disputat, & limitationes conclusionibus adaptat, quas hic breuitatis causa referre omitto, vnum tamen admoneo, vt si sententia antiqua quæ sine actis, vt dixi, probat, producatur. Patronus rei procuret acta reperiri, ad hoc vt eis rimatis perspicere posit si aliquod vitium in sententia sit: sciet enim quod tunc præsumptio pro sententia cessabit, si acta contra præsumptionem ex sententia resultantem apparebunt, vt ipse Aymo dicit, vbi supra.

8 Hæc quæ de sententiis dicta sunt, & de laudis intelligẽda erũt, vt dicit & late prosequitur Fely. d. c. quoniam contra. versi. sexta conclu. num. 37.

9 Qui hac via sententiæ executionem petit, animaduertere debet ad instantiam, nã licet sequenti casu nulla instantia detur, tamẽ hoc de quo loquimur erit instantia eadẽ quæ est causarũ ciuilium,

llum, vt dicit Papien.de for.executio.senten.in re ali.versi.facien do eum ire.nu.3.

10 Ab hoc decreto de exequendo, seu mandati relaxatione appellari poterit.Bar.& Saly.l.ab executione.C.quorũ app. non reci. & ex statuto lib.1.c.166. licet ab executionibus facti appellari nõ possit, vt dicitur, d.l.ab executione.& in statuto prædicto 166. ideo procurator appellationem non omittet, quam sciat formari oportere in scriptis, & cum causæ expressione, alias iudex posset eam non admittere, ita putauit Salycetus, d.l.ab executione.nu. 5.ad fi.quod arbitror valde notandum.

11 Alius & magis frequens est modus petendi executionem sententiæ iudicis officio, coram ipso iudice qui eam protulit, vel confirmauit, & tunc vt sciamus quis sit iudex competens huic executioni faciendæ, distinguendi sunt quatuor casus, primus est quando non est à sententia appellatum, secundus est quando est appellatum, & prima sententia fuit confirmata, vel infirmata, tertius quando fuit appellatio deserta, vel ipsa appellatio reiecta, quartus quando renuntiatum fuit appellationi per appellantem.

12 De primo igitur casu, quando non est appellatum, iudex qui sententiam tulit ipse suam sententiam exequetur, ex mente statuti d.lib.1.c.92.c. Romana.§.contrahentes. de foro compe.lib.6. per Alex.d.l.à diuo pio.in princ.nu.21.nec hic cadere potest aliqua difficultas, cum isti statutarij iudices sint ordinarij, ceterum si essent delegati, recurrendũ est ad nota.per Doct.d.l.à diuo pio. in princ.& c.pastoralis.§.præterea.de offi.deleg.

13 Secundo casu, quando est appellatum, & sententia confirmata, vel infirmata, aut reformata, iudex qui de appellatione cognouit, ipse exequi debet, ex dicto statuto lib.1.cap.92.& c.171.l. præcipimus. & ibi Bart.C.de appella. per Bar. d.l.à diuo pio. in principio.nu.15.& hæc est communis opinio, vt ibi dicit Alex. num.20. & ibi sequuntur ceteri per Francum. c.ex ratione. col. 28.versi.6.quæro.de appell.per Fely.d.c.pastoralis.§.præterea.circa med.de offi.deleg.& hæc est, vt dixi, communis opinio, quidquid tenuerit Zabarel.in cle.vt calumniis.in fi.princ. de re iud.& Staphi. de literis iusti.ca.148.secundum primam impress.versi. præterea qui confirmat.

14 Tertio casu, quando appellatio fuit deserta, vel à iudice ex causa rationabili reiecta, iure communi executio spectat ad primum iudicem, quia ex prima sententia oritur actio. l. fi. §. illud. ibi, tanquam scilicet ab initio. C. de temp. appella. & l. si cōtra. C. de appella. Bar. d. l. à diuo pio. in princ. nu. 15. Alex. ibi, nu. 22. Iaſ. nu. 26. Philipp. Franc. d. c. ex ratione. col. 28. versi. 6. quæro. de appel. Fely. d. c. pastoralis. §. præterea. de offi. deleg. Quinimmo Francus, vbi supra, ampliat hoc etiam procedere, si iudex pronuntiasset appellationem desertam, & sententiam expresse cōfirmasset, quia postquam appellatio est deserta, superuacuo confirmatur à iudice, cum sit à lege confirmata, allegat Bal. hoc singulariter tenentem in l. penul. in fi. C. quorum appella. non recipiuntur. sed contra hoc tenere videtur Fely. c. ex parte. il 2. col. 5. ver. addatis multa. extra de rescrip. qui nullam, nec de Baldo, nec de Franco facit mentionem.

15 Et ex ea Philip. Franchi decisione dicebam, quod quamuis statutum lib. 5. c. 54. dicat, quod postquam appellatio est deserta, iudex aut mandatum executiuum dare, vel causam desertam & instantiam peremptam pronuntiare teneatur, ad partis petentis electionem: dicebam, inquam, quod quamuis videatur verbū illud, iudex, ex sequenti alternatiua, referri ad iudicem appellationum, quod tamen vt statutum Iuri communi responderet, intelligendum erat de iudice à quo, respectu relaxationis mandati, præsertim cum multoties desertiones causentur ante transportationem actorum, ante quorum transportationem, iudex de meritis non potuit cognoscere, & etiam de facili ignorat, an sit causa in qua mandatum sit relaxandum, vel etiam pro qua summa, vel pro qua re, cum maxime non in oēm casum relaxari possit mandatum executiuum pro sententiæ executione, vt ex infra dicendis apparebit. hoc tamen cogitandum relinquo.

16 Sed hic cadit dubitatio nunquid eo casu quo appellatio per lapsum fatalium remanet deserta, requiratur iudicis ad quem declaratio, ad hoc vt iudex à quo iurisdictionem reassumat, an ipse iudex à quo sine aliqua declaratione, & certioratione iudicis ad quem, ad executionem procedere posit, & hæc est quidem satis intricata quæstio, tamen communis opinio est quod non requiritur necessario declaratio iudicis ad quem, sed iudex à quo

quo, lapſis fatalibus, parte tamen citata, ſuam ſententiam exequi poteſt. Philip. Franc. d. c. ex ratione. col. antepenul. verſi. ſeptimo & vltimo. & ibi Alexandri. col. 18. verſi. circa primam. & col. 21. verſi. 6. eſt quæſtio. de appell. quidquid tenuerit Bar. l. eos. num. 8. C. de appella. Fely. latiſſ. c. ex parte. ſecũdo. col. 5. ver ſi. & ideo petens. extra de reſcrip. conſilium tamen eſt, vt pronuntietur deſerta per iudicem ad quem, tum propter inhibitionem ab eo emanatam, vt dicit Francus, vbi ſupra, tum etiam quia appellans citatus poſſet comparere coram iudice ad quem; & petere coram eo reſtitutionem in integrum, aduerſus lapſum fatalium, ſi aliqua ſibi iuſta competeret excuſatio, & ſi illam obtineret, poſſet procedi in negotio principali, & executio per modum attentati reuocaretur, vt aduertunt prædicti Docto. qui prædicta diffuſe tractant, præſertim Felyn. qui examinat per tres columnas: ideo minime immutandum cenſeo quod certam interpretationem in hoc foro recepit, ideſt, vt inſtantia deſerta pronuntietur per iudicem ad quem, vt ſupra, dixi dum de appellatione tractaui.

Scio etiam aliquando fuiſſe tentatum, citari appellantem coram iudice à quo, ad docendum de appellatione & illius legitima proſecutione, vel dicendum cauſam quare ſententia contra ipſum lata, quæ in rem tranſiuit iudicatam, propter lapſum fatalium exequi non debeat, iuxta tradita per Fely. vbi ſupra, ſed hæc cautela ſola iudicis appellationis inhibitione tollitur, vt dicit Franc. d. c. ex ratione. col. pen. & maior fit circuitus, ſed vtraque praxis bona eſt.

17 Hoc igitur caſu poſtquam fuerit deſertio per iudicem ad quẽ, iuxta frequentiorem curiæ ſtylum declarata, patronus ſibi fidem fieri à Notario iudicis ad quem, curabit, quam citato aduerſario, vt in productione iurium dixi in ordinariis, coram primo iudice producet, qui ex tunc ad executionem, vt infra dicetur, deueniet: citatio autem in hac productione erit neceſſaria, tum ex regula generali. l. de vnoquoque. ff. de re iud. cũ ex dictis Fely. d. c. ex parte. col. 5. verſi. declara. & col. 6. verſi. concludendum.

18 Quarto caſu, quando eſt appellationi renuntiatum, quamuis Bar. d. l. à diuo. in princ. ff. de re iud. tenuit per vtrunque iudicem exequi poſſe, tamen communis opinio eſt in contrarium, vt ſo-

lus iudex primus exequi possit. Alex.d.l.à diuo. in princ.nu.22. Ias.nu.25.versi.tertius casus. Fely.d.c.pastoralis.§.præterea.versi. tertius casus.de offi.deleg.& hoc verum,si simpliciter appellationi renuntietur,sed si is qui appellationi renuntiauit, promisisset vel sententiæ parere,vel certam pœnam soluere,coram iudice ad quem, tunc etiam iudex ad quem, illam confessionem exequi posset,& hoc casu opi.Bar.procedere posset, vt declarant Alex. Ias.& Fely.vbi supra.

Ex præmissis cognitum restat, vt arbitror quis iudex quoquo casu pro sententiæ executione adeundus sit, nunc de forma tractandum erit.

De Executione rei iudicatæ in ordinariis. Cap. II.

1 *Executio rei iudicatæ in ordinarijs, iudicis officio petitur, vt hic.*
2 *Forma mandati de parendo sententiæ in ordinarijs.*
3 *Inter sententiam & executionem, aliquod temporis spatium intercedere debet.*
4 *Exceptiones quæ per reum contra sententiam cuius executio petitur, opponi possunt in ordinarijs. & nu.7.*
5 *Exceptiones quæ ante sententiam fuerunt cognitæ & reiectæ, executioni opponi non possunt.*
6 *Cautela ad excludendum reum, vt in executione non possit, etiam opponi permissas exceptiones, opponere.*
8 *Forma citationis in relaxatione mandati, pro executione sententiæ in ordinarijs.*
9 *Citatio an & quando in relaxatione mandati pro sententiæ executione necessaria sit.*
10 *Executio iuris ordine seruato quo modo fieri debeat.*
11 *Ordo iuris in executione si confundatur, an detur appellatio.*
12 *Captura personalis quo in loco, secundum iuris ordinem fieri debeat.*
13 *Executio rei iudicatæ in ordinarijs, ex statuto fieri potest iuris ordine non seruato, & est electio creditoris.*
14 *Forma mandati executiui, virtute rei iudicatæ, & mandato de parendo prævio, relaxati.*
15 *Appellare non licet ab executionibus facti & capturis personalibus.*
16 *Mandatum relaxatum à iudice, officio vel vita functo, an exequi possit.*
17 *Mandatum relaxatum contra viuentem, an exequi possit eo defuncto, contra hæredes non citatos.*
18 *Apodixa in hoc volumine quid sit*
19 *Executio rei iudicatæ, in quibus bonis fieri non possit.*

20 Exe-

20 Executio rei iudicatæ contra minores, eodem modo fit quo contra maiores, præterquam in casu de quo hic.
21 Executio si facta sit super bonis, quæ non sint debitoris, quid illorum dominus facere debeat, vt illa recuperet.
22 Onus probandi bona non esse debitoris incumbit dicenti.
23 Executori volenti facere executionem in bonis per tertium possessis, cum generali mandato tertius resistere potest.
24 Executor potest exequi super bonis per debitorem possessis, licet tertius illa sua esse asserat.
Fallit si ex facie bonorum appareat, non esse debitoris vt hic. nu. 23.
Mulier dans bona sua pignori pro alio, non minus iuuatur velleiano, quam si fideiubeat, modo non decipiat. ibid.
25 Venditio pignorum tam mobilium quam immobilium, quo ordine fieri debeat.
26 Pignora in causam iudicati capta, venduntur vt hic.
27 Immobilia executioni capta, debent vendi seruata forma de qua hic, qua non seruata ad vnguem, irrita remanet. & nu. 28. & 29.
30 Extimari debet res subhastãda, vt sciatur an licitatores iusti sint. n. 32. 33. 48.
31 Periti non debent ad æstimandũ accedere, nisi parte pro illa die et hora vocata.
34 Forma edicti promulgandi per præconem, ante licitationem immobilium.
35 Terminus ad offerendum licitatoribus, est dierum octo in bonis maiorum, in bonis vero minorum dierum viginti. & nu. 36.
37 Actus subhastationis nullus, nõ impedit quo minus iterato, & valide fieri possit.
38 Minor & similes, aduersus lapsum termini in licitationis præconio appositi, si eorum intersit, restitui debent.
39 Termino ad licitandum lapso, si nullus compareat, an & alius dari possit.
40 Secundo plus licitante, an primus liberetur.
41 Licitatore secundo non apparente, seu cessante, an primus in obligationem reincidat.
42 Licitator suppositus, vt alium ad carius licitandum incitet, punitur crimine stellionatus.
43 Licitatoribus pluribus in idem concurrentibus primus præfertur.
44 Licitator primus à secũdo exclusus, poterit et ipse plus licitando, illũ superare.
45 Creditor ad licitandum admittitur.
46 Emptorem non reperiri, & iniustum reperire, à pari procedunt.
47 Iustum pretium in licitationibus, quod esse dicatur iure communi, & quod iure isto.
49 Debitor de euictione pignoris aut hypothecæ licitatæ, perinde ac si ipse vendidisset, tenetur.
50 Emptore non apparente, bona dantur insolutum creditori cum augmento tertiæ partis pluris, eaq; debitor intra sex menses redimere potest.
51 Forma citationis pro dandis bonis insolutum creditori.
52 Appellare an liceat à decreto de dandis bonis insolutum creditori.

Augmen-

53 *Augmentum tertiæ partis, quod datur creditori, non est iure communi incognitum.*

54 *Menses sex dati debitori ad reluendum bona creditori insolutum data, computantur dierum triginta singuli.*

55 *Inquilinus & colonus rei datæ insolutum, non possunt per creditorem, & si ipse sit singularis successor, expelli.*

56 *Statutum loquens de datione insolutum, non habet locum in hac quæ fit creditori, quæ vere est pignoris addictio.*

57 *Nomina creditorum in causam iudicati, cessantibus alijs bonis, capi possunt.*

58 *Forma procedendi contra nomen debitoris, pro executione rei iudicatæ, quando nomen non erat obligatum. quando vero erat obligatum. nu. 59.*

1 ET quidem in ordinarijs causis, de quibus primo loco dixi, quia in illis mandatum executiuum in sententia relaxari non solet, iudex requisitus à parte super executione, mandatum de parendo faciet Victo & illius procuratori, cuius forma ex præscripto Curiæ stylo est quæ sequitur:

2 Commissum est per nobilem D. Iulium Paulum I. V. D. Ro. Po. appellationum & nullitatum Capitaneum, ad petitionem & instantiam Venulei Campani principalis, & Sceuolæ eius procuratoris, Parmenoni iurato nuntio Cur. Cap. quatenus ad dictorum dominorum instantiam eat, citet, moneat & requirat, præcipiat atque mandet personaliter, si reperiri poterint: sin autem ad domum eorum solitæ habitationis dimissa copia, alta & intelligibili voce vicinis audientibus, & iuxta formam statutorum vrbis. Quintum Ciceronem ex aduerso principalem & Marium Verutum eius procuratorem, quatenus intra octo dies proximos iuxta formam statutorum vrbis, pareant & paruisse debeant cum effectu sententiæ alias latæ per eccellentem iure con. Tribunianum Victorium, Vrbis Senatorem Illustrem & per præfatum D. Capitaneum confirmatæ, quæ sentẽtia secundum eorundem statutorum formam, in rem transiuit iudicatam, & intra eundem terminum veniant & compareant coram præfato D. Capitaneo ad videndum productionem & repetitionem certorum iurium & actorum & dictæ sententiæ, & reluendum copiam si voluerint, necnõ ad informandum, dicendum & allegandum quidquid voluerint, & potuerint, & causam quare ad prædicta non teneantur, & illa fieri nõ debeant, de qua causa patet ex actis Notarii infrascripti: ideo,

ideo,&c.alias,&c.Dat.in Palatio Illustriss. DD.Cōseruatorū Cameræ Almæ Vrbis ad Tribunal præfati D.Capitanei,die, &c.

3 Hæc forma, vt ex se patet, sumpta est ex statuto lib.1.cap.93.& quantum attinet ad terminum octo dierum iuri communi conformis est: nam inter sententiam & executionem aliquod spatiū intercedere debet, vt notat Alex.post alios d.l.à diuo.§.in venditione.n.31.ff.de re iudi.

Sed quia in mandato de quo proxime, inter cetera datur facultas reo comparendi, & allegandi quare ad contenta in mandato non teneatur,& illa fieri non debeant,quod & iure ciuili fieri debet. Bar.& post eum alij d.l.à diuo.§.in venditione.n.2. non erit ab re cognoscere quę exceptiones hoc casu opponi possint.

4 Et quidem vltra duas illas nullitatis scilicet, & restitutionis in integrum, de quibus supra tractatum est, generaliter omnis exceptio,quæ non impugnat sententiam, sed eam modificat, executioni opponi potest.l.si fideiussores. §.fi.vbi Bar. ff. de fideiusso.l. ex diuerso.§.fi.vbi & Bar.& Pau.ff.sol. mat l.Nesennius §. fi.ff.de re iudi.l. pri.& ibi Docto.C.de iuris & fact.ign.vt est beneficium siue priuilegium, quod habent maritus & alii,ne conueniatur vltra quam facere possunt,& quod habet fideiussor,vt sibi cedantur actiones, nisi huic beneficio renuntiatum esset,& in aliis casibus notatis per Vber.de Bonaccur.in tracta. de exceptio.in ti.de exceptio.& bene.quæ post diffi.senten. oppo.possunt,& ibi etiam notatur in addi.per Anto.de Tremolis,qui de mente docto. in locis proxime relatis,extendit regu. beneficium inuentarii,quod competit heredi,& possessori pro deductione impensarum in re factarum, & ad compensationis exceptionem.

5 Quæ quidem vera sunt & procedunt nisi iudex ante sententiā cognouisset de hac exceptione, & illam reiecisset,quia tunc executioni opponi nō posset,vt dicunt Bar.Bal.& Alex.d.l.ex diuerso.§.fi.ff.sol.mat. De quo an & quando dicatur cognitum, & censeatur reiecta, per Cast.l.quod in diem.ff. de compens.per Fely. late, c.suborta.n.4. & 5. in 8. limit. extra de re iudi.

6 Alia etiam traditur limitatio, scilicet quando iudex ante sentētiam pręfixisset terminum peremptorium ad opponendū omnes exceptiones peremptorias,dilatorias & anormalas, vt dicit Bal.l. ab executione.col.pen.vers.sed dubitatur. C.quorum appell.nō recipi.

recipi. cuius dictum, vt singulare laudat Alex.d.l.ex diuerso.§.fi. in 2.col.ver.prædictis adde. quem sequitur Ant.in addi.ad Vber. vbi supra, hæc tamen limitatio vix est, vt cadere possit in statuto nostro, quia dilationes quæ ex eo præfiguntur, immutari non possunt, nisi cautus patronus per recursum ad signaturam futuræ cautelæ rei, obuiaret.

7 Poterunt etiam & Macedoniani & Velleiani exceptiones opponi, & nonnullæ aliæ quas prosequuntur Ant. & Vbert. vbi supra, ibi eas videbis, longum enim esset hic omnia transferre.

8 Si igitur reus intra terminum sibi præfixum, quæ in sententia continentur non impleuerit, vel se aliqua releuanti exceptione non tutauerit, tunc citato reo illiusque procuratore ad videndum relaxari mandatum iuxta formam rei iudicatæ, iudex mandatum executiuum relaxabit.

9 De citatione in hac mandati executiui relaxatione facienda, Bar. distinguendo dicit, quod duobus tantum casibus necessaria non est, videlicet quando exequendum est in ea re, in qua est facta condemnatio, puta in rei vendicatione, si res extat, vel personali, si extat species petita, Bart.d.l.à diuo.§. in vendicatione.n.2. idem voluit Saly. l. ab executore. col.3. vers. quæro secundo. C. quorum appel.non reci. Alex.vero.d.§.in venditione. nu.31.vers. vltima fuit, dicit quod verior videtur opi. quæ & ipsa fuit Bart. quod in omnibus casibus citatio fieri debeat, & hoc idem sequitur Ias.ibi,n.9. qui dat cautelam, vt pars citetur in omni casu, à qua tu caute patrone non discedes.

Si igitur iudicium rei vendicationis erit vel species petita extet, tunc res erit expedita, quia cum eo mandato possessionem actor consequetur.l.qui restituere.ff.de rei vendi. ad Bar.d.l.à diuo, §.in venditionem. n.3.& ibidem Alex. nu.31. & Ias.n.9.

Sed si actio personalis sit, vel res petita non extet, tunc mandatum relaxabitur pro executione facienda.

10 Iuris ordo est vt prius capiantur mobilia & se mouentia, & si illa non sint, aut non sufficiant capiantur immobilia, deinde nomina debitorum, & in hoc omnes concordant, d.l.à diuo.§.in vēditione. cum his duobus temperamentis, primo vt capiantur mobilia minus reo damnosa, secundo vt pro modico debito non capiatur res immobilis magni valoris. glo.d.§. in venditione. & ibi

Bar.

Bar.n.5. & Alex. qui dicit opi. glo. & Bar. esse comun.n.4. licet ipse cogitandum relinquat, & glos.sequitur Ias.ibi, num. 10. qui testatur commu.

11 Et licet si ordo prædictus confunderetur ut primo res soli caperentur quam mobilia non propterea executio nulla esset, nihilominus ab ea posset appellari,& per uiam iniquitatis uel grauaminis executio reuocaretur,ut dicit Bar.d.§. in uenditione. nu.6. et Ias.n.19.qui dicit opi.Bart.magis communiter teneri, licet ipse post Ale.n.5.sentiat cõtra Bart.et quidem nõ leuibus argumẽtis quia forma nõ seruata actus fit nullus, communis tamen opinio vt ipsi dicunt,est cum Bar.ut posit appellari & nulla non sit.

12 Dixi supra quod ex iuris ordine primo loco capiuntur mobilia & se mouentia, secundo res soli, tertio nomina, quid dicendũ de persona, vtrum hæc quarto loco capi debeat, an secundo, vel interim quando libet? Et quidem in hoc variæ sunt opiniones, nam glo. reputata singularis.l.3.§.tutores.ff.de suspect. tut. tenuit expresse quod non possit capi persona nisi facta excussione bonorum, & glo.opi.sequuntur Bar. & Bal.l.1.C.qui bon.ced.poss. & nonnulli alij quos refert Alex.d.§.in venditione.n.7. Bal.vero .l. fi.§.& si præfatam.C.de iur.deliber. & Sal.l.cum filij. C.qui bon. ced.pos. tenent opin. contra glo.vt possit etiam incipi à persona: ipse vero Ale. dicit qđ verior sibi videtur opinio Bal. & Sal. sed quod opinio glo. est communior, & quod in pratica esset periculosum recedere ab opi. glo. Pau.de Cast.d.l.4.in princ. n.4. dicit quod illa glo. non seruatur de consuetudine, & ex forma statutorum Italiæ, quia est in electione creditoris incipere vel à persona vel à rebus. Ias. d.§.in venditione. n.1. videtur se remittere ad dicta per Alex. vbi supra. Papien. de forma exec.sent.n.22.sequitur glo. Fel.c. quod ad consultationem.nu.10.vers. non deuenitur. refert opiniones & nihil concludit, nisi quod vltimo loco dicit quod Alex. dixit quod in practica esset periculosum recedere ab opi. glo. si tot Patres ambigerunt,quid ego?

13 Ad has igitur ambiguitates tollendas, factum est statutum lib.1.c.93.in quo dicitur quod si is qui iussus est sententię parere, intra octo dies,vt supra dixi, non paruerit, contra eum procedatur ad diffidationem, & personalem capturam,& etiam executionẽ militari manu faciendã, & per electionẽ vnius remedij ex præ

fatis

fatis non præiudicetur victori siue creditori, in aliis viis missionis in possessionem bonorum, adiudicationis, venditionis & dationis in solutum, & aliis remediis iuris, & facti, hincque factum est, vt mandata executiua huiusmodi sub tenore relaxentur.

14 De mandato Illustr. Senatoris, & ad instantiam Pauli Emilii principalis auferantur de domo vel aliunde de bonis Publii Scipionis bona valentia summam ducatorum centum, & expensas, in quibus eidem tenetur occasione, prout in actis, & ablata deponantur subhastanda & deliberãda iuxta formam statutorum, vel capiatur idem & ad carceres ducatur, ex quibus nõ relaxetur donec eidem instanti de dicta summa & expensis satisfactum fuerit, vel alias fuerit cõcordatum, vel inuestiatur idem instans siue eius legitimus procurator, in bonis stabilibus dicti Publii Scipionis, æquiualentibus summam prædictam, & expen. subhastandis & deliberandis iuxta formam statutorum, & immissus manuteneatur, ita quod electa vna via non prçiudicet sibi in alia, iuxta formã eorundẽ statutorum, & hoc attento quod, & quæ sequuntur.

15 Hæc etiam electio iuuatur alio statuto lib. 1. c. 166. quo cauetur quod ab executionibus facti & capturis personalibus nulla recipiatur appellatio: cum igitur supra proxime ver. & licet, concluserim ex communi opinione executionem ordine iuris non seruato factam, irritam non esse, sed remedio appellationis reuocari posse, & ex hoc statuto 166. appellatio prohibeatur, remanet qđ executio præpostero iuris ordine facta retractari non possit, sicque ex necessario quodammodo consequenti, electio creditori concessa est.

Hinc igitur cessant multæ difficultates de quibus per Doct. & præsertim Alex. d. l. à diuo. §. in venditione, vt est excussio mobilium, fides executoris, ordo in immobilibus, excussio stabilium, & captura personæ, & aliæ, quæ ibi copiose tractantur.

16 Sed quid si is Senator vel Collateralis aut Capitaneus, qui mã datum executiuum cõtra reum relaxauit, officio sit functus, nunquid eodem mandato fieri poterit executio, an nouus iussus successoris haberi debeat? & credo quod possit sine nouo mandato, executio fieri. c. si super gratia. de offi. dele. lib. 6. Bar. l. fundi en ptor. ad fi. ff. de acqui. poss. quod maxime procedit in casu nostro, in quo idem officium durat, licet homines, qui illud exercẽt muten-

mutentur.l.proponebatur.cum simi.ff.de iudi.quid autem si iudex pendente processu moriretur vel ei daretur surrogatus? vide per Fely. cap. quia Gu. nu.4. vers. quid autem, si moritur iudex extra de iudi.

Nec huic conclusioni contradicunt, quæ notat Bal.l.ordo. nu. 12. vers.nota in hac.C.de executio.rei iudi.& Alex.d.l.à diuo. §. in venditione. nu.34.quia ipsi loquuntur in relaxatione mandati facienda in realibus à successore, quo casu supra dixi, cautelam esse omni casu, partem esse citandam, quęstio autem hæc est postquam mandatum relaxatum fuit.

17 Rursus videndum est, quid si is qui condemnatus fuerat, & contra quem mandatum de exequendo fuerat relaxatum, defunctus sit, nunquid cōtra heredem & an absque aliqua alia citatione executio fieri possit? & verius est exequi posse. l.ex contractu. ff. de re iudi.Bar.l.creditores.C.de pigno.Papien.de forma execut.senten.realis in princ.n.26.Paris.cons.19.n.22.vol.1.Sed citatio omnino requiritur.Fely.c.quia Gu.nu.4.qui late probat, extra de iudi.& ita iudicatum vidi, & executio, quæ facta fuerat in bonis defuncti, herede non citato, reuocata fuit.prima conclusio vera est nisi lapsum esset decennium post mortem illius, contra quem fuerat relaxatum mandatum, creditorque nihil interim ab herede petiisset, quoniam eo casu illud mandatum etiam cum citatione partis amplius exequi non posset, ex stat.lib.1.c.102. Caue tamē quia ex eo statuto non tollitur vis præcedentis sententiæ, seu condemnationis, aut processus, sed tantum vis illius mandati, vt cum eo vlterius executio fieri non posit, & si fieret, nulla sit. Aliud igitur mandatum obtinendum erit, ex præcedenti re iudicata,
18 vel processu: nec intelligas apodixam, de qua loquitur ibi statutum, pro chirographo seu apoca debitoris, in qua quis se debitorem constituit: quoniam apodixa in hoc statutorum volumine capitur in effectu, & vt plurimum aut pro eodem, quod est mandatum quod fit à iudice executori, vt capiat bona rei condemnati subhastanda, cuius formam supra posui, vt probatur ex statutis lib.3 c.19.20.21. & 23.& l.5.c.5.& 15.& 50. Aut pro schedula, quæ fit à mandante Mandatario, vt soluat tertio, vt est lib.3. c. 320. in hoc autem de quo loquor statuto, pro mandato de exequendo absque dubio capitur.

19 Verum

19 Verũ quia nõ in omnibus bonis executio rei iudicatę fieri põt, non erit ab re, hoc in loco animaduertere quod ſtipendia militaria, in cauſam iudicati pignori capi non poſſunt. l. ſtipendia. C. de executio. rei iudi. niſi demum in ſubſidium, quando alia bona non extant. Item nec Boues aratorii, nec inſtrumenta aratoria. l. executores & l. pignorum. cũ auth. agricultores. C. quæ res pignori. quod etiam intellige niſi in ſubſidium, ut notant Docto. in locis prædictis. Item nec arma militũ nec libri ſcholaſticorũ aut doctorum actu ſtudentium. glo. eſt not. in. l. nepos proculo. ff. de uerb. ſign. quam ſequitur Bald. in rub. C. qui bo. ced. poſ. Ias. §. itẽ ſeruiana. n. 65. inſti. de actio. Alciat. d. l. nepos proculo. in ulti. glo. Marcus Mantuan. in tracta. de priuil. mil. quæſt. 46. nu. 276. neq; hoc caſu diſtinguam, extent aut non alia bona, ſicut in præcedentibus diſtinxi, quoniam iſti quos ultimo loco retuli, non niſi in quantum facere poſſunt, condemnantur. l. miles. & ibi Docto. ff. de re iudi. Bart. l. medicos. C. de profeſſo. et med. lib. 10. Canoni. c. Odoar. extra de ſolut.

20 Sed & ſi minores ſint qui condemnati fuerunt, ſiue in realibus ſiue in perſonalibus, eadem forma quæ de maioribus dicta ſunt & infra dicentur ſeruanda erunt. Bart. & ceteri d. l. à diuo. §. exequũtur. ff. de re iudi. Ale. d. l. à diuo. §. in uenditione. n. 28. præterquam in diebus ſubhaſtationis, ut infra ſuo loco notabo.

21 Aliena bona pignori capi non poſſunt, vt dicit text. l. à diuo. §. ſi ſuper rebus. ff. de re iudi. & naturalis ratio ſuadet, nec etiam curatoris pro debito pupilli ſui. l. pri. C. quand. fiſcus uel priua. Igitur tertius cuius bona quaſi debitoris pignori capta ſunt, comparere debet coram iudice exequente, & docere ſummarie et etiã ſemiplene, ſecundum Bar. ubi infra, pignora capta ſua eſſe, quo docto, ſibi reſtituentur, ut dicit tex. d. l. à diuo. §. ſi ſuper rebus. &
22 ibi Bar. & omnes: incumbit autẽ onus probandi huic tertio, quia pręſumitur pro executione & nuntio creditur. Ale. d. §. ſi ſuper rebus. n. 17. Alci. de præſump. reg. 3. præſump. 14. nu. 4. de quo & in uer. item alterum & hæc cognitio erit ſummaria, quæ etiam plenario iudicio non præiudicabit. Nam quamuis huic tertio pignora capta vt ſua reſtituerentur, ſi tamen debitor alio iudicio contendat ſua eſſe, & nõ tertii, hæc ſummaria cognitio & pronuntiatio tertio non proderit, ſed ordinario iudicio cuius ſit cognoſcetur, vt ibi

vt ibi dicit tex. ad literam, ad hunc igitur locũ pro casuum contingentia recurras, quia multæ & pulchræ inibi quæstiones, præsertim per Alex. examinãtur, aliquæ etiã tãguntur per Saly. l. fi. C. de exec. rei iudi. & per Docto. l. ob maritorũ. C. ne vxor pro marito.

23 Vnum te animaduertere volo quod si nuntius haberet in mandatis immittendi in possessionem Lelium, in bonis Fabij & accederet ad fundum Lentuli seu per Lentulum possessum, quod poterit à Lentulo iuste arceri & prohiberi, vt dicit Alex. d. §. si super rebus. nu. 15. quem videas.

24 Item & alterũ, quod frequẽter euenire scio, quod si executores repererint bona possideri per debitorẽ, quod quamuis tertius asserat esse sua, nõ propterea abstinere debent ab executione, quia possessio est penes debitorem, & cognitio iudici reseruabitur, vt

25 prædixi. Sal. l. 2. num. 6. C. quan. fiscus vel priua. Quod verum puto nisi essent talia bona quæ ex ipsarum inspectione, debitoris nõ esse apparerent, vt si fieret executio in domo mariti debitoris, & ibi vestes vxoris reperirentur, vel ipsius vxoris iocalia: tunc. n. ex hac alia & vehementiori præsumptione, eliderетur prior illa præsumptio, quæ oritur ex possessione. Bal. et post eum Saly. l. ob maritorũ. n. 4. vers. quid si res istę. C. ne vx. pro mari. & propterea vidi multoties absq; aliqua probatione desuper ab vxore facienda per peritissimos iudices vestiméta & similia muliebria à proteruis executoribus capta, ipsis mulieribus, absq; alia desuper probatione facienda, restitui mandari.

24 Quinimmo cum semel & iterum contigisset, quod mater & vxor propria eorum iocalia & vestes executoribus filium, & maritum ad carceres ducentes tradidissent, vt pignora retinerent, debitores relaxarent, & eæ mulieres paulo post in iudicio contenderent pignora per eas data, eis restitui debere, tandem pignora restituta fuisse scio, quia non minus iuuantur Senatusconsulto Velleiano mulieres, quæ pro aliena obligatione pignus dant, quã quæ fideiubent. l. Senatusconsultum & l. si qua mulier. & ibi Docto. C. ad Velle. nisi deciperẽt. l. si fine. C. eo. cũ igitur eæ mulieres altera aureũ torquem de suo collo detractum, altera vestem muliebrem dedissent, & mulieres esse apparerent, non deceperunt executorem, qui homo est & quidem forensis, cui iuris ignorantia non permittitur, & merito irrita executio remansit.

25 In venditione pignorum, vt res ad vnam consonantiam quoad fieri posset in tanta temporum & statutorum varietate reduceretur, statutum quod est lib. 4. c. 24. voluit, quod si immobilia pignori capta essent, seruaretur statutum de executione instrumentorum dotalium, quod est lib. 1. c. 79. & quamuis longa sit differentia inter pignus prætorium & iudiciale, de quo loquimur, vt per Alc. d. l. à diuo. §. in venditione. n. 37. & Ias. ibi nu. 4. & p Ant. Negusan. in tract. de pigno. in secundo & tertio membro tertiæ part. princ. tamen hoc statutum tam in prætorio quam in iudiciali seruandum est, & ab eo non recedendum.

26 Si igitur mobilia sint, quæ pignori per executores capta sint, inquit statutum prædictum lib. 4. c. 24. termini statutarij abbreuientur: non tollit igitur statutũ istud terminos statutarios, de quibus loquitur statutum lib. 1. c. 79. sed vult quod illi possint tantũ per iudices abbreuiari, & ex consequenti adiudicatio, æstimatio peritorum, præconis edictum, idest subhastatio, deliberatio plus offerenti, vel datio insolutum, in defectum iusti oblatoris, & facultas redimendi ipsi creditori relicta, sublata non sunt. Vsu tamen alias receptum est, vt scilicet postquam facta fuerit executio & sic bona fuerint per executorem depositata, citetur reus ad videndum fieri mandatum de consignandis pignoribus, mandatario siue nuntio ad effectum subhastandi, quo mandato p iudicem decreto, ipse nũtius illud afferre debet executori, qui tenetur ipsi nuntio bona per ipsum executorem pignori capta, consignare, ex tunc nũtius facta sibi cõsignatione, & citato reo ad videndum mandari subhastari bona pignori per executores capta, & iudicis decreto subsecuto, nuntius ipse bona illa palam in foro retinere consueuit, saltem per triduum, nam non semel sed pluries & diu producẽda sunt pignora & præconizanda. Bald. l. ordo. n. 5. uers. item nota. C. de execut. rei iudi. debetq; nuntius diligenter annotare nomina oblatorum, & quantitatem oblatam, elapsoq; termino iudici bene viso, seu etiam ipsi discreto nuntio, nũtius ipse referre consueuit notario quid sibi fuerit oblatum, pro quo pignore, & à quo, qua relatione facta, citari consueuit reus, ad videndum deliberari pignora plus offerenti, quo existente contumace, iudex consueuit illa deliberare, nisi intra decem, debitor pignora reluerit, sicq; à maioribus, diebus his nostris seruatum acce-

cepi

cepi & seruari vidi, licet vt prædixi verba statutorum contradicere videantur.

De aliquibus quæ hic cadere possent quæstionibus visum est dicere in casu sequenti.

27 Sed si immobilia sint in quibus executio fieri debet, tunc diligenter attende causarum patrone, ad formam à statuto dicto li. 1. cap. 79. traditam, quoniam scire debes quod est ad vnguem cum suis temporibus seruanda, alioqui processus remanebit irritus, vt dicit Bald. l. ordo. nu. 8. vers. notandum quod si statuta. C. de exec. rei. iud. per cuius doctri. vidi subhastationem vineæ notabilis valoris reuocari, & Bal. sequitur Fabian. in d. tracta. de emptio. & vendi. in 5. part. princ. ver. insuper nota. n. 88.

28 In primis igitur ponendus est creditor siue illius legitimus procurator, per executorem siue etiam per mandatarium Curiæ in possessionem rei immobilis, qua assecuta, debet silere per triginta dies continuos.

Et isti triginta dies sunt subrogati secundum Ale. l. a diuo pio. §. in venditione. nu. 10. in locum quadrimestris, quod dabatur iudicatis. l. intra dies. ff. de re iudi. l. 1, & 2. C. de usur. rei iudi. vel etiam in locum duorum mensium de quibus. l. debitoribus. ff. de re iud.

29 Secundo elapsis diebus triginta debent citari personæ, quæ ex hoc negotio lædi possent, ad videndum adiudicari instanti bona in cuius possessione instans ipse immissus fuit, pro quantitate in sententia contenta, iuxta formam statutorum, sicq; Iudex pronuntiabit & adiudicabit.

30 Tertio debet citari reus ad videndum eligi peritos pro æstimandis bonis, in quorum possessione instans immissus fuit, & quæ ipsi instanti adiudicata fuerunt, iuxta formam statutorum, quos iudex ipse eliget, quod intelligo si partes in eligẽdo vel contumaces vel discordes fuerint, qui periti intra quindecim dies cõtinuos, bona æstimare debent, parte legitime vocata ad diem &
31 locum æstimationis faciẽdæ: quia cognitio etiam extraiudicialis sine partium pręsentia haberi non potest. l. fi. C. si per vim. vel alio modo Bar. d. l. qui bona. §. fi. ff. de damn. infect. Fel. c. veniens. in fi. vers. 4. inquantum. de testi. & est magis commu. Sozi. l. si quis arbitratu. nu. 30. ff. de verb. oblig. Cagn. l. 2. n. 260. vers. 2. C. de re

scin. vendi. & de hac visione loci instrumentum confici debet per causæ notarium, & in actis æstimationem per eos factam referre, in qua etiam relatione erit pars citanda, ad deponendum salarium peritorum ad æstimandum electorum, alias videndum deponi animo repetendi, & ad videndum fieri relationem, & admitti, quæ relatio vt plurimum consueuit dari per peritos in scriptis, & aliquando clausa & sigillata, cum protestatione quod non aperiatur nisi eis satisfacta mercede.

32 Hic vt vides æstimatio subhastationē præcedere debet, quod etiam iure cōmuni cautum est. l. si quos. C. de rescin. vend. qui tex. licet loquatur in subhastationibus faciendis pro publicis debitis, contra priuatos, tamen locū habere debet multo magis in priuatis ad instātiam priuati, præsertim ex generali ratione posita in textu ibi, ne plus ex gratia emptor, &c. Item & quia ita demum deuenitur ad dationem insolutum, si vel iustus emptor siue nullus omnino reperiatur. l. secunda. C. si in cau. iudi. pignus. & infra latius prosequar: non igitur scire possumus vtrum licitator iustum pretium obtulerit, & sic vtrum dationi insolutum locus sit, si æstimatio rei subhastandæ facta non sit.

33 Quarto fit proclama per præconem, de mandato iudicis in scriptis habito, in foro hora iuridica, & plateis Vrbis, cuius libet formam ascribere:

34 De mandato & commissione dello Eccellente Iurisconsulto Triboniano dell'Alma Citta di Roma Senatore Illustre, & a petitione & instantia del Magnifico Marcello Mauro per lo presente si commette à te Parmenone publico banditore che vista la presente bandischi per Roma nelli luoghi soliti & consueti di essa, & spetialmente ne la Corte di Campidoglio, essendo la publica audientia, se alcuna persona di qual si uoglia stato, grado & conditione si sia, volesse comprare vn Casale chiamato Tusculo, posto ne le parti del Latio vicino le robbe da vna banda di Sempronio Attalo, & dall'altra di Quinto Cicerone, qual spettaua à Lutio Sceuola, & al presēte p virtu del'inuestimento per noi concesso si ritiene dal detto instante, venga & comparisca dauanti il detto Illustre Senatore sedēte nel suo solito & iuridico Tribunale, tra termine di otto giorni, ad offerire sopra detto Casale, & q̄lla offerta nelli atti publici di Licinio Notario di detta causa far scriuere, &

che passa-

che passato detto termine, detto Casale si deliberara al piu offerente, secondo la forma delli statuti di Roma, & sara il compratore mantenuto nella pacifica possessione di esso: Et hoc quia seruatis seruandis, prout in actis Notarii præfati, &c. Ideo, &c. Datum Romæ in Curia Capitolii, die, &c.

35 Terminus ad offerendum datur dierum octo, vt vides, de quo termino in statuto nihil dicitur. Bar. tamen. l. licitatio. nu. 3. ff. de publ. & l. si tēpora. in prin. C. de fid. instr. & iure hastæ fisca. lib. 10. & Bal. l. ordo. n. 7. vers. quæro istud diu. C. de execu. rei iudi. dicūt quod iste terminus est arbitrarius, & potest minui & augeri iudicis arbitrio & Bart. in forma quam tradit. d. l. licitatio. octo dierum meminit.

36 Sed quāuis hæc vera sint in maioribus, tamē si res minorū subhastentur, non poterit apponi minor terminus quam dierū viginti. authen. hoc ius porrectum. C. de sacrosan. eccle. ita notabiliter concludit Bar. per illum tex. quem locum habere in rebus minorum & reipublicæ tenet, d. l. licitatio. & d. l. si tempora. & Bart. opi. communiter tenetur, vt dicit Fabian. de Monte in d. tract. de emptio. & vendi. in 4. par. princ. n. 83. & per hæc cum diceretur de nullitate subhastationis cuiusdam casalis quorundam minorum, quia terminus dierum octo in Præconio fuerat appositus, iterum Præconizari feci cum termino dierum viginti, præuio decreto iu-
37 dicis, per quod fuit mādatum iterum subhastari casale, tanquam nulliter subhastatum, ex regula quod actus nullus non impedit, quo minus possit fieri validus. l. non putauit. §. non quæuis. ff. de contra tab. Bar. authen. atqui semel. co. 5. & fi. C. de prob. Canon. late. c. in literis. extra de offi. deleg. sicque iterum subhastatione facta denuo licitatores admissi fuerunt.

38 Hoc vnum admoneo, quod si res minoris, aut eius qui æquale priuilegium habet, fuisset subhastata, & terminus lapsus ad licitandum, si ex eo lapsu minor læsus esset, restitueretur, & iterum subhastari posset. Bar. d. l. si tempora. n. 7. per l. etsi sine. §. quæsitum. ff. de min. sequitur Fabian. vbi supra, nu. 87.

39 Sed quid si in termino per iudicem in edicto apposito & Præconizato, nullus ad licitandum compareat, vtrum possit aliud, & sic secundum Præconium, postulante creditore emitti? & posse, dicit Bar. d. l. si tempora. n. 5. C. de fid. instr. & iure hastæ fisca. licet

ſecus eſſet quando in primo termino aliquis comparuiſſet: quia tunc ex verbis in edicto appoſitis, ibi; quibus elapſis plus offerenti deliberabitur, ius eſt oblatori quæſitum. Bar. d. l. ſi tempora. nu. 4. & propterea non debet in eius præiudicium alius admitti, ſed de hoc infra videndum eſt. quid enim ſi hic vnicus licitator minimum pretium offerret? an ex hoc quia ſolus, rem magni pretii occupabit? ceterum opin. Bar. de iterum ſubhaſtando, quando nullus obtulit, vereor ne non vera ſit in caſu ſtatuti noſtri, in quo dicitur, & banno vnico pręcedente, &c. igitur ſi reus opponat cuius intereſſet potius creditori inſolutum dari, vt infra dicam, putarem non eſſe à forma recedendum, per ea quæ dixi ſupra verſi. ſed ſi immobilia.

40 Illud compertum eſt, quod ſecũdo plus licitante, primus à ſua oblatione per quam ſe obligauerat, ex ſentẽtia Bar. d. l. licitatio. nu. 4. & d. l. ſi tempora. n. 3. eſt liberatus, vt dicit Bar. ibi, ſed quid ſi vltimus licitator vel ſoluendo nõ ſit, vel aufugiat, vtrum penul-
41 timus, qui ex hac vltima oblatione liberatus fuerat, iterũ in obligationis vinculum redeat? & Bar. tenuit d. l. licitatio. in princ. penultimum obligatum remanere, per l. Sabinus. cum l. ſequen. ff. de in diem adiectio. & pro hac parte conſuluit Bal. in caſu contingente in Ciuitate Cremonæ, vt refert Fabian. de Mõte de emptio. & vendit. in quinta part. prin. verſ. de forma autem. n. 83. qui opin. Bart. pluribus mediis comprobare nititur. idem vero Bal. vt refert Cremenſ. ſing. 40. tu ſcis quod forma. cõſuluit contrarium in conſilio Peruſino, ſcilicet penultimum liberatum eſſe, quem ſequitur Caſſane. in conſuet. in tit. de rentes vendues à recathes. §. 2. n. 22. mihi ſi calculum afferre liceret, verior videretur opinio Bar. tum per d. l. Sabinus. cum etiam ex rationibus per Fabianum adductis, ex ea præſertim, quia eſſet aperta via licitanti, vt ſi pęniteret obtuliſſe, alium non idoneum ſupponeret, & ſic ipſe liberaretur, & res remaneret inempta, quod eſſe non debet. l. cum ij. §. ſi cum lis. ff. de tranſact. cum concor. ibi per glo.

42 Scias etiam quod ſi quis offeret non vt ipſe emeret, ſed ſuppoſitis ad effectum vt alium ad carius offerendum induceret, puniri poſſet crimine ſtellionatus, ita Rom. ſing. 567. offerens. quem ſequitur Fabian. de Monte d. tractat. de emptio. in quinta part. princ. nu. 89.

43 Quo

43 Quo in loco ipse Fabia. dicit vnum, quod non putaui prætermittendum, quod si plures successiue idem pretium offerant, primus preferri debet, sed si omnes eodem temporis momento concurrant, aut fiet inter eos diuisio, aut gratificationi locus erit, quæ sunt notanda.

44 Et hoc etiam aliud non omittendum est, quod si is qui exclusus est à secundo oblatore, velit iterum offerre, & secundum superare, si in termino est, admitti debet. Bar. post glo. d.l.si tempora. n.9. Fabia. vbi supra, vers. de forma. n.92.

45 Ipse quoq; creditor ad licitandũ admitti debet. l.2. vbi Sal. C. si in ca. iud. pig. Bal. d.l. ordo. in prin. C. de execu. rei iudi. glo. l. à diuo. §. si pignora. quam ibi sequitur Bar. & Alex. n.11. ff. de re iud.

46 Sed quid si res fuerit per peritos æstimata mille, & fuerint à licitatoribus oblata quingenta, nunquid ex eo quia iudex in Præconio obtulit plus offerenti daturum, huic licitatori dari debeat? & magis puto non debere: nam emptorem non reperiri, & indigne licitantem reperiri à l. æquiparantur. l.2. C. si in caus. iudi. pign. & ibi Bal. & Saly. l.1. illo eo. tit. Iacob. Butr. l. ordo. C. de exec. rei iudi. glo. d.l. à diuo. §. si pignora. in verb. non inueniant. & ibi Alc. nu.6. Afflic. decis. 358. in causa inter nobilem. n.6. eo igitur casu creditori dabitur insolutum, vt infra dicam.

47 Sed stat difficultas, quod dicatur iustum pretium esse, de quo late differunt Doct. l.2. C. de rescin. vend. Tiraquel. in tract. de retraict. lignagier. §.1. in glo.18. in princ. post multos, tenet iustum pretium esse quanti res vendi posset in loco publico. Ego in terminis, in quibus loquimur cum essem in ciuitate Neapolis, audiui sæpe virũ doctissimum Ioannem Martialem, tunc consilii Neapolitani Regentem, dicentem iustum pretium appellari si verus rei valor in sexta parte non lædatur, ex sententia Bar. l. si societatem. §. arbitrorum. vers. quæro, quæ dicatur parua. n.25. ff. pro socio, vbi inquit ipse Bar. quod in taxatione pretij facta ab alio quã à domino, læsio vltra sextã partem rescissionem parat, & hoc idẽ voluit Gemi. cons. quarto inter consilia Calderini tit. de arbitris. statutum vero nostrum, vt paulo inferius deducam, videtur de tertia parte veri valoris, siue æstimationis factæ à peritis considerasse: nam quando dat creditori insolutum, vt infra dicam, dat cum augmento tertiæ partis, vt si creditum sit trecentorum,

extinguatur cum re valoris quadringentorum, iustum igitur oblatorem eum crederem in terminis statuti nostri, qui tres partes ex quatuor æstimationis offerret: nam debitor ex re proportionabiliter ad debitum, nisi reluerit, tantum omnino est consecuturus; me tamen tum in hoc, cum etiam in ceteris omnium iudicio melius sentientium, remitto.

Verba igitur statuti de quo loquimur, ibi, si aliquis apparuerit emptor, dentur & vendantur per iudicem plus offerenti, declarata remanent ex præmissis, si is oblator iniustus non sit.

48 Quinto igitur loco si oblator iustus apparuerit, citabitur reus ad videndũ deliberari bona subhastata Sepronio plus offerenti, iuxta formam statutorum, necnon videndum fieri instrumentum venditionis eorundem bonorum, eidem Sempronio, & pretium pro concurrenti quantitate crediti infrascripti instantis, ipso instanti solui, & residuum (si plus erit) deponi penes acta Notarii, & decerni mandatum de immittendo in possessionem dictũ Sempronium oblatorem, iuxta formam iuris & statutorum ad pr. di. Qua citatione executa præuio iudicis decreto, omnia implebuntur, prout in citatione continentur.

49 Mandat statutum, de quo loquimur, vt debitor & illius bona perinde de euictione & defensione rei subhastatę teneantur, ac si ipse debitor vendidisset, quod & in sequenti casu dationis insolutum procedit, quod quidem circumscripto statuto, iure cõmuni verum est. l. si ob causam. C. de euicti. l. si plus. ver. & si iussu. eo. tit. quo in loco tex. declarat debitorem euictione secuta non ad duplum, sed tantum ad pretium, & vsuras teneri, de quo per Alex. d. l. à diuo. §. si post, ad dictum n. 7. ff. de re iudi.

50 Sed si aut nullus emptor aut iniustus apparebit, quod idem est, vt prædixi, tunc sexto loco ad dationem insolutum deueniendũ erit, ex eodem de quo loquimur statuto: & licet hoc casu multæ quidem & notabiles quæstiones tractentur à Doct. d. l. à diuo. §. si pignora. ff. de re iudi. vnde statutum nostrum sumptum esse videtur, & per Bal. & alios. l. ordo. C. de execu. rei iudi. tamẽ statutum nostrum clare aperit, dationem insolutum esse faciendam pro quantitate debiti, & tertia parte pluri, ita vt si res sit valoris mille, creditum sit trecentorũ, assignabitur creditori tanta pars rei subhastatæ, quæ ascendat ad quantitatem quadringentorũ (trecenta enim

enim extenuant debitum, & centum cedunt in augmentum) per quam dationem insolutum vult statutum, quod ipse creditor efficiatur dominus, & vendat cui vult, debitor tamen poterit bona intra sex menses à die dictæ dationis insolutum numerandos reluere, soluendo quantitatem debitam, non dico augmentum, vt aliqui intelligere conati sunt, contra aperta verba statuti, ibi, soluendo quantitatem veram pro qua fuit facta missio & executio.

51 Hoc igitur casu citabitur reus ad videndum infrascripto instāti dari insolutum bona, super quibus executio facta fuit, pro concurrenti quantitate & augmento tertiæ partis pluris, iuxta formā statutorum, & iudex interloquendo assignabit creditori tantum de bonis subhastatis, quod ascendat ad quantitatem creditori debitam, & tertiam partem vltra, iuxta formam statutorum.

52 Sed nunquid ab hoc secundo decreto dationis insolutum liceat appellare? & quidem tot videntur esse opiniones quot capita. Alex. tamen. l. si finita. §. Iulianus. n. 20. ff. de damno infe. post relatas multorum opi. dicit magis communem, non posse, præsertim in casu nostro, in quo præcedit sententia diffinitiua, de mente Saly. authen. ei qui. in penul. quęst. C. de bo. aucto. iudi. possi. & hanc credo verissimam, & propterea statuentes indulserunt semestre spatium ad reluendum.

53 Augmentum hoc tertiæ partis quod à statuto datur, non est iure communi incognitum, auth. hoc ius porrectum. C. de sacr. san. eccle. vbi glo. in verb. decima. licet ibi augeatur decima rei, hic tertia crediti: & hoc quidem rationabile est, cum inuitus creditor rem pro pecunia accipere cogatur contra iuris regulas, vt ibi glo. aduertit.

54 In hoc semestri computando, menses triginta dierum singuli erunt computandi, vt dixi supra de fatalibus, audiui tamen Reuerendiss. D. Iacobum Cardinalem de Puteo, tunc Rotę Auditorē, (in vna Cardellana bonorum, in qua d. Iulia de Marganis, triduo post lapsum termini sex mensium, de quibus loquimur, vt prædixi computatum, depositum fecerat) dicentem, Rotam sensisse, quod si terminus non fuisset lapsus nisi per vnum tantum diem, quod debitor deberet audiri ex benignitate. l. vbi lex. ff. de reg. iu. sed quia triduū intercesserat, ipsa fuit exclusa, de cuius diei cōputatione per Tiraquel. de retraict. lignagier. §. 1. in glo. 11. n. 18.

55 Quam-

55 Quamuis creditor ex hac datione insolutum efficiatur Dominus,& regula sit quod singularis successor non teneatur stare colono. l.emptorem. C.loca. cum concor.tamen hic creditor non poterit inquilinũ,aut colonũ expellere,nisi fraus debitoris cõuinceretur, vt si locasset modico pretio, imminente iam sentẽtia vel datione insolutũ,vt dicit Tiraquel. de retraict. conuention.§.3.n. 17.& 18.post Bal. Alexan. Ias. & alios, de quibus ibi per eum.

56 Vnum etiam admoneo de mente eiusdem Andreæ Tiraquelli, quod hęc non est proprie datio insolutum, neque comprehenderetur sub statutis loquentibus de datione insolutum, cum hæc dicatur addictio pignoris, vt ipse late prosequitur,in tit.de retraict. lignagier.§.1.in glo. 14.n.8.

57 Ceterum si nec mobilia nec immobilia reperiantur, nec debitor ipse capi possit, nomina debitorum pignori capienda erunt, ad quæ tandem in subsidium non existentibus alijs in casu, de quo loquimur deueniendum erit: nam hoc casu neque statutum prouidet neque consuetudo aliquid dictat, vt apparet ex forma mandati supra annotata, igitur ius commune seruandum erit, quo iure ita demum ad nomen deuenitur, si facta excussione per nuntium aut executorem neque mobilia neque immobilia reperiantur,in quibus executio fieri posit.Bar.l.2.C.quan.fis.vel priua.in secunda lectura,in princ. & ibi Bal.in prin.& n.1.& ibi etiã Saly.in prin. n.5. qui expresse tenet excusionem mobiliũ & immobilium præcedere debere, & hoc videntur præsupponere omnes Docto. d.l.à diuo.§.sic quoque. ff.de re iudi.

58 De huius excusionis forma videbis per Bal. d.l.2. n.9. & per Saly.ibi col.fi.vers.hor attende.

Hoc igitur casu, quo ad nomen deueniendum erit, vocabitur nomen, idest, debitor debitoris in iudicio, ibiq; per iudicem interrogabitur, si debitor sit condemnati,qui si confitebitur, tunc iudex iubebit,illud nomen pignori penes creditorem esse,ita dicit glo.l.pri.C.de pręto.pign.quam ibi Bal. approbat, & sequuntur Bar.& idem Bal. ac Saly.l.2.C.quan.fis vel priu.omnes sub n. 4.& Alex.d.l.à diuo.§.sic quoque.n.12.& ibi Ias. vers.capio, glo. ff.de re iudi.& est communis,vt dicit Ias.ibi.

Forma autem procedendi iudicio meo hæc erit,citabitur debitor debitoris ad videndum productionem præparatoriorum, & respon-

respondendum illis sub grauaminis comminatione, in quibus interrogabitur nomen si sit debitor illius condemnati, & pro qua quantitate, eoque contumace existente, procedetur ad grauamē, vt tædio affectus veniat ad respōdendum, & hanc praxim sumo ex dictis Bal. d.l.2.col.pe.n.10.ver.quero quid igitur si venit aduersarius. C.quan.fis. vel priua. vbi dicit, quod debitor debitoris nō erit audiendus si petat sibi dari libellū super hac materia, quia quādo præparatoriū ordinatur etiam ad iudiciū, in quo libellus requiritur, non datur in præparatorio libellus, sicq; hanc interrogationē in modum præparatorij faciendā esse sentire videtur.

Credo etiam quod poterit moneri iste debitor, quatenus intra triduum debeat in actis declarasse, si sit debitor illius condemnati sub certa pœna, quo existente cōtumace procedetur ad pœnam, & executionem captis pignoribus, vt fit in ceteris casibus in quibus moniti contumaces existunt.

Si igitur confitebitur se debitorem, tunc quia confessus pro iudicato habetur. l.1.ff.de confess. cum concor. fiat per iudicem præceptum de soluendo, ad instár mandati de parendo, & eo cessante ad executionem, vt supra dixi deuenietur.

Sed si neget se debitorem, tunc maior est quæstio, de qua per Docto. d.l.2.C.quan.fis. uel priu. & d.l. à diuo. §. sic quoque. ff. de re iud. vbi est tex. nota. ex quibus in effectu colligitur regula, quod si debitor negat, executio fieri non potest. Quæ regula de mente Alex. d.§. sic quoq;. n.2. & 3. post relatos per ipsū qui late differit, limitatur primo nō procedere, si cōstet aperte, puta per publicū instrumentū, de debito negantis: quia tunc nō obstāte negatione, vtpote manifeste calumniosa, procedetur ad executionem, idest, præceptū de soluendo, & demū ad relaxationē mandati & executionē, vt dixi. Secundo limitatur quādo incōtinenti posset doceri de calumnia & debito, quia res nō requireret altiorē indaginem, docto. n. de præmissis, executio fiet, vt supra. Tertio quādo debitor esset annuæ præstationis, in cuius quasi possessione exigendi cōdemnatus reperiretur, quia tunc etiā executio non impediretur.

At si probatio altiorem indaginem requireret, tunc absente cōdemnato (nam si debitor condemnatus præsens esset, facta per eū cessione, res de facili esset expedita, vt dicit Saly. d.l.2.num.4.) absente inquam condemnato, deputabitur curator bonis absentis, qui

tis, qui poterit etiam esse ipse idem creditor, vt dicit Bal. d. l. 2. n. 3. vers. secundo quæro. & ibi Saly. col. 2. vers. quæro igitur, quid si de malitia, qui curator dato libello & lite contestata (vel alias, dico ego in terminis statuti nostri secundum naturam causarum procedendo) istum debitorem cõuincet, & demum ad executionem, vt infra procedet. ita Bar. & Bal. d. l. 2. C. quan. fis. ille in prin. hic n. 3. Alex. d. §. sic quoque. n. 5. & rursus. n. 10. & ibi Ias. n. 3.

59 Et hæc quando nomen non erat obligatum ipsi creditori, ceterum quando & nomen debitoris erat victori, seu creditori obligatum, siue in genere siue in specie, alia est materia, de qua per Saly. d. l. 2. & per Alex. d. §. sic quoque. cum aliis locis per eum adductis, ibi videbis: de quo etiam per Staph. de lit. iust. fol. 150. secũdum primam impressionem, vers. constat autem, qui loquitur circumscriptis statutis.

De executione rei iudicatæ in executiuis. Cap. III.

1 *Executio rei iudicatæ, in executiuis instrumentorum & apocharum, fit vt hic.*
2 *Executio indicati dotalium instrumentorum, datur in mobilibus et immobilibus, & contra nomina debitorum, vt actor eligit citra personalem.*
3 *Mobilia in causa dotis subhastantur, vt hic.*
4 *Alimentorum rei iudicatæ executio, non solum realiter, sed & personaliter fieri potest.*
5 *Testamentorum executio indicati, etiam personalis fieri potest, nisi heres inuentario iuuetur.*

1 HAEC de executione facienda in causis ordinarijs. Ceterum si tractetur de executione instrumentorum siue apocharum vulgarium causarum, tunc si sententia confirmata sit, quia in prima sententia mandatum executiuum relaxatum erit, vt dixi in prima instantia, iudex cõfirmans mandatũ prædictum relaxabit, & cum eo executio fiet, tam realis quam personalis, & in bonis mobilibus & immobilibus, ad electionem creditoris, & electio vnius viæ non præiudicabit aliæ, vt dicit statutum lib. 1. c. 75. si vero non fuerit appellatum, elapso termino ad appellandum, habebitur mandatum à iudice, qui illud decreuit siue relaxauit, & fiet executio, vt proxime dixi, sed si fuerit appellatum & appellatio desera-

deferatur aliquo casu, vt dixi supra de appellatione in executiuis, tunc habita fide iudicis ad quem, & ea producta, coram iudice à quo mandatum in prima sententia decretum relaxabitur, & ad executionem, vt dixi, procedetur.

Vtrum autem hæres debitoris capi possit, dicam infra hoc eo. tit. vers. testamentorum. Et idem modus & forma seruabitur si sit petita apocæ priuatæ executio, eodem lib. 1. cap. 76.

2 Hæc eadem seruanda erunt in executione dotalium instrumētorum, & fieri poterit executio in mobilibus, immobilibus & nominibus debitorum, (nam & de nominibus hoc in loco statutum disposuit) prout actor elegerit, excepta personali executione, vt dicit stat. lib. 1. c. 79. aliquas autem quæstiones, quo ad electionem bonorum per tertium possessorem occupatorum, annotaui supra tit. de exec. instr. dotalium.

3 Creditor tamen hoc casu si eligit mobilia duriorem habebit causam, quā alij creditores, nam alij creditores, vt dixi supra vers. si igitur mobilia habent statutum, vt abbreuiatis iuris terminis, ad subhastationē deueniatur, quod statutum, vt dixi, est li. 4. c. 24. quod ab vsu recepit interpretationem, quā dixi supra dicto vers. si igitur. ast in dote, suo speciali statuto, quod immutatū nō est, cauetur vt mulier teneat immobilia, & sic sileat per quindecim dies, deinde prosequitur ad adiudicationem, æstimationē, subhastationem, & dationem insolutum promiscue tam respectu mobilium quam immobilium, adeo quod ex eo statuto quod immutatū nō est, eadem forma respectu mobilium seruanda est, quam de immobilibus supra tradidi, duriorq; in hoc est causa dotalis quam causæ ceteræ, quæ omni priuilegio carent; quod quamuis durum videatur, ita tamen scriptum est.

4 Pro alimentis tñ etiam personalis cōceditur, lib. 1. c. 78. & iure optimo, quia venter dilationē nō patitur. l. fi. C. de alimen. pupillo pſta. cum & illa denegare sit necare. l. necare. ff. de liberis agno.

5 Testamentorum quoq; executio si sit petita, hęc eadem attendenda erunt, in quibus etiam personalis executio fieri poterit, vt dicit statutū lib. 1. c. 81. nisi hic hęres cōtra quē executio petitur, beneficio inuentarij iuuetur, vt dicit Alexand. post. Imol. l. postulante. in pr. col. 3. vers. item inquantum dixit hic Imo. ff. ad Trebelli. de qua re supra de executio. testa. vers. elapsis.

De execu-

De executione rei iudicatæ in summarijs. Cap. IIII.

1 *Executio rei iudicatæ in summarijs fit iuris ordine seruato, vt scilicet primo capiantur mobilia: Secundo immobilia: Tertio persona: Quarto nomina debitorum. nec in hoc ordo peruerti potest, quia limitatum datur mandatum. & nu. 2.*

1 SVmmariarum causarũ executionis alius sane modus est: nã in hoc nihil qđ viderim per statutũ disponitur, & ideo siue iudex primus, siue iudex appellationũ exequatur, debebit iuris formã in executione seruari, quę est (vt supra pluries dixi) vt primo capiantur mobilia, & si illa nõ sint, immobilia, deinde ꝑsona, & demũ nomina debitorum, vt dixi supra hoc eodem lib. vers. iuris ordo est. & ita seruat curiæ stilus: nam vt dixi supra suo titulo, ver. si nec ad secundam. loco sententię in istis per iudices mandata executiua relaxantur, quæ vel postquam sunt confirmata, vel non sunt suspensa, executioni demandantur, iuris ordine seruato, vt dicit Bar. in extrauag. ad reprimen. in verb. executionem. in fi. dum loquitur de executione in summarijs, & allegat l. à diuo. §. in venditione. vbi est iuris ordo expressus. ff. de re iudi. & ita vsu receptum est: nam postquam sunt tradita mandata executori, si is faciat fidem mobilia non reperiri, quod fieri consueuit à tergo cedulæ mandati, tunc ex iudicis commissione notarius annotat in calce eiusdem mandati, quod d. Iudex attenta fide mandat exequi in immobilibus, si summa in mandato contenta & personę qualitas patiantur: nam si esset modica summa, & persona vilis, tunc quia immobilia inciuiliter, & maxima cum iactura caperẽtur. ex glo. l. ab executore. C. quomo. & quand. iud. annotatur quod capiatur debitor, quod & fieri consueuit omni casu, quando executor attestatur neq; mobilia neque immobilia reperiisse: & hæc est excussio, de qua loquuntur Docto. d. l. à diuo. §. in venditione. & ibi Bar. n. 7. quem ibi sequuntur ceteri. ff. de re. iud. per Bald. & Sal. l. 2. C. quan. fis. uel priua. ille, n. 9. iste, col. fi. vers. hoc attende.

In quibus autem executio fieri non posit, dixi supra de executione in ordinarijs, hic non repeto.

2 Nec est dubitandum quod executio hoc casu præposteretur, idest

idest, quod relictis mobilibus, deueniatur per executorem ante factam executionem ad immobilia, vel ad personam, quia in mandatis executori datur vt auferat de bonis : igitur non poterit in possessionem immittere, neq; personã capere, & si adeo supinus esset executor, quod ordinem peruerteret, tunc reuocari per iudicem omnino deberet, quia est contra formam mandati. d. l. diligenter. ff. mandati. ac etiam liceret ab hoc, tanquam excessu, appellare per ea quæ notant Doct. l. ab executore. ff. de appellatio. & l. ab executione. C. quorum appell. non recipi. Nec hoc casu obstaret statutum quod prohibet ab executionibus facti & capturis personalibus appellari, quod est lib. 1. c. 166. quia statutum illud non loquitur si ab excessu appelletur, sed si simpliciter appelletur, inter quæ longa est differentia, vt ex infra dicendis in appellatione à taxatione expensarum apparebit.

LIBER NONVS.

De expensis litium. Cap. I.

1 *Expensæ post rem iudicatam, triplici via deberi & exigi possunt.*
2 *Expensę, si in stipulationem sunt deductæ, si in sententia nihil de illis dictum sit, iure actionis peti possunt.*
3 *Iusta causa litigandi ab expensis non excusat, quando expensę iure actionis debentur.*
4 *Damnorum & interesse appellatione, veniunt expensę, non ex contrario.*
5 *Absolutio ab expensis per iudicem facta, non intelligitur de illis quę iure actionis debentur. & nu. 27.*
6 *Quod limita, vt hic. & nu. 7.*
8 *Sortem recipiens & quietans, an intelligitur expensas iure actionis debitas, remisisse.*
9 *Expensæ iure actionis debitæ, petuntur coram ordinario, & ordine de quo hic.*
10 *Expensæ quæ in condemnationem sunt deductæ, repetuntur officio iudicis rem iudicatam exequentis, & ordine quo hic. & n. 11.*
12 *Ordinarius taxationem expensarum sibi reseruando, succeßori reseruasse videtur, secus in delegato arbitro & arbitratore.*
13 *Forma procedendi in repetitione expensarum, quæ officio iudicis rem indicatam exequentis debentur.*
14 *Expensę debent examinari per Notarium, & in vnam summam redigi, absq; salarijs*

salarijs procuratoris & aduocati.
15 *Forma citationis, in taxatione expensarum.*
16 *Scriptura an requiratur in expensarum taxatione.*
17 *Actor in taxatione expensarum, iure iurando asserere debet tantundem erogasse, & hoc est de forma. & nu. 35.*
18 *Appellare licet à taxatione expensarum, idest ab excessu, expresso excessu vt hic, nu. 19. & 37.*
19 *Appellans à taxatione expensarum, depositum facere debet iure isto. & n. 26.*
20 *Taxatione expensarum semel confirmata, amplius etiam iure communi appellare non licet.*
21 *Iudex expensas taxans, post iuramentum à parte præstitum, adhuc illas moderare potest ex causa.*
22 *Forma citationis, in relaxatione mandati pro expensis taxatis.*
23 *Expensæ, quarum condemnatio nec absolutio in sententia, facta est, cōdictione ex statuto, per victorem à victo petuntur.*
24 *Iuramentum calumniæ ab expensis non excusat.*
25 *Iusta causa litigandi an ab expensis excuset.*
26 *Iudex an possit iure isto reum ab expensis absoluere.*
28 *Iusta causa litigandi quæ dicatur, & quando, & à quibus expensæ non debeantur, remissiue. & nu. 29.*
30 *Expensæ quæ condictione ex statuto debentur, coram quo iudice peti debeant.*
31 *Capitaneus est iudex appellationum, & nullitatum, & non primarū causarum.*
32 *Forma procedendi in taxatione expensarum, quæ condictione ex statuto debentur, remissiue.*
33 *Forma proœmij cedulæ expensarum.*
34 *Salaria aduocatorum & procuratorum taxantur per statutum, de quo hic, à quo non receditur.*
38 *Ambabus partibus succumbentibus, quomodo expensæ debeantur. & nu. 42.*
39 *Negare an liceat totum, ratione partis indebitæ petitæ, ad hoc vt ab expensis excusetur.*
40 *Actor petens plus debito, an reo in expensis condemnari debeat.*
41 *Petens debitum iam solutum, multatur vt hic.*
43 *Expensæ primo liquidę non compensantur cum liquidandis, quando vtraque pars succubuit.*
44 *Clausula, pro rata victoriæ, quid operetur in sententia, qua ambo succumbunt, & victus victori condemnatur in expensis.*
45 *Expensæ quæ fiunt in reassumēdis publicis instrumētis, an & quādo debeantur.*
46 *Interpellatio, ad effectum aliquem constituendi in mora, quas debeat qualitates habere.*
47 *Consulendum est iniuste litigantibus, vt cedant.*
Cautela ad euitandum expensas, quando quis nouit malam causam souere. ibid.
48 *Expensarum materia plenius remissiue.*

49 *Iudex secundæ instantiæ condemnans in expensis, etiam in illis primæ instantiæ condemnasse intelligitur.*

50 *Succumbens ex iuramento in supplementum aduersario delato, ad expensas nō tenetur, secus in eo qui ex iuramento decisorio succumbit.*

51 *Auctor submittit se iudicio melius sentientium, & rogat eos ut communi utilitati consulentes corrigant, deleant, addant, & suppleant.*

1 SEquens tractatus est expensarum in lite factarum, quæ triplici modo deberi & exigi poterunt á victo. Aut enim debebuntur iure actionis, aut officio iudicis rem iudicatam exequentis, si earum est in sententia condemnatio facta, aut condictione ex statuto nostro, si sit in sententia condemnatio omissa.

2 Si igitur ut ad primum redeam in instrumento uel obligatione ex qua succumbuit reus, sint in stipulationem expensæ deductæ, quod plerunq; fit, quia reus debēdi promittit certo tēpore aut loco soluere, alias uult teneri ad expensas, & dāna, & tunc licet in sententia nihil sit dictum de expensis, adhuc peti poterunt iure actionis. glo. est reputata fin. in. §. oportet. in fi. gl. magnæ. & ibi Ang. authē. de iudicibus. Saly. l. properādum. §. sin aūt alterutra. nu. 37. C. de iudic. & ibi Alc. post Bald. Butr. & alios, ubi per eum, nu. 2. & seq. Ang. §. hæc autē omnia. insti. de pœna teme. liti. Ias. d. §. sin autem. nu. 3. uersi. istam primam. ubi etiam nu. 4. ampliat, & probat procedere omni casu, quo debentur iure actionis, & utrumque ibi tenuit Iacobi. & sequitur Hyp. l. patre uel marito. n. 25. & 27. ff. de quæstio. per Papien. de for. actionis realis. uers. & expensis. n. 9.

3 Nec hoc casu iusta causa litigandi prodesset ad condemnationem & solutionem effugiendam, vt late prosequitur Ias. vbi supra num. 3.

4 Et hæc procedunt, & est tertia ampliatio etiā si in instrumento non essent expressæ promissæ expensę, sed tantū damna & interesse, quia ex cōmuni stilo Notariorū, vt dicit Alex. in illis verbis, damna & interesse intelliguntur etiā expensę. Ale. cons. 34. in fi. vol. 3. licet non ex contrario, quia appellatione expensarum, non veniunt damna & interesse, vt dicit Bal. l. terminato. nu. 19. C. de fructi. & litium expen.

5 Quarto ampliatur regula vt procedat, & expēsæ quæ iure actionis debentur, peti possint per actorem, non solum quando iudex

omisit condemnationem, sed etiam quando expresse absoluit reum ab expensis, quia non intelligitur illum absoluisse ab istis, quæ debentur iure actionis, sed tantum ab illis quæ debentur officio iudicis mercenario. Saly. d. §. sin autem alterutra. n. 37. Alex. ibi nu. 6. & Ias. n. 4.

6 Limita primo hanc quartam ampliationem, vt procedat quando promissio esset facta voluntarie, secus quando coacte & in iudicio, vt dicunt Alex. & Ias. vbi supra, qui ponunt exemplum in auth. generaliter. l. 1. C. de epis. & cle. quando actor cogitur satisdare de lite prosequendo, ex quorum ratione ego amplio hanc limitationem ad cautiones iudiciarias, quas prestare coguntur suspecti de fuga, & alii qui necessario in iudicio promittere coguntur, vt si absoluãtur ab expensis, ex eorũ tali promissione amplius pro illis conueniri non possint, licet ille ex stipulatu debeantur.

7 Secundo limita dictam quartam ampliationem quando expẽsæ quæ iure actionis debentur, fuissent insimul cum principali debito petite, vt promisse & debitæ iure actionis, quia si talis petitio præcessisset, & iudex absoluisset reum ab expensis, & non fuisset à tali absolutione per actorem appellatum, non possent vlterius iure actionis peti. ita Alex. & Ias. d. §. sin autẽ alterutra ille. n. 6. hic, n. 4. vers. sed fortius. quia sententia eo casu refertur ad libellũ, quo vt dixi sunt petitæ iure actionis, & propterea exceptio rei iudicatæ obstaret petenti: secus autem quando hoc casu iudex condemnationem expensarum omisisset, quia tunc adhuc peti possent, quia sunt vt duo solida siue integralia in iudicio deducta, in quibus omissio condemnationis vnius alterum non vitiat. ita notab. Bal. l. terminato. col. 3. ver. nam si quidem. C. de fructi. & litiũ expens. quod arbitror valde notandum.

8 His consequẽter si quis sortem sibi debitam receperit, & de ea aduersario quietantiam fecerit, si non adeo sit generalis quod etiã expensas complectatur, adhuc expensæ iure actionis debite peti poterunt, quia æque principaliter & iure actionis debentur expẽsæ, vt patet ex supra proxime relatis: quod secus esset si officio iudicis mercenario deberentur, quoniam sublato principali (intelligo iure communi, & quando condemnatio facta non esset) expẽsæ non remanerent. l. terminato. vbi Odofre. et Cyn. in secunda oppo. C. de fruct. et liti. expens. l. centum Capuę. & l. fina. ff. de eo quod

quod cert. loco vbi Bart.Bal.post Petrum de Bes.l.fi.§.præterea. col.2. vers.ibi etiam.C.de iur.dot.& cum hac Guido Papæ decis. 55. licet referat parlamētum contra tenuisse:& hanc sequitur additio ad dic. decis. Guido. sublato enim principali accessorium non remanet. l.cum principalis.ff.de reg. iur.c.accessorium.extra eo.tit.lib.6.

9 Qui igitur secundum prædicta repetere voluerit expensas, iure actionis debitas, aut procedet summarie si summa patietur, aut ordinarie, si summa sit maior,& in terminis probatoriis suam intentionem liquidabit, iuxta superius suo loco tradita: aut si debeantur in instrumento habente executionem paratam, via executiua illas repetet & intra terminum probatorium illas liquidabit, vt de exec. instr. supra dixi.

10 Et hæc petitio omnino coram ordinario facienda erit.

Sed si in sententia fuerit facta expensarum condemnatio, & erit secundus casus principalis, tunc in primis sciendum est, quod si sententia transiuit in rem iudicatam, vel per confirmationē iudicis ad quem, vel per tacitum siue expressum consensum partis, quod tunc non poterit condemnatus vlterius à condemnatione appellare, licet à taxatione si modus excedatur appellare posset, ita Bal.d.l.terminato.C.de fructi.& litium expens. col.4.vers.pone, quod victus. Ang.d.§.hæc autem omnia.n.16.in fi.de pe.tem. liti. qui dicit tempora computari à die taxationis.Philip. Franc. c.sæpe contingit.col.16.vers.decimo quæritur. & ibi Alexan.col. 15. vers.sed quid si pronuntiauit. extra de appella. & hoc est planum, quia & ipsa condemnatio abijt in iudicatum:

11 Eo igitur casu, quo earum in sententia est condemnatio facta, expensæ recuperabuntur officio iudicis, rem iudicatam exequentis. Abb. c. 1.n.26. de sequestra. poss.& fruc.Philipp. Franc.d.c. sæpe contingit. in fi. verb. extra de appel.sed si appellatio fuerit deserta, tam iudex qui pronuntiauit eam desertam, quam iudex à quo in illis condemnare poterit. c. reprehensibilis. & ibi Doct. de appel. quia expensæ huius temere appellationis, debentur ex dicta decretali reprehensibilis, vt ibi notant Canoni.& late prosequitur Franc. d.c.ex ratione.in septima quæst. princ. vers. circa quartum.post Cyn.Feder.Bar.Bal.& alios vbi per eum. Quinimmo ipse iudex, qui appellationem desertam pronuntiauit vel re-

iecit, etiam ex interuallo poterit in expensis condemnare, vt per eundem Franc. in d.c. sæpe contingit. col. 14. vers. secundo quæritur. & vers. tertio quæritur. de appella.

12 Scias tamen quod licet iudex ordinarius possit facta expensarum condemnatione, sibi illarũ taxationẽ reseruare, quæ reseruatio etiã successori in officio facta intelligetur, ad Bar. in d.l. terminato. n. 2. & ibi per Bal. C. de fruct. & litiũ expẽs. per Bar. Bal. Saly. & Ang. l. fi. eo. tit. C. de fructi. & litiũ expens. tñ Delegati, Arbitri, & Arbitratores & similes, nõ sibi, sed delegãti vel cui de iure, reseruationẽ facere debẽt. Areti. §. hæc aũt omnia. n. 17. insti. de poena teme. litigan. post Bal. d.l. terminato. n. 11. & alios vbi per eũ.

13 Hoc inquã casu, quo iudicis officio rem iudicatam exequẽtis petuntur talis in procedendo forma seruabitur: citabitur reus ad videndum productionem listæ siue cedulæ expensarum, dicendũ contra videndum admitti, & committi Notario illarum examen in forma, quo existente contumace, iudex admittet si & in quantum, & examen expensarum notario actuario committet, quod facere potest, secundum Bald. l. 1. ante n. 3. C. de calumni.

14 Notarius igitur tam per acta coram ipso facta, quam per regesta, si etiam alibi expensæ factæ fuerint, illas diligenter examina-
15 bit, & in calce illius cedulę attestabitur ad quam summã illas ascẽdere repererit, absque procuratoris & aduocati salario.

Hoc peracto, citabitur reus ad videndum taxari & moderari expensas, quo non comparente iudex taxabit expensas, prout in folio, & deinde annotabit in ipsius eiusdem folii calce ad quam summã dictas expensas taxauerit, inclusis salarijs procuratoris & aduocati, eritque hoc casu citatio necessaria. Francus. d.c. sæpe. col. 16. vers. decimo tertio quæritur. de appel.

16 Scriptura tamen quamuis de stilo consueuerit adhiberi necessario non requiritur, Bal. d.l. terminato. n. 12. vers. quæro nũquid dicta taxatio. C. de fructi. & litium exp.

17 Debet autẽ actor post eam taxationẽ iuramento affirmare, se tantum erogasse quantum in taxatione continetur, & de hoc est tex. in d. §. sin autẽ alterutra. & in auth. post iusiur. C. de iud. late prosequitur Ias. d. §. sin autem alterutra. n. 25. quod parũ obseruatur, & male, quia taxatio sine iuramento est nulla, vt dicit Franc. d. cap. sæpe. colum. 16. vers. decimo quarto quæritur, quod iuramentum.

mentum. ex statuti quoque forma requiritur, vt infra dicam, vers. actor vero.
18 Ab hac taxatione expensarum, si debitum modum iudex excesserit, poterit reus iure communi appellare. Inno. c. fi. extra de his, quæ vi metusue causa. Bal. d. l. terminato. n. 17. C. de fructi. & litium expens. Franc. c. sæpe. col. 16. vers. decimo quæritur. & ibi Alex. col. 15. vers. sed quid si pronuntiauit. de appella. Papien. in for. actio. realis. vers. & expens. n. 18. Quod & regulariter in quolibet excessu, in articulo executiuo traditum est à Docto. l. ab executore. ff. de appel. l. ab executione. C. quorum appel. non reci. intellige tu, vt posit ab excessu & eo expresso appellare, per ea quę dicit Bal. d. l. terminato. & sequitur Lanfranc. in repeti. c. quoniā contra. in ver. expensæ. n. 11. extra de prob. & ita videtur sentire Philip. Franc. vbi supra, qui Bal. allegat, & hoc etiam tenuit Abb. d. c. quod ad consultationem. n. 33. de re iudi. cuius opinionem sequitur, vt veriorem & amplissime comprobat, confutatis contrarijs Fely. ibi n. 18. 19. & 20. & ab hac praxi non est recedendum.
19 Et hæc vt dixi iure communi: sed municipali iure, de quo loquimur, cauetur vt is qui appellat à taxatione expensarum, debeat facere depositum in pecunia vel pignoribus, eodem modo, quo dixi supra de deposito faciendo si appelletur in executiuis, alias appellans non audietur. lib. 5. c. 51. ex quo statuto, crederem non requiri aliter, vt excessus exprimatur, quia purgata satis videtur præsumpta calumnia appellantis per depositum in actis factum, ex statuto prædicto.
20 Vnum tamen admoneo, quod si hæc taxatio semel fuerit confirmata, non dabitur vlterius appellatio, non solum ex statuto nostro ex quo non permittitur secundo prouocare, sed etiam iure cōmuni. Alexandri. c. nouit. ad fi. extra de appel. Fely. d. c. quod ad consultationem post Nicolaum & Ang. ante n. 20. vers. scias. quod vbi. de re iudi.
21 Sed & ipse iudex qui expensas taxauit, etiam postquam ipsa taxatio ab actore iure iurando, quod præstandum dixi, fuerit confirmata, poterit ex rationabili causa illam moderare. Inno. c. fi. n. 5. extra de his, quæ vi metusue causa. Francus, d. c. sæpe. col. 16. vers. quarto decimo quæritur. de appel. qui limitare videtur in delegato. Ias. post Bal. & Spec. d. §. fin aūt. n. 26. ver. adde etiā quod

taxatio. & hoc idem voluit, accedente tamen magna causa Alexand. d. c. cum cessante. col. 15. vers. quarto decimo fallit. de appel. sequitur Hyppo. in praxi. crimi. §. superest. n. 22.

22 Si vero reus ab hac expensarum taxatione non appellauerit vnica citatione præcedente ad soluendum expensas taxatas & moderatas, alias tradi mandatum, iudex mandatum executiuum relaxabit. lib. 5. c. 15. & executio, vt in summarijs fiet.

23 Tertius principalis est casus quando expensæ, quæ debentur officio iudicis mercenario non sunt in sententia deductæ, sed omissæ. Quo casu licet iure communi reus censeretur ab illis absolutus. l. terminato. C. de fruct. & litium expens. & l. 4. C. depositi. & vtrobique Doct. Ias. d. l. properandum. §. sin autem alterutra. n. 7. (licet eam omissionem iudex facere non debeat, nisi cum causæ expressione, vt dicit Alex. d. §. sin autem. nu. 17. & Ias. ibi n. 10. & late prosequuntur. d. l. properandum. §. illo procul. vbi omnes. C. de iud. per tex. in §. oportet. auth. de iudiciis. & c. calumniã. extra de pœnis.) tamen ex statuto lib. 1. c. 98. Victus Victori tenetur reficere expensas, & sic licet expensæ, quæ debentur iudicis officio mercenario, in sententia non sint deductæ, adhuc tamen con dictione ex isto statuto per Victorem à Victo peti poterunt Bal. d. l. terminato. col. fi. vers. pone dicit statutum. C. de fruct. & litium expen. Alex. ad Bar. d. l. non solum. ff. de rei vend. in verb. statuto. vbi multæ concor. sentit Imo. l. si tertius. §. Celsus. in fi. ver. ff. de aqua plu. arcen. Mathe. nota. 81. vbi additio plena. & in casu nostro, nulla cadere potest dubitatio, in quo verba statuti diriguntur ad Victum: dicit enim statutũ, in qualibet causa Victus victori reficiat expensas, exceptis casibus in quibus aliter per aliqua statuta disponitur, non obstante quod de calumnia sit iuratũ, & quod in sententia non sit facta condemnatio in expensis, in quo statuto verba partibus & non iudici diriguntur, & propterea absq; dubio condictione ex eo statuto petuntur, per nota. per Bar. l. 1. ff. de cõ dictio. ex lege. & per Fel. c. significauerunt. co. 3. vers. scias etiã qđ licet. de exceptio. quidquid sit in casibus. Bar. d. l. nõ solũ. ff. de rei vẽd. & l. 3. §. fi. de leg. 3. quando verba iudici, & nõ parti dirigũtur.

24 Cessat igitur ex hoc statuto quęstio, vtrum iuramentum calumniæ ab expensis excuset, de qua late per Doct. d. l. properandum. §. sin autem alterutra. C. de iudi. licet hodie communis opinio

sit, quod

sit, quod non excuset, vt dicit ibi Alex: nu. 21.

25 Sed nunquid iusta causa litigandi ab expensis excuset? & quidem in statuto à nostro non multum absimili, Doctorum variæ sunt sententiæ, nam Bal. d. l. terminato. n. 12. vers. pone dicit statu tum. tenet succumbentem ex iusta causa litigandi ab expẽsis excusari, & opinionem Bal. secutus est Alex. d. l. properandum. §. sin autem alterutra. n. 7. qui dicit hanc opinionem esse veriorem & æquiorem, cum Alex. videtur potius transire Ias. ibi n. 5. & sequ. & hanc opinionem sequitur Iacobi. ibidem n. 3. vers. secundo fallit, qui testatur ita teneri per Canonistas. c. finem litibus. de dolo & contu. sed Imo. d. c. finem litibus. col. fi. vers. sed d. Floria. dicit, quod licet opinio Bal. & sequaciũ sit æquior, tamen opinio glo. reputata singula. in auth. de exhiben. reis. ĩ §. sancimus. verior est: & hoc idem tenuit Ang. in d. authen. de exhiben. reis. in princ. Clem. sing. 120. habẽs. & Hyp. de Marsi. l. patre vel marito. n. 19. vers. limita. 2. ff. de quæstio. dicens ita pluries Alex. consuluisse, & attestatur hanc esse communem opin. & hoc idem voluit Alberi. de Rosa. d. §. sin autem. & Oldra. in secunda part. statuto. q. 192. quid si statuto caueatur, quod Victus Victori, & ratio eorum est non solum illa quod statutum aliquid vltra ius commune operari debet, ex senten. Bar. l. quarta. §. prætor ait. vers. quæro, quid si statuto. ff. de damn. infe. sed etiam vt dicit Cremen. quia per statutum inducitur actio, & quãdo expensæ debentur iure actionis, supra conclusum est in vers. nec hoc casu, iustam litigandi causam ab expensis, quæ iure actionis debentur, non excusare, sed etiam deberi si iudex reum ab expẽsis absoluisset, nisi eædem expensæ vt debitæ iure actionis petitæ fuissent, & propterea inferebat Hypp. d. l. patre. n. 30. quod si iudex in terminis statuti sui expresse absoluisset reum ab expensis, sententia non valeret, vtpote contraria sententiæ illius statuti, de quo tamen infra.

Mihi videtur quod communis opinio sit cum glos. d. auth. de exhiben. reis. §. sancimus. & quod ab ea in casu præsertim nostro recedendum non sit, tum ex ratione supra allegata per Cremen. quia expensæ condictione ex statuto debentur, tum etiam per verba statuti, quæ excipiunt tantum illos casus, in quibus per statuta prouidetur, vt expensæ à Victo non debeantur, clarum est autem quod exceptio firmat regulam in contrarium. Alexand.

conſ.125.nu.6. & conſ.159.nu.5.vol.2.Decius.l.1.nu.27.& ibi Cagn.ff.de reg.iur. credo tamen quod iudex poſſit ex iuſta cauſa ab expenſis abſoluere Victum, per ea quæ infra proxime dicā.

26 Et quamuis ſupra proxime in verſ.ſed nunquid.dixerim,Hyppo.tenere d.l.patre.nu.30.reum abſolui non poſſe,hoc tamen in caſu noſtro arbitror verum non eſſe, quia Saly. per eum allegatus,in l.pri.col.4. verſ.quæro ab extra.ſtatutum eſt Ferrariæ. C. quan.prouoca.non eſt neceſ. & Fely.in c.inter monaſterium. in verſ.fi.extra de re iudi.loquuntur,in terminis ſtatuti Ferrarienſis, quo cauetur quod ſuccumbens habeatur pro cōdemnato,& ideo abſolutio iudicis in caſu ſuo non valeret,tanquam contra ſententiam ſtatuti, quibus verbis circumſcriptis aliter dicendum eſſe ibidem aſſerit Saly.& propterea prædicta ampliatio Hypp. in caſu noſtro admittenda non eſt, & concludendum ex rationabili cauſa, iudicem ab expenſis ſuccumbentem abſoluere poſſe, & ſtatutum intelligi eo caſu, quando condemnatio eſt omiſſa.

27 Nec huic ſētētiæ refragatur,quod ſupra dixi verſ.quarto amplia. ſententiam iudicis abſoluentis ab expenſis non trahi ad expenſas iure actionis debitas,quoniam illud procedit eo caſu,quo expenſæ debentur duplici via, vna actionis, alia officio iudicis mercenario, & propterea iudex abſoluens ab expenſis, intelligitur abſoluiſſe ab illis,quæ mercenario officio debentur: aſt in caſu ſtatuti expenſæ ante ſententiam non debentur, niſi iudicis officio,& propterea abſoluendo,cenſetur abſoluiſſe ab illis, quæ per ſuum mercenarium officium debebantur, quæ ſunt eædem cum illis,de quibus loquitur ſtatutum: igitur ſi poſt abſolutionem Victor vellet à Victo expenſas repetere, ſibi obſtaret rei iudicatæ exceptio, ſicque vlterius peti non poſſent, ſicut etiam videmus, quod ſi expenſæ,quæ debentur iure actionis,ſint expreſſe petitæ, & abſolutio ſequatur, vlterius peti non poterunt, ex ſententia Alexan. & Iaſ. ſupra relata, ver.ſecundo limita:verum eſt tamen quod actor ab iſta abſolutione appellare poſſet, per ea,quæ ſupra dicta ſunt, ſed ſi non appelletur, abſolutio tenet, quia ſtatutum hoc caſu non repugnat.

28 Quæ autem dicatur iuſta cauſa litigandi, & quis cenſeatur eā habere, plene per Alex. d.§.fin autem. n.9.& per Iaſ. ibi n.8. qui ponit nouem caſus, & proſequitur Iacobi .ibidē n.6. ibi videbis,

quoniam

quoniam hic transferre non expedit.

29 Et penes Ias.d.§.sin autem.nu.10. vers.secundo principaliter limita.annotatum reperies, quæ personæ, & quibus casibus non debeant in expensis condemnari.

30 His cognitis videndum erit hoc casu quando expensæ condictione ex statuto repetuntur, coram quo iudice peti debeant? & quidem non coram Capitaneo appellationum, etiam si is sententiam exequatur, sed coram ordinario peti debent,quia principaliter & de per se iure actionis, siue condictione ex statuto,debentur,vt dixi supra,vers.tertius est casus.quod patet aperte,quia per statutum datur iudici modus procedendi, & instantia ad expediē-
31 dum dierum quindecim,à die petitionis numerãdorum: & propterea cum Capitaneus sit iudex appellationum, & non primarum causarum, expensæ in casu,de quo loquimur, coram eo peti non poterunt, & ita in facti contingentia obtinui,cum id ante à nemine, quod scirem, fuisset animaduersum, cum passim, vbi sententia exequebatur, ibi expensę ex hoc statuto petebantur, & male.

32 Hoc igitur casu,quia statutum dicto lib.1.c.98. aperit, quod in expensarum repetitione nullus iuris ordo,vel solemnitas seruari debeat,sed solum sacramentum Victoris,Iudicis taxatione præcedente, sufficiat, procedetur ex curiæ præscripto stilo,eodem modo, quo dixi supra vers. hoc inquam casu. ibi videbis,& eam formam seruabis, procemium tamen cedulæ expensarum quam Victor producet,tale fere erit.

33 Infrascriptam cedulam expensarum dat, & facit procurator Meuij contra Aurelium,in causa Ro. pecuniaria,quæ inter dictas partes coram primo Collaterali versa fuit, quam per vos D. Iudicem recipi,& illas examinari & taxari, & pro illis mandatum executiuum relaxari iuxta formam statutorum petit & instat, omni meliori modo.

Sed exhibita expensarum cedula cautus succumbentis patronus, diligenter quæ inibi annotata sunt,pensabit, & penes actuariū & penes iudicem, quæret omni industria clientem subleuare, præsertim in salariis procuratorum & aduocatorum,quæ à statu-
34 to lib.4. par.1.c.33. satis leuiter taxantur, & cuius statuti forma etiam in taxatione expensarum seruanda est, vt dicit statutum

prædi-

prædictum in fine, sicque curabit quantum poterit clientem exonerare.

35 Actor vero non cessabit, post taxationem iudicis, suo iuramen to affirmare tantum expendisse, quia hoc statutum requirit pro forma, vltra quod de iure communi requiritur, vt dixi supra, vers. debet autem. vbi admonui ex sententia Philippi Franchi, taxationem iuramento omisso, nullam esse.

36 Si quis ab hac expensarum taxatione appellare volet, summam taxatam aut pignora plus valentia deponere debet, eisdem modo forma temporibus, quibus deponere tenentur illi, qui appellant in causis executiuis, de quibus dixi supra de appellationibus in executiuis.

37 Et ex statuto prædicto quod est lib.5.c.51. crederem, non esse necesse quod exprimatur excessus in appellatione, vt supra dixi, vers. & hæc. quia depositnm purgat omnem præsumptam calumniam appellantis, & statutum simpliciter appellare permittit, deposito facto.

38 Sed quid si ambæ partes succumbant aut vincant, quo modo hoc casu ex hoc statuto repetentur expensæ? nam si id cognoscemus, pariter & nobis notum erit quid agẽdum sit, quando iudex Victum Victori, pro rata victoriȩ condemnabit, & in hoc casu Milis in suo reper. in verb. expensæ compensantur. tenuit quod mutuis factis petitionibus, si vterq; reus & actor, absoluantur in negotio principali, vel vnus pro parte vincit, pro parte succumbat, compensatio fiat. Saly. vero l. generaliter. §. his de præsentibus. ad fin. C. de rebus credi. tenet quod vnusquisque teneatur pro rata, in qua succubuit: idem vero Saly. in d. l. properandum. §. sin autẽ alterutra. nu. 20. aliter & melius sentit, distinguendo: Aut enim actor petiit plus debito, quia sibi debebantur centum, & ipse petiit centũ quinquaginta, & tunc quia ratione partis licitum fuit
39 totum negare, hoc casu reus succumbens in parte, non tenebitur ad expensas: & hæc fuit opinio Bar. l. qui solidum. in prin. de leg. 2. quam dicit communiter teneri in hoc, licet aliter sit in respondendo positionibus. Alex. l. 1. §. si stipulanti. n. 8. & ibi Alcia. in fi. de verb. oblig. & Saly. in eodem §. sin autem alterutra. sequuntur Alex. n. 24. & Ias. n. 17. & Iacobi. n. 18. Cagno. l. non potest videri
40 improbus. n. 7. ff. de reg. iur. qua in re animaduertẽdum est, quod

Saly.

Saly. Alex. & Iacobi. d. §. sin autẽ. dicũt, quod actor hoc casu, quia plus debito petiit, condemnabitur reo in expensis in illo pluri, quod plus debito petiit, reus vero actori non condemnabitur in aliquo, de quibus omnino per Spec. tit. de expen. §. penul. in fin. qui pulchre has taxationes & ratas distinguit.

41 Hoc in loco animaduertendum est, quod si fuisset petitum debitum iam solutum, aut pars debiti soluta à creditore, qui illud recepisset, vel si ipse creditor negasset positionẽ rei, in qua satisfactio contineretur, quod actor ipse condemnabitur in pœna, ex statuto lib. 3. c. 81. & poterit etiam reus contra istum actorem iniuriarum agere, vt dicit Paris de Pute. in tracta. syndica. in verb. iniuria. in pri. cap.

42 Sed si in diuersis capitulis, victoria vni & alteri contingat, tunc pro rata victorię expensæ debebuntur, vel pro medietate, & erit compensatio, vel pro tertia aut pro quarta, & tunc pro rata victoriæ, repetet vnusquisque, vt dicit Bal. d. l. terminato. nu. 16. Imo. d. l. qui solidum. & Iacobi. d. §. sin autem alterutra. & Cagno. c. finem litibus. de dolo & contu.

43 Et aduerte tu qui vicisti pro parte, vt procures quanto citius taxationem: nam si aduersarius te præueniret, non fieret sui liquidi cum tuo illiquido compensatio. Bal. d. l. terminato. n. 16. vers. modo proponamus.

44 Et notabis vnum, quod si iudex in sentẽtia in qua ambo actor & reus sunt victores, simpliciter Victum Victori condemnaret in expensis, talis sententia esset nulla, vt dicit Ias. post Bart. d. §. sin autem. n. 16. & hoc ratione incertitudinis, licet Iacobi. ibi nu. 26. dicat, se post Bal. contrarium sæpe cõsuluisse, & propterea hodie à peritis iudicibus adijciuntur illa verba, pro rata victoriæ, quæ distribuunt secundum victoriam & omnem ambiguitatem tollũt.

45 Quoniam autem frequenter in controuersiam veniunt expẽsæ, quæ fiunt in reassumendis publicis instrumentis, sciendum est, quod si illa ante moram rei fuerint sine requisitione reassumpta, intelligo etiam de mora per interpellationẽ dici, in ipso met obligato, quod tales expensæ non debebuntur, secundum Bal. l. non ignorat. n. 4. vers. modo ego quæro. C. de fructi. & liti. expens. & ideo inoleuit praxis, præsertim si reus sit persona, quæ in ius alterius successerit, interpellandi reum pro implemẽto eius quod in instru-

instrumento continetur, protestando velle reluere instrumentum sumptibus rei, in qua protestatione sit cautus protestans, vt personam suam legitimet, ad Bart. l. si quis inficiatus. ff. depo. per Alex.cons.78.col.2.vers.nec obstat quod maritus.vol.5.per Rip. in repeti.c.cum M. Ferrariensis.n.137.ad fi.de consti.late per Tiraquel. de retraict. lignagier. §.36.in glo.2.n.5.quidquid tenuit Corsettus, in singularibus suis, in verb.procurator.

46 Et nota quod prædicta denuntiatio & interpellatio debet esse plena, cum suis qualitatibus ex quibus certiorari possit reus, alias in mora non constitueretur, vt plene per Tiraquel. d.§.36.n.32. & per Cagno.d.regu.qui in alterius.n.18.& hęc si fiat illi qui certus non sit, alias certus certiorari nō debet.l.pri.ff.de actio.emp. cum simi.vt idem Cagno. dicit ibidem.n.20.

Et scias quod quis potest habere certo tempore iustam causam litigandi, & certo tempore non, & ideo cauti patroni qui Deum timent, cum primum ex productione iurium actoris, vel testium
47 apertura, cognoscunt clientem iniustam causam fouere, consulūt vt liti cedatur, & sic expensas cedens euitabit, ex dicta doctr. Bar. l. si quis inficiatus. ff. depo.de quo late per Deci.& Cagno.in d. regu.qui in alterius.ff.de regu.iur.& aliqua etiam per Docto. d. l. properandum.§.sin autem alterutra. C.de iudi.ibi videbis.

48 Ceterum si quis plenius expensarum materiam attingere voluerit (nam hæc quantum ad institutum opus mihi sufficere visa sunt) videat Canoni.c.finem litibus.de dolo & contu.Doct. d.l. properandum.§.sin autem alterutra.& §. illo procul. C. de iudi. per Philipp. Franc. c. sæpe contingit. ad fi. qui ponit decem & octo notabiles quæstiones, & ibi aliqua per Alexandri. extra de appella.

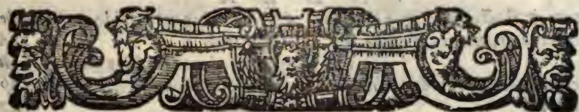
49 Scias etiam quod si iudex in prima instantia condemnationē expensarum omiserit, & iudex appellationum simpliciter in illis condemnauerit, quod censetur condemnasse in expensis tam primi quam secundi iudicij. Fely.c.significauerunt.n.7.ver.demum. extra de exceptio.

50 Vnum tamen non omittam, quod succumbens ex iuramento suppletorio, aduersario delato, expensas non reficiet. Bald.l.generaliter.col.4.C.de epis.& cle. Alex.cōs.122.in fi.vol.2.& d.l.properandum.§.sin autem alterutra.n.17.ver.subdit. licet secus sit in

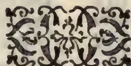
co, qui

eo qui ex iuramento decisorio succumbit, vt dixi supra allegando Ias. hoc tenentem in d.l.properandum.§.sin autem alterutra. nu.10.vers. tu autem aduerte. C. de iudi. quod intellige de iure: sed ex statuto nostro, si iudex non absoluisset, tunc is qui ex iuramento suppletorio succubuit, ab expensis non excusaretur ex suprascripto statuto, retenta communi conclusione pro vera, quod iusta causa litigandi in statuto ab expensis non excuset:
51 Et per hæc ad laudem Omnipotentis Dei Trini & vni & Gloriosæ Virginis Mariæ sit hic tractatus expeditus. in quo me correctioni omnium melius sentientium libentissime subijcio, quin immo rogo & obtestor melius sentientes vt ad communem vtilitatem corrigant, deleant, addant, & suppleant.

FINIS.

INDEX ALPHABETICVS.

A

PRAEPOSITIO diẽ celebrati actus cui præponitur, excludit, tit. de appell.n.13. car.148

Absolutio ab expẽsis per iudicem facta, de quibus intelligatur, tit.de expen.lit.n.5.& .27. 266

Acta facta coram alieno Iudice, an reassumpta causa valeant, tit de iudi.n.9.12.13.& 14. 26

Acta prioris instantiæ per notarium monitum transportari debent, tit.de prosecu.appel.n.1. 172

Acta transportata coram Iudice ad quẽ, parte citata, per instantem repeti debent, ibid.n.2.& 4. 172

Acta inter easdem personas, & in eadẽ causa semp fidẽ faciũt, ibid.n.4. 172

Actio dotis, patris et filiæ communis est, tit.de execu.instr.dot.nu.8. 112

Actio ad repetendam dotem, competit statim soluto matrimonio, ibid.n.36. 118

Actor, rei articulis etiam respondere cogitur, tit.de positio.n.25. 45 & tit.de except.n.6. 71

Actor si velit, in summarijs, iureiurando negocium dirimere põtest, tit.genera. form.procedend.n.7. 131

Actor in taxatione expensarum, iureiurando asserere debet tantundẽ erogasse, & hoc est de forma, tit.de expen. lit.n.17. et 33. 262.& 267

Actor petens plus debito, an & ipse in expensis propterea condẽnari debeat, ibi.n.40. 268

Actorum prioris instantiæ, realis productio coram Capitaneo fieri debet, tit. de prosecut.appell.n.3 172

Actorum appellatione, an ueniat sententia, ibi.n.5. 173

Actus subhastationis nullus non impedit quominus iterato, & ualide fieri possit, tit.de execu.rei iudi.in ord. n. 37. 247.

Actuarius Senatoris Protonotarius appellatur, tit.de offi.Senat.n.5. 4

Aduenæ absentes qui forum in Vrbe sortiuntur, quo modo citãdi, tit.de in ius uoc.n.6. 19

Aduenæ cogi possunt domicilium eligere in loco iudicij. Ibid.n.7. 19

Adulti qui dicantur, & quomodo conueniãtur, tit.de minor.n.3 et 7.c.13.et 14

Agnati & cognati quando ad tutelam suscipiendam cogantur, tit. de minor. n.6. 14

Alimen-

Alimenta & fructus dotis, iure isto quo modo taxãtur, tit. de execu. instr. dot. n. 33. 118

Alimenta, à quo tẽpore uiduæ debeantur ibid. n. 35. 118

Alimenta, quæ dotis causa debentur, quo modo petantur, tit. de caus. alimen. n. 2. 142

Alimenta tã pro uiduis matrimonio solu to, quam pro oneribus matrimonij ad quã quantitatẽ taxẽtur, ibi. n. 3. c. 142

Alimenta arbitraria sunt pro alijs, quam pro uxore & uiro, ibid. n. 4. 145

Alimenta à quo tempore uiduæ debeantur. ibid. n. 5. 145

Alimenta quo modo debeantur, pro illis sex mensibus datis heredibus mariti ad restituendam dotem, ibid. n. 6. et 9. car. 143. & 144

Alimentorum causæ summariæ sunt, tit. de caus. alimentor. n. 1. 142

Alimentorum priuilegium personale est, ibid. n. 10. 144

Alimentorum rei iudicatæ executio, non solum realiter, sed etiam personaliter fieri potest, tit. de exe. rei iudi. & c. n. 4. 255

Alius, dictio intelligitur de simili, tit. de execu. instrumentorum. n. 25. 116

Antiqua iura recognitione non indigent, & quid dicatur antiquum, tit. de iuri. prod. n. 19. 67

Annuæ præstationes an intra x. comprehendantur, in prohibitione de non appellando, tit. de caus. à decem scutis infr. n. 2. 140

Annuæ præstationes, an uti mobiles uel immobiles iudicentur, ibid. n. 3. 140

Annum xx. agens, iure isto pro maiori reputatur, tit. de minor. n. 1. 12

Appellans uiua uoce, incontinenti appellare debet, tit. de appell. n. 3. 146

Appellans uiua uoce, quid exprimere debeat, ibid. 146

Appellãs uiua uoce, saluo iure appellãdi in scriptis iterum poterit in scriptis appellare. n. 8 147

Appellans uiua uoce saluo iure appellandi in scriptis, si Iudex præfixerit certum terminum ad reddeundum pro apostolis, illo elapso appellare non poterit. n. 10. 147

Appellans in scriptis, quę necessario exprimere debeat, ibid. n. 16. 149

Appellans à pluribus iudicibus quo modo appellare debeat, ibid. n. 27. 152

Appellans in executiuis depositum intra triduum facere tenetur, alias appellatio deseritur, tit. de depo. faciẽdo. n. 1. car. 161

Appellans in executiuis, si sit actum de re immobili, penes idoneum intra triduũ illã deponere debet, ibid. n. 3. 162

Appellãs ab interlocutoria in casu permisso tenetur deponere certam summam, tit. de app. n. 15. 169

Appellans à taxatione expensarum depositum iure isto facere debet, tit. de exp. lit. n. 19. & 26. 263. & 266

Appellare licet à taxatione expẽsarũ. i. ab excessu, ibi. n. 18. 19. 37. c. 263. et 268

Appellare à confesione in uim obligationis in forma camerę, non licet etiam facto deposito, tit. de execu. instrum n. 2. & 3. 108

Appellare in causis possessorijs et interdictorũ an et quãdo liceat, tit. de caus. possess. n. 5. 135

Appellare in possessorio retinendę an liceat, tit. si plur. cont. cond. rem possess. n. 4. 138

Appellare non licet à causis à x. scutis infra, & quomodo intelligatur, tit. de caus. à dec. scu. inf. n. 1. 139

Appellare à definitiua, & uiua uoce & in scriptis quisque potest, titu. de appell. n. 1. 146
Appellare incontinenti an sit utile, n. 4. car. 147
Appellare uolens iudice non reperto, quid facere debeat, ibi. n. 25. 151
Appellare non licet à pronuntia desertionis, tit. de reiec. appell. n. 3. 170
Appellare an liceat a reiectione appellationis, ibidem. n. 5. 171
Appellare licet à pronuntia, qua iudex se incompetẽtẽ declarat, ibi. n. 6. 171
Appellare ab interlocutorijs latis per Capitaneum quo modo et quando possit, tit. de iustific. sentent. n. 8. 180
Appellare non licet à sententia Capitanei, in eo quod prima est cõformis. tit. de sent. prol. n. 9. 187
Appellatur à Capitaneo ad Senatorem, si sententia Capitanei non sit conformis cũ prima, tit. de ter inst. n. 1. 188
Appellatur à Senatore ad Capitaneum si eius sententia non sit conformis cũ prima uel secunda, ibid n. 2. 188
Appellare non licet à sententia arbitrorum etiam iure cõmuni, tit. de reduc. sent. arb. n. 5. 191
Appellare licet in causa nullitatis principaliter introducta, siue pro, siue cõtra pronuntietur, tit. de caus. nullita. nu. 17. 202
Appellare licet à decreto de exequendo sententiam, actione iudicati intentatã, tit. de exec. rei. iudi. n. 10. 231
Appellare non licet ab executionibus facti, et capturis personalibus, tit. de execu. rei iudi. in ord. n. 15. 240
Appellare an liceat à decreto de dandis bonis insolutum creditori, ibidem. nume. 52. 251
Appellatio ab interlocutoria regulatur prout à illa definitiuis, tit. de appell. ab interlo. nu. 14. 169
Appellatio in executiuis omitti non debet, tit. de execu. instrum. n. 31. 104
Appellatio à diffinitiua in summarijs regulariter datur, titu. gener. for. pro. num. 16. 133
Appellatio in scriptis intra quantum tẽpus interponi debeat, tit. de appell & re iud. n. 2. 11. & 12. 146. & 148
Appellatio à sententia plura capitula cõtinente quo modo interponi debeat, ibid. nu. 19. 150
Appellatio limitata limitatum parit effectum, ibid. nu. 21. 150
Appellatio intra quantum tempus Capitaneo repræsentari debeat, tit. de præsent. appell. n. 1. 159
Appellatio à quolibet etiam sine mandato repræsentari potest, ibid. n. 2. 159
Appellatio uacante sede Capitanei, corã Conseruatoribus repræsentari debet, ibid. n. 3. 159
Appellatio deseritur in executiuis, nisi intra triduum depositum fiat, tit. de depo. facien. n. 1. 161
Appellatio ab interlocutorijs quibus casibus admittatur, tit. de appell. ab interlo. nu. 1. 166
Appellatio ab interlocutorijs in scriptis, et nõ uiua uoce fieri dẽt, ibi. n. 2. c. 166
Appellatio ab interlocutoria quæ necessario continere debeat, ibid. n 3. 166
Appellatio ab interlocutoria non exprimens grauamen non sustinetur, ibid. nu. 4. 166
Appellatio ab interlocutoria sustinetur, si una ex expressis causis uera sit, ibi. nu. 5. 166
Appellatio ab interlocutoria cui iudex detulit, etiam uiua uoce & causa non expressa sustinetur, ibi. nu. 7. 167

Appellatio ab interlocutoria quãdo sine causa expressione valeat, ibi. n. 8. 167
Appellatio ab interlocutoria per notariũ causæ interponi debet, ibi. n. 9. 167
Appellatio est species defensionis, tit. de reiec. appellat. n. 7. 171
Appellatio omnem causam tam negocij quam nullitatis ad Capitaneum deuoluitur, tit. de sent. prolat. n. 2. 185
Appellatio in tertia instantia debet intra triduum repræsentari, tit. de ter. instãt. num. 3. 188
Appellationis tempora qualiter computanda, tit. de appell. n. 11. & seq. 148
Appellationis cedula an Iudici perlegenda sit, ibid. n. 22. 151
Appellationis interposita, notarius rogari debet, ibid. n. 23. 151
Appellationis causa quando dicatur instructa, tit de prosecu. appell. num. 6. car. 173
Appellationem admittere si & in quantum, & nõ admittere nisi si & in quãtum, an sit differentia, & quę, tit. de apostolo nu. 9. 154
Appellationum causę eodem modo instruuntur in tertia sicut in secunda instantia, tit. de ter. instant. n. 6. 188
Appellatione deserta, in qua etiam nullitas fuerat deducta, non erit preclusa facultas dicendi de nullitate, titu. de caus. nulli. n. 41. 214
Appellatione deserta, quis iudex sententiam exequatur, tit. de execu. rei iud. nu 14. 232
Appellatione deserta per lapsum fatalium, an requiratur declaratio iudicis ad quem, ibid. n. 16. 232
Appellatione deserta, per Iudicem ad quem declarata, fides coram iudice a quo, & parte citata produci debet, ibi. nu. 17. 233
Appellationi si renuncietur coram iudice ad quem, quis iudex exequatur, ibidem. n. 18. 233
Appellatus caueat, ne appellatione, aut tempore ad appellandum pendente, aliquid innouet, tit. de præsen. appell. n. 6. 160
Apochæ recognitio, quo modo facienda per comparationem, & quo modo per testes, tit. de execu. apoch. n. 7. 106
Apocha manu debitoris scripta uel subscripta sine causa & partis præsentia probat, ibi. n. 2. 105
Apocha qualiter recognoscatur, ibid numero. 4. 106
Apocha dotalis an demandetur executioni, sicut dotale instrumentum, titu. de execu. instr. dot. n. 23. 116
Apocham sua manu scriptam negans, ponitur, tit. de executio. apo. n. 6. 106
Apocharum executio, sicut & instrumẽtorum peti potest, ibid n. 1. 105
Apodixa & mandatum an inter se differant, tit. de execu. instr. n. 29. 104
Apodixa in hoc uolumine quid sit, tit. de exec. rei indi. in ord. n. 18. 241
Apostoli, separatim ab appellatione peti possunt, titu. de appell. & re ind. nume. 17. 149
Apostoli sępius unico contextu peti possunt, ibid. nu. 18. 150
Apostoli sunt pars integralis appellationis, tit. de termi. iur. nu. 6. 156
Apostoli peti & recipi, & appellatio cum illis omnino intra quinque dies Capitaneo repræsentari debent, ibidẽ, nu. 10. 157
Apostoli, an debeãt necessario vltima die termini iure isto peti, ibi. n. 11. 157
Apostolorum species quot, tit. de apost. num. 1. 153
Apostolos petijsse in quacunque parte

quinti

quinti diei, an sufficiat, tit. de ter. iur. num. 9. 157
Arbitria, arbitramenta & lauda, sicut sententiæ exequi possunt, titu. de execu. senten. nu. 3. 124
Arbitri ab arbitratoribus, & sententia à laudo differunt, & eorum cognitio, tit. de reduct. sen. arb. nu. 22. 194
Articuli in quo à positionibus differant, tit. de positio. nu. 1. 38
Articuli plures sub una positione contineri possunt, ibid. nu. 2. 38
Articuli quo tempore exhiberi debeant, pro habenda illorum responsione. ibi. num. 3. 39
Articuli quandocũque in executiuis produci possunt, & Reus illis respondere cogi põt, tit. de execu. instr. n. 21. 102
Articulus quid & quotuplex, tit. de positio. nu. 2. 38
Articulis per modum exceptionum datis, Reus respondere non tenetur, ibidem, num. 10. 41
Articulos falsos producens, de falso puniri potest, tit. de reprob. test. nu. 2. 79
Articulorum productioni & admissioni necessaria est partis citatio, tit. de admis. arti. nu. 6. 50
Articulorum impertinentium admissio qualiter facienda, ibid. nu. 7. 51
Assettamentum quid, tit. de assetta. n. 1. 81
Assettamentum quibus diebus congregetur, ibid. nu. 3. 81
Assettamentum an dicatur uno ex Iudicibus discordante, ibid. nu. 5. 82
Assettamenti uota æqualia quid faciẽdũ, ibid. nu. 6. 82
Assettamentum in quibus articulis adhiberi debeat, ibi nu. 7. 82
Assettamentum si petatur & omittatur, uitiatur actus, ibidem. nume. 8. car. 83
Assettamentum per notarium mei causæ scribi debet, ibid. nu. 9. 83
Assettamentum datum contra statuta, & iuris dispositionem, non tenet, ibid. nu. 10. 83
Assettamentum quomodo capi debeat uno ex Iudicibus ægrotante, ibid. num. 11. 83
Augmentum tertiæ partis, quod datur creditori, non est iure cõmuni incognitum, titu. de execu. rei iud. in ord. nu. 53. 251
Auctor operis submittit se iudicio melius sentientium, et rogat eos ut deleãt, addant, & suppleant ad communem utilitatem, tit. de expen. lit. nu. 51. 271

C

calumniæ iuramentum quid, & quis præstare possit, titu. de lit. conte. per totum. 34. & seq.
Calumniæ iuramentum in summarijs omitti non potest, titu. general. for. proce. nu. 14. 133
Capitanei appellationum, & Collateralium electio, titu. de elect. num. 1. cum seq. 2
Capitaneus appella. de quibus causis cognoscat, tit. de offi. cap. nu. 1. 5
Capitaneus appel. statim recepto instrumento inhibere debet, titu. de præsen. appel. nu. 5. 160
Capitaneus appella. ab interlocutorijs inhibere non debet, nisi parte citata, titu. de appel. ab interl. n. 17. 169
Capitaneus appel. quæ attendere debeat antequam de meritis cognoscat, tit. de reiect. appel nu. 1. 170
Capitaneus appel. quando suspectus allegari possit, titu. de suspi. capi. nume. 1. & 2. 174
Capitaneus potest sentẽtiã primi Iudicis cõfirmare uel ĩfirmare et alia facere,

tit.de ſent.prola.n.1. 185
Capitaneo declarante primam ſententiam nullam, ſi iterato condemnet in eiſdem, appellatur ad Senatorem, & erit ſecunda inſtantia, ibidem. nume 10,10. 187
Capitaneus eſt iudex appellationum & nullitatum, & non primarum cauſarum, tit.de expenſ.lit.n.31. 267
Capitolino foro ſubiecti qui ſint, titu.qui capito.ſo ſubi. n.1.cum ſeq. 8
Captura perſonalis an dicatur actus irretractabilis, ita ut ſuſpendet executionem nullitate pendente, titu. de cauſ. nulli.n.27. 207
Captura perſonalis quo in loco ſecundũ iuris ordinem fieri debeat, tit.de execu.rei iudi.in ord.n.12. 239
Caſus omiſſus in ſtatutis, remanet in diſpoſitione iuris cõmunis, tit.de reduc. ſent.arb.n.25. 194
Cauſæ qualiter & quo modo introducantur, tit.de iud.n.1. 23
Cauſę cõmiſſariæ in Cur. Cap. quæ ſint et quo ordine tractentur, ibi.n.2. 24
Cauſæ diffamationum quo modo cognoſcantur, ibi n. 3. 24
Cauſæ ceſſionis bonorum quo modo tractentur, ibid.n.4. 24
Cauſæ reaſſumptę etiam ſi ante erant commiſſariæ, tractandæ ſunt ut ordinarię, ibid.nu.7. 25
Cauſa omiſſa in appellatione ab interlocutoria, quando addi poſſit, tit.de appell.ab interl.n.6. 167
Cauſa nullitatis ſententiæ arbitri, intra quantum tempus iuſtificari debeat, titu. de reduc. ſent. arbitr. nume. 8. car. 191
Cauſæ, in quibus ſummarie proceditur, tit.de cauſ.ſumma.n.2. 126
Cauſæ, in quibus ſummarie, & de plano ſine ſtrepitu & figura iudicij proceditur, illarumque priuilegium, ibidem. nu.3. 126
Cauſæ, in quibus iuris ſolemnitate omiſſa proceditur, & illarum priuilegium, ibi.n.4. 126
Cauſæ, in quibus ſola facti ueritate inſpecta proceditur, & illarum priuilegiũ, ibi.nu.6. 128
Cauſę, in quibus ſola facti ueritate inſpecta, extraiudicialiter et ſingulis horis proceditur, & illarum priuilegiũ, ibidem.nu.8. 129
Cauſæ appellabiles à x.infra quę ſunt, titu.de cauſ.à x.inf.nu.1.& per totum. car. 139.& ſeq.
Cauſę patrimonij fiſci, in depoſito facien do ęquiparãtur executiuis, tit.de depo. facien.nu.4. 162
Cauſę appellationis ex nouiter repertis iuſtificari poteſt, tit.de iuſtifica. ſentẽ. nu.1. 178
Cauſa reductionis laudi licet deduci poſſit intra triginta annos, tamen in iudicio deducta debet intra ſex menſes terminari, tit. de reduc. ſentent.arbi n.27. 195
Cauſa reductionis laudi pendente, exequi non poteſt, ibidem. nume. 28. car. 195
Cauſarum ordinariarum proceſſus, titu. de cauſ.ordina.nu.1. 28
Cauſarum ſummariarum ſpecies, tit. de cauſ.ſumma.nu.1. 125
Cauſarum ſummariarum inſtãtia annalis eſt titu.general.forma proceden. nu.20. 134
Cauſarum poſſeſſorij & interdictorum petitio quomodo formãda, tit.de cauſ. poſſeſ.nu.1. 134
Cauſarum poſſeſſorij & interdictorum inſtantia, quę, ibid.n.3. 135

Cauſa

Causa nullitatis principaliter intẽtata, iure isto libellum neq; litis contestatio-nẽ nõ reqrit, tit. de caus. nulli. n. 5. 198

Causa per quam restitutio petitur, est exprimenda in petitione, tit. de caus. resti. in integ. nu. 9. & quomodo discutiẽda, n. 11. & 16. 222. & 223

Cautela respondendi implicitæ positioni, tit. de posi. n. 21. 44

Cautela renunciandi testibus absq. suspicione, tit. de reprob. test. n. 6. 79

Cautela ut articuli dentur per procuratorem, ibid. n. 8. 79

Cautela in formandis articulis, ibidem num. 9. 79

Cautela ut prospiciatur mulieri in hipotheca dotis, tit. de execu. instr. dot. nu. 18. 115

Cautela appellandi in partibus facientibus contra, ualde utilis, tit. de appell. num. 20. 150

Cautela, ut in electione consultoris, nominentur suspecti tantum, tit. de suspi. capi. nu. 7. 174

Cautela ad excludendum reum, ut in executione non possit opponere exceptiones etiam opponi pmissas, tit. de exec. rei indi. in ord. nu. 6. 237

Cautela ad euitandum expensas, quando quis nouit malam causam fouere, tit. de exp. lit. n. 47. 270

Citationis per edictum forma. tit. de in ius uoc. nu. 1. 16

Citatorium edictum mandatarius exequitur diuersis modis, & quomodo melius ibid. nu. 2. 17

Citationis ad sententiam contra absentes forma, ibidem nu. 3. 18

Citatio in intermedijs qualiter facienda, ibid. n. 13. 21

Citatio est necessaria ad testium iuramẽta, tit. de admis. arti. nu. 4. 49

Citandus reus ad cautelam in loco examinis, tit. de remis. test. n. 7. 59

Citatio, in causis quantumcũque summarijs nunquam remittitur, tit. de caus. sum. nu. 10. 129

Citatio partis, in reproductione seu productione actorum pro iustificatione nullitatis, omnino requiritur, tit. de caus. nulli. n. 13. 202

Citatio est initium cuiuslibet processus, ibi. n. 20. 203

Citatio an & quando in relaxatione mãdati pro sententiæ executione necessaria sit, tit. de execu. rei iud. in ordi. nu. 9. 238

Citationes in causis ab initio commissarijs per quos fieri debeant, tit. de nun. num. 3. 6

Citationis ad sententiam forma, titu. de in ius uoc. nu. 3. & 11. 18. & 20

Citationis ad tempus formula, ibid. nume. 14. 21

Citationis forma contra uniuersitatem ibi. num. 17. 22

Citationis forma in causis ordinarijs, tit. de caus. ordin. n. 4. 30

Citationis forma ad uidendum productionem articulorum, tit. de admis. articu. nu. 1. 48

Citationis forma in prefixione dilationũ, tit. de dilat. n. 1. 72

Citationis forma, an quis uelit uti testibus examinatis, tit. de reprob. test. numer. 1. 78

Citationis forma ad sententiam in ordinarijs, tit. de sent. prolat. n. 1 88

Citationis diffusio quomodo & quo iure fiat, ibidem. nu. 8. 90

Citationis ad sententiam forma, in qua sportulæ debentur, ibid. n. 15. 92

Citationis executio in summarijs quomodo fiat, tit. general. for. pro. n. 2. 130

Citationis forma, quando fideiussor petit se à fideiussione eximi, titu. si fideiuss. pet. nu. 1. 136

Citationis forma in reiectione appellationis, tit. de reiect. appell. n. 2. 170

Citationis forma in electione consultoris, tit. de suspi. cap. n. 3. 174

Citari & principalis & procurator in intermedijs causarum summariarum potest, tit. gener. for. pro. n. 13. 132

Citari & principalis & procurator, an debeat in relaxatione mandati in summarijs ibi. n. 11. 132

Cives Ro. qui dicantur, tit. qui capit. fo. subi. nu. 2. 8

Cives Ro. alieno foro se submittere non possunt, ibidem. n. 3. 10

Cives Ro. absentes qualiter sint citandi, & citationis forma, titu. de in ius uo. num. 1. 16

Cives & incolæ præsentes qualiter citentur, ibi. nu. 7. 19

Civitates & Castra intra districtum Vrbis, an foro Capitolino subijciantur, tit. qui capi. fo. subi. n. 12. 11

clausula super articulis & tota causa, quid operetur, titu. de admiss. arti. num. 7. 51

clausula, refectis expẽsis, conditionem importat, titu. de instan. nume. 14. car. 87

clausula. secundum formam statutorum, quid operetur, titu. de execu. instru. num. 9. 99

clausula, si & in quantum, in decretis quid operetur, titu. de apostolo. num. 9. car. 154

clausula, sententia prima firma maneat, quid operetur, tit. de reduc. sent. arbi. num. 9. 191

clausula salvo iure dicendi de nullitate, in appellatione quid operetur, titu. de caus. null. num. 42. 214

clausula apponenda si restitutio in integrum pro maiore petatur, tit. de caus. rest. in integ. num. 8. 221

clausula, pro rata victoriæ, quid operetur in sententia quando ambo succumbunt, & Victus Victori in expensis condemnatur, tit. de expens. lit. num. 44. 269

clerici Ro. quod forum sequantur, titu. qui. capito. fo. subi. n. 9. 11

collateralis primus est Senatoris Locumtenens, titu. de electio. collatera. num. 4. 3

collateralium & capitanei officia, sunt annalia, & qualiter prorogentur, ibidem. num. 6. 3

collateralium & capitanei iuramenta penes quem præstentur, ibid. 3

commissio restitutionis instantię an clausulã refectis expensis habere debeat, tit. de instan. nu. 12. 86

Commissione impetrata & præsentata, pro causa nullitatis principaliter intentanda, an instantia computetur à die præsentationis uel partis citationis, tit. de caus. nulli n. 18. 202

Commissio est loco libelli, ibi. n. 19. c. 203

Comparatio literarum in recognitionibus quo modo fiat, titu. de execu apo. num. 7. 106

Compulsoriæ speciales pro iuribus habẽdis quo modo petantur, tit. de iur. produc. num. 23. 68

Compulsoriæ generales quæ sint, ibidem car. 69

Compromissum inter consanguineos usq. ad certum gradum, certis casibus fieri præcipitur, titu. de reduc. sent. arbi. num 3. 191

Item inter Barones et Populares litigantes, ibid. nu. 4. 191

Con-

Condemnatus ad factum tenetur intra triduum in executiuis deponere, quantum aduersarius iurauerit sua interesse iudice taxãte, tit. de depo. faciend. num. 2. 161
Confitenti datur terminus ad soluendum, tit. gener. for. proce. nu. 19. 134
Conseruatores uacante sede Capitanei, ius dicunt pro Capitaneo, titu. de præsent. appell. n. 4. 160
Consilio semel Notario tradito Consultor illud amplius repetere non potest, tit. de offi. consul. n. 8. 177
Consultor eligetur allegato suspecto Capitaneo & quomodo, tit. de suspi. cap. num. 2. 174
Consultor etiam extra Vrbem ex causa eligi potest, ibidem. n. 9. 175
Consultor quando consilium dare debeat post acceptationem, tit. de offi. consulto. num. 2. 176
Cõsultor uotum sua manu scriptum subscriptum & sigillatum Notario dare debet, ibidem. n. 6 177
Consultore electo & recusante, alius eligitur, titu. de suspi. capita. nume. 4. car. 174
Consultore electo, Capitaneus super intermedijs prouidet, tit. de offi. consulto. nu. 4. 176
Consultori tempus datum per signaturã prorogari potest, ibid. nu. 3. 176
Consultoris officium quod sit, ibid. num. 1. & 5. 176 & 177
Consultoris consilij forma, ibi. n. 7. 177
Contumacia in respondendo positionibus quo modo purganda, titu. de positio. num. 15. 42
Contumacia vnius actus, ad alium non extenditur, titu. de testi. publ. num. 6. car. 76
Contumax in summarijs, quandocunque refectis expẽsis auditur, tit. gene. for. proceden. nu. 5. 131
Cõtumax fictus, an possit à die sentẽtię appellare, tit. de app. et re iud. n. 14. 149
Contumax fictus à vero, à statuto in appellatione non distinguitur, ibidem. n. 28. 152
Conuentus pro re mobili, si in districtu immobilia non possideat, cauere debet de iudicio sisti, tit. de conuen. pro re mob. n. 1. 145
Conuentus pro re mobili si non cauet, res petita sequestratur, ibidem. nume. 2. 145
Creditor ad licitandum admittitur, tit de execu. rei iudi. in ord. n. 45. 249

D

Damnorum & interesse appellatione, ueniunt expensæ, non ex contrario, titu. de expen. lit. n. 4. 259
Debitor de euictione pignoris aut hypothecæ licitatæ tenetur, ac si ipse uendidisset, tit. de exec. rei iudi. in ord. nu. 49. 250
Depositum an & quando fieri debeat in causa nullitatis sententiæ arbitri, titu. de reduct. sent. arbi. n. 11. 192
Depositum quomodo fieri debeat, si dicatur de nullitate, aut petatur reductio sententiæ arbitrorum inter consanguineos latę, ibi. n. 16. 193
Depositum in executiuis intra triduum fieri debet, alias appellatio defertur, tit. de depo. facien. n. 1. 161
Depositum in re immobili in defectum pecuniæ qualiter fiat, ibi. n 6. 162
Deposito semper locus nõ est, etiam quod in sentẽtia mandatum executiuũ relaxetur, ibidem. n. 16. 164
Depositum quando in causis nullitatum fieri debeat, tit. de caus. nulli. n 9. 11. & 12. 200 & 201

Desertio in dubio non est iudicanda, tit. de de caus. nulli. nu. 21. 203
Dictio, alius, intelligitur de simili, titu. de execu. instru. dot. n. 25. 116
Dies iuridica quomodo cognoscatur, tit. de in ius uocan. nu. 20. 23
Dies x. dati ad dicendum de nullitate sententiæ arbitri, vel petendam reductionem, computantur à die sententiæ, si citatio non præcessit, tit. de reduc. sen. arbi. n. 15. 202
Dilatio data à lege uel statuto, per iudicē immutari non potest, tit. de depo. faciendo nu. 12. 164
Dilationes quæ et quotuplex, tit, de dilat. num. 2. 72
Dilationes statutariæ, si non petantur & omittantur, processus non uitiatur, ibidem. nu. 7. 72
Diligentia reperiendi iudicem pro appellando, an sufficiat semel & quandocumque facta, tit. de appel. n. 26. 151
Districtus Vrbis quid, tit. qui Capito. fo. sub. nu. 7. 10
Donatio propter nuptias quanta sit, & quomodo lucretur, tit. de execu. instr. dot. nu 27. 117
Donatio propter nuptias an debeatur de dote promissa & cauta, ibi. n. 29 117
Donatio propter nuptias semper debetur, nisi expresse remittatur, ibidem. num. 30. 118
Dos statim soluto matrimonio repeti potest, tit. de execu. instrum. dotal. num. 36. 118
Dotis instrumentorum executio quomodo & qualiter sit petenda, ibidem nume 1. 111
Dubia de iure isto, ad ius ciuile, et demū ad ius canonicum terminantur, titu. qui capi. so. sub. nu. 12. 11
Duæ conformes, iure isto habent uim trium, & ideo omnes disputationes iuris de tribus locum habent in duabus, tit. de caus. resti. in integr. nu. 24. 225

E

Ecclesia in quocunq; casu & termino sit læsa, habet quadriennium ad restitutionem petendam, tit. de caus. resti. in integr. nu. 31. 226
Edictum citatorium quid, & eius forma, tit. de in ius uoc. nu. 1 16
Eligens uiam probatoriam, an ad iusiurādum deuenire possit, tit. gener. for procedu. nu. 8 131
Emphytheotica bona pro dote iure isto obligari possunt, tit. de execu. instru. dotal. n. 19 115
Emptorem non reperiri, & iniustum reperire à pari procedunt, tit. de execu. rei. iud. in ord. nu. 46. 249
Emptore non apparente bona dantur insolutum creditori ut hic, ibidem. num. 50. 270
Equiparatorum ubi par est ratio par esse debet decisio, titu. de depo. facien. nume. 5. 162
Item tit. de caus. nulli. nu. 10. 201
Euictionis fideiussor an & quando se à fideiussione eximi petere possit, tit. si fideius. nu. 1. 136
Exceptiones multæ sunt & quę, titu. de caus. ord. nu. 6. 31
Exceptiones generales excipientem non releuant, tit. de iur. prod. nu. 14. 66
Exceptiones à iuris peritis formandæ, tit. de except. num. 1. 69
Exceptiones articulatę fieri possunt, si probatione indigeant, ibid. nu. 2. 70
Exceptiones, quæ opponi possunt contra instrumenta extra Vrbem celebrata, tit. de caus. exe. nu. 5. 95
Eceptiones à statuto contra instrumenta opponi permissæ, quę, tit. de execu. instru.

strum.num.12. 100

Exceptiones quæ contra instrumenta in forma cameræ, opponi possunt, tit. de execu.instr.in for.Cam.nu.5. 109

Exceptiones quæ opponi possunt contra dotis instrumentum, tit.de execu.instr. dot.nu.39. 119

Exceptiones quæ per reum, contra sententiam cuius executio petitur, opponi possunt in ordinarijs, tit.de execu. rei iudi.& c.nu.4.& 7. 237 & 238

Exceptiones quæ ante sententiam fuerũt cognitæ & reiectę, executioni opponi non possunt, ibidem.nu.5. 237

Executio instrumentorum, an & quando & contra quem peti possit, uide in litẽ instrumenta.

Executio obligationis in forma cameræ, quomodo petatur, tit.de execu.instru. in for. ca.n.1. 108

Executio instrumentorum dotalium quo modo petatur, tit.de exec.instr. dotal. num.1. 111

Executio instr.dota.cõtra quos peti possit et p quẽ, ib.2.cũ plu.seq. 111.et seq.

Executio instrum.dota.contra tertios possessores peti potest etiam principali non excusso, si tamen nulla adsit specialis hipotheca ibi.nu.12.cum mult. seq. 113.& seq.

Executio instrum.dota.peti potest pro alimentis & uestibus lugubribus, ibidem.num.32. 118

Executio testamentorum & codicillorũ, quomodo petatur, tit.de execu.ulti.uolun.nu.1. 122

Executio testamentorum, sola facti ueritate inspecta cognoscitur, ibi.n.3. 122

Executio rei iudicatę quo modo petatur, tit.de execu.sent.nu.1. 123

Executio in sũmarijs, quo ordine fieri debeat, tit.gener.for.proced.num.4. 131

Executio in contumaciam facta, reo etiã contumaciam purgante nõ restituitur, ibi,n.6. 131

Executionis dotalis priuilegium, non solum instrumentis, uerum & quibuscũque alijs scripturis datur, tit.de exec. instrum.dotal.n.22. 115

Executio sententię an et quando fieri possit pendente causa nullitatis principaliter intentatę, tit.de caus.nulli.nu.23. 25.26.& 28. 204.206.& 207

Executio rei iudicatę iure commu.et isto duplici uia peti potest, tit. de exec. rei iudi.nu.3. 229

Executionem rei iudicatæ habere cupiẽs quid facere debeat, ibidem.n.4. 229

Executio sententię cuiusuis ordinarij, etiam si extra Vrbem sit lata, iure isto peti potest, ibi.nu.5. 229

Executio rei iudicatæ, actione iudicati intentata, habet instantiam annalẽ, ibi. nu.9. 230

Executio rei iudicatæ intẽtatæ iudicis officio, petitur coram eodem iudice qui sententiam tulit uel confirmauit, ibid. nu.11. 231

Executio rei iudicatæ iudicis officio an, & quando coram iudice à quo, uel ad quem peti possit, ibidem, nume.12. cum seq. 231.& seq.

Executio rei iudicatæ in ordinarijs iudicis officio petitur ut hic, tit. de execu. rei iu.in ordin.n.1. 236

Executio iuris ordine seruato quomodo fieri debeat.ibid.nu.10. 238

Executio rei iudicatę in ordinarijs ex statuto fieri põt, iuris ordine nõ seruato & est electio creditoris, ibi.n.13. 239

Executio rei iudicatę in quibus bonis fieri non possit, ibi.n.19. 242

Executio rei iudicatę contra minores, eodem modo fit quo contra maiores, præ-

præterquam in casu de quo hic, ibid. num. 20. 242
Executio si facta sit super bonis, quæ non sint debitoris, quid faciēdum pro illorum recuperatione, ibidem. num. 21. 242
Executio rei iudicatæ in executiuis instrumentorum, & apocharum fit vt hic, titu. de execu. rei iudic. in exec. num. 1. 254
Executio iudicati dotalium instrumentorum datur in mobilibus & immobilibus & contra nomina debitorum ut actor eligit, ibidem, nu. 2. 255
Executio rei indicatæ in summarijs fit iuris ordine seruato ut hic. 256
Executores capitolini per quem deputentur, tit. de nunt. nu. 4. 7
Executori uolenti facere executionem in bonis per tertium possessis cum generali mādato, tertius resistere potest, titu. de execut. & c. nu. 23. 243
Executor potest exequi super bonis per debitorem possessis, licet tertius illa esse sua asserat. ibid. nu 24. 243
Fallit si ex facie bonorum appareat non esse debitoris ut hic, ibidem. nume. 25. 243
Expēsæ post rem iudicatam, triplici uia deberi & exigi possunt, tit. de expē. lit. nu. 1. 259
Expensæ si in stipulationē sunt deductæ, si in sententia nihil de illis dictum sit iure actionis peti possunt, ibidem, nume. 2 259
Expensæ iure actionis debitę petūtur coram ordinario, & ordine de quo hic. ibid. nu. 9. 261
Expensæ quæ in condēnationem sunt deductæ, repetūtur officio iudicis rem iudicatam exequentis, & ordine de quo hic, ibid. nu. 10. & 11. 261
Expensæ debent examinari per notarium & quo modo. ibid. nu. 14. 262
Expensarum taxatione semel confirmata, amplius etiam iure communi appellare non licet, ibid. nu. 20. 263
Expensę quarum condemnatio nec absolutio in sententia facta est, à Victo per Victorem cōdictione ex statuto petuntur, ibid. n. 23. 264
Expensę qua condictione ex statuto debētur, coram quo iudice peti debeant, ibidem. n. 30. 267
Expensæ liquidę non compensantur cum illiquidandis, quando utraque pars succubuit, ibid. nu. 43. 269
Expensæ quę sunt in reassumendis publicis instrumentis, an & quando debeātur, ibi. n. 45. 269
Expensarum materia plenius remissiue, ibid. n. 48. 270
Extimari debet res subhastanda vt sciatur an licitatores iusti sint, tit. de exe. rei iud. n. 30. 32. 33. 48. 245

F

Fatalia ex statuto sunt mensium sex, tit. de fata. num. 1. 181
Fatalia secunda debent esse breuiora primis, ibid. n. 5. 181
Fatalia quando possint ultima die sine partis citatione prorogari, ibidem. nu. 6. 181
Fatalia non currunt durante compromisso uel impedimentis de quibus, ibid. num. 12. 183
Fatalia computantur à die interpositę appellationis, tit. de appel. & re iud. num. 5. 147
Fatalia appellationis viua voce, & postea in scriptis interpositę, à quo die computentur, ibidem, nu. 9. 147
Fatalia dicuntur secunda, instantia vero dicitur prima, titu. de reiec. appell. num.

num. 4. 170

Fatalibus lapsis sententia remanet à iure confirmata, titu. de fatal. nume. 3. car. 181

Fatalium prorogatio à signatura petitur ibid. nu. 4. 10

Fatalia tertiæ instantiæ sunt mensium quatuor, tit. de ter. instan. nu. 9. 189

Feudalia bona iure isto pro dote obligari possunt, tit. de execu. instrumen. dotal. nu. 19. 115

Fictus contumax à die scientiæ appellare potest, titu. de appell. & re iud. num. 14. 149

Fideicommissarij possunt iure isto petere executionem fideicommissi, tit. de exe cu. vlti. volu. num. 8. 123

Fideiussor pro dote, in quibus casibus interuenire potest, tit. de execu. instru. dotal. nu. 11. 113

Fideiussor se ab obligatione eximi, vel alium fideiussorē indemnitatis dari, quomodo procedere debet, tit. si fideiuss. petat, & c. nu. 1. 136

Fideiußor an & quando à fideiussione se eximi, petere possit, ibidem. num. 2. car. 136

Fideiussor de euictione an se eximi petere possit, ibidem. nu. 3. 157

Forma citationis contra absentes, tit. de in ius vo. nu. 1. 16

Forma citationis ad sententiam, ibid. nu. 3. & 11. 18. & 20

Forma citatorij edicti, ibid. nu. 1. 16

Forma citationis in causis ordinarijs, titu. de caus. ordi. nu. 4. 30

Forma petitionis in causis ordinarijs, ibidem. nu. 2. 29

Forma remissionis, pro testibus examinādis, tit. de remissi. nu. 10. 60

Forma citationis in iurium productione, tit. de iur. produc. nu. 1. 62

Forma producendi iura, ibidem. num. 2. car. 63

Forma citationis in exceptionum productione, tit. de exceptio. nu. 4. 70

Forma citationis in præfixione dilationū, tit. de dilat. nu. 1. 71

Forma appellationis à denegata publicatione testium, titu. de testi. publi. num. 10. 77

Forma excipiendi contra testes, publicatione habita. titu. de reprobatio. test. nume. 11. 80

Forma voti assettamenti, titu. de assett. num. 4. 82

Forma citationis ad sententiam, titu. de sen. prol. n. 7. 186

Forma petitionis executionis instrumenti, titu. de execu. instrum. nu. 6. 98

Forma citationis executionis instrumē. ibi. nu. 10. 99

Forma citationis sententiæ in execu. ibi. n. 27. 103

Forma sententiæ in executiuis, ibi. num. 25. 104

Forma citationis executionis instrumenti in forma cameræ, tit. de execu. instru. & c. nu. 4. 108

Forma decreti concessionis executionis vltimæ voluntatis, tit. de execu. vlti. volun. n. 6. & 9. 122. & 123

Forma procedendi in executione sententiarum, titu. de execu. sent. nume. 4. car. 125

Forma citationis & processus in summarijs, titu. gener. for. proced. nume. 1. car. 130

Forma petitionis in causis poßessorijs, et interdictorum, tit. de caus. posseß. nume. 1. 134

Forma citationis quando fideiussor petit se eximi à fideiussione, tit. si fideiuss. petat, & c. nu. 1. 136

Forma

Forma appellationis in scriptis.tit.de appell.n.15. 149

Forma cedulę depositi in executiuis, tit. de deposi.faciend.nu.9. 165

Forma appellationis ab interlocutoria,titu.de appellatio.nu.10. 168

Forma citationis reiectionis appellationis,titu.de reiect.app.nu.2. 170

Forma citationis electionis consultoris,titu.de suspi.cap.nu.3. 174

Forma extractionis consultoris, ibidem, nume.4. 174

Forma Consilij Consultoris,tit.de offi.cōsul.num.7. 177

Forma citationis ad uidendum pronunciari causam desertam, titu. de fatal. num.9. 182

Forma citationis ad sententiam coram Capitaneo,titul.de sent.prola.num.7.car. 186

Forma sententiæ definitiuę per Capitaneum ferendæ,ibi.nu.8. 186

Forma petitionis in causa nullitatis principaliter intentata,titu.de caus. nulli. num.3. 198

Forma petitionis restitutionis in integrū principaliter petitæ,tit.de caus. resti. in integ.n.6. 220

Forma petitionis restitutionis in integrū incidenter petitæ,ibi.nu.7. 221

Forma mandati de parendo sententiæ in ordinarijs,titu.de execu.rei iud.in ordin.nu.2. 236

Forma citationis in relaxatione mādati pro executione sententiæ in ordinarijs,ibi.nu.8. 238

Forma mandati executiui uirtute rei iudicatę,et mandato de parendo pręuio, relaxati,ibi.nu.14. 240

Forma edicti promulgandi per Præconē ante licitationem immobilium, ibid. num.34. 246

Forma citationis pro bonis dandis insolutum creditori,ibidem nu. 51. 251

Forma procedendi contra nomen debitoris non obligati pro executione rei iudicatę,ibi,n. 58.& 59.c.252.& 254

Forma procedendi in repetitione expensarum,quæ officio Iudicis rem indicatam exequentis debentur,titu. de expens.lit nu.13. 262

Forma citationis in taxatione expensarum,ibi.nu.15. 262

Forma citat.in relaxatione mandati pro expensis taxatis,ibi.n.22. 264

Forma procedendi in taxatione expensarum quę condictione ex statu. debentur,ibid.nu.32. 267

Forma proœmij cedulę expensarum,ibidem,nu 33 267

Forum quibus modis contrahatur,tit.qui capitol.for.subi.nu.3. 8

G

Generalis petitio et libellus nullitatis sustinetur,parte non opponente, titu. de caus.nulli.n.4. 198

Guarātigia quæ & quare adinuenta, titu.de caus.execu.nu. 2. 94

I

Immobilia executioni capta,debent uendi seruata forma de qua hic , qua non seruata nulla remanet,tit.de exec.rei iud.& c.nu.27.28.29. 245

Incolę qui dicantur,tit.qui capito.fo.subi.nu.4. 8

Incolatus quid et quomodo constituatur, ibidem. 8

Incontinenti appellatum quādo dicatur, tit.de appell.nu.7. 147

Infantes & infantiæ proximi qualiter cō ueniantur,titu.de minor.nu.7. 14

Iniuria si fiat mandatarijs quid agendū, tit.de in ius.uoc.nu.18. 22

Inquilinus et colonus rei datæ insolutum

non possunt per creditorem expelli, et si ipse sit singularis successor, titu. de execu. rei iudi. in ord. nu. 55. 252
Instantia in causis ordinarijs est annalis, titu. de instan. nu. 1. 84
Instantia perempta, si pronuntietur, pronuntia erit nulla, ibid. nu. 2. 84
Instantia perempta reus absolutionem petere potest, ibidem. nu. 3. 84
Instantia incipit à die litis contestationis, ibidem. nu. 4. 85
Instantia annalis est dierum 365. ibidem, nu. 6. 85
Instantia quando per compromissum suspendatur, ibidem. nu. 9. 86
Instantia perempta, an acta facta pereãt, ibid. nu. 15. 87
Instantia perempta, an sit necessaria actorum repetitio, ibidem. nu. 16. 87
Instantia perempta, quid agendum, titu. de execu. instrum. num. 25. 103
Instantia executionis obligationis in forma cameræ quæ, tit. de execu. instrum. in for. ca. nu. 7. 109
Instantia executionis instrumentorum dotalium quæ & quanta sit, tit. de exec. instr. dot. nu. 40. 119
Instantia finitur lata sententia, ibidem. num. 42. 120
Instantia executionis testamentorum quæ & quanta sit, titu. de execu. ultim. uolunt. nu. 10. 123
Instantia causarum summariarum quę, titu. general. for. procedẽ. nu. 20. 134
Instantia causarum interdictorum & possessorij quæ, titu. de caus. possess. nu. 5. car. 135
Instantia dicitur prima, fatalia secunda, titu. de reiect. appell. nu. 4. 170
Instantiam breuem esse, an sit odium uel fauor, titu. de execu. instr. dot. nu. 43. car. 120
Instantiæ prorogatio, an sine citatione fieri possit, titu. de instan. nu. 10. 86
Instantię peremptio per solum Papam restitui potest, ibidem. nu. 11. 86
Instantiæ peremptæ acceptationis utilitas, ibid. nu. 13. 87
Instantię prorogatio & terminus, non debet esse longior prima, titu. de execu. instrum. nu. 24. 103
Instantię prorogatio per solum Papam vel eius signaturam fienda, titu. de instan. nu. 8. 86
Instantia causæ nullitatis, est dierum utilium 15 iure isto, & quando incipiat, tit. de caus. nul. n. 14. 202
Instantia causę restitutionis in integrum principaliter intentatæ est dierum utilium 20. quibus elapsis perimitur, tit. de caus. restitu. in integr. nu. 17. 223
Instantia causæ restitutionis in integrum perempta, an ius perimatur, ibidem. nu. 33. 227
Instantia causæ restitutionis perempta, per signaturam datur restitutio, ibid. nu. 34. 227
Instrumenta publica, iure ciuili executionem non habent, titu. de caus. execu. nu. 1. 94
Instrumenta, an exequi possint personarũ mutatione facta, titu. de execu. instru. num. 1. 96
Instrumenta an exequi possint contra heredes debitoris, ibid. nu. 2. 96
Instrumentorum executio ex forma statutorum adinuenta, titu. de caus. execu. num. 3. 95
Instrumentorum executio etiam extra Vrbem datur, ibid. nu. 4. 95
Instrumentorum appellatione, quid contineatur, ibid.
Instrumentorum executio, an detur Clericis contra Laicos, tit. de exec. instr. nu. 5

num. 5. 98

Instrumentorum appellatione, an ueniāt Apocha, titu. de execu. instrum. dotal. num. 4. 116

Interlocutoriarum sententiarum de nullitate an & coram quo iudice dici possit, titu. de caus. nullita. nu. 32. 209

In termino, & intra terminum quomodo differant, titu. de termin. iur. num. 12. car. 158

Interpellatio, ad constituendum aliquem in mora quas debeat qualitates habere, titu. de expens. liti. nu. 46. 270

Interrogatoria impertinentia refrenantur, tit. de admis. art. nu. 14. 55

Interrogatoria per Notarium fieri possunt, & quæ, ibid. num. 15. 55

Interrogatoriorum copia dari non potest, ibid. num. 13. 55

Inuentarij beneficium facit tutum heredem à captura personali, tit. de execu. ulti. uolu. num. 7. 123

Iudex totam causam terminare debet, titu. de senten. prola. nu. 10. 91

Iudex alterius sententiam sine eius licentia iure communi exequi non potest, titu. de execu. sentent. num. 2. 124

Iudicis curiæ de Sabellis iurisdictio qualis sit, titu. qui capito. for. subi. num. 11. 11

Iudex altercantibus partibus super possessione, illam ad se auocare debet, tit. si plur. conten. &c. num. 2. 138

Iudex denegans responsionem apostolorum non potest in causa ulterius procedere, titu. de apostol. nu. 2. 153

Iudex pro apostolis requisitus, et tacens, habetur pro deferente, ibidem, numero, 3. 153

Iudex pro apostolis requisitus, qui dixit, dabo sine termini præfinitione, habetur pro deferente, ibidem. nume. 4. car. 153

Iudex qui dixit, do apostolos, dimissorios dedisse intelligitur, ibidem. nu. 5. & 6. car. 153

Iudex dans acta pro apostolis, intelligitur detulisse, ibid. nu. 7. 154

Iudex, quando dicatur appellationem admittere, ibid. nu. 8. 154

Iudex quando possit appellantem ad terminum iuris monere, ibidem. nu. 11. car. 154

Iudex non potest, petentem apostolos, ad longiorem quinque dierum terminum monere, titu. de term. iur. nume. 2. car. 155.

Iudex pro apostolis requisitus, usque ad vltimum momentum, appellantem iure communi retinere potest, ibidem. num. 4. 156

Iudex non potest sine apostolis impetrari, ibid. nu. 5. 156

Iudex coram quo appellatio deseritur, potest uel causam desertam pronuntiare, vel executionem concedere, titu. de fatali. nu. 10. 183

Iudex qui pronuntiauit appellationem desertam, potest appellantem docentem non esse desertam, reponere, ibidem. num. 11. 183

Iudex potest partes ad compromissum cogere, titu. de reduc. senten. arbi. nume. 2. 190

Iudex super reductione aditus, poterit de nullitate cognoscere, ibidem. num. 20. car. 193

Iudicis officium quod sit, nullitate principaliter intentata, titu. de caus. nulli. num. 16. 202

Iudex aditus super nullitate sententiæ, an & quando possit merita tangere, ibid. nu. 22. 203

Iudex expensas taxans, post iuramentum

tum à parte præstitum, adhuc illas ex causa moderare potest, titu. de expen. lit. num. 21. 263
Iudex an possit iure isto reum ab expensis absoluere, ibid. nu. 26. 266
Iudex secundæ instantiæ, condemnans in expensis etiam in illis primæ instantiæ condemnasse intelligitur, ibid. nu. 49. car. 270
Iura parte citata produci debent, titu. de iur. produc. nu. 3. 63
Iura per compulsum produci possunt, & vtilitas taliter producendi, ibidem. num. 6. 63
Iura ante litis contestationem producta debent postea parte citata repeti, ibid. num. 4. 63
Iura debent recognosci per testes, uel per litterarum comparationem, ibidem. num. 19. 67
Iura antiqua recognitione non indigent, ibidem.
Iura quomodo per comparationem recognosci debent, ibid. nu. 22. 68
Iustum pretium in licitationibus quod esse dicatur iure communi, & quod iure isto, titu. de execu. rei iudi. in ord. num. 47. 249
Iusta causa litigandi ab expensis non excusat, & quando, tit. de expen. lit. nume. 3. & 25. 265
Iusta causa litigandi quæ dicatur, ibid. num. 28. 266
Iurare de calumnia an & quando possit procurator, titu. de lit. contesta. num. 5. & 6. 35
Iurare de calumnia in causa minorũ quis debeat, ibid. nu. 7. 36
Iurãs testes aut iura nouiter reperijsse, si de mendacio conuincatur, non admittitur, tit. de iustific. sent. nu. 6. 180
Iurans reductionẽ non petere, an excusetur si intra decem dies illã non petierit, tit. de reduc. sent. arbi. n. 17. 193
Iuramentum calumniæ quis deferre & præstare possit, tit. de litis conte. nu. 8. & seq. 36
Iuramentum in compromisso appositum, intelligitur si æque arbitretur, titu. de reduc. senten. arbi. num. 18. 193
Iuramentum calumniæ ab expensis non excusat, titu. de expen. lit. nume. 24. car. 264

L

Laudum meretur eandem executionem quam sententia, tit. de execu. rei iudi. num. 8. 230
Læsio & iniquitas sententiæ arbitrorum etiam ex nouis iustificari potest, titu. de reduct. sentent. arbi. nu. 21. 194
Læsio modica non facit esse locum reductioni, ibi. num. 19. 195
Lex generaliter loquens an causam dotis comprehendat, tit. de execu. instrum. dot. num. 15. 114
Licitatore secundo plus licitante an primus liberetur, tit. de execu. rei iudi. in ord. n. 40. 248
Licitatore secundo non apparente seu cessante, an primus in obligationem recidat, ibi. nu. 41. 248
Licitator suppositus, vt alium ad carius licitandum incitet, punitur crimine stellionatus, ibid. num. 42. 248
Licitatoribus pluribus in idem concurrentibus primus præfertur, ibidem. num. 43. 249
Licitator primus à secundo exclusus poterit & ipse plus licitando illum superare, ibid. num. 44. 249
Lite contestata, petitioni nihil addi vel minui potest, titu. de cauſ. ordi. num. 15. 34
Litigantibus iniuste, consulendum est

vt

ut cedãt,tit.de expenſ.lit.n.47. 270
Lucrũ dotis quid & quomodo debeatur, tit.de execu.inſtrum.do.nu.28. 117
M
Maior,an iure iſto reſtitutionem in integrum petere poſſit, titu. de minor. nu.2. 12
Mandatariorum numerus quotus,titu.de nunt.nu.1. 6
Mandatariorum electio & priuatio ad Conſeruatores pertinet,nu.2. 6
Mandatarij quomodo admittantur, ibid.
Mandatarij in cauſis ab initio commiſſarys citationes facere non poſſunt.n.3: car. 6
Mandatariorum diligentia qualis in citationibus faciendis, titu. de in ius uoc. num.9. 20
Mandatarijs iniuria facta qualiter procedendum,titu.de in ius uoc.n.18. 22
Mandatum relaxatum à Iudice officio uel uita functo,an exequi poſſit,tit.de execu.rei indi. in ord.nu.16. 240
Mandatum relaxatum contra uiuentem, an exequi poſſit contra heredes eo defuncto,ibid.nu.17. 241
Menſes ſex qui dantur à ſtatuto pro fatalibus,computantur ſinguli triginta dierum,titu.de fatali,num.8. 182
Menſes ſex dati debitori ad reluendũ bona creditori inſolutum data, quomodo computentur, tit.de execu.rei. indi. in ord.nu.54. 251
Mercedum cauſæ coram quo cognoſcantur,tit.qui capito.ſo.ſubi.nu.8.et.10. car. 10
Mercedum cauſæ priuilegiũ,tit.de cauſ. merced.nu.1.& per totum. 141
Mercedum cauſæ an dicantur,ſi opus ad menſuram vel extimationem factum fuerit,ibidem.nu.2. 141
Minor ad agendum qualiter admittatur, tit.de minor.num.3. 13
Minori tutorem uel curatorem non habenti,quomodo ſuccurratur. ibidem
Minor,& eccleſia,quantum ad reſtitutionem in integrum, pari priuilegio uidẽtur honorati,tit.de cauſ. reſtitu.in integr.nu.32. 227
Minor & ſimiles aduerſus lapſum termini in licitationis Præconio appoſiti,ſi eorum interſit,reſtitui debent, tit. de execu.rei iudic. in ord.nu.38. 247
Miſerabilium perſonarum appellatione qui ueniant,titu.de cauſ.ſumma.nu.9. car. 129
Mobilia in cauſa dotis ſubhaſtãtur ut hic, tit.de execu.rei iudic.in execu. nu.3. car. 255
Monitorij uia quomodo in cauſis ſummarijs procedatur,tit.gener.for. proced. num.17. 133
Monitorium reſoluitur in ſimplicẽ citationem reo comparente,ibid.nu.18. 133
Mulieri magis conſulitur in generali hipotheca dotis,quam in ſpeciali, tit. de execu.inſtrum.dotal.nu.17. 114
Mulier dans bona ſua pignori pro alio, non minus iuuatur Velleiano,quam ſi fideiubeat,dummodo non decipiat,tit. de exec.rei.iud.in ord. nu.24. 243
N
Negare an liceat totũ ratione partis indebitę petitę,ad hoc vt ab expenſis excuſetur,tit.de expenſ.lit.n.39.c.268
Nomina debitorum in cauſam iudicati, ceſſantibus alijs bonis capi poſſũt,tit. de execu.rei iud.in ord.nu.57. 252
Notarius Senatoris Protonotarius appellatur,tit.de offi. Senat.nu.5. 44
Notariorum Collateralium non eſt pręfinitus numerus,nu.8. 4
Notariorum actuariorum, qualitates et officium.nu.6. 4

Nota-

Notariorum mercedes & extorsiones p quos taxentur et corrigantur, ibidem. num. 10. 5
Notariorum actuariorum uita & mores remissiue. 5
Notarius quādo destinetur ad recipiendum iuramentum calumniæ, titu. de lit. conte. num. 4. 35
Notarius ex suo officio potest quædam interrogatoria formare, & quæ, tit. de admis. art. n. 15. 53
Notario suspecto allegato qualiter prouideatur, ibidem. num. 16. 55
Notarij morosi in examine pœna, ibidē. num. 20. 55
Notarius quo sermone potius in examine uti debeat, ibidem. nu. 21. 55
Notarius tenetur dictum testis ad longū scribere, ibidem. nu. 22. 55
Notarius tenetur testes de causa scientiæ, loco, tempore, & contestibus interrogare, ibidem. nu. 23. 55
Notarius destinatur ad egregios testes ibidem. nu. 24. 55
Notarius diem examinis annotare debet, ut cognoscatur an testes intra terminum deposuerint, titu. de dilat. nu. 8 car. 73
Notarius non debet recipere albam paginam loco cedulæ appellationis, titu. de appell. nu. 24. 151
Notarius de appellatione ab interlocutoria rogatus, testes adhibere debet, tit. de appell. ab interl. nu. 12. 168
Nullitas sententiæ arbitrorum, potest intra 30. annos iure ciuili deduci, iure autem isto intra decem dies, tit. de reduc. sent. arbi. nu 6. 192
Nullitatum causæ quinq; modis cognosci et deduci possunt, tit. de caus. nulli. nu. 1. 197
Nullitas principaliter deducta ītra quātum tempus iustificari et expediri debeat, ibi. n. 5. 199
Nullitas patens sufficit quod iudici demonstretur, ibidem. num. 36. 212
Nullitate insimul cum appellatione deducta, si sententia fuerit confirmata, de nullitate vlterius dici non poterit, ibid. nu. 39. & seque. 213

O

Obligationis in forma cameræ executio quomodo petatur, tit. de execu. instru. & c. nu. 1. 108
Officia extorquentur à multis per ambitionem, tit. de electi. Senato nu. 6. 3
Officium Consultoris quod sit, tit. de offi. consulto. nu. 1. & per totum. 176
Onus probandi bona non esse debitoris incumbit dicenti, tit. de execu. rei iudi. in ord. nu. 22. 242
Ordinariarum causarum processus qualis, titu. de caus. ordin. nu. 1. 28
Ordinarius taxationem expensarum sibi reseruando successori reseruasse videtur, secus in Delegato, Arbitro, et Arbitratore, tit. de expens. lit. num. 12. car. 262
Ordo iuris in executione si confundatur, an detur appellatio, tit. de execu. rei indi. in ordin. nu. 11. 239

P

Partibus ambabus succumbentibus, quo modo expensæ debentur, tit. de expēs. lit. nu. 38. 42. 268. & 269
Pauper qui non potest summam iudicatam deponere, probata paupertate, ad prosequendum appellationem admittitur, tit. de depo. facien. nu. 7. 163
Periti non debent ad extimandum accere nisi parte vocata, titu. de execu. rei indi. in ord. n. 31. 245

Personarum apud iureconsultos prima cognitio. 1

Persona dicitur eadem licet officium uel dignitas muteiur, tit. de tertia instan. num 8. 189

Petens debitum iam solutum mulctatur ut hic, titu. de expens. lit. num. 41. car. 169

Petitio executionis instrumēti an ī scriptis formanda, tit. de execu. instrum. num. 7. 98

Petitio in summarijs sufficit uerbalis, titu. general. form. proced. nu. 3. 131

Petitorium concernentia, an in possessorijs deduci possint, tit. de caus. possesso. num. 2. 135

Petitorium concernentia, in iudicio retinendæ probari possunt, tit. si plur. conten. & c. n. 6. 138

Pignora in causam iudicati capta uenduntur ut hic, tit. de execu. rei iudi. in ordi. nu. 26. 244

Positiones in quo differant ab articulis, titu. de positio. num. 1. 38

Positio una, plures articulos continere potest, ibidem, num 2. 38

Positiones ex libello eliciuntur, ibid. nume 6. 40

Positionibus respondens si timeat eas esse captiosas, qualiter ꝓtestari debeat, ibidem. num. 10. 41

Positionibus, respondere reo cessante, quid agat iudex, ibidem. num. 10. 41

Positionibus quibus respondere debet reus, & quibus non, ibidem num. 18. car. 43

Præuentio in quibus casibus, inter Senatorem & Gubernatorem locum habeat, tit. qui Capitol. for. subi. num. 10. car. 11

Probatoriū uiā eligēs, an ad iusiurādum deuenire possit, tit. gener. for. proced. num. 8. 131

Procurator in quibus casibus sit etiam citandus. tit. de in ius uoc. n. 11. c. 20

Procurator quando de calumnia iurare possit, tit. de lit. contesta. nu. 6. 36

Procurator an & quando positionibus pro principali respondere possit, titu. de positio. nu. 23. 45

Procurator & principalis in sententia citandi sunt, titu. de senten. prolat. nume. 7. 90

Procurator appellationem impune omittere non potest, ibid. nu. 19. 93

Procurator an in relaxatione mandati, in summarijs citandus sit. titu. gener. for. proced. n. 11. 132

Producens testes nouiter repertos ultra duas uices non admittitur, titu. de iustifi. sent. nu. 7. 180

Prorogatio termini in causa nullitatis à sola signatura datur, tit. de caus. nulli. nu 7. 199

Protestatio omnino fienda ī deposito sportularum, tit. de prolat. senten. num. 16. car. 93

Protestatio de se non astringendo ad probationem superfluorum, quid operetur, tit. de posi. nu. 7. 40

Protestatio ne detur copia positionum nisi facta responsione omnino facienda, ibid. nu. 11. 41

Protonotarius Senatoris est actuarius, de offi. Senato num. 5. 4

Protonotarij officium uenale, à Leone x. ad utilitatem Po. Ro. effectum, nu. 6. car. 4

Protonotarij officium, nu. 7. 4

Publicatio testium, quibus casibus non impediat nouam productionem, tit. de test. publi. nu. 2. 75

Publicatio testiū quomodo intelligatur, ibidem. nu. 3. 75

Pu-

Publicatione petita, si pronuntietur, pronuntia non uitiatur, ibid.n.8.c.77
Publicationem petens, si denegetur, appellare debet, ibidem nu 9. 77
Publicatio testium in causis summarijs peti potest, titu. general. for. preced. num.15. 133
Publicatio testium in causis possessorijs et interdictorum peti pōt, tit. de caus. posseßo.nu.4. 135
Publicatio testium in interdicto retinende peti potest, tit. si plures, & c.nu. 5. car. 138
Publicatis & didicitis testificatis, nihil super eisdem vel de directo contrarijs probari potest, tit. de testimo. publica. nu.2. 74

R

Reassumptiones causarū quomodo faciendæ, tit. de indi.num. 5 cum seq. 6
Recognitio iurium per comparationem quomodo facienda, tit. de iur. produc. nu.22. 68
Reductionem sententiæ arbitri petens, quid facere debeat, tit. de reduc sent. nu. 13.& seq. 192
Reductio laudi arbitrorum poterit peti intra an.30.ibidem.nu.26. 194
Reiectio appellationis, & pronuntia desertionis non sunt definitiuę, tit. de sēt. prol.nu.4. 185
Remedium de habendo litem pro cōtesta ta, tit. de lit. contesta.nu.2. 35
Remedia omnia temporalia ad agendū, sunt perpetua ad excipiendum, tit. de caus.nul.nu.34. 210
Remissiones pro testibus examinādis quomodo petatur, titu.de remissio. nu. 2. car. 57
Remissiones petens, quæ necesse habet pro illis obtinendis, ibidem. 57
Remissiones petens, si intentionem non probauerit, incidit in pœnam, ibidem. num.2. 57
Remissionibus petitis, cui examen cōmittatur, ibidem.nu.5. 58
Remissionum formula, ibid.n. 10. c. 60
Replicare de nullitate in terminis statuti nostri post annum nō licet, tit. de caus. nulli.nu.37. 213
Replicans dicitur agere ad effectum de quo hic, ibidem.nu.38. 213
Rescriptum Papę ante citationem partis fidem non facit, tit. de fatali.nu.7. 182
Res iudicata dicitur quando amplius appellari non potest, tit. de execu.rei iudi.nu.2. 228
Respondere consulte articulis quis possit, titu.de pōsitio.num.12. 41
Respōsio ambigua et obscura in articulis nō admittitur, ibi.n.16.et 20. 42 et 44
Responsio, credit, habetur pro confessione, ibi.n.28. 46
Restitutio in integrum est remedium extraordinarium, quod regulariter cum ordinario non cōcurrit, tit. de caus. resti.in integr.n. 1. 216
Restitutio in ītegrū quid sit, ibi.n.2. 216
Restitutio in integrū pricipaliter, corā iudice ordinario rei, uel ad id specialiter delegato peti debet, ibi.nu.3. 216
Restitutio incidenter, petitur coram iudice qui de principali causa cognoscit, ibid.nu.4. 216
Restitutio quando principaliter, & quando incidēter petita dicatur, & de modo cognoscendi differentias ipsarum, ibidem.nu.5. 216
Restitutionē in integrū petēs, se læsū enormißime allegare debet: quia pro leui læsione non datur, ibi. nu. 12. 222
Restitutio principaliter nō petitur à procuratore sine speciali mādato, secus si incidēter petatur, ibi.nu.13. 222

Restitutione in integrum principaliter petita, lis est intra biduum contestanda, ibidem. n. 15. 222
Restitutio incidenter petita intra dies 12. utiles terminari debet, alias habetur pro non petita, ibidem. nu. 18. 123
Restitutione petita, lex inhibet interim innouare, & iudex parte citata inhibere debet, ibid nu. 19. 223
Restitutione pendēte regulariter exequi non debet, ibid. nu. 20. car. 223. fallit. n. 21. 23. 25. 26. et 27. c. 224. & 225
Restitutionis causa in profanis, per signaturam committitur prout de iure, ibidem. nu. 22. 224
Restitutionis causa pendente, si executio fiat per modum attentati reuocabitur, ibi. nu. 28. 225
Restitutio principaliter, intra quadriennium à die grauaminis, quod ab initio est utile peti debet, ibid. nu. 29. c. 226
Restitutio aduersus omissam appellationem, uel quid tale intra quantum tempus peti debeat, ibidem. nu. 30. 226
Reus citatus ad litem contestandum, & contumax, quid agendum, tit. de lit. cōtest. nu. 1. 34
Reus petens negatiue litem contestari nō est contemnendus, ibi. nu. 3. 35
Reus quando articulis respōdere debeat, tit. de positio. n. 3. & 10. c. 39. & 41
Reo copia articulorum dari non debet, nisi responsione facta si petatur, ibid. nu. 11. 41
Reo articulis intra triduum non respondente, quid agendum, ibi. nu. 13. 42
Reus in respondendo contumax, quomodo & quando contumaciam purgare ualeat, ibi. n. 15. 42
Reus quibus articulis respondere debeat, & quibus non, ibi. nu. 18 43
Reus in causa nullitatis quid attendere debeat, titu. de caus. nulli. nu. 29. 208

S

Salaria artium quæ ingenio perficiuntur, quę, titu. de caus. merced. nu. 3. 142
Salaria aduocatorum & procuratorum taxantur per statutum de quo hic, à quo non receditur, titu. de expens. lit. num. 34. 267
Scriptura an requiratur in expensarum taxatione, titu. de expens. lit. nume. 16. 262
Senator ab Vrbe p quinquaginta milliaria distare debet, tit. de electio. Senato. nu. 1. 1
Senator affinis & consanguineus alicui Ci. Ro. esse non potest, ibidem. nu. 2. 1
Senatoris electio ad quem pertineat, ibi. num. 3. 1
Senatoris familia remissiue, ibi. n. 4. c. 2
Senatoris iuramentum, ibidem. nu. 5. 2
Senator quot iudices criminales olim retinebat, ibid.
Senator & Collaterales pares sunt auctoritate, impares uero dignitate, tit. de offi. Senat. n. 1. 3
Senator de causis feudalibus Ro. cognoscit, tit. qui capito for. subi. nume. 8. car. 10
Senator, allegato aliquo ex iudicibus suspecto, quomodo procedere debeat, titu. de caus. ord. n. 14. 33
Senator in tertia instantia est suspectus, si in prima ipse uel sui officiales iudicauerint, titu. de tert. instan. nume. 7. car. 189
Sententia in scriptis, & iudice sedente proferri debet, titu. de senten. prolat. num. 6. 90
Sententiæ prolationi, & principalis, & procurator citandi sunt, ibidem. nu. 7. car. 90
Sententia libello conformis esse debet, ibidem.

dem.num.9. 90

Sententia in executiuis an per iudicem reuocari possit,tit. de execu. instrum. num.32. 104

Sententia in executiuis an dicatur interlocutoria,ibidem.nu.33. 104

Sententia in summarijs minime in scriptis proferrenda,titu.general.for. proced nu.10. 132

Sententia, an cum actis transportari debeat, titu. de prosecu.causæ appell.nume.5. 173

Sententia lata per iudicem legitime recusatum est nulla,titu.de suspi. capi. nume.11. 175

Sententia nulla nec titulum præbet, nec bonam fidem inducit, tit.de causis nulli.nu.14. 205

Sententiæ appellatione non uenit laudū, tit.reduc.senten.arbi.nu.24. 194

Sententia arbitrorum,seu laudo arbitratorum confirmatis, an liceat ulterius appellare,ibid.nu.29. 196

Sententias obtinere non proficeret, nisi debitę executioni demandarentur,tit. de execu.rei iudicatę.nu.1. 228

Sententia sine actis an & quando sufficiat pro petenda illius executione,ibidem.nu.6. 230

Sententia quando dicatur antiqua, ibid. num.7. 230

Signacula in iurium appendicibus quomodo recognoscantur,tit.de iuri.productio.num.21. 68

Signatura in iudicarijs,statutis non derogat,tit.de iudi.n. 4. 25

Signatura non derogat statutis nisi cum manu Papæ,ibidem.

Signatura non dat restitutionem instantiæ, si labatur, in causa nullitatis, & datas reuocat,tit.de caus.nulli.nu. 8. car. 199

Sortem recipiens & quietans, an intelligatur expensas iure actionis debitas, remisisse.tit.de expens.lit.n.8.c.260

Sponsa præmoriente,an donatio propter nuptias debeatur,tit.de execu.instru. dotal.n.31. 118

Sportulæ iure isto et ciuili permittuntur, tit.de senten.prolatio.nu.13. 92

Sportulæ quomodo taxentur, ibidem.nume.14. 92

Sportulæ debentur ex cōsuetudine in reiectione appellationis, & pronuntia desertionis, titu. de reiectio.appella. num.8. 171

Sportulæ Consultoris sunt tantundem, quantum Capitaneo debentur, titu.de offi.consult.nu.10. 177

Sportulę an debeantur pro moderatione inhibitionis in causa nullitatis, ut stet sine prę iudicio legitimę executionis, tit.de caus.nulli.n.31. 209

Sportulę non debentur in causis mercedum et miserabilium personarum, tit. de sent.prol.n.6. 186

Sportulæ Capitanei deponi debent parte citata & præuia protestatione ut hic,ibidem.nu.5.& 7. 185.& 186

Statutum quod dos repetatur ante sex menses,quando non habeat locum,tit. de execut.instrum.dotal.nu. 37. 119

Statutum mandans principalem & procuratorem in sententijs citari,intelligitur de definitiuis,tit.general.for.proced.nu.12. 132

Statutū in decisorijs īter subiectos,ubiq; seruandum,tit.de admissio.arti.n.22. car. 55

Statutum de remissionibus est conforme iuri ciuili,tit.de remissio.nu.3 58

Statutum de causis nullitatū lib.1.c.157. de quibus intelligat,tit. de caus.nullit. nu.2. 198

Sta-

Statutum quod de nullitate post annum agi non possit, an excludat post annũ excipientem, ibid. nu. 33. 210

Statutum prohibens de nullitate agi post annum non excludit casus hic enumeratos, ibid. nu. 35. 211

Statuta Vrbis iuri ciuili, ciuile autẽ ius canonico præfertur in tractatione iudiciorũ, tit. qui cap. for. subi. n. 12. 11

Statuta restringentia tempus dicendi de nullitate, & petendi reductionem nõ loquuntur de arbitratoribus, nec de laudis, tit. de reduc. senten. arbitrat. num. 23. 194

Statutum loquens de datione insolutum, non habet locum in hac quę fit creditori, quæ vere est pignoris addictio, tit. de execu. rei iud. in ord. num. 56. car. 252

Succumbens ex iuramento in supplementum aduersario delato, ad expensas non tenetur, secus si ex iuramento decisorio succumbuisset, titu. de expens. lit. num. 50. 279

Summariarum causarum species quot, titu. de caus. summa. nu. 1. 125

Summæ diuersæ, si vna eodemq; actione debeantur, coaceruantur ad effectum cognoscendi an appellare liceat, tit. de caus. à de. scu. infra nu. 4. 140

Suspectorũ in genere allegatio, puta omnes auditores, &c. non admittitur, tit. de suspi. capi. num. 6. 174

T

Tacens in productione iurium & nihil excipiens illa postmodum impugnare non potest, titu. de iuri. produc. nume. 13. 65

Tempora electionis, expectationis, & acceptationis, Consultoris, in fatalibus non computantur, tit. de suspi. capit. num. 8. 175

Testamentorum executio iudicati etiam personalis fieri potest, nisi heres inuẽtario iuuetur, tit. de execu. rei iudi. in exec. num. 5. 255

Tempus debitum ad allegandum suspectum Capitaneum quod sit, tit. de suspi. capita nu. 10. 175

Tempus consultori datum poterit per signaturam prorogari, tit. de offi. consulto. nu. 3. 176

Termini abbreuiantur in tertia instantia, quia etiam fatalia angustantur, tit. de tert. insta. nu. 4. 188

Terminus iuris datus per capitaneum est dierum. 3. ibid. nu. 5. 188

Terminus probatorius in causa restitutionis in integrum principaliter petita est dierum vtilium x. titu. de caus. resti. in integr. nu. 17. 223

Terminus ad offerendum licitatoribus in bonis maiorum & minorum quis sit, tit. de execu. rei iudi. in ord. nume. 35. 247

Termino ad licitandum lapso, si nullus compareat, an & alius dari possit, ibidem. nu. 39. 247

Testes in prima instantia inducti quando in secunda examinari poterunt, tit. de iustific. senten. nu. 2. 178

Testes in secunda instantia examinati, & producente iurante de nouo reperijsse, si in prima instantia inducti reperiantur non probant, ibid. nu. 3. 179

Testes de nouo reperti, an in secunda instantia, publicatione habita examinari possint, ibid. uu. 4. 179

Testes in secunda instantia examinati, producente non iurante de nouo reperijsse nec ab aduersario requisito, probant, ibid. nu. 5. 179

Testes nouiter repertos producens vltra duas vices nõ admittit, ibi. n. 6. 180